

Redaktor gusəsi

KIRİL, YENİDƏN DİRİL?!

(bu hardan çıxdi?)

Bəzən cəmiyyətin müəyyən zümrəsi, özü də böyük bir hissəsi milli inkişaf yönündə dillə əlifbanin əhəmiyyətini məchul bir suala çevirir. Necə ki, Rusiya dövlət rəsmilərində birinin keçmiş MDB ölkələrində kiril qrafikalı əlifbaya keçidlə bağlı təklif səsləndirməsindən sonra yaranmaqdə olan ajotajın şölənləndiyindən çəşib qalanlar məsələnin ciddiliyini yalnız dilin məhvinə gediş kimi qiymətləndirirlər.

Minilliklər boyu fars və ərəb əlifbalarını öz əlifbası qədər doğma bilən Azərbaycan yalnız SSRİ-nin tərkibində olarkən bir müdət kiril qrafikalı əlifbadan, özü də məhərətlə istifadə etmişdir. Müstəqillik qazanandan sonra isə ilk MDB ölkəsi olaraq latin qrafikalı əlifbaya kecid etdi. Bu yaxınlarda Qazaxıstan və Qırğızıstan ölkələrində də latin qrafikalı əlifbaya keçidlə bağlı qərarlar qəbul olundu.

Latin qrafikalı əlifba ilə yazışmamızla kiril qrafikası ilə yazışmamızın arasında ölkənin savadlı zümrəsi üçün heç bir ciddi fərq olmadı. Əsas məsələ doğma ana dilimizin, öz sözlərimizin qorunub saxlanmasıdır.

Nizami Gəncəvi, Məhəmməd Füzuli kimi dahi filosoflarımız ərəb, fars dillerində DİVAN yaradıblar. Eyni zamanda həmin əlifba ilə öz doğma ana dilimizdə nə qədər şeirlər yazımişlar. Odur ki, hansı dilin əlifbasında yazırsan yaz, amma öz ana dilində yazmayı unutma.

Kiril qrafikalı əlifbadan istifadə zamanı ana dilində yazmağımıza heç bir xətər gəlməmişdir. Hətta həmin əlifbada olmayan ئ, ھ, ۅ, ۉ, گ, ڪ kimi hərfələr əlavə etməklə boğazımıza uyğun, bələğətimizə yatımlı doğma dilimizə məxsus bir çox sözü qoruyub saxlaya bilmmişik. Təəssüf ki, indiki müasir texnikanın bolluğundan istifadə edən zümrə bəzi hərfəleri təhrif etməklə bütövlük-də dilimizə zərbə vurur və yetişməkdə olan gənc nəslə bu-na uyğunlaşdırır. Bu tendensiya özlüyündə əlifbamıza və dilimizə qarşı yönəlmüş KİRİL əlifbasının yenidən dirçələ bilməsindən, bəlkə də qat-qat təhlükəli virusdur.

Dilimizi qorumağa çalışaq, cənablar!

Əli bay Azəri

XƏZAN
Ədəbi-bədii jurnal

May - iyun 2017

Baş REDAKTOR:
Əli BƏY AZƏRİ

Ramiz İSMAYIL
NƏSR şöbəsinin müdürü

Mahir CAVADLI
POEZİYA şöbəsinin müdürü

Təsisçi:
Ə.RZAQULİYEV

Redaksiya heyati: Aftandil Nəbiyev, Ayaz İmranoğlu, Firuzə Məmmədli, Fariz Çobanoğlu, Damət Salmanoğlu, Ələsgər Taliboğlu, Məhəmməd Əli, Şahməmməd Dağlaroğlu, Camal Zeynalıoğlu, Hidayət Musabəyli, Məlahət Yusifqızı, Nemət Bəxtiyar,

Redaksiyanın ünvani:
Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: **(070) 575 03 99**
Email ünvani: xezan23@mail.ru,
5750399a@mail.ru

Dönməz Abbasov
dizayn

Çapa imzalanıb: 15 iyun 2017-cı il

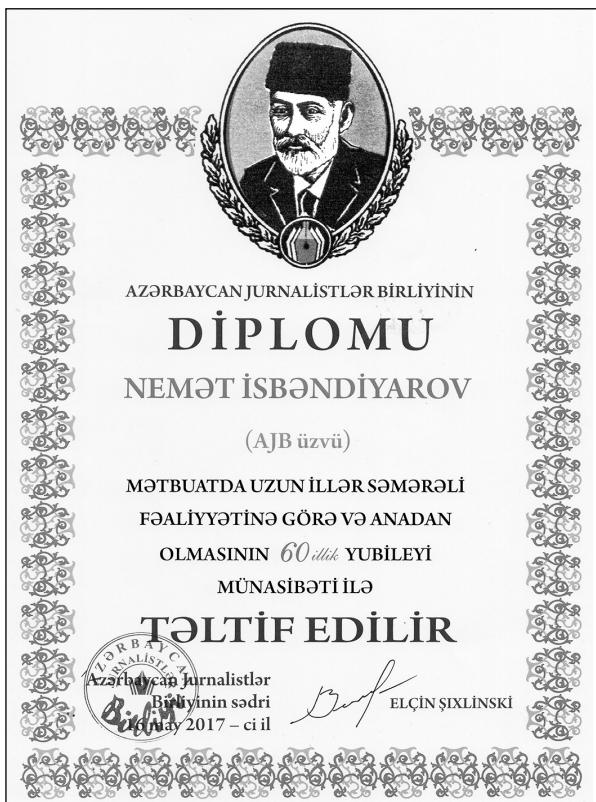
Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar
2016-cı ildə qeydə alınmışdır: 5331

Materiallar elektron variantında, ya-xud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq şərtilə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar tam olaraq bədii təxəyyülün məhsuludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Bayatı" və KİTABEVİM.AZ kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

NEMƏT BƏXTİYAR - 60

Hörmətli Nemət Bəxtiyar!

Sizi - Nemət Bəxtiyar oğlu İsbəndiyarovu, 60 yaşıınızın tamam olması münasibətilə təbrik edirik.

Siz 16 may 1957-ci ildə Azərbaycanın dilbər guşələrindən birində - Laçın rayonunun Ərdəşəvi kəndində anadan olmusunuz. 1964-1972-ci illərdə Ərdəşəvi kənd səkkizillik məktəbində təhsil alıb, 8-ci sinfini bitirmisiniz. 1972-1974-cü illərdə Vağazın kənd orta məktəbində təhsilinizi davam etdirib orta təhsilini tamamlamışınız.

1974-1977-ci illərdə Şuşa Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda təhsilinizi davam etdirmisiniz.

1977-ci ildə Laçın rayon Nizami adına sovxozunda texnik kimi əmək fəaliyyətinə başlamışınız.

SSRİ Silahlı Qüvvələrinin daxili qoşun növündə Tomski şəhərində xidməti borcunuza

yerinə yetirmisiniz.

1981-1992-ci illərdə Laçın rayon Dövlət Damazlıq İstehsalat Birliyində böyük mütəxəssis vəzifəsində çalışmışınız.

Dağlıq Qarabağ ətrafında baş verən hadisələrlə əlaqədar 1992-ci ildə məcburi köçküն düşərək Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Radiozavodun yataqxanasında məskunlaşmışınız.

Yaradıcılığa erkən yaşlarından başlamışınız. 1973-cü ildən bu günə kimi Azərbaycanın Dövrü Mətbuatında müntəzəm olaraq müxtəlif mövzularda publisistik və bədii yazı nümunələri ilə çıxışlar etmişiniz.

"Xalq qəzeti", "Respublika", "Sovet kəndi", "Azərbaycan müəllimi", "Laçın", "Ədalət", "525-ci qəzet", "Qarabağa aparən yol", "Kredo", "Həkəri", "Yurd sevgisi" qəzetlərində, "Azərbaycan təbiəti", "Azərbaycan qadını", "Laçın yurdu", "Xəzan" jurnallarında, Azərbaycan radiosunun xalq yaradıcılığı "Bulaq" verilişində müntəzəm əməkdaşlıq etmişiniz. 44 il dövrü mətbuatda, Laçın rayonu və onun kəndlərinin keçmiş tarixi, toponomiyası, məraqlı hadisələr, yerlərin, dağların, yurd yerlərinin, füsunkar təbiətin, onun yeraltı və yerüstü sərvətləri, şifahi xalq yaradıcılığının, xalq şairlərinin, xalq aşığılarının, nağılların, dastanların, bayatıların, əfsanələrin, rəvayətlərin, dodaq-qacaqlıların toplanıb çap olunmasında fəal iştirak etmişiniz və bu gün də araşdırmanızı davam etdirməkdəsiniz. Bu, təqdirəlayiq bir haldır.

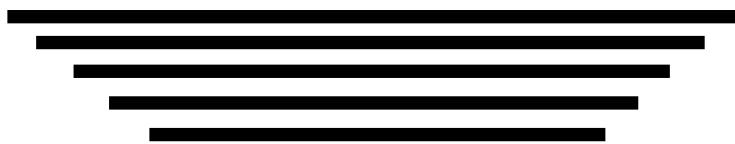
Qarabağ müharibəsi iştirakçısı olmuşunuz, müharibə veteranınız.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü, "Qızıl Qələm" media mükafatı laureatisınız.

Hörmətli Nemət Bəxtiyar!

Sizi bir daha 60 yaşıınızın tamam olması münasibətilə təbrik edir, uzun ömür, can sağlığı, yaradıcılığınızda uğurlar arzulayıraq.

"Xəzan" ədəbi-bədii jurnalı

NEMƏT BƏXTİYAR
*Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü,
 "Qızıl Qələm" Media mükafatı laureati*

SU İLƏ İŞLƏYƏN DƏYİRMANLAR...

(Tarixi abidələrimiz haqqında araşdırma)

Laçın rayonu Kəlbəcər və Qubadlı, o cümlədən Dağlıq Qarabağın Şuşa, Əsgəran, Xocalı, rayonları və Ermənistan Respublikasının inzibati əraziləri ilə həmsərhəddir.

Yüksek dağ zirvələri, təpəliklər və düzənliklərlə maraqlı relyef quruluşuna malik olan 206 oba, binə və kəndlər, Qayğı qəsəbəsi və Laçın şəhərindən ibarət olan yaşayış məntəqələrindən ibarət idi. 3-5 ailə yaşayan yaşayış məntəqələri binə, 10-20 ailə yaşayan yaşayış məntəqələri oba, 50 ailədən çox ailə yaşayan yaşayış məntəqələri isə kənd adlandırmışdır.

1700-cü ildə Osmanlılar, 1890-cı ildə Çar Rusiyası tərəfindən, 1924-cü ilə qədər əhalinin və təsərrüfatların siyahıya alınması, aparılan kameral təsvir zamanı əldə olunmuş hesablamalara görə müəyyən olunmuşdur. Yaşayış evlərinin, əhalinin nəfər sayı, qadın və kişilərin nəfər sayı kimi qeydə alınmışdır.

Laçın rayonunun inzibati ərazisi Şəlvə (kəndi) çayı, Alxaslı (kənd) çayı və Minkənd (kəndi) çaylarının izi ilə, yüksəkliklərdən, dağ, dərə və yamaclardan süzülərək axan buz bulaqların izi ilə, bəzən də dağların silsilə-silsilə düzülüyü ilə, insan izlərinin açdığı cişirlərlə ərazilərə bölmüşdür. Bu da ərazilərin onların istiqamətləri ilə müəyyən olunmuş xəritəsini çizmişdir.

Həmin çay suları dağların qoyundan süzülüb enər-kən, yerin üst qatına çıxmış təbii sərvət olan mineral tərkibli, müalicə əhəmiyyətli buzbulaqlardan öz mənbəyi ni götürərək birləşib Böyük çay, daha sonra isə Həkəri çayının əmələ gəlməsinə, daha sonra isə Araz çayına qovuşmağa tələsir.

Şəlvə və Minkənd çayları Laçın şəhərindən 10 kilometr məsafədə məskən salmış Zabux kəndi yaxınlığında qovuşurlar. Sular sildirilmiş sal qayaları sanki, rəhmə

götirmək üçün ayaqlarına dolanıb, ayaqlarını yalayır. Qayaların daş qəlbi isə bu hala əhəmiyyət də verməmiş kimi, özünü o yerə də qoymur, sular isə bu haldan möyus olmuş kimi öz axarına qayıdır və axaraq yoluna davam edir.

Ağbulaq dağlarından mənbəyini götürən Alxaslı çayı Şeylanlı, Katos, Ağcakənd, Alxaslı, Qaraçanlı, Mişni, Sonasar, Hoçaz kəndlərindən keçərək Seyidlər kəndi yaxınlığında, "Qızıl evi" adlanan çayqovuşanda Şəlvə çayına qovuşur.

Yaz, yay aylarında üzünü görməyəsən bu çaylar. Yaylaqlara, dağlara yağan yağış, sel suları qovuşaraq birə-beş çoxaldığı üçün, həmin çayların suyu cilov ceynəyən kəhər atlardan betə olurlar. Hələ hirslenəndə qarşısına keçən hər nə varsa qabağına qatıb, əndazədən çıxaraq haqqı, ədaləti, rəhmi də yadından çıxardır, unudurdular. Sanki, heç həmin sakit, lal axan, yanmış üzəkləri, susuzluqdan cedar-cadar olmuş dodaqları isladan su deyildi bu... Sanki, coşqun ləpələri, dalğaları, qayaların bağrını dəlməyə, parçalamağa çalışan bu deyilmiş. Su-qovuşanda, Zabux kəndindən sonra Malxələf kəndinə, Qazidərəsi kəndinə, Giləbird kəndinə tərəf axmağında harasa tələsməyində davam edirdi.

Bəzən Şəlvə çayı ipə-sapa yatmayanda ipək kimi olan xasiyyəti, ağ, şəffaf üzünü turşudaraq qara-lilli üzünə baxmaq da istəmirsin. Minkənd çayı isə sakitcə öz axarında axmağında davam edirdi. Gözəlliyi ilə, şəffaflığı ilə ona "yanıqlıq" verərdi. Çayqovuşanda qara-lilli suya qarışmağa naz edərdi, ha çalışardı, o tərəf, bu tərəfə axınsın,ancaq bacarmazdı, qarışardılar, qovuçardılar...

Birdən də Minkənd çayının üzünü görməyəsən. Dağlara yağan yağışlar da sanki növbələşirdilər. Elə bil bir-birilərinin acığına, bəhsləşirdilər.

Su həyatdır. Susuz canlıların yaşaması qeyri mümkündür. İnsanlar da, təbiət də məhv olar, onda maraqsız, mənasız olardı. Belə gur su mənbələri insanların xeyirxah işlərinə kömək edir. Bundan ağıllı insanlar həmişə yaxşı məqsədlər üçün istifadə etmişlər.

Məlum olmuşdur ki, keçmişdə tarixi hadisələr baş verən zamanlarda da Makedonyalı İsgəndərin, Teymurləngin qoşunları dünyanın bir çox yerlərini işğal edərkən öz izlərini bu ərazilərdə də qoyub getmişlər.

Vaxtı ilə bu ərazidə (Laçın rayonu) insanların yaşayışı üçün zəruri tarixi abidələr yaranmış və yaxın günlərə qədər də qalmaqdır idi. Yaşayış evləri, qəsrlər, məbədlər, qəbiristanlıqlar və su dəyirmanları yaranmışdır...

Su ilə işleyen dəyirmanların yaranması zərureti onu sübut edir ki, burada yaşayan insanlar əkinçiliklə məşğul olmuşlar. Kol-kos basmış ərazilər daşlardan təmizləmiş yararlı hala salmış, əkin üçün istifadə etmişdir.

Hər bir su mənbəyinin üstündə, yaşayış məntəqəsinin yaxınlığında, əvvəller bir və ya iki qonşu kəndin su dəyirmanı olardı. İki, üç dəyirmani olan kəndlər də olmuşdur. Həmin kəndlər ən varlı kənd hesab olunardı, camaatın guzərəni yaxşı keçərdi. Birdən-birə yox oldu su ilə işleyen dəyirmanlar...

Kəndlərimizin keçmiş tarixinə nəzər salanda məlum olur ki, Şəlvə dərəsi (Laçın rayonu, Hacixamlı kəndi, taxta zavoddan Qovuşaq kəndinə qədər olan ərazi) Hacixan adlı bir varlinin sahəsi olub. Burada onun döl-döşü, qohum-əqrəbəsi məskən salıbmış. O, çox varlı-hallı, ədalətli bəy imiş. Onun özünə görə qoşunu, dəstəsi, əkin sahələri, mal-qarası, at ilxısı varmış. İndiki Dəlidəğ (3616 metr) silsiləsinin ətəkləri, Nərdivan, Mixtakən dağları, Keşik dağı adlanan dağda Hacının keşikçi dəstəsi növbədə dururmuş, hansı tərəfdən yağı düşmən gəlsə imiş həmin keşikdə duran döyüçülər yerlərə xəbər verəmiş.

Teymurləngin hücumu zamanı (1401-ci il) tab gətirə bilməyən dəstə düşmənə möglub olur, Hacixan öldürülür. Şahin dəstəsi burada xeyli ləngiyir. Əhalinin vədövlətlərini, olan-olmazını əlindən alır, sonra isə Naxçıvan istiqamətinə hücumunu davam etdirir. Ağır itkidən sonra Hacixanın oğlu Qara Bayram fəaliyyətə başlayır, gizləndiyi kənddən köçüb, atasının adını daşıyan indiki Hacixanlısı abadlaşdırmaqla məşğul olur. Atasının vədövlətini basqınçılar aparsalar da, o günü-gündən öz yaşayış tərzini nizamlaya bilir. Ata yurdunda yaşayır.

Hacixanın nəvəsi, Qara Bayramın oğlu Süleyman yüzbaşının dövrünə qədər burada üç su dəyirmanı olmuşdur. Süleyman yüzbaşı ədalətli el aqsaqqalı kimi böyük hörmətə malik olub. O, Hacixamlı kəndində öz vəsaiti hesabına Qara Bayramın adını daşıyan 2 su dəyirmanını təmir etdirərək işlək vəziyyətə salmışdır. Qara-bağdan, Bərdədən su dəyirmanı üçün daş sıfariş vermiş

və Şəlvə dərəsinə gətirmiştir.

Üçüncü su dəyirmanı isə Məşədi Əsədin adı ilə bağlıdır...

O vaxtlar Hacixamlı kəndi 30-40 evdən ibarət imiş. Qovuşaq, Budaq dərəsi kəndi Şəlvə kəndi ilə birlikdə 1200 baş iri buynuzlu və 2000 baş xırda davar və 500 arı pəteyi saxlayarmış. Əkin-biçin də öz qaydasında təşkil olunarmış. Anbarlarda yer olmadığından taxıl əlavə mərəklərə yiğilarmış. 20 il müddətində Şəlvə dərəsindən heç bir kəs dolanışq arxasında başqa yerə getməmişdir.

Taxıl istehsalına görə Şəlvə dərəsində Muncuqluqda da su ilə işləyən yeni dəyirman inşa edilmişdir.

Qorğundağ (2396 metr), Saribaba (2230 metr) dağlarından axan, Kalafalıq çayının üzərində Vağazın, Bozgüney, Kalafalıq kənd camaati üçün Məhəmmədəlinin dəyirmanı, Ərdəşəvi, Haqnəzər kəndlərinin camaati üçün Gülmalının dəyirmanı, Təzəkənd, Qozlu, İpək, Aybazar kəndlərin camaati üçün Qara Məmmədin su dəyirmanı, Pircahan, Seyidlər, Aliqulu kənd camaati üçün Böyük çayın üstündə, körpünün yanında Seyidlər kəndin "Qızıl evi" adlanan ərazilərdə fəaliyyət göstərən su dəyirmanları var idı.

Su dəyirmanı olan həmin kəndlər ən varlı kənd hesab olunardı, camaatın güzarəni yaxşı keçərdi. Birdən-birə yox oldu bu dəyirmanlar. Bu ucuz, səmərəli qurğularla indi yenidən maraq artmaqdadır. Muzeylərdə ancaq pərakəndə hissələrinə rast gəlmək olur, əyani vəsaitlər kimi gənclərə qısa məlumatlar verilir.

Ona görə də dəyirmanın quruluşunu qələmə alırıq ki, onu bərpa etmək istəyənlər, maraqlananlar dəyirmanı tanışınlar. Su dəyirmanı üçün çaydan, su axarında dəhnə basardılar, arx çəkib hündür tərəfindən dəyirmana enən nova bənd edərdilər. Su arxı hazır olandan sonra dəyirmanın binasının yerini ölçüb biçərdilər. El qeyrəti, el təəssübü çəkən oğullar tez bir vaxtda qollarını çirmələyib binanı inşa edərdilər, bir neçə gündə su dəyirmanın binası istifadəyə verilərdi. Bina hazır olandan sonra ən kiçiyi 4-5 metr uzunluğunda nov düzəldilərdi. Nov ağacı davamlı olmalı idi. Nov ağacdən hazırlanardı bir neçə yerdən möhkəm olması üçün sağanaq bərkidərilər ki, dağılmasın, su sizib təzyiq aşağı düşməsin. Novun aşağı hissəsinin ucunda təzyiqi daha da artırmaq üçün dar lülə bağlayardılar.

Su dəyirmanı üçün daşları hazırlamağa bacarıqlı daş yonan bənnalar cəlb olunardı. Onlar ərazini axtarıb, möhkəm, davamlı daş sūxurları tapardılar, eləcə də yərində dəyirman daşlarını müəyyən etdikdə, elə oradaca daşlar yonulardı. Daşları dəyirmana gətirmək üçün xüsusi xızək düzəldilərdi. Xızəyin üstünə ağacların qol-budağından döşəyib hörülərdi, bağlanardı ki, daş sürüşüb düşməsin, xızəyi kələ, öküzə, ata qoşardılar. Su dəyirmanın yaxınlığına gətirilərdi. Daşları dəyirmana qoşmaq üçün xüsusi carmux düzəldilərdi. Həmin

dəzgah möhkəm ağacdan düzəldilərdi ki, ağırlığa tab gətirə bilsin.

Üst və alt daş dairəvi şəkildə olardı, qalınlığı 20 sm olmaqla onu götürmək üçün, yerini dəyişmək üçün yan tərəflərində oyuqlar olardı, oyuqlara dəmirdən "paz" yeridərilər, çarmixin qollarından asılmış, bərkidilmiş sığanaqların köməkləyi ilə daşlar bir-bir hərəkətə gətilərdi. Yeni "çarmix" dəzgahı dəyirmanın üst hissəsindən, millerdən asıldır ki, davamlı olsun. Dəzgahda, "çarmix"da xüsusi sükan olardı ki, onu hərəkətə gəti-rən zaman yiylərdi, açıldı, üst dəyirman daşını nəm taxıl üyüdən zaman, xamırlama hali baş verir. Onda həmin "çarmix" dəzgahın köməyi ilə üst daşı qaldırı-lardı. Xüsusi dişli çəkicilə döyərək, təmizlənərdi.

Pər düzəltmək üçün şış yonub hazırlanardı. Şişin üst ucundan yarım metrdən bir 12 yuva açardılar, ona 8-10 santimetr enində, 1 metr uzunluğunda yonulub hazırlanmış, taxta geydirilərdi, o biri ucunu da dəmir sa-ğanağa bərkidirdilər. Su anbarı, yaxud da "donuzluq" da deyirlər. "Donuzluq" deyilən yerdə novun qarşısında şışı, onun üstündə pəri quraşdırırdılar. Şışı yerdə da-ban ağacının üstünə oturdurdular. Daban ağacının tən ortasında şişin ucu oturmaq üçün yuva oyuq, həmin yu-vaya bir ədəd yumru diyircək qoyulardı... Şış diyircəyin üstündə qoyulur ki, su pəri hərəkətə gəti-rən zaman, təzyiqə dözərək sərbəst işləyə bilsin. Daban ağa-cında xüsusi kərt yeri, oyuq və ağaç olur ki, uc hissəsindən qaldırıb-endirmək asan olsun, sürəti artırı və azalda bilsinlər.

Pərin üstündə dəzgah qurmaq üçün 4 möhkəm ağacdan sütun basdırırlar. Dəzgahın üstündə dəyirmanın alt daşı yerləşdirilir. Alt daşın ortasında yuvaciq olur, hərəkətsiz olaraq qalır. Şişin ucu alt daşın ortasında yuxarı çıxarılır, xüsusi yer haca olur ki, ora dəmir ucluq salınır, üst daşı şışə bərkidilir, həmin dəmirin yanları boş olduğundan taxıl oradan alt daşın üstüne tö-külür, hərəkətə gələn zaman üst daş isə taxılı əzib un halına salır.

Daşların kənarına kərxota düzəldilir ki, ard unu dolduqdan sonra un təhnəyə axıb gedə bilsin... Ard unu daşın ətrafına dolan artıq una deyirlər. Kərxotanı daşın kənarına düzəldirlər ki, un kənara dağılmışın, təhlükə-sizliyi təmin etsin. Onun qarşı tərəfində un yesiyi qo-yulur ki, üyündülən un həmin yesiyə axıb dolsun, oradan isə un sahibi kisələrə yiğsin.

Taxıl təhnəsi dəzgahın üstünə bərkidilir. Onun tu-tumu 100-200 kilogram həcmində olur. Alt hissəsi maili düzəldilmiş olur ki, taxıl təhnəsinin altında dən-cik qoyulsun. Dəncikdən cax-caxı asılır ki, o da daşın üzərinə düşür, daş hərəkətə gəldikcə cax-caxı hərə-kət edir, onda dən müyyəyen ölçü ilə tökülür. Azalt-maq və çoxaltmaq üçün onun xüsusi sükanı olur.

Dəyirmana gətirilən dən üçün şahad, üyütmə

haqqı alınlardı. Hər 100 kiloqrama 2 küccə haqqı ve-rilərdi. Küccə canaqdır, ağacdan düzəldilən ölçü qab-idir, 2 kiloqram taxıl tuturdu.

Dəyirmando buxarı qoyulması heç bir vaxt yad-dan çıxmazdı. Yoldan öten, dəyirmando xeyli ləngi-yən adamlar, qonaq gəlsəydi mütləq dəyirmançı, ya-xud da dən sahibi ocaq qalayıb buxarida kömbə, fə-tir bişirərdilər. Dəyirmando işlətmək üçün ağıdan düzəldilmiş təhnə olardı ki, onda xəmir yoğrulardı. Buxarının kənarında olan sal daşa xəmirdən hazırlanmış kündələr təndirə yapan kimi yapardılar. Bi-şib hazır olan kömbə, yaxud da fətiri mis dövrədə ortaya gətirərdilər. Kömbənin, fətirin tən ortasını oyub ora nehrə yağı qoyardılar, yağı çörəyin canına hopandan sonra yeməyə başlayardılar.

Pər olan yerə ona görə "donuzluq" deyərdilər ki, ora qaranlıq və səs-küülü, çox darısqal olduğu üçün girib çıxməq çox çətin olardı. Vahiməli olduğuna görə belə deyərlər, yəni donuz da ora girib-çıxmaqdə çətinlik çəkər.

Dəyirmana üyütmək üçün aparılan taxıl, bugda, arpa və qarğıdalı dəni qabaqcadan hazırlanmalı idi. Taxıl xəlbirlə ələnər, təmizlənər, günün qabağında xeyli quruduları, toxunma kisələrə, cuvallara yiğilərdi, ulaqlara yüklənib dəyirmana daşınardı. Payız ayları tədarük olunardı ki, qışa hazır olsun.

Su dəyirmanında üyündülmüş un həmişə qida üçün daha münasib hesab edilmişdir. Mədə bağırsaq xəstəliyi hiss olunmazdı.

Su ilə işləyən dəyirmanlarda üyündülən unu çörək bişirmək üçün analarımız birinci ələkdən keçirərdi-lər ki, kəpək çörəyə qarışmasın, kəpəyi toyuq-cüce-yə atar, itə yal bişirərdilər.

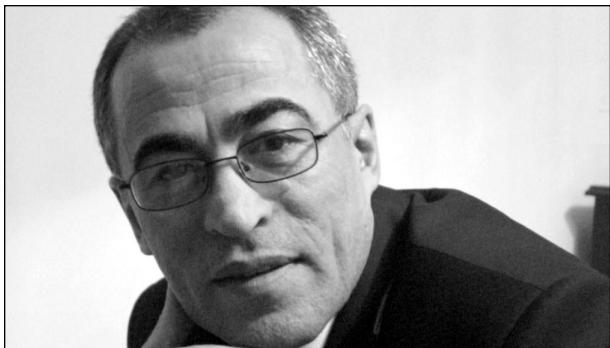
Taxıl nəm olduqda dəyirmanın daşları xəmir bağ-ladıqdan işləməzdidi. Dəyirmanın işçisi onu təmizlə-di-kdə fasılələr yaranardı. Ona görə də heç bir vaxt nəm taxılı dəyirmana aparmazdlar.

Məişətdə "kirkirə" adlı əl dəyirmanı ilə bugda üyündülərdi, Novruz bayramlarında qovurğa qovru-lardı. Yeyilməyib artıq qalan qovurğadan qovud çə-kilərdi. Qovud əl dəyirmando, kirkirə ilə üyündülərdi.

Qoca nənələrin dediyinə görə, meyvə çox olan zaman meyvələri qurudub qax hazırlayardılar. Qişa hazırlıq üçün qurudulmuş daş armudunun qaxından, dağdağanın meyvəsindən əl dəyirmando, kirkirə da-şında üyündülərək şəkərlə, balla, doşabla qarışdırıb meyve qovudu hazırlanardı. Belə yemeklər insanla-rın sağlamlığına kömək edərdi.

Ancaq hazırda elmin, texnikanın inkişafı insanla-rın əl əməyini yüngülləşdirir. Odur ki, su ilə işləyən dəyirmanlarımızın hissələri muzeylərin eksponatlarına çevirmişik.

ƏLABBAS BAĞIROVLA 60 YAŞIN GUR İŞİĞINDA

Kifayət qədər geniş dairədə məşhur olan parlaq siyasi, tanınmış Azərbaycan yazıçısı Əlabbasın 60 yaşından gur, rəngarəng işığı gözləri qamaşdırmaqdadır. İlk görünümündən yaşıl təsiri bağışlayan işığın özəyində rənglərin, çalarların zəngin qarışığı, əslində göz qamaşdırmaqdan daha çox könül oxşayır, qəlbəri ovsunlayır, ləp Əlabbasın rəngarəng yaradıcılığı kimi

Əlabbas Məmmədhüseyn oğlu Bağırov 5 may 1957-ci ildə Şahbuz rayonunun Nursu kəndində dünyaya göz açıb. 1978-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib. "Kişilik" adlı ilk hekayəsi 1981-ci ildə "Ulduz" jurnalının noyabr (11) sayında çap olunub. Əlabbasın yaradıcılığı ilə tanış olan geniş oxucu kütłəsi, onu yaxından tanıyan yaradıcı insanlar yazıçının 60 yaşından işığında keşmə-keşli həyat və yaradıcılıq yoluna bu və ya digər formada nəzər salmağa çalışırlar. Çünkü bu yaradıcılıq yoluundan hər kəsin qismətinə pay düşüb.

Əsərlərinin sayına görə deyil, fundamentallığına görə çox zəngin hesab olunan yazıçının 1989-cu ildə ilk iki kitabı ("Doğma ocaq" və "Gümüşü gecələr") işıq üzü görüb. 1993-də "Güdəz", 2001-də "Uçurum", 2004-də "Qiyamçı", 2007-də "Sonun başlangıcı", 2008-də "Mən Qarateli sevirdim", 2010-da isə "Qara-qovaq çölləri" adlı topluları araya-ərsəyə gəlib.

2017-ci ildə "XAN" nəşriyyatı tərəfindən "Şəbi-hicran" və "Köhnə kişi" (ayrıca kitab şəklində) çap olunub. Anadan olmasının 60 illiyi münasibətlə işıq üzü görən "Şəbi-hicran" kitabına yazıçının müxtəlif illərdə qələmə aldığı povest və hekayələri toplanmışdır.

Əlabbasın əsərləri türk, qırğız, rus və ingilis dillərinə tərcümə olunubdur.

Onun əsərləri haqqında ədəbiyyatşunaslar, xüsusiən də Nərgiz Cabbarlı, Elnərə Akimova, Rüstəm Kamal, Nazim Muradov və başqaları fikir söyləmiş, tapıntıları üzə çıxartmağa çalışmış, maraqlı təhlillər aparmışlar.

Əlabbas bioloji naturası ilə Dədə Qorquddan üzübü bəri Çalpapaq, müdrik kişilərin, el ağsaqqallarının simasını özündə cəmləşdirən, ünsiyyətdə olduğu adam-lara bərq vuran bir şəxsiyyətdir. Min illərin adət-ənənələrini əzbər bilib, davranış zamanı mərhələ-mərhələ süzgəcdən keçirib ortaçıda məharətlə sərgiləməyi bacaran bir el ağsaqqalıdır. Ona el ağsaqqal titulu-nu indi yox, 36 il öncə yazdığı "KÖHNƏ KİŞİ" poves-ti təltifləndirib, hansı ki, 23-25 yaşlı bir gəncin belə bir əsər ortaya çıxarmasını ƏDƏBİYYATIN İNQİLABI hesab etmək olardı.

Əlabbas sadə insandır, əhatə dairəsində olan insanları yaxından tanır, onlardan hər biri ilə fərdi qaydada ünsiyyət qurmağı bacarır. Bəlkə elə bu üz-dəndir ki, onun iradlarını da səmimi qəbul etmək, nəticə çıxarmaq asan gəlir.

Onun əsərlərində bəsit, primitiv abzaslar deyil, cümlələr belə tapmaq mümkünəsdür. Məzmuncu başdan-başa yüksək povest və hekayələrini isə oxumaq, qavramaq olduqca maraqlıdır. Onun dili rəvandır, çünkü el diliidir, insanların saf diliidir, anaların övlad-larına layla deməyə başladığı andan öyrətdiyi bal ki-mi şıpşırın dildir. Eyni zamanda düşündürücüdür.

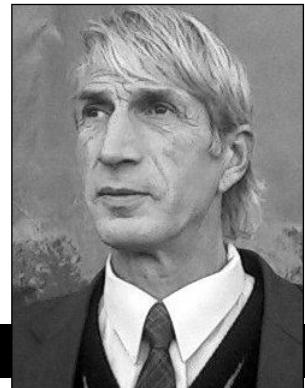
Həyatdan götürülmüş hadisələrin içində ən başlıcasını seçməyi bacarır Əlabbas. "Kim görmüşdü arvad kişiye mürdəşirlik eləyə?" ("Arvanada dəfn" hekayəsindən). "Sən ki, hər şeyi belə gözdən oxuyansan, bə dərslərini niyə oxumursan?" ("Qonaq ehtiyati" hekayəsindən) "Yalanmış o söz ki, Allah insana yalnız çəkə bildiyi qədər dərd verir. Hansı axmaq deyib bu sözü?" ("Gəlin" hekayəsindən)

Əlabbasın əsərlərin sadəcə oxuyub keçmək mümkün deyildir. Onun təsvir etdiyi səhnələri yaşamadan, obrazların həyatını duymadan, onlarla bərabər sevin-mədən, həyəcan keçirmədən ötüşmək aqlasığmaz bir şeydir. (Bəlkə bu, o səbəbdəndir ki, Əlabbas qələmə aldığı əsərləri bütün əzələri ilə süzgəcdən keçirib). Mənəcə yazıçının xoşbəxtliyi də elə ondadır - Əlabbası bəxti gətirmiş xoşbəxt yazıçılardan hesab etmək olar.

60 yaş həm böyük zamandır, həm də nədir ki! 60 yaş qocalığın, müdrikliyin başlangıcıdır. Bu başlan-gıçda Əlabbasa ən xoş arzularımı bildirirəm; can sağlığı, ailə səadəti və bol-bol yaradıcılıq uğurları.

60 yaşın MÜBARƏK!

**Böyük hörmət və ehtiramla
Əli BƏY AZƏRİ**

OQTAY İSMAYILLI

MÜƏMMADIR

Əlyetməzdir ağıl üçün,
Bu gedışat müəmmadır.
Məğzi görmək deyil mümkün,
Üz altda zat müəmmadır.

Dedin: "Oxu, kamala çat",
Çox oxudum, çox oldum mat.
Həm cəmadat, həm nəbatat,
Həm məxluqat müəmmadır.

Hər sözdə var məna yüz-yüz,
Kim sonadək anlayıb düz?!
Həm lal sükut, həm ciddi söz,
Həm zarafat müəmmadır.

Səhra, gülzar, gorgah sirli,
Dünən, bu gün, sabah sirli.
Təlim, savab, günah sirli,
İñkar, isbat müəmmadır.

Allah, nədir axı həyat?
Bu, röyadır, məni oyat.
Biz piyada, sərr köhlən at,
Təzə, boyat müəmmadır.

Sən hər necə sayırsan, say,
Əvvəli toy, axırı vay.
Zaman an-an, yerlər lay-lay,
Göylər qat-qat müəmmadır.

Nə elmlik, nə dinlikdir,
Nə sənlikdir, nə mənlikdir.
Min məchullu bir tənlikdir,
Tamam həyat müəmmadır.

Oqtay İsmayılli (Oqtay Baba oğlu Fərzəliyev) 10 iyun 1955-ci ildə İsmayılli rayonunun Diyallı kəndində anadan olub. 1976-ci ildə Azərbaycan Pedagoji İnstitutunun (indiki N. Tusi adına ADPU) dil-səbəbiyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib. 1976-ci ildə təyinatla Laçın rayonuna göndərilərək 3 il həmin rayonun Şeylanlı kənd orta məktəbində ixtisası üzrə müəllim işləyibdir.

1979-cu ildən indiyədək Diyallı kənd tam orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyat fənlərini tədris edir. Ali kateqoriyalı metodist müəllimdir. Onun adı Təhsil Nazirliyinin "Şərəf kitabı"na yazılmışdır.

Oqtay İsmayılli 1970-ci ildən rayon, 1980-ci ildən isə respublika mətbuatında, əsasən şeirlərlə çtxış edib. Şeirləri "Yaşıl budaqlar", "Azərbaycan", "Poeziya günü", "Dağ çiçəkləri", "Abşeron inciləri", "XX əsr Şirvan şairləri" almanaxlarına salınmışdır. O, dərc olunmuş 50-dən artıq elmi-kütləvi məqalənin, daha onlarla mədəni, ictimai-siyasi xarakterli yazılarının müəllifidir. Doğma kəndinin keçmiş ilə bağlı yazdığı iri həcmli tarixi-etnoqrafik məqaləsi rayon qəzetində hissə-hissə dərc olunmuş, sonra Lətifə xanım Əliyevanın "Diyallı" kitabına daxil edilmişdir.

Oqtay İsmayılli 3 kitab müəllifidir. "Dodaqla dil arasında" 2007-ci, "Rübailər" 2008-ci, "Müqəddəs söz günü" 2012-ci ildə nəşr edilmişdir.

Onu doğum günü münasibətilə təbrik edir və son zamanlar qələmə aldığı şeirlərindən bir neçəsini sizə çatdırırıq.

DƏRDİM

İki yüz il oyaq qalıb,
Əzdin canı hər an, dərdim.
Gülüstanda məni çalan
İlan dərdim, çayan dərdim.

Türkmənçaydan alov qalxdı,
Nəsil-nəsil bizi yaxdı.
Qar olub üstümə yağıdı
Məni qəbrə qoyan dərdim.

Tale bizi atdı oda,
Doğma Göyçə qaldı yada.
Ağrısını ruhuma da
Zəhər kimi yayan dərdim.

Qoyub köksümə dizini,
Töküb canıma közünü,
Xocalıda əl-üzünü
Al qanımla yuyan dərdim.

Bəşər bəxti daştək yatıb,
Girdablarda xalqlar batıb.
Zəngəzurdan əl uzadıb
Ürəyimi soyan dərdim.

İblislərin fikri qara,
Mələkləri çəkir dara.
Görünmür kor vicdanlara
Külli-ərzə əyan dərdim.

Sarbandır mənim köcümdə,
Bir div olmaz bu biçimdə.
Girib, oynayır içimdə
Yad havaya uyan dərdim.

HAY - HAY

Dünya köhnə dəyirmandır,
Sahibləri zay-zay, zay-zay!
Novu sümük, əti qandır,
Dəni insan, vay-vay, vay-vay!

Cürük dirəklər yixılır,
Altında xalqlar sıxılır.
Yalan üyünüb yiğilir
Anbar-anbar, tay-tay, tay-tay!

Yüz milyonlar xəyal yeyir,
Nağıl içir, ümid geyir.
Siyasılər nəğmə deyir:
"Uyu, millət, lay-lay, lay-lay!"

Ağıl körpə, gərdiş bələk,
Dayələri fitnə, kələk.
Göydən baxıb huri, mələk,
Baş bulayıb: hay-hay, hay-hay!

Bəşər daim zəhər dadır,
Bəxt zarıdır, vaxt ağladır.
Şeytan bizi oynaqladır
Çırtmıq vurub: nay-nay, nay-nay!

KƏNDAR DAYAM

Yerdə yerim heç olmayıb,
Asimandan kənardayam.
Get, o yanda axtar məni,
Mən bu yandan kənardayam.

Aşkaram, yoxa dönmüşəm,
Yoxam, aşkar görənmüşəm.
Ruham, cana bürünmüşəm,
Amma candan kənardayam.

Çölüm nədir, içim nədir?
İçim başqa biçimdədir.
Zaman mənim içimdədir,
Mən zamandan kənardayam.

Hakim, məhkum, divan mənəm,
Günah, savab, vicdan mənəm.
Həm gördüyün insan mənəm,
Həm insandan kənardayam.

Cəhənnəmi görəsiyəm,
Cənnətə də girəsiyəm.
Həm Sübhanın zərrəsiyəm,
Həm Sübhandan kənardayam.

Adətlərim - damarda qan,
Hədislərim - pətəkdə şan.
Öpdüyüm tək kitab "Quran",
O "Quran"dan kənardayam.

Döşəməm bu, tavanım bu,
Günahım bu, divanım bu,
Adım budur, ünvanım bu,
Ad-ünvandan kənardayam.

XƏCALƏTƏM

Ey, qapımı nə döyürsən?
Gələmmirəm, ətalətəm.
Məndən ağıl istəyirsən?
Yoxdur, qardaş, xəcalətəm.

Sındırdılar qanadımı,
Qoyub qaçdım inadımı.
Yaraladım həyatımı,
Öz ömrümə xəsarətəm.

Ürəyimi yeyirəm ta,
Kəfənimə geyirəm ta.
Diri adam deyiləm ta,
Diridən bir əlamətəm.

XOŞ GƏLDİN

Dostlar deyir: "Min il yaşa!"
Alqışdırımı, qarğışdırımı?
Olum-ölüm tarixçəsi
Vuruşdurmu, barışdırımı?

Zaman gün-gün məni yeyir,
Qiçı bükür, beli əyir.
İllər üzümü bəzəyir,
Naxışdırımı, qırışdırımı?

Dava-dərman ta hədərdir,
Hər ayrılıq bir kədərdir.
Təzə yolum nə qədərdir,
Sonsuzdurmu, qarışdırımı?

"O dünya var", - deyir dinim,
Qalxmaq üçün gərək enim.
Bu qazilan qəbir mənim,
Çıxışdırımı, girişdirmi?

Gözünü sil, o yaş nədir?
Hər baş daşı bir şolədir.
"Xoş gəldin"i kim söylədi,
Vidadırmı, görüşdürmü?

MƏNDƏN AŞAĞIDA

Torpağı çəkdirim üstümə,
Göylər məndən aşağıda.
Yetim qalmış arzularım
Göynər məndən aşağıda.

Bir bağdayam, yoxdur xarı,
Olmuşam gül üstdə arı.
Qapqara qır qazanları
Qaynar məndən aşağıda.

Qocalar kədər içində,
Cavanlar dərd-sər içində.
Uşaqlar qan-tər içində
Oynar məndən aşağıda.

Həyat şərin əlində zar,
Yaraları tez-tez qanar.
Bədbəxt bəşər yenə yanar,
Donar məndən aşağıda.

Ruhlar olub fərəhlə yar,
Burda nə qan, nə qada var.
Hər nə varsa, burada var,
Nə var məndən aşağıda?!

SEVƏN QƏDƏR

Gör nə qədər sevdim səni -
Mizrab simi sevən qədər.
Bülbül şirin ah-naləni,
Gül him-cimi sevən qədər.

Qərib adam doğma eli,
Yetim könlü şirin dili,
Göy sükütu, şimşek zili,
Kaman bəmi sevən qədər.

Yer Günəşi, dağ boranı,
Yanaq ağı, saç qaranı,
Bir müsəlman pak "Quran"ı,
Məcnun qəmi sevən qədər.

Eşqdə mənə tən gələn yox,
Bunu görən, ya bilən yox.
Sənin qədər sevilən yox,
Deyəm, kimi sevən qədər.

DİRİDİR

Ölənlərin ruhu göydə,
Demə,ancaq sağ diridir.
Həmsöhbətdir səma ilə,
Bulud diri, dağ diridir.

Gözlərdə işiq qaynayır,
Alova dönüb oynayır.
Çırtaçır vaxtı sanayır,
Od diri, ocaq diridir.

Loğmantək bax təranəyə,
Şəfa verir divanəyə.
Qucaq açır pərvanəyə,
Şam diri, çıraq diridir.

"Cansız" sözün alma dilə,
Cansızı yox görən hələ.
Qol-boyundur bülbül ilə,
Gül, budaq, yarpaq diridir.

Bu meşədir xanimanım,
Ağac qızlardır dörd yanım,
Torpaqdırsa əgər canım,
Mənimtək torpaq diridir.

GÖRÜNÜRƏM

Mən pünhanam o qıfilda,
Bu açarda görünürəm.
Qeybdə gözdən xəlvətəm,
Bu aşkarda görünürəm.

Baqidə ölməz həyatam,
Fanidə ölümə matam.
Orda bütöv kainatam,
Burda xırda görünürəm.

Haqsızlıqda, ədalətdə,
Şübhələrdə, həqiqətdə,
Həm nifrətdə, məhəbbətdə,
Yoxda, varda görünürəm.

Hara baxsan, mənəm orda,
Budaqda, çiçəkdə, barda.
Dalğalarda, buludlarda,
Odda, qarda görünürəm.

Bəxtsizəm, bəxt bölən mənəm,
Diri mənəm, ölen mənəm.
Cənnətdə o gülən mənəm,
Həm məzarda görünürəm.

Əkilən şum, bitən dənəm,
Bəşər evi - mənim sinəm.
Yarı zülmətdə gizlinəm,
Yarı nurda görünürəm.

NİŞANLI QIZIN AĞISI

Dünən qonşu evlərdəydi,
Bu gün qonşu dünyalarda.
Özün uçdun genişliyə,
Məni qoydun yaman darda.

Naləm səni niyə yaxmir,
Gözün mənə niyə baxmir?
Xoşbəxtənmi, səsin çıxmır?
Mən boğuldum ahu-zarda.

Nur içindən keçməliydim,
Sabah gəlin köçməliydim.
Sənlə şərbət içməliydim...
Belə zülüm olmaz yarda.

Üzük üzdü barmağımı,
Qan boyadı dırnağımı.
Şum elədim yanağımı,
Yara səpdim min-min orda.

Sən mənə ruh, mən sənə can,
Elə bilmə unudarsan...
Gec-tez mənsiz od tutarsan,
Gəlim qoşa yataq gorda!...

XOŞBƏXTLİYİM TIKƏLƏNİBDİR

Daim sevincini qəm talan edir,
Həyatin nur üzü kölgələnibdir.
Heyif bu dünyadan; onun hər yeri
İblis tərəfindən bəlgələnibdir.

Nə qədər ürək var - nifrətlə dolu,
Nə qədər adam var - şeytanın qulu.
Ədalət sarayı - yarıuçulu,
Min dəfə təməldən silkələnibdir.

Qəddar insan ovu - ən qədim bir fənn,
Tökülən al qanlar dəryalara tən.
Zamanın namusu zor tərəfindən,
Bəlkə də, hər saat ləkələnibdir.

Dünyada qədimdən bu nə qaydadır? -
Xeyiri matəmdə, Şəri toydadır.
Mənim xoşbəxtliyim yurdum boydadır,
Onuntək doğranıb, tikələnibdir.

OLACAQ AQİBƏT ACI

Hər nemət bol ikən, türkə nə qədər
Diş qıçayıb baxır siyasət acı.
Dünyada bir belə şirinlik varken
Nə qədər yeyəcək bu millət acı.

Kin, nifrət Şeytanın amalı imiş,
Kinli başda İblis kamalı imiş.
Niyə insan üçün olmalı imiş
Allahın verdiyi məhəbbət acı?

Şərqin ürəyi ağ, taleyi qara,
Edir sinəsini Qərb para-para.
Sərvət içindəki ac quzğunlara
Rəzalət dadlıdır, mərhəmət acı.

Ədavət ürəkdə, dostluq kağızda,
Qan-qırğın əməldə, şəfqət ağızda.
Birləşməsək, olar hər gün bir az da
Bu dünya zəhrimər, axırət acı.

Qırmasaq bu qanlı bıçaqları biz,
Əzməsək vicdandan qaçaqları biz,
Tapdaq eləməsək alçaqları biz,
Daha çox olacaq aqibət acı.

ÇİBAN DA ÇIXDI

Alimdən yuxarı dırmaşdı mehtər,
Mehtərin yanına çoban da çıxdı.
Çox qarın qalxmışdı başımız üstə,
Dözdük, quduzlaşış daban da çıxdı.

İblislər kam aldı elin yasından,
İçib kefləndilər hey qan tasından.
Hər yerdə qurd çıxdı qurd yuvasından,
Burda əqrəb, çäqqal, qaban da çıxdı.

Hərdənbir keçmiş yad eləyirdik,
Ürəyi xəyalla şad eləyirdik.
Biz qarayaranadan dad eləyirdik,
Ay aman, böyründə çiban da çıxdı.

DODAQ ÜSTÜNDƏ

Xarlar didir alça çicəklərini,
Qaralar kef çekir ağın üstündə.
Gör necə dağ basır ocaq çəmənə,
Özü də puç olur o dağ üstündə.

Gülşən üçün bağban əziyyətdədir,
Bircə gül bilirmi o zəhmət nədir?!
Torpağın altında kök zillətdədir,
Yarpaqlar oynasıր budaq üstündə.

Bir ömür hicranda soğulacaq ta,
Bir vüsal həsrətdə boğulacaq ta.
Qız, səni sevənə nə qalacaq ta? -
Xal balı sümürür dodaq üstündə.

YAŞADIM

Kəsildim yüz dəfə, inan,
Yüz dəfə sindim, yaşadım.
Gördüm, ölüm dadı verir,
Həyatı dandım, yaşadım.

Hər itkimlə çıxdım heçə,
Alovlandım gündüz-gecə.
Qəribədir, axı necə
Bir belə yandım, yaşadım?

Bilirdim, heç nə dəyişməz,
Bu qədim səhnə dəyişməz.
Qətiyyən köhnə dəyişməz,
Niyə aldandım, yaşadım?

Anlamırmış düz heç nəyi,
Puç imiş insan biliyi.
Yəqin ki, mən də hər şeyi
Tərsinə qandım, yaşadım.

YIĞIM GÖYƏ

Niyə gendən seyr eləyim?
Qoy xaxından baxım göyə.
Yana-yana nura dönüb,
Bir xoş gündə axım göyə.

Kim söndürüb bu ocağı,
Qaraldıb bayır-bacağı?
Soyuqdur yerin qucağı,
Buz canımı sıxım göyə.

Mən damlayam, səma ümman,
Onsuz mənə yoxdur aman.
Darıxıram burda yaman,
Bir yol tapım, çıxım göyə.

Gör nə qədər saf duyğum var,
Təmizlikdə hər biri qar.
Yerdə qalsa, bulaşarlar,
Aparım, tez yiğim göyə!

ASTEROİD

"Aman, Azadlıq adlı asteroid şığıyır
kosmosdan bizə tərəf,
Dəysə, Yer kürəsində edər hər şeyi tələf.
Çox bütər toza dönər,
Zirvələr düzə dönər.

Buxovları qırılsa, həyat elə dəyişər,
Boğulub gedər bəşər.

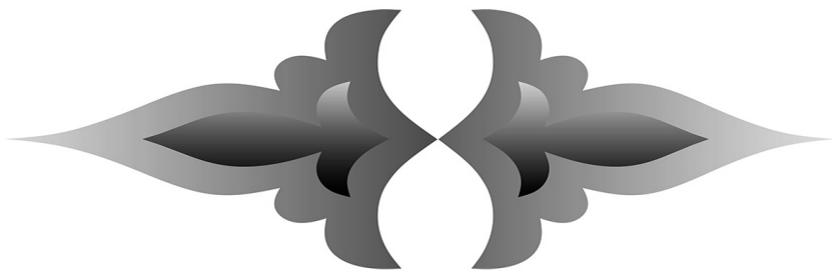
O, ölüm elçisidir, zəhərlər qəlbimizi,
Allah qorusun bizi!
Son saatlar sayılır,
Qiyamətə az qalır".

...Asteroid yan keçdi,
Təşviş, həyəcan keçdi.
Rahatlıq tapdı hamı,
Ah, necə şirin imiş dünyanın köhnə tamı!

"Aman, ay Allah, aman,
Xilasa varmı güman?
Həqiqət adlı nəhəng asteroid şığıyır
kosmosdan bizə sarı.

Toqquşsaq, partlayacaq bu nadir həyat şarı.
Yerə dəyəcək, yəqin,
Əlvan bəşər tarixi qara geyəcək, yəqin.
Mümkünsüz olacaqdır ta yaşamaq bəşərə,
Az qalıbdır məhşərə!"

Min-min şükürlər olsun mərhəmətli Allaha!
Asteroid yan keçdi, bəla sovuşdu daha.
Hər şey əvvəlki kimi qaldı, gözümüz aydın!
Dünya elə beləcə baldır, gözümüz aydın!

ŞİRİNGÜL MUSAYEVA

MƏHƏBBƏT HƏMİŞƏ VAR

(hekayə)

Əslində, mən - Süleyman sevgiyə, məhəbbətə bir o qədər de inanmamışam.

Sevgi, məhəbbət, eşq mənim aləmimdə şairlərin, rəssamların, yazıçıların uydurduğu bir illüziya, boş bir sabun köpüyündür. Belə ki, söz, sənət adamları bu eşq, məhəbbət haqqında uzun-uzadı danişiblər, deyiblər, əslindəsə, onun mövcudluğuna özləri də şübhə ilə yanaşıblar. Həmişə cəmiyyət də bu eşqə, məhəbbətə, hətta, onu vəsf edənlərə bir qədər ironiya ilə yanaşıbdır. Mən də həmişə bu fikirdə olmuşam ki, əsl kişi, ümumiyyətlə, sevgi, məhəbbət əsiri olmaz. Qadınlar - əks cinsin nümayəndələri nədir ki, onlara belə böyük bir hiss də bəsləyəsən. Qadınlar hər vaxt mənə öz rolunu yaxşı oynayan aktrisaları xatırladıblar. Hər zaman mənə elə gəlib ki, onlar süni və saxtakardırlar. Onların heç bir hissi-sevinci də, kədəri də, istəyi də, narahatlığı da, hətta, etirazı da təbii deyil. Onlar həmişə kişilərə əngəl və maneə törədib, onlara başağrısı olublar. Onlardan heç bir halda adama xeyir gəlməz.

Mən bu axırıncı ilə tanışlığımdan sonra fikrimdə tam əminəm.

O, mənim həyatıma bir qədər qəribə və hay-küylə daxil oldu. Elə ilk gündəncə məni tələyə saldı. Əslində, bu tələyə mən özüm düşmək istədim, yaxud məqsədim özümü tələyə düşürmüş kimi göstərib onu tələyə salmaq idi. Nə isə...

O, xarici görünüşcə elə də qeyri-adi gözəlliyə malik deyildi. Bir çox kişilərin diqqətini, bəlkə də, heç cəlb etməzdi. Onu da qeyd edim ki, mən tamamilə ciddi adamam, işimi-güçümü atıb belə şeylərə qurşanmağı heç özümə yaraşan iş hesab etmirəm. Mənim aləmimdə qadınlar bir-birindən fərqlənməyən kal meyvə kimi şeydirlər. Bir də ki, nə gizlədim, onlara pul xərcləməklə aram yoxdur. Onlar isə çox sevirlər

ki, kişi onlar üçün dəridən-qabıqdan çıxsın, hətta kişinin məhəbbətini də bununla ölçülərlər.

Mənim fikrimcə, qadın kişidən pul gözləyirsə, deməli, qadın özü sevgi hissindən tamamilə uzaqdır. Hərçənd, bu həqiqətən də belədir... Onlar sevmirlər, onlar, sadəcə, zəhlə tökürlər. Elə ki onları bir balaca sevdin, özlərindən çıxırlar, hər gün bir az da yuxarı mərtəbəyə qalxırlar. Elə ki, onlardan üz ćevirdin, eśirin olur, dalinca sürünürülər. Bu da onların axmaqlığından irəli gəlir.

İlk gündəncə hiss etdim ki, bu sərçə cükküldəmək istəyir. İstəyirsə, qoy cükküldəsin, niyə də cükküldəməsin axı. Amma... onu ələ almaq elə də asan olmadı. Deyəsən, bu qoz çox bərk qozdur və bu xəmir çox su aparacaq. Yəqin ki, onun məqsədi məni tora salmaq, məni əsir-yesir etmək, var-yoxdan çıxarmaqdır. İnanma ki, qadın nəsə qoparmasa, sənə əl versin.

Mən də mənəm... Mənim qadına pul xərcləməkdən lap əvvəldən zəhləm gedir. Mən qəpiyimin də qədrini bilən adamam. Mənim haqqımda deyirlər: "Pulu balasına da keçməz". Pulu bir özümə, öz sağlamlığıma, yemək-içməyimə, istirahətimə qayıram.

Bu vaxtacan mən belə olmuşam. Qadına çox az, cüzi miqdarda pul xərcləmişəm. Əksər hallarda heç buna ehtiyac da olmayıb. Çünkü mənim xarici görünüşüm, qədd-qamətim, ələlxüsus, özümü aparmağım onları məftun edib. Onlar həmişə mənim ətrafimdə firfir fırlayıblar. Və çox vaxt mənim buz kimi soyuqluğum, daş iradəmle toqquşub məndən yan keçiblər. Mən heç onlara imkan verməmişən ki, başqa xəyallara qapılışınlar. Bəzi hallarda - bu çox az olub - görəndə ki, əngəli yoxdur - əylənmişəm. Bu isə... Şeytan məni yoldan çıxartdı. Əvvəl-əvvəl dedim, qoy bir əylənim də özümçün. Sonra isə...

Gündən-günə münasibətlər dərinləşdi. Dərinləşdi deyəndə, hələ də aramızda mənim elə ilk gündəncə qarşıma məqsəd qoyduğum şey olmayıb. Amma mənim həyəcanlarım, münasibətsiz hallarım dərinləşib. Bəli-bəli... istəsəm də, istəməsəm də, bütün günü onu fikirləşirəm. Belə də şey olar? Onun dediyi sözləri saf-çürük edirəm. Məni görəndə üzünün ifadəsi necə oldu, mənə nə dedi, necə gülümsündü, - bütün günü xəyalimdə bunları canlandırıram. Onu görməyəndə darıxıram. Onu görmək üçün yollar arayır, planlar qu-ruram. Artıq səbrim bir tikədir. Mənə elə gəlir ki, bu səbrsizliyimə səbəb hələ də ona sahib ola bilməməyimdir. Çətini bircə dəfədir. Sonra o, quzu kimi ar-xamca gələcək və mən tam sakitləşəcəyəm. Bəs bu bir dəfəni necə əldə edim? Zalimin balası heç əl verir ki... Hər nə isə...

Nəhayət, bir gün onu haqladım. O, çırpınır, əl-qol atırdı və elə gözəl, elə məftunedici idi ki... Sonra o, ağlayaraq, göz yaşları tökerək çıxıb getdi. Mənsə sakitcə yerimdə oturmuşdum; məmnun idim. Amma... bəs bu boğazında ciy tikə kimi qalan şey nədir, görəsən? Nə üçün mən mənən belə süst, ölgünəm? Elə bil əziz, qiymətli bir şeyi salıb sindirmişəm, yaxud gözəl bir çiçəyi çəmənindən üzüb üfunətli bir zibilliyyə tulla-mışam.

...Bunlar, yəqin ki, keçib gedər. Çünkü biz kişilər həyatda bir dəfə evlənsək də xoşumuza gələn qadınlardan vaz keçməyi bacarmırıq. Düzdür, bu qadınlara xoşbəxtlik, nə bilim nələr verə bilmədiyimizə görə vicdan əzabı çəkirik. Lakin...

Bütün günü işləyə bilmədim. Gecəni də qəribə bir əzginlik, süstlük, qəmginlik içində keçirdim.

Arvad tez-tez məndən nə olduğunu soruşurdu. Və onun yaprıxmış sıfəti məni öz-özümdən iyrəndirirdi. Mənə elə gəlirdi ki, mən də qocalmış və yaprıxmışam. Xatirənin al, həyəcandan qızarmış üzü, qara və parlaq, füsunkar gözləri xəyalimdən getmirdi. Eyni zamanda, sanki boğazında bir qəhər qaynayırdı. Görən bu qəhər nə qəhər idi belə? Bunlar, yəqin ki, qocalığın əhvali-ruhiyyəsidir.

Qocalıq deyəndə, mənim vur-tut əlli yaşı var və özümü şir kimi güclü və sağlam hiss edirəm. Qocalıq qadınlar üçün nəzərdə tutulub. Əlli yaşlı qadının eşqə düşməsi, kiməsə vurulması yalnız ikrah oyada bilər. Amma əlli yaşında kişinin cavan qızı aşiq olması, ev-lənməsi faktı minlərlədir. Hətta keçmişdə şahlar bundan cavanlaşmaq üsulu kimi istifadə ediblər. Bu faktların özü adamda - kişidə nikbinlik, özünə inam yaradır. Yoxsa ki, əlli yaşlı qadın... Adamın lap ürəyi bulanır. Cavan olanda heç bu yaş məhfumuna elə də fikir verməzdəm. O vaxtlar özümdən böyük qadınla da yatıb-dura bilərdim. Amma indi... - əüzibillah. Hər nə isə...

Elə hey vicdan əzabı çəkirdim. Mənə elə gəlirdi, mən onun cavan, gözəl, tər vücudundan zorla istifadə etdim, əvəzindəsə ona kədər, göz yaşları verdim. Xəcalətimdən ölürdüm.

* * *

Aradan bir neçə gün ötdü. Nəhayət, özümü toplayıb onu - Xatirəni görməyə getdim. Xatirənin görüşü mənə qanad verdi, neçə gündən bəri məni bürüyən məyusluq uçub getdi. Yox-yox, o məni sevir. Mən heç də ona qarşı əclaflıq etməmişəm. Hayana hərləsən də "Leyli-Məcnun"luq bununla bitir, kişi-qadın münasibətləri elə bunun üzərində qurulub.

Neçə gündən bəri vicdan əzabı çəkməyimə baxmayaraq, onun görünüşü, səsi mənim şeytani hissələrimi oyandırır, vücudumda ona qarşı güclü, qarşısalınmaz bir istək duyuram.

Lakin... Xatirə qətiyyətlə boyun qaçırdır. Amansız şübhə və qısqanlıq məni gəmirir; olmaya mən - qoca sarsaq onun xoşuna gəlməmişəm. Axı bu necə ola bilər? Mən ki, ona qədər tək-tək əlimə keçən bütün qadınların xoşuna gəlmışəm. Belə de, ay qoca axmaq, sən kimlərinse tör-töküntüsünü, yaprıxmış və qarışlıramı nəzərdə tutursan? Özümü güclə ələ alıram, hiss edirəm ki, bu dəfə zor burada keçəsi deyil.

Xatirə - nə barədəsə danışır, mənə nəyisə izah edir. Mənsə heç nə eşimirəm, heç nə anlamıram. Öz axmaqlığımdan təngə gəlirəm. Deyəsən, o da mənim halımı hiss edir. Bu isə məni lap özümdən çıxardır. Mənə elə gəlir ki, o, məni ehtiras düşgünü, sarsaq qoca hesab edir.

Ah, bu "sarsaq qoca" məhfumu mənim bütün ruhumu əzir, özümü hırsı bayıra atıram. Yol boyu özümü söyürmə:

-Ay qoca sarsaq, bəs sən nə gözləyirdin, müftə esq macərasını? Doğrudanmı düşünürsən ki, qadın heç nə əldə etmədən büsbütün sənin olacaq? Doğrudanmı, ona heç nə lazım deyil? Elə sənin bu "gül cəmdəyin" ona lazımdır?

Onun nə isə "güdmək, istəmək" ehtimalı məni lap özümdən çıxardır. Dəhşətli dərəcədə qısqanıram. Əgər o nə isə güdürsə, demək, sabah asanlıqla bir başqasının ola bilər. Başqasının... Hər nə olur-olsun, bircə bu olmasın. O nə isə güdərək yatağa girənlərdən olmasın. Bircə bu olmasın... Yox... mən bunu aydınlaşdırımlıyam. Mütləq aydınlaşdırımlıyam. Nə haqla? Sən ona nə vəd edirsən ki, ondan fədakarlıqlar gözləyəsən. Bəs, sənəcə onu sənə bağlayan nədir? Özünün çox gözəl şəkildə tələffüz etdiyi məhəbbətmi? Məhəbbət məgər kişidən heç nə ummurmu? Tutaq ki, sən zor, ya xoş, ona bir neçə ay, yaxud bir neçə il sahib oldun. Sonra onu nə gözləyir, bilirsənmi? Sən ona ailə, uşaqları vəd edirsənmi? Sən onunla özünü bərabərmi tutursan? Sənə nə var ki, ailədi qurmusan, uşaqlı törət-

misən. Bəs o? İstəyirsən ki, o bütün gələcəyini heç nə ummadan sənə qurban versin? Ah, qəddar eçoist, zəlim adam.

* * *

Bir neçə gün tam əsəbi vəziyyətdə hərlənirəm. Evdə və işdə hamını açılayır, barit kimi partlayıram. Xatirədən isə heç bir səs-səda yoxdur. Bu isə məni lap özümdən çıxardır. Sən hələ bu qızçığaza bax, o hələ kiminlə qoz-qoz oynadığını bilmir.

...-Sən kiminlə oyun oynayırsan? Məni ələmi salmışın?

-Mən nə edirəm ki...

-Mənə qarşı bu soyuqluq nədir?

-...

-Niyə cavab vermirsin?

-Mən siz deyənlərdən deyiləm.

-Mən deyənlər kimdir axı?

-Özünüz daha yaxşı bilirsiniz.

Demək, belə... özümə yer tapa bilmirəm. Durduğum yerdə işə düşdüm. Mənim bir yüz il yaşamaq şansım var idi - əmindim ki, belə də olacaq. Yemək-içməyimə, istirahətimə xüsusi fikir verirdim.

Artıq fikir-xəyalı, qan qaraldan şəyləri özümə yaxın qoymurdum. Heç bir şeyin əndazədən çıxmasına imkan vermirdim. Hər şeyin başlanğıcı və sonu mənim sağlamlığıma və puluma xidmət edirdi. İndi isə... Əcəb işə düşdüm. Bütün günü onu fikirləşir, iztirab caynağında çapalayıram. İstəyirəm bu fikir-xəyalə son qoyum. Bu fikir-xəyalat məni məhv edir. Gün-gündən saralıb-soluram. Öz vüqarlı görünüşümü, sağlamlığını itirmək təhlükəsini hiss edirəm. Və onu da bilişəm ki, mən soldumsa, bir də dirçəlməyəcəyəm, çünkü yaş o yaşı deyil.

Bəlkə bu qız - Xatirə Tanrı tərəfindən mənim üçün göndərilmiş əzrayıldır... mələk qiyafəsində mənim canımı alır, mənim həyat eşqimi alır. Məni düşgün, vasvası, sarsaq bir qocaya çevirir.

Deyirlər ki, məhəbbət həyatverici bir qüvvədir, o, insanı yaşadır, gələcəyə səsləyir. Bəs, o gələcək yoxdursa, o gələcək kölgə altındadırsa, qeyri-müəyyəndirsə, heç bir ümid, şans vəd etmirse? Bəlkə, ondan əl çəkim? Çağırım yanına, deyim ki, mənim səninlə gün keçirmək fikrim var idi, mən səninlə əylənmək istəyirdim. Bir halda ki, buna razı deyilsən, onda bizimki qurtardı.

Bəs sonra? Elə bunu fikirləşmək məni az qalır ki, dəli etsin. O, hələ gəncdir, gözəldir. Düzdür, ilk vaxtlar ağlayacaq, iztirab çəkəcək, lakin sonra... zaman hər şeyi yoluna qoyacaq, onun yaraları sağalacaq. O, bəlkə də, yenisini, daha gözəlini -cavanını, layiqlisini sevəcək, onunla ailə quracaq, bir-birindən gözəl cocuqlar dünyaya gətirəcək. Sənsə, qoca axmaq, birbaşa cəhənnəmin qapısını açacaq, düz ya-

nar odun ortasına düşəcəksən. Bəli-bəli...

Sənin iztirabların keçməyəcək, bitib-tükənməyəcək, gün-gündən bir qədər də artacaq. Onun hər addımını izləyəcəksən. Kim bilir nə hallara düşəcəksən. Bəlkə də, iradəni tamamilə itirəcək, dəfələrlə onun ayağına gedəcək və hər dəfə də rədd ediləcəksən. Və bu rəddedilmələr də sənin axırına çıxacaq. Məsələni bu yerə çıxarma, çünkü sən artıq yüyəni əldən vermiş, ona vurulmuşam. Etiraf etməsən də, bu belədir.

G.rdünmü məhəbbəti? Duydunmu ərənlərin zərbini? Sənsə ona inanmirdin, şairlərin uydurması, boş bir sabun köpüyü adlandırdın. Ay səni, səfəh adam. Məhəbət bir bəla olmasayı, Füzuli onun əlindən belə qan ağlayardımı? Tusi onu dəlilik adlandırdı?

Sən indiki cızma-qaraçılardın məhəbbətinə inanmirdin. Düz də edirdin. Onlar, doğrudan da, məhəbbət nədir bilmirlər, onlar şeytan kimidir, vücdularının şeytani istəklərini məhəbbətlə eyniləşdirirlər. Ona görə də gündə birini sevirlər. Beş-on gündən sonra yenisini axtarırlar və heç biri Füzuli ola bilmir, elə özləri olur; cılız-saxtakar, riyakar cızmaqaraçılardır, cılız, riyakar kişilər - adamlar.

Nə isə... Sənin bu adamlarla işin yoxdur. Sən nə dünyani düzəldənsən, nə də həyata yenilik getirən.

Sən, sadəcə, məhəbbət ümmanında azmış, dərdə giriftar olmuş birisisən və bu girdabdan xilas olmaq ümidi ilə yollar arayırsan, çünkü ağlını hələ tam itirməmisən. Necə etmək lazımdır ki, bu girdabda məhv olmayasan?

Artıq pula qızırğanma, səp onu bu gözəlin ayaqlarına, qoy o sənin olsun. Pul, qızıl o vaxtdan bəri çox şeyi həll edib, xüsusən, qadın məsələsində kara gəlib. Nə olsun ki, o, cavan, sənsə bir qədər yaşılsan. Neynir o cavanı ki, ona var-dövlət, təmin olunmuş həyat verməyəcək. O, istədiyi kimi yeməyəcək, geyməyəcək, nazlanmayıacaq. Nə bilirsən? Bəlkə elə varlı cavana tuş olacaq. Varlı cavan... - bunu fikirləşmək özü məni haldan çıxardır.

Artıq dediyim kimi də edirəm; bütün malimi-pulumu onun ayaqlarına səpirəm. Lakin o, - çox qəribədir - bütün bunlardan imtina edir, məndən heç nə götürmür. Yəqin fikirləşir ki, bunların əvəzində mən ondan başqa şəylər istəyəcəyəm. İstəyəcəyəm, istəməyəcəyəm - bu heç mənim özümə də hələlik aydın deyil. Amma bu dəqiqə mənə aydın olan odur ki, onu sevirəm, ondan ötrü örürəm, onu görməsəm, onunla söhbət etməsəm, yaşaya bilmərəm. Və istədiyim başlıca şey odur ki, o da məni onu sevdiyim kimi sevsin, məndən ötrü hər çətinliyə razı olsun. Necə ki, mən artıq ondan ötrü hər çətinliyə razıyam. Qoy o, məni görməyəndə darixsın, olmazın həyə-

canlar keçirsin, iztirablar çəksin. Mən hiss edim ki, onun həyatdan gözlədiyi, istədiyi şey mənəm. O, mənə - yalnız mənə doğru can atsin. Onun gözləri məndən başqa heç bir kişini aramasın, - istər cavan, istər qoca.

Mən onun üçün hər şey olum. Mən onun əvvəli və keçmiş olum. Mən onun arzusu və gələcəyi olum. Onun bütün yolları mənə doğru gəlsin və mən istəyirəm bu yollar məndə tükənsin.

Məndən o yanda onun üçün həyat olmasın. Bax, mən ondan bunları istəyirəm, mənim ondan tələb etdiklərim bunlardır. Artıq hər şeyimi ona qurban verməyə hazırlam. İstəyirsə özümü birbaşa dənizə atım, təyyarədən tullanılm, - hər şeyə qadirəm. Lakin bilim ki o, mənimdir, məndən başqa heç kəsin olmağayaq. Onu heç kimə verə bilmirəm, nəyi desən paylaşa bilərəm, onu heç kəslə paylaşa bilmərəm.

Onun gülüşü də, baxışı da, oturuşu-duruşu da mənimdir. Aldığı nəfəs də, tələffüz etdiyi sözlər də mənimdir. Ağlayır, iztirab çəkir, - o göz yaşları, iztirablar mənimkidir. Ah... o başdan-başa mənimkidir. Onun ailəsi, atası-anası, qohumları, gələcək uşaqları da mənəm. Onun gələcək uşaqları məndə yerləşib, Xatirə onları əlinə götürmək, öpüb-oxşamaq üçün alışib yanır. Bizim - onun və mənim həyatımız, gələcəyimiz irəlidədir, - xoşbəxt, sonsuz bir gələcək. Olmaz ki, bir-birini belə ürəkdən sevən adamların gələcəyi olmasın, o gələcək mütləq olacaq. Bəlkə də, o gələcək artıq Tanrı tərəfindən planlaşdırılıb, Tanrı bizi o gələcək üçün sınağa çəkir, bizi o gələcəyə hazırlayır. Hələlikse...

Axi, o nə üçün hər şeydən imtina edir. Mənim ona alıǵım evdən, qaş-daşdan, pal-paltardan imtina edir. Ona elə gəlir ki, mən ehtiras düşgünü sarsaq bir kişiyəm, puldan-paradan istifadə edərək ona sahib olmaq, ondan istifadə etmək istəyirəm. Sonra isə ehtiraslarım soyuyacaq və onu birdəfəlik atacağam. Ah... anladım... hər şey qanun çərçivəsində olmalıdır - o, bunu istəyir. Qızçıqaz ailə qurmaq, uşaq doğmaq istəyir, ana olmaq istəyir. Lap yaxşı... Qoy belə olsun. Bu daha yaxşı, özüm də arxayı olaram. Yoxsa hər gün onu evdə tək qoyub işə gedəndən sonra nələr çəkdiyimi, hansı iztirablar keçirdiyimi bir Allah bilir. Onu daşa-divara belə qısqanıram.

Hər şeyi - ona evlənmək istədiyimi Xatirəyə açıb söyləyirəm. Qızçıqaz saralaraq məni dinləyir. Sevinmək, boynuma sarılmaq əvəzinə, bunların mümkün olmadığını deyir.

-Axi nə üçün?

-Sənin ailən, uşaqların.

-Onlar da öz yerində qalacaq, sən də öz yerini tutacaqsan.

-Yox... sənin ictimai mövqeyin.

-Evlənməyin mənim ictimai mövqeyimə əngəli yoxdur.

-Yox.

-Bəs nə?

-...

-Məni sevmirsən? - ürəyim yerindən çıxməq istəyir.

-...

-Sevmirsən?

-Sevirəm... - qorxu ilə piçıldayır.

... Ah ... qorxu ilə... Nə üçün qorxu ilə. Qorxursa, sevgisi dərin deyil demək, iztirabları dərin deyil, demək. Qısqanlıqdan od tutub yanıram. Qəlbimdə Otellonun ağrularını hiss edirəm. İçimdə dəli bir istək var; onu ağuşuma almaq və şir kimi parçalamaq...

...Lakin bütün bunlar mənim iztirablarımı azaltır. Bu mənim çarəsizlikdən əl atdıǵım vasitədir. Mənə bunlar lazımlı deyil. Söz verirəm, daha bunlar bu şəkildə təkrar olunmayıacaq.

Mənə onun ürəyi, ürəyinin çırpıntıları, məhəbbət söyləmələri lazımdır. Mənə onun məhəbbət üçün tökdüyü göz yaşları lazımdır, ağrından tökdüyü göz yaşları yox.

Özümü və onu təhqir olunmuş sayıram. Onun əzilmiş, soluxmuş varlığını seyr edə bilmirəm. Başımı götürüb oradan qaçıram. Hiss edirəm ki, bu dəqi-qə Məcnun kimi səhralara düşməyim, boynuma kəfən bağlamağım gəlib. Şəhər - bu bir-birinə yapışmış evlər, bu dar, otsuz-ələfsiz küçələr məni sıxır. İçimdə hayqırmaq istəyən, daşa-qayaya çırpılmaq istəyən qos-qocaman bir şir vurnuxur.

Ah... demək belə... Demək belə... Nə deyirəm razı olmur, boyun qaçırdır. Demək, məni sevmir... məni sevmir... mənlə oyun oynayır. Məqsədi elə əvvəldən bu oyun olub. Özünü naza qoyur.

Ver, hər şeyi, ver, - evi də ver, qızılları da ver, qoy bəzənib özünə təzə, cavan oynaş tapsın. Sən ona lazımlı deyilsən. Sən əvvəldən ona yaraşmadığını bilməli idin. İndi qızlar çox hiyləgər olublar, varlı-hallı, yaşılı kişiləri ələ keçirir, onlara tələ qururlar, öz məqsədləri üçün onlardan istifadə edirlər. Axmaq qocalar da onlara inanırlar. Kim öz xoşuna, məhəbbət xatirinə, dünya cavan oğlanla dolu olduğu halda, qoca, yaprıxmiş kişidən yapışar.

Ah... qoca axmaq, dönyanın başdan-başa yalana büründüyü bu saxta və riyakar dövrdə sən böyük məhəbbətmi gözləyirdin?

Sən xam xəyallaramı düşməsdün? Bu qönçənin səni sevəcəyimə, yalnız sənin olacağınamı inanmışdır? Böyük məhəbbət... - yoxdur o və heç vaxt da olmayıb.

Lakin... mən də mənəm... Mən imkan verə bil-

mərəm ki, o mənimlə belə oyun oynasın. Məni əy-sin, alçaltsın, düşgün və vasvası bir qocaya çevirsin. Mən onu öldürərəm, onu bu əllərimlə boğaram, lakin mənlə oyun oynamaya imkan vermərəm.

Ah, körpə quzum, sən hələ həyatda ağrı-acı gör-məmisən. Sən bilmirsən ki, sevdiyin tərəfindən se-vilməmək, rədd edilmək qorxusu nə deməkdir. Bu acını tezliklə dadacaqsan, yəqin ki, dadacaqsan.

Yox, mən daha ona yalvara bilmərəm, qüruru əy-məyin müəyyən həddi var, mən o həddi keçə bilmə-rəm.

Mənim bütün təkliflərimi rədd edir. Bununla nə demək istəyir? Demək istəyir ki, səhv edib? Mən zorla ona sahib olmuşam? O, bunu istəmirdi? O, mə-ni sevmir, məni xoşlamır? Ona mən yox, bir başqası lazımdır? O, məndən can qurtarmaq istəyir?

Ah... mən bütün bunlara necə dözüm, necə tabla-yım?

Yox, tablamalıyam. Mən öz kişi xislətimə sadiq qalmalı, zorən ondan güclü olduğumu sübut etdiyim kimi, mənən də güclü olduğumu sübuta yetirməli-yəm.

Bəlkə, bu şəhərdən baş götürüm gedim, ucqar bir yerə - kəndə çəkilim, özüm barədə bir iz belə qoy-mayım. Qoy o, məni axtarsın, arasın, məndən ötrü göz yaşları töksün. Yox, hiss edirəm ki, ayrılığa ta-bım yoxdur. Onu hər gün görməsəm, ondan xəbər tutmasam, ölərəm.

Bəs nə edim?

Mən hər gün onu görməli, ondan xəbər tutmalı-yam. O isə mənim varlığımı hiss etməməlidir. Hələ-lik yol və məqsəd budur. Görüm nə baş verəcək?

Düz bir həftə səbrlə, mətanətlə dözdüm. Ondan da bir səs-səda çıxmadı. Demək belə, məni heç iti-rib axtarmır da. Səkkizinci gün onun həmişə istira-hət etdiyi yerə - fontanların yanına getdim. Zənnim düz çıxdı, - o, orada idi.

Bir kənarda gizlənib onu seyr etməyə başladım. Çox qəmli və solğun görünürdü. Mənə elə gəldi ki, üz-gözündə damlalar parıldayır, lakin bilmədim on-lar göz yaşı idi, yoxsa fontandan sıçrayan su damla-ları. Onu seyr edir və daxilən sakitləşirdim, onun dalğın görkəmi mənə ləzzət edirdi.

Birdən bir cavan oğlan ona yaxınlaşdı. Az qala qısqanlıqdan ölücəkdir. Yaxşı ki, tez uzaqlaşdı, yoxsa nə baş verəcəyinə cavabdeh deyildim. Bir az-dan o, ayağa durdu və asta addımlarla uzaqlaşdı. Sezdirmədən arxasına düşdüm. Yolda bir mağazaya da girdi, lakin çox ləngimədi, nə isə alıb evə döndü.

Mən də arxayınlışib geri döndüm. Axşam o, ay-rilığımızdan bəri birinci dəfə mənə zəng vurdur. Telefonu qapadım. Təkrar zəng etmədi. Ah... necə də böyük bir ləzzət... Bax belə, quzu bala, bax belə.

O, yenidən üç gün gözə dəymədi. Dördüncü gün mənim iş yerimə gəldi. Özümü toplayıb onu içəri dəvət etdim, düzü, qapıdan qaytarmağa ürəyim gəlmədi.

O, dinməzcə içəri daxil oldu. Rəngi saralmışdı, gözəl saçları pərişan şəkildə ciyinlərinə dağılmışdı, - lap Leyliyə bənzəyirdi. Nədənsə əhvalimdə bir nikbinlik yarandı. Onunsa əlləri həyəcandan titrəyirdi, - əlindəki dəsmalın saçاقlarını oynadanda gördüm.

Söhbətə o başladı.

-Neçə gündür görünmürsüz?

-İş-güt... - zərbəmi vurdum. Üzündə heyrot ifadəsi göründü. Ürəyim dözmədi - bir az xəstə idim.

-Nə olub? - həyəcanlandı.

-Elə bir şey yoxdur, bir az soyuqlamışdım, keçər gedər. - Həddi keçməyə nə ona, nə də özümə imkan vermirəm. Bir az daha əyləşir, nəhayət, getmək istədiyini söyləyir.

-Get.

Təəccübə mənə baxır və çıxır.

Bax belə, körpə quzu, bax belə...

Aradan bir müddət də ötür. Bu müddət ərzində qəlbimdəki kədərin, iztirabın günbəgün artığını hiss edirəm. Nəinki özümün, onun çəkdiyi iztirabla-rın da acısını hiss edirəm. Lakin geriyə yol yoxdur. Bu elə belə də olmalıdır. Heç bir eşqin axırı yoxdur, yaxud hər bir eşqin axırı budur. Bax, bu kədər və iz-tirabdır.

Məhəbbət - tərəflərin bir-birini əvvəlcə cəzb, müəyyən həddən sonra isə inkar etməsidir.

Məhəbbət - oyun oynamaq, özünə və sevdiyinə əzab vermək istəyidir.

Yəqin ki, belədir...

Bu oyın bir neçə ay davam edir. Axır vaxtlar iş-ləyə bilmirəm, fikrim dağılır, hər şeyi unudur, qarışdırıram. Bütün günü, hətta gecəni də onun xəyalı gözümüzün önündən çəkilmir.

Bəlkə, bunlara son qoyum, o gələndə ağusuma alım, öpüm, oxşayım.

Bilsəniz bunu necə istəyirəm və bundan necə də qorxuram. Mənə elə gəlir ki, o zaman, həmin an onun mənə olan məhəbbəti əriməyə başlayacaq, yox olacaq.

Bu nədir? Bəlkə, əsəb sarsıntısıdır? Nə oldu, özümə olan inamımı itirməyə başladım. Cavan qızla evlənməkdənmi qorxuram? Mən ki, buna tam razı idim. Aradan nə ötdü, - izah edə bilmirəm.

Lakin situasiyanı dərk edirəm. Mən artıq istədiyimə nail oldum, məhəbbətin zirvəsini fəth etdim. Məhz bu nöqtədə biz bir-birimizi hədsiz sevirik, bir-birimiz üçün ağlayır, iztirab çəkirik. Bir-birimiz üçün göz yaşları tökürlər, yemir, içmirik. O, məndən

ötürü saralır, solur, arxamca gəzir, iş yerimə, otağıma - hara desən gəlir. Bir işarəm kifayətdir ki, ağusuma atılsın. O, bu dəqiqə peşimandır, belə güclü, qüvvətli, gözəl - mən bunları daxili bir qürurla düşünürəm - eyni zamanda, pullu bir kişini, onun üçün hər şeyə hazır olan, onu sevən və eyni zamanda özünü də sevdiyi bir kişini rədd etməyin əzabını çəkir. Bunnardan əlavə - o, bunları, bəlkə də, dərk etmir - ayrılığın əzabını çəkir və bu ayrılıq onun mənə olan məhəbbətini alovlandırır. Bu necə də gözəldir.

Lakin mən bir centlmen kimi ona təkrar evlənməyi təklif etməliyəm, ürəyim onu belə alçaltmağa tab gətirməz. Həm də o mənim haqqında pis fikirləşər.

Bəlkə, artıq fikirləşməyə başlayıb. Ağlıma gələn bu fikirdən sarsılarım. Səhəri dirigözlü açıram. Qəlbimi amansız şübhələr gəmirir, mənə elə gəlir ki, artıq gecikmək, nəyisə itirmək üzrəyəm.

Tələsik yuyunur, bir stəkan acı çay içib maşını işə salıram. Onun mənzilinə yetib qapını döyürləm. Heç bir səs-səmir yoxdur. İlahi, nə olur-olsun, qoy mən, əclafı, atsın, unutsun, lakin özünə qəsd etməsin. Yalnız bu olmasın. Mən bu ağrıya dözə bilmərəm, bu ağrını həzm edə bilmərəm. Telefonuna zəng edirəm. Telefonu qapayıb. Bir balaca özümə gəlirəm, deməli, sağdır. Tələsik mesaj yazıram: "Məni bağışla, səni sevirəm". Təzədən qapını döyürləm. Heç kim qapını açmır. İstəyirəm qapını qırıb, qonşulardan həya edirəm.

Birisi səsə çıxır.

-Sizə kim lazımdır?

-Xatiro.

-O, köçüb gedib. Bu məktubu sizə verməyimi xahiş etdi.

Tələsik konverti alıb açıram. Məktubda yazılmışdı: "... Sizi sevdiyim üçün təklifinizi qəbul etməyə ürək etmirdim. Elə bilirdim ki, məni tamahkar, hiyləgər qız hesab edərsiniz". Artıq hər şey arxada qalıb. Məni axtarmayın. Onsuz geri dönməyəcəyəm". Əl-ayağım, bütün bədənim əsir. Qonşuya "xudahafiz" belə demədən maşına əyləşirəm. Hara gedim? Onu harada axtarıb, harada tapım? Görəsən bu şəhərin hansı küncündə, hansı bucağındadır? Onsuz bu şəhər şəhər yox, cəhənnəmdir ki...

Tələsik universitetə yollanıram, onun oxuduğu fakultənin dekanına yaxınlaşırıam. Cox keçmir ki, onun öz hesabına məzuniyyət götürdüyüünü öyrəni-rəm.

Geri dönürəm, gözlərim yaşıla dolur, yolu güclə seçirəm. Bu nədir, sən indi arvad kimi göz yaşımı tökcəksən? İçimdə əyləşmiş kişiye heyrət edirəm. Maşını saxlayıram, arxaya söykənib gözlərimi yumuram. İçimdə bir boşluq, dibsiz uçurum yarandığı-

nı hiss edirəm. Aradan dəqiqələrmi, saatmı örür, bil-mirəm.

-Vətəndaş, özünüzü pis hiss edirsiniz? Sizə nə olub?

Diksənib gözlərimi açıram, qolumdan tutub məni silkələyən polis işçisinə heyrətlə baxıram.

-Bəlkə, düşüb bir dincələsiniz.

-Bir balaca, ürəyim... Keçib gedər. Narahat olmayıñ, eloğlu. - Özümü toplayıb maşını işə salıram, hətta zorən ona gülümsünməyi də bacarıram.

Beynim uğuldayır. Səbəbsiz yerə bir neçə saat şəhərin küçələrini dolaşdıqdan sonra açıq, yay kafelərindən birinin yanında maşını əyləyirəm.

Bəlkə də bir-iki saat kafedə otururam. Bu müd-dət ərzində elə hey onu, onun sırlı gedisiñi düşünü-rəm.

Birdən-birə və sürətlə hər şeyi həll etməsinə, iş-lərin alınmasına təccüb edirəm. Bəli bu taledi, bə-zən bizi çox şanslı edir, çünkü alacağı verəcəklərin-dən çox olur.

-Çayınızı təzələyim? - Cavan, nazikburun oğlanın səsi məni xəyaldan ayırır. İxtiyarsız ona gülüm-səyirəm, onun cavanlığı məndə ona qarşı sırlı bir hörmət oyadır. Mənə elə gəlir ki, cavanlarda hələ də saflıq var və onlar hörmətə layiqdirlər.

Stolun üstünə bir beşlik atıb ayağa dururam.

-Xirdanızı...

-Lazım deyil. - Maşına tərəf yollanıram.

Yox, şəhəri boş-boş gəzməyin bir xeyri yoxdur, gedim evə, bir az valokardin içim, uzanım, özümə gəlim. Səhər ayıq başla işə başlayar, onun koordi-natlarını axtararam.

Bəs evə necə gedim? Evdəkilərin sualına necə cavab verim. Kimsənin diqqətinə tabım yoxdur. Bu dəqiqə gözlərdən uzaq olmalıyam. Gör bir necə ya-dıma düşmür. Onun üçün aldığım, onun isə imtina etdiyi evə yollanıram.

Sakitlik mənə ləzzət edir. Heç kim yoxdur. Gözdən, könüldən uzaq bir evdə ağlamaq belə olar. Kimsə xəbər tutmayacaq.

Otaqları, vannanı, mətbəxi dolaşırıam. Onun xə-yalı məni rahat buraxırı, hara baxıram onu görürəm. Hansı xəyal və arzularla, ümidirlenə yaşıdagımı xatırlayıram, özümün özümə yazığım gəlir.

Bəli... o, bu vannada şampunlanıb yuyunmalı, əy-ninə dizdən yuxarı, çəhrayı xalat geyinməli və bu güzgünen qabağında dayanmalı idi. Mən burada onun ciyinlərini arxadan qucaqlamalı, boynunu, boğazını, sinəsini, yarıçıq dodaqlarını - hər yerini odlu busələrlə öpməli idim.

...Bax, bu yataq otağı, bu iki adamlıq taxt... O, burada gecələr mənim sinəmdə, qoynuma sıxılaraq yuxulamalı idi.

Günlər nağıl kimi gözəl və cəzbedici keçməli idi. Hər şey nağıllardakı kimi gözəl olmalı idi. Bir gün o utana-utana hamilə olduğunu mənə söyləməli idi. Mən bu xəbərdən sonra özümü göyün yeddinci qatında hiss etməli idim. Bu xəbərdən sonra mən tam rahatlanmalı idim.

Artıq heç bir fikir məni narahat etməyəcəkdir. Mənfur qocalıq haqqında daha düşünməyəcəkdir. Mən heç cavanlıqda belə ehtiraslı deyildim. Onun gəncliyi, gözəlliyi mənim ruhumun qidasıdır. Mən hər gün bir az artıq cavanlaşır, gümrahlaşır. Biziñ görünüşümüzdə olan təzad bizi bir-birimiz üçün daha cəzbedici edir. Mənim azacıq çal düşən saçlarıñ onun ipək, təravətli tellərinin yanında daha əzəmətli görünür, o mənim yanında daha qiymətli, dəyərli görünür. Mənim iri, kobud əllərim onun zərif, ağ və hamar, incə ciyinlərini sığallayır, onun incə belində gəzir. Və o mənim geniş köksündə zərif bir su zanbağına bənzəyir. Qəhər boğazımı tutur, gözlərimdən süzülən iri damlalar yatağın atlas örtüyünə damcılıyır. Ah... axşamlar onun qaldıracağı atlas örtük... sən daha nəyə gərəksən axı...

Utanmadan aciz və köməksiz bir qoca kimi ağlayıram.

Eyni zamanda, öz-özümə nifrət edirəm. Bu halimə məhz özüm səbəbkər olduğumu bilirəm. Mən sevgidən nəşələnmək, onu qiymətləndirmək əvəzinə, onu imtahan etmək, ona əzab vermək fikrinə düşdüm. Mən qısqanlıqdan, sevgini bəlkə də nifrətə çevirməyə məcbur etdim. Ya da bunların heç biri deyildi. Mən sevilmək, yenə də sevilmək, dəli kimi sevilmək istəyirdim. Mənim sevgidən ac qəlbim doymaq bilmirdi. Mən elə bilirdim ki, onu iztirablara salmağa, ağlatmağa haqqım var. Mənim aləmimdə sevən sevdiyi üçün hər əzaba dözməli idi. O, mənim dalımcı illərlə sürünməli idi. Mənim məhəbbətdən kor qəlbim bizim adət-ənənələrimizi belə unutmuşdu; - qız kişinin dalınca sürünə bilməz. O isə dəfələrlə mənim ayağıma gəldi, demək mümkünsə, arxamca süründü. Mənsə - bu kobud və sarasaq kişi - hər dəfə onu rədd etdim. Onun əzabından nəşələnirdim, iztirabları mənim sevən ürəyimə məlhem kimi xoş təsir edirdi.

İndi isə özüm bu iztirabların daha acısını çəkməliyəm. İztirabla yanaşı, vicedən əzabı da çəkməliyəm. Qəlbi ilə, canı ilə sənin olan bir qızın halı ilə maraqlanmadan ondan üz çevirmək hansı əxlaq normalarına sığır? Bu hərəkəti edən hansı kişi hörmətlə yad edilər?

Sən, ümumiyyətlə, kişi adına layiq bir işmi tutmusan?

Sən təzədən o qızın görünə görünə bilərsənmi? Görünməlisən... Elə əclaf olduğun üçün təzədən

ona yalvarmalısan. Təzədən...

Bir 5-10 gün əlləşdikdən sonra bəzi yeni məlumatlar əldə edirəm; o üç illik xaricə - yaxın qohumunun yanına işləməyə gedib. Yerimdə sakitcə dəyanaraq bu xəbəri də qarşılıyram. Üzdən, yəqin ki, sakit görünürəm, çünkü xəbəri mənə söyləyən adam çox arxayındır. İçimdə isə həmin an, həmin dəqiqə bir uçurum açılır. Uçurumun qaranlığı, vahiməsi, soyuğu, müdhişliyi həmin an bütün vücadumu sarır. Hiss edirəm; artıq hər şeyi birdəfəlik itirdim. Artıq ora-bura vurnuxmağın, tələsmeyin bir mənası yoxdur. Küçələrdə veyllənmək də kara gəlməz. Hər şey - bütün ümidiñ bir andaca puç oldu. Mən bunu hiss edirdim, bu sevginin taleyi hiss edirdim. Mən hiss edirdim ki, mənim əcəlim bax, elə belə - bu qızla yazılıb. Bu qız elə mənim əcəlimdir.

Mən bu ayrılığa dözməyəcəyəm. Bu ayrılığın hər dəqiqəsi, hər saatı, hər günü mənim üçün bir əsrə, qərinəyə bərabər olacaq. İnsan əslərlə, qərinələrlə yaşaya bilməz ki. Mən bu ayrılığı başa vura bilmərəm ki...

Son ümidi, son cəhd - onun telefonunu əldə edir, ona zəng edirəm. Sakitcə məni dinləyir, çox soyuq, çox laqeyd şəkildə hər şeyə nöqtə qoyduğunu söyləyir və əlavə edir.

-Bu daha yaxşıdır. Çox sağ olun ki, bu yolu seçdiniz, çünkü düzgün olanı budur.

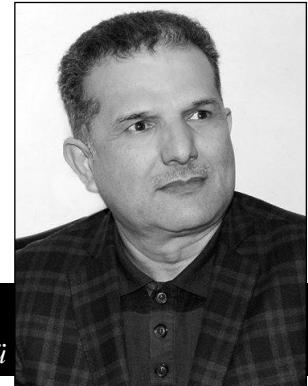
Hər şeyin yaxşı olduğunu, işlədiyini, tamam yeni bir enerji ilə yeni bir həyata başladığını da əlavə edir. Və bir də zəng etməməyimi, özümü və onu narahat etməməyi xahiş edir və dəstəyi asır.

Mən də dəstəyi asıram. Bu dəfə çox sakit, heç bir reaksiya belə göstərmədən iztirablara təslim olur, ayaqlarım altında açılmış cəhənnəmə birdəfəlik vəsil oluram.

Proses mən gözlədiyimdən də sürətli gedir. Əvvəlcə xolesterin, sonra insult və daha sonra infarkt. Bunların ardınca uzun sürən yataq rejimləri və sürətlə qocalma. Artıq səhərlər vannada əl-üzümü yuvarğın divardakı güzgüyə baxmağa belə qorxuram, - insan cəmi beş-altı ayın içində nə qədər dəyişmiş...

Hərdən sevgiyə aid kitabları - Füzulinin, Şekspirin, Hötenin əsərlərini oxuyuram və sevənlərin həmişə müəlliflər tərəfindən öldürülməsinə heyrət etmirəm. Çünkü sevdikdən sonra yaşamaq qeyri-mümkündür. Məgər mən yaşayırammı? Məcnunu öldürüən Füzuli necə - özü yaşayıbmı?

Mən - Süleyman elə Füzuli kimi yaşayıram. O ümidlə yaşayıram ki, bəlkə o nə vaxtsa geri döner və mən onun görünə görünə görünməyə cürət etmədən eləcə gəndən-genə onu bir də görərəm...

DAMƏT SALMANOĞLU,

Azərbaycan Yazarlar Birliyinin və Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Gülüm

Solub çiçəklərim yaşıl çəməndə,
Qəlbimi gözlərin salıb kəməndə.
Ruhum misra-misra düşübdü bəndə,
Qıvrıla-qıvrıla qalmışam, gülüm.

Lalə yanağında gülümsəyən xal,
Könlümü, gözümü eyləyibdi lal.
Pərişan halımı bir gəl, xəbər al,
Qıvrıla-qıvrıla qalmışam, gülüm.

Sən könül bağımıda açılan çiçək,
Hər zaman eşqinlə ömrüm güləcək.
Yenə həsrətinlə alışib ürək,
Qıvrıla-qıvrıla qalmışam, gülüm.

Mehmanım ol

Könlüm sevdilər gül üzünü,
Çəkmərərən gözünü.
Alışdır eşqin közünü,
Ay qız, mənim mehmanım ol.

Sənli həyat bir mənzərə,
Qədəminə xalı sərə.
Gəlməyəsən bədnəzərə,
Ay qız, mənim mehmanım ol.

Sevgi dolu bir ürəksən,
Xoş arzusan, xoş diləksən.
Göylərdən enmiş mələksən,
Ay qız, mənim mehmanım ol.

Ayna sulardan arısan,
Arzuların baharisan.
Damətin könül yarisan,
Ay qız, mənim mehmanım ol.

"...Sən dənizə baxıb ilham alırsan, mən dağlara".

Musa Yaqub, şair

"Damət Salmanoğlu xoşbəxt nəğməkar şairdir,
onun şeirlərinə mahnilər bəstələnir".

Balayar Sadiq, şair

"İndi isə sözüm Daməti tanıyan və tanımayan
oxucularadır:

-Açın ürəyinizin qapılarını və pəncərələrini,
buyurub dinləyin sadə bir insanın könül piçiltilarını!..."

Nurəddin Ədiləoğlu, yazıçı

Gəl, sənə qurban

Nə gözəl xəlq edib Yaradan səni,
Ayırmak olmayırlar, yar, aydan səni.
De, nədir bu qədər arıdan səni,
İşvəli, nazlısan, nazına qurban.

Könül gözəlliyyin varıb seyrinə,
Duyğular qərq edib sənin sehrinə.
Saçların dağılıb ciyinlərinə,
O xumar baxışlı gözünə qurban.

Bahar təravətli bir səhərimsən,
Cənnət çiçəyi tək təzə-tərimsən.
Ömrümə yamyasıl yaz gətirmisən,
Məhəbbət ətirli yazına qurban.

Damətin eşqini gəl vermə zaya,
Könül möhür basıb bu haqqı-saya.
Yanaqlar lalədir, buxaq ağ maya,
Ay tək bədirlənmiş üzünə qurban.

Nəvələr

Üzünüzə açılıb
Bir gözəl ömür yolu.
Olsun hər bir anınız,
Daim məhəbbət dolu.

Sizin gəlişinizlə
Gözlərimə nur gəlib.
Sevgi dolu qəlbimə
Əzəmət, qürur gəlib.

Melisa bal tək şirin,
Suellam tər çıçəkdir.
Mənim baba ürəyim,
Nəğməli bir ürəkdir.

Sevgi dolu bir saray,
Ümid səpən gur haray.
Allahın verdiyi pay,
Ömrün nəvə sevinci.

Duyğuların səsidir,
Könüllər nəğməsidir.
Arzunun zirvəsidir,
Ömrün nəvə sevinci.

Küsmə

Bulud kimi dolur könlüm,
Çiçək-çiçək solur könlüm.
Küsmə məndən, qönçə gülüm,
Mən küsməkdən yorulmuşam.

Bu eşqin ağrısı tanış,
Gəl mənimlə gülüb, danış.
Ömür gülsün naxış-naxış,
Mən küsməkdən yorulmuşam.

Damət qurban şirin naza,
Hər günümü döndər yaza.
Həyat qərib, ömür qısa,
Mən küsməkdən yorulmuşam.

Məlhəm elə

Yenə sənin insafına qar yağır,
Üşüyürəm, bir üzümə gülümsə.
Səp ömrümə şirin təbəssümünü,
Sən ki, mənim yaz nəfəslə gülümsən.

Sənsiz mənə bu dünyada həyat yox,
Gəl, qəlbimi isit nurlu günəş tək.
Ayrılığa bir an belə tab etməz,
Sevgin ilə nəfəs alır bu ürək.

Qoy yenə də saçlarını oxşayıb,
Məhəbbətlə basım səni bağrıma.
Sənsiz dünya ürəyimi yaralar,
Gəl yanımı, məlhəm elə ağrıma.

Alovlandım ayrılığın odundan,
Dayanmışam dənizin sahilində.
Coşub-daşan ürəyimdi dalğalar,
Danışıram hər gün sevgi dilində.

Qalib

Mələk sima, ayna camal,
Səni görçək oluram lal.
Lalə yanaq, üstündə xal,
Qara xalda gözüm qalib.

Vurubdu sevda naxışın,
Xumar gözün, hilal qaşın.
Elə yandırıb baxışın,
Ürəyimdə izin qalib.

Sənsən eşqi, səadəti,
Əsirgəmə məhəbbəti.
Dayan bir, dinlə Daməti,
Deyilməmiş sözüm qalib.

Ruhumu oxşa

Ay könlümdən çiçək dərən,
Məni dəliyə döndərən.
Duyğularım pərən-pərən,
Nə gecəm var, nə gündüzüm.

Ələnir həsrətin qarı,
Qəm-kədər kəsir yolları.
Sənsizliyin ağrırları,
Sinəm üstə düzüm-düzüm.

Olmaz belə əzab, zülüm,
Duyğum ağlar zülüm-zülüm.
Havalanıb dəli könlüm
Qalmayıbdı dərdə dözüm.

Qəlbimiz döyünsün qoşa,
Dərdin oxu dəysin daşa.
Damətin ruhunu oxşa,
Bir yaxın gəl, canım-gözüm.

Ömür qısa

Bezdim səni gözləməkdən,
Ümidimi közə atdım.
Qorxdum səni itirməkdən,
Uzaqlaşdım addım-addım.

Bəlkə də dəydim xətrinə,
İnciyibdir qəlbin məndən.
Ötən günlər xatirinə,
Qoy küsməsin qəlbin məndən.

Həyat qərib ömür qısa,
Ayıracaq bir gün bizi.
Sarı simi qırılıbsa,
Ayıribdi demək bizi.

Yazçıçayı

Yalqlız tənha bir gül gördüm,
Boynu büük bənövşə tək.
Sakit, səssiz halın sordum,
Qamətində sanki bir yük.

Qönçəsindən etir saçdı,
Dedi: "Mən nazçıçayıyəm".
Taleh məndən özü qaçdı,
Dedi: "Mən yazçıçayıyəm".

Boylanıram arxasında,
Həsrətindən odlanıram.
Fikirlərim daha incə,
Onu deyib hey anıram.

Ala gözlüm

Gəl çiçək ətrini yenə qoxlayım,
Xurmayı saçını qoy sığallayım.
Bilirəm, bilirsən mənəm heyranın,
Gəl sixıl köksümə, ay ala gözlüm.

Bu sevən könlümə mehman olasan,
Onu əzizləyib onla qalasan,
Sirindən şirinsən, lap belə balsan,
Gəl sixıl köksümə, ay ala gözlüm.

Meh əsər, o ipək saçını darar,
Çiyələk yanaqlar yanar, allanar,
Gözəl dodağların titrər, ballanar,
Gəl sixıl köksümə, ay ala gözlüm.

O gözəl üzündən Ay da utanar,
Günəş həsəd çəkər, alışib yanar,
Qız, səni görənlər bir mələk sanar,
Gel sıxlı köksümə, ay ala gözlüm.

Yavaş-yavaş

Bir göz qırpmında sən aşiq olsan,
O gülün nazını çək yavaş-yavaş.
Bil, sevgi yükü də çox yüngül deyil,
Daşıya bilərsən, çək yavaş-yavaş.

Bir anlıq görməsən yanacaq qəlbin,
Alış aram aram, yan yavaş-yavaş.
Xəyalın aparır o ilk görüşə,
Həsrətlə o anı an yavaş-yavaş.

Yalanlar söyləmə, de həqiqəti,
De, sənsiz ölərəm mən yavaş-yavaş.
Qoyma uğub getsin ilk məhəbbətiin,
Sev onu, sev onu sən yavaş-yavaş.

Demirəm əbədi olsun, İlahi

*60 yaşında gənclik eşqilə sevib-sevilən
BİR dostun dilindən.*

Yaman gec tanıdıq bir birimizi,
Bu payız sinimdə onla tanışdım.
İlahi, nə olar əhv elə bizi,
Bir bahar ömür ver ona alışdım.

Onun gözlərində əksimə baxdım,
Gördüm saçlarımda dən çıçəkləyib.
Ah çəkdim dərindən. özümə baxdım,
Zaman insafsızdır, bax gör neynəyib...

Ömrü verən də sənsən, İlahi,
Bizi səadətə qovuşdurmusan.
Demirəm əbədi olsun, İlahi,
Bu eşqin közünü alışdirmisan.

Vüsal harayı

Sənsiz könlüm evi viran olubdu,
Sevgimin bağçası talan olubdu.
Həssas duyğuların rəngi solubdu,
Vüsal harayımı hay ver, ay gülüm.

Yuxusuz gecələr sitəmdi mənə,
Sənli xatırələr həmdəmdi mənə.
Sənsizlik bir acı dərd-qəmdi mənə,
Vüsal harayımı hay ver, ay gülüm.

Bu kövrək sevgimiz nakam qalmasın,
Qəmlı xəyallara ürək dalmasın.
Sevdalı nəgməmiz heç qırılmاسın،
Vüsal harayımıma hay ver, ay gülüm.

Dərdlərimin əlacı

Dərd ocağı alışibdi sinəmdə,
Duyğularım qarışibdi sinəmdə.
Dərdli-dərdli haray çəkir sinəm də,
Bir busədir dərdlərimin əlacı.

Həzin nəgməm, ömrü şirin avazlım,
Duyğuları, a baharlım, a yazılım.
Nazlı-nazlı naz edirsən, a nazlım,
Bir busədir dərdlərimin əlacı.

Damətə pay göndər öz mətləbindən,
Könül istər bir gül dərsin ləbindən.
Bir soraq tut bu şairin qəlbindən,
Bir busədir dərdlərimin əlacı.

Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı

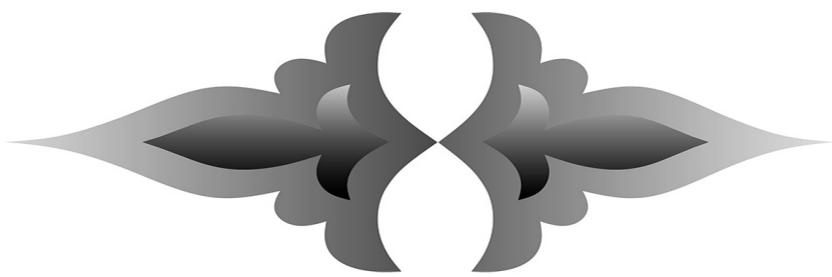
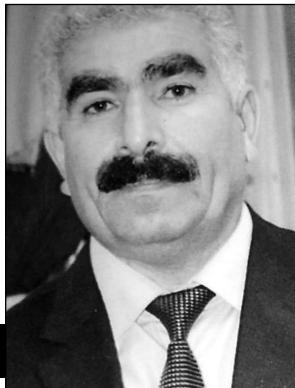
Dağların ətəyi yamyaşıl meşə,
Zirvədən dərəyə gəl, et tamaşa.
Bulaqlar, çeşmələr axır Viləşə,
Sanki gülüstəndir ayaqdan başa,
Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı!

Dəryaların şirim açıb Xəzərə,
Hər axarda qurulubdu bənd, bərə.
Füsunkar təbiət, gözəl mənzərə,
Gəlməsin bu büsət heç bəd nəzərə,
Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı!

Qızların vəfali, igidlərin mərd,
Bu gözəlliyinə yoxdur bir sərhəd.
Sənə məhəbbətim ən yüksək bir hədd,
Yan-yana dağların keçilməz bir sədd,
Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı!

Necə də gözəldir palid meşəsi,
Yarpaqlar oxuyur həyat nəgməsi.
Rəngdən rəngə çönürlər tər bənövşəsi,
Bürüyüb hər yanı bülbülün səsi,
Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı!

Əziz dost, şəfadır dərdə istisu,
Çim, yuyun, rahatlan, yat şirin yuxu.
Hüsnünü görməyə gelir lap çoxu,
Yazdığım nəgməni ahəstə oxu,
Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı!

MEYXOŞ ABDULLAH

(hekayələr)

DAŞ KARXANASI...

Hər dəfə evə dönəndə söz verirdi ki, bir daha bu lənətə gəlmış karxanaya getməyəcək, özünə başqa bir iş tapacaqdır. Amma borc sahiblərinin ona verdiyi vaxtin tamamı gələndə gözünü açıb göründü ki, toz-torpaq içində yenə də daş karxanasında daş yükleyir.

Borcun günbəğün artıb çıxalırdı. Borc da elə şeydir ki, "pəncərədən girər, o qədər şisər, böyükər ki, axırdı qədən da çıxa bilməz" - deyiblər.

Onun borcu başqalarının bir gecədə kefə xərclədiyi pulların heç yarından yarısı deyildi. Ancaq ona görə, düşdüyü borcun altından çıxməq cəhənnəm əzabından qurtulmaq kimi bir şəydi. Bilirdi ki, bu borçları qaytarmaq üçün daş karxanasına hələ xeyli ayaq döyməli olacaqdi. Ürəyində yalvarırdı ki, nə olaydı birdən-birə əlinə çoxlu pul gələydi borçlarının hamısını birdəfəlik ödəyə biləydi. Arada inciyib canı boğazına yığılonda isə özünə ölüm arzulayırdı. Öləmkən onu bu əzablardan qurtarardı, - düşünürdü. Amma balalarını, həyat yoldasını yadına salanda özünü qınayıb bu fikrindən daşınardi. Ailəsi elə də böyük deyildi, iki azyaşlı qızı, bir də həyat yoldası. Özündən başqa işləyəni olmasa da, amma hamısının ağızı işləyirdi. Yemək-içməkləri bir yana, hələ geyim-kecimləri, qohum-əqrabanın xeyir-şərini hesablayanda onun gözlərindən yuxusu da çəkilərdi.

Yaşadığı ətrafda qazancı iş-güt olsa da, nədənsə onun-bunun qapısında işləməyi özünə sığışdırırmırdı, - "adamla adam kimi rəftar etmirlər" - deyirdi. Daş karxanası beləydi ki, orada həmişə iş olurdu, həm də hansı sənətin sahibinə desən orada rast gəlinərdi, fəhləsindən tutmuş müəlliminə kimi. Daş karxanasında hər kəsin çöroyi daşdan çıxırırdı.

...Bu dəfəki gedişində daş karxanasındaki işi yaxşı gətirmişdi. Havasat yağılı-yağmurlu olduğundan daş yükləməyə gələnlərin sayı az idi. Bəxti gətirsəydi iki-üç maşın yükleyəcəkdi. Yamanca sevinirdi, günün sonunda alacağı pulların haq-hesabını ağlına gətirəndə qollarına

bir az da qüvvət gəlirdi. İşdir arvad-uşağı qəsəbədəki ərzaq dükənindən əlavə bir şey götürməsələr, bəlkə bu dəfə aparacağı pulla borçlarının yarısını qaytara bilərdi - düşündü.

Günün sonuna az qalırdı. Yüklədiyi iki maşının pulunu almışdı. Daşın biri iki qəpikdən hər maşına altı yüz ədəd daş yükləmişdi. Bunun da pulu altmış manat edirdi. Üçüncü maşın da dolmaqdaydı, axırıncı sıraların daşını atrırdı. Çox işlədiyindən qolları tamam keyləşmişdi, ayaq üstə zorla dayanırdı, amma işləməliydi, zarafat deyil bu gün yüz manata qədər pul qazanacaqdı. Neçə müdəddəti buraya ayaq döyürdü, amma heç vaxt bir gündü ki mi əli gətirməmişdi.

Axırıncı sıranın da daşlarını atıb qurtardıqdan sonra əlinin arxasıyla toz-torpağa bulaşmış boyun-boğazının tərini sildi. Hava soyuq olduğundan tərdən islanmış palṭaları bədəninə buz kimi yapışmışdı. Havadan ciyərlərinə dolan toz-torpağın nəminqarışq qoxusu ürəyini bulandırırdı. Amma kefikök görünürdü, bu gündü zəhməti hədər getməmişdi.

Dərindən nəfəs alaraq əlini cibinə salıb papiroş çıxartdı, yandırmaıyla, tüstünü acgözlülükə ciyərlərinə çəkməyi bir oldu. Soyuqladığından papiroş tüstüsü döşünə düşmədi, bir-iki dəfə bərkdən öskürdükdən sonra, əlin-dəki papiroso ayağının altına atıb əzdi. Elə bu vaxt daş yüklediyi maşının sürücüsü ona yaxınlaşdı:

-Səid, onsuz da axşam tərəfidir, yolda heç kəs olmur, burayla da razılaşmışam, nə olar, yüz dənə də əlavə daş at, al, bu da sənin beş manatın, kasib adamsan, dərdivün binənə xərclərsən, - deyib pulu onun tozlu şalvarının cibinə dürtdü.

Səid yazılıq-yazıq sürücünün üzünə baxdı. Bu baxışlarıyla demək istədi ki, vallah olurəm, yorulmuşam, gücüm çatmaz. Amma borçlarını yadına salanda razılaşmaqdan savayı çarəsi qalmadı. Əlcəklərini əlinə keçirtdi və yerdən bir daş götürüb maşındakı daşların üstünə atdı. Son-

ra yenə də bir neçə daş qovzadı. Yorulduğundan atlığı daşlar ona çox ağır gəlirdi, həm də, maşındakı daşların sırası qalxdıqca, yerlə maşın arasındaki məsafə bir az da uzaqlaşırdı. Ayaqlarının altına daş düzdü ki, bir az hündürə qalxa bilsin. Pəncələrinin üzərinə qovzanmaqdan ayaqlarının damarları rezin kimi dərtlərək onu incidirdi. Möhkəmcə yorulmuşdu halı özündə deyildi, bunu maşının sürücüsü də hiss edirdi. Odur ki, əlini onun çıynınə toxundurub: - az qalib, üç-dörd dənə də atsan daha bəsdir - deməsini də güclə eşitdi.

Səidin gözlərinə qaranlıq çökdü, başının üzərinə qaldırıldığı daş əlində səndələdi. O, son gücünü toplayıb daşı maşının kuzovuna tullamağa çalışdı. Elə bu vaxt ayağının altında üst-üstə çinlədiyi daşlar tərpəndi. Əllərini yanına salmağa macal tapmamış başına düşən ağır daşın təsirindən dizləri üstə çöküb xırıldadı. Bir anın içindəcə üst-başındakı ağappaq daş unu al-qırmızı rəngə boyandı... Səidin sir-sifəti al-qanın içərisindəydi. Ağzı torpağa qapananda son dəfə gözlerini dolandırıb sürücünü axtdı. Sürücü isə dizə çöküb əlindəki cib dəsməliyə onun başından axan qanı dayandırmağa çalışırdı. Çəşqin və qorxu içinde Səidə yalvarırdı:

-Heç nə olmayıb, qorxma, azaciq basın qanayıb, indi səni xəstəxanaya çatdıraram, bir az möhkəm ol, qardaş.

Səidin isə başından axan qan dayanmaq əvəzinə bir az da gurlaşındı. O, artıq get-gedə haldan düşərək xırıldayırdı.

Sürücü isə çəşqin halda ona yalvarmaqdə davam edirdi.

Səid son dəfə gücünü toplayıb əlini şalvarının cibinə saldı və oradan kağıza bükülü bir şey çıxarıb sürücüyü

İTMİŞ QİBLƏ

-Gedirsən?!

-Hə.., gedirəm...

-Demək, fikrin qətidir?.. - deyə, yaşılı kişi titrəyən əllərini qarşısında dayanan qadının həyacandan pörtməş yanaqlarına toxundurdu.

Qadın onun əlini ovucları arasına alaraq, əvvəlcə dodaqlarına yaxınlaşdırıb xəfifcə öpdü, sonra sinəsinə basaraq hönkürdü.

Kişi də, yaz buludu kimi dolmuşdu. Bu halını qadın hiss etməsin deyə, tez-tez başını qaşıyaraq, bığlarının ucunu dişləri arasına alıb çeynəyirdi. O, sudan sahilə atılmış balıq kimi, sanki ölümün pəncəsindən qurtulmaq üçün ağızını geniş açaraq dərindən nəfəs alırdı.

Qadın isə qəmlı baxışlarını kişinin üzünə dikərək, gözlərini qırpmadan ona baxırdı. Elə bil, onun şəklini son dəfə gözlərinin yaddasına köçürmek istəyirdi.

Kişi həyacanını gizlətmək üçün zorla da olsa gülümseməyə çalışıdı:

-Niyyə mənə belə baxırsan?!

Qadının dodaqları titrədi.

-Bilirssən, mən qadın olduğumu səninlə keçirtdiyim bu

uzatdı və zariya-zariya dedi:

-Bu, bayaq yüklədiyim iki maşın daşın puludur. İmkanın olsa, sən də maşının pulunu qoy bu borc siyahısının arasına verərsən bizimkilərə, deyərsən borclarını qaytarsınlar.

Səidin cansız bədəni sürücünün qolları arasından süruşüb toz-torpaqlı yerə düşəndə onun köksündən güclə eşidiləcək bir inilti qopdu.

...Bərk yağış yağırırdı. Maşın qəsəbənin lap qurtaracağında məftillə çəpərlənmiş balaca bir komanın qarşısında dayandı. Qəsəbənin işqları da sönmüşdü. Hər tərəf zülmət qaranlıq büründüyündən sürücü maşının işqlarını söndürmədi. Göz-gözü görməyən zülmət qaranlıqda bu güclü işq seli gecənin bağlarından qopan alovə bənzəyirdi. Bu alovun şöləsi yaxınlıqdakı komanın miskin görkəmini bir anlıq da olsa nura boyamışdı. Güclü yağış damlaları gur işığın altında göydən yerə səpələnən, sanki gümüşü rəngli oxlara bənzəyirdi. Bu oxlar ardi-arası kəsilmədən elə hey göydən səpələnərək yerə sancılırdı.

Bir azdan komanın qapısı açıldı. İçəridən qucağında uşaq olan gənc bir qadın çıxıb qapıda dayandı. O, əlini gözlərinin üstünə qoyaraq komadan bir az adalıda dayanmış maşına tərəf baxdı. Az keçməmiş bir qızçıqaz da yuxulu gözlərini ova-ova qapıda göründü. Gözlərinə düşən güclü işqdan qorunmaq üçün anasının arxasına keçib ona sığındı.

Maşının gur işığında onların kasib və üzgün çöhreləri apaydin görünürdü. Hər şeydən xəbərsiz olan bu biçarələr, yəqin ki, daş karxanasından geri dönən əzizlərinin qayıtdığını zənn etmişdilər.

qısa müddətdə anladım. Qadın ömrü yaşamamışdım axı... Həmişə arzulamışdım ki, atamdan, anamdan, balamdan yaxın bir kimsəm olsun. Özüm kimi duysun hər şeyi. Qız vaxtı düşünürdüm ki, kaş sıkəst adama ərə gedim, amma mənimlə danışan dili olsun.

-Olmaya, arzuna çatmışan? - deyə kişi gülümşədi?

-Ehhh... - qadın əlini havada yellədi. - Ərə gedəndən sonra iş-güçüm o qədər artmışdı ki, az qalırdım doğduğum uşağımı da özüm tutum. İsləməkdən əlimin qabarıyla, dabanlarının döyənəyi çütə qoşulan öküzün dırnaqlarından da betər olmuşdu. - Hə, mənimlə danışan dili vardı ərimin, amma çox zəhərli idi o dil. Arada fikirləşirdim ki, ilan zəhəri toplayanları axtarım tapım, bəlkə ərimin məni danlayanda ağızından ətrafa səpələnən ağız suyundan heç olmasa dolanışığımız üçün bir şey çıxara bildim. Onun dili ilan zəhərindən də kəsərliydi.

Arada xoşdamarı tutanda, guya məni öpüb-əzizləmək istəyir, üstümə elə gəlirdi ki, elə bilirdim məni döyməyə gəlir. Hər zülmünə dözürdüm, nə etməliydim, özüm seçmişdim onu, həm də bircə balamı atasız qoymaq istəmirdim.

-Siz mənim çəkdiyim rəsmləri görmüsünüz də? - deyə qadın, nədənsə, birdən-birə söhbəti dəyişmək istədi. Sonra da cavab gözləmədən:

-O rəsmlərdə işlətdiyim bütün rənglər öz həyatımın aqlı-qaralı cizgiləridir. O rəsmlərin hamısı mənim özümdür. Onları ancaq mən ayird edə bilərəm, başqa heç kəs.

-Mən səni başa düşürəm, - deyə kişi yüngüləcə qadının çıyılınların toxundu. Biz hər ikimiz hərbçiyik, axı, sən həyatla döyüşməsən, mən isə düşmənle.

-Hə, elədir... Amma mənim düşmənlərim daha qorxunc olublar, axı onlar özümküllərdir. Sənin düşməninə nə var ki, bilirsən bu sənin düşmənidir, onu öldürməsən, o səni öldürəcək. Mən isə həmişə məglub olmuşam.

Qəribədir, qız vaxtı arzulamışdım ki, kaş mən də tibb bacısı olaydım, sevdiyim oğlan da hərbiçi olaydı. Hərbiçiyə cəbhədə bir olaydıq, yeri gələndə ona dəyəcək güllənin qabağına sinəmi verədim. Görürsən, neçə illərdən sonra arzum çin oldu, özüm hərbiçinin qəfil gülləsinə tuş gəldim... özü də düz ürəyiminbaşından vurdu, - deyə qadın gülümşədi. - Gör, neçə ildir ki, bu görünüşün həsrətindəydi, mən səni ilk dəfə gördüküm andan iyirmi ilə yaxın bir vaxt keçibdir. Bu iyirmi ildə yalnız birçə dəfə görüşmək qismətimiz oldu. İndi də ayrılıraq, özü də bu ayrılığın əbədi olacağını düşünəndə damarlarımın qanım da donur. - Neçə illərdi ki, xəyallarımda bu sakit otağı tikirdim, toz-torpağını silirdim, divarlarını öpürdüm, yerinə xalça-palaz əvəzinə çəkdiyim rəsmlərimi döşəyirdim. Qapısı, pəncərəsinə qıflı axtarırdım ki, tanrıdan başqa heç kəsin açarı düşməsin bu qılıla. Axır ki, arzuladığım və xəyallarımnda yaşatdığını bu otağı qurdum. Xoşuna gəlirmi, necə “inşaatçıyam”, qurban olum? - deyə qadın onun sinəsinə sığındı.

Kişi gözlərini otağın bütün künc-bucağına dolandıraraq, diqqətini qoşaçarpayıda tər-təmiz, amma qırış-qırış olmuş yataq dəstini dikərək, dərindən köks ötürdü:

-Sən yanım dasan, ömrümdəsən... Səsini eşidirəm, rahat oluram, elə doğmasan ki mənə, anamın laylası qədər... Niyə ürəyimin bu boyda yetim olduğunu duymamışdin? Mən səni axtarırdım. Nə olar, söz ver ki, məni tərk etməyəcəksən, sən bu şəhərdən kənara çıxmayaçaqsan. Çıxırsansa, çıx ürəyimin başına, daraş mənim ömrümə. - Elə isteyirəm, bu dəqiqə, elə bu an mənə deyəsən ki, heç kəs ürəyimi belə öpməyib, heç kimi bu qədər ürəkdən sevməmişəm. Və sonra da deyəsən: - axı, nə verəcək bu sevgi bizə, nə qədər gec deyil uzaqlaş, qaç məndən.

Qadın xəstə adamlar kimi zarıldı:

-Bu gün bildim sənə nə qədər bağlı olduğumu. Ürəyim elə sizləyir ki... Sən də çalış unutmayasan məni. Sən mənə hamidan doğmasan. Sənə tərəf gələn yol çox uzun oldu e... özündə deyirdin axı, bu yol çox uzun

yoldur. Bəs, niyə görüşümüz bu qədər qısa oldu.

-Çox şükür ki, sağ və salamat gəldin, - deyə kişi qadını bərk-bərk sinəsinə sıxdı. - Sən keçirtdiyin hissələri mən də keçirirəm. Yox, mənə tələsmədik, hər şey vaxtından oldu. Sənə demişdim, axı, sən mənim tanrı payımsan, tanrı tərəfindən mənə göndərilmiş bir mələksən. Görürsən, Allahım necə qovuşdurdu bizi?

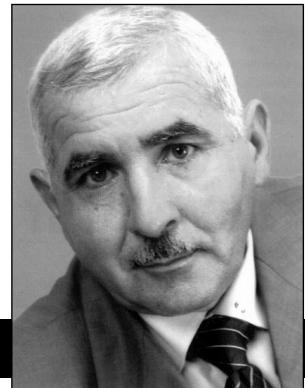
-Mən burası gəlincə nələrdən kecdim bir allahım bilir. Allahım yol açdı, çünkü məqsədim, niyyətim təmiz idi. Gəldim ki, sənin də ürəyin sakitləşsin, məni az da olsa tanışan, biləsən ki, mən səni nə qədər sevirəm. Bundan sonra mənim haqqımda nə düşünürsən, düşün, özün bilərsən. Mən sevgiyə Allaha inandığım qədər inanmışam, amma dadını bilməmişəm. Indi anladım ki, bir-birinə qovuşanlar necə də xoşbəxtirlər. Hər gün yuxularımda, xəyallarımda yaşadırdım səni. Bəzən xəyallarımda səni itirirdim, yenidən tapanda qucaqlayırdım, zəhmlili baxışlarından öpə-öpə əriyirdim; - heç kəsə verməyəcəyəm səni - deyirdim. Ancaq sözlərim boşluqda əks-səda verən səs kimi yenidən özümə qayırdı. Həmişə düşünürdüm, sənə necə müraciət edim, ömrüm, canım, həyatım, rəsmlərimmi deyim?! Fikirləşirdim ki, yox, bunların hamısı sənə olan sevgimin yanında çox cılız görünər. Sən bunların hamısından çox güclüydün. Bəlkə, elə Allahım deyim sənə?!

Biz bir az da gec görüşsəydi, inan ki, dəlixanlıq olacaqdı. Axı, sən həmişə deyirdin, deyirdin ki, məni sevənlərin axırı dəlixanlıq olur. Mən dəlixanlıq olmamaqçın buraları tərk edirəm. Səndən bir xahişim var, məni xatırlayanda doğulduğum o torpağa baş çək. O, həmin torpaqdır ki, mənim uşaqlıq illərim keçib, orada ata-anamın ruhları dolaşır. Onların ruhları, qoy sənə duaçı olsun. Mən isə ömrüm boyu bu otağın havasını, sənin nəfəsin qarışan otağın havasını, ciyərlərimdə saxlayacağam, saxlayacağam ki, qoy bir də heç zaman burnuma yad nəfəsi dəyməsin. Bir də, səni hələ “doğmayacağam”, etimi-qanımı yedirəcəyəm, gözümün suyunu içirəcəyəm, canımdan ayırmayacağam səni. Darıxarsan mənim üçün, nə olar...

Qadının bu sözləri kişini yamanca kövrəltdiyindən:

-Gözlərimin dərinliyində boğulub batacığına və səni oradan sevgimlə çıxaracağımı söz verirəm. Sənin gözlərində hara kimi üzəcəyimə tam əmin deyiləm. Kaş, gözündəki ləpelər məni sahile çırpmayıaydı. Mən səni bağırma basıb baxışlarımıla gözlərindəki izləri yuyub aparardım və elə bu andaca, “Getmə uzaqlara, qal sənə qurban...” mahnisini oxuyardım. Amma sənin inadına bələd olduğum üçün, bu inad qarşısında çox gücsüzəm. Bari, gedən zaman söylə, hansı tərəfə gedirəsən, mənim qibləm hara olacaq, mən üzümü hayana tutum?!

Qadın çantasından çıxartdığı əl dəsməliylə yanağından süzülən göz yaşlarını silərək son dəfə gülümşədi və bir söz demədən otağı tərk edib getdi...

MƏHƏMMƏD ƏLİ

Burdan duman-çən keçib...

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
öpüş izi var,
çiçəklərin, gülərin yanağında,
mirvarilər sallanıb qalıb
ağacların yarpaqlarında.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
qayalar dəmir libas geymiş
bir böyük əsgərdir,
düşmən üstünə atılacaq
igiddir, ərdir.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
düşür yollara, cığırlara
təzə naxış-izlər.
Bu naxış-izlər
burdan keçənləri
qarabaqara izlər.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
təbiət nazənin xanım tək
sığal çəkilib, tumarlanıbdır.
Gözü piyalə kollar da
mürgü vurur, xumarlanıbdır.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
baxça-bağlar ətirlənibdir,
hər yan ənbər qoxuyur,
günəş şəfəqlərini yaydıqca
quşlar cuşa gəlib
girib bəhsə,
verib səs-səsə
nəğmə oxuyur.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib,
gəlib qəlbimdən keçib,
keçdiyi yerlərə
ilahi gözəlliklərdən don biçib.

Səhər-səhər burdan duman-çən keçib...

Yaşamağa dəyər

Dostlarım çox olub,
sonra da yox olub,
qalıb can sirdəşim,
Dərd adlı qardaşım,
bir də son pənahım,
tək tanrim - Allahım,
bu, mənimcün yetər,
yaşamağa dəyər.

Yalan içində

Yalanlar çox olub,
ona inananlar çox olub.
Yalanlar içində,
yalanlar biçimdə,
özümüz də,
sözümüz də,
gelişimiz də,
gedişimiz də
yalan olub.
İtdik, batdıq,
bu yalanları da
özümüz yaratdıq.

Qarabağ

Qarabağ -
qara baxt,
qaralmış

qara taxt.
 Qarabağ -
 qara yel,
 qara yurd,
 qara el.
 Qarabağ -
 qara gün,
 açılmaz
 bir düyün.
 Qarabağ -
 cansız can,
 sahibsiz bir məkan.
 Qarabağ -
 alovlu
 yanar od.
 Qarabağ -
 sükutda
 lal sükut.
 Qarabağ -
 qəm yeri,
 dərd yeri,
 durumu
 göynədir
 gəy-yeri.
 Qarabağ -
 qəlbimdə
 çapraz dərd,
 ümidi
 mərdoğlu
 mərddir, mərd.

Qaça bilmədim

Ha çalışdım şeir yazmayım,
 sözdən qaça bilmədim.
 İstəmədim düşəm eşq toruna,
 alovlu bir ala gözdən qaça bilmədim.
 Hamı əyri yol tutub
 başını dolandırır,
 mən düzdən qaça bilmədim.
 Axı, bu mənim alın yazımızdır,
 bu üzdən qaça bilmədim.

İki vətəndaş

Biri vətənin sərvətini talayır, yeyir,
 heç kimə saxlamayıb bir pay,
 hamısı mənimdir, deyir.
 Vətən düşəndə dara,
 qaçıb gizlənir,
 yaxasını çəkib kənara.
 Biri də vətənin keşiyində durur.
 Onu gözbəbəyitək qoruyur,
 sərvətində olmur gözü.
 Vətən düşəndə dara
 şirin canından keçir;
 ya şəhid olur, ya qazi.
 Hər ikisi də vətən oğludur,
 iki yurdaş,
 iki vətəndaş;
 o da, bu da.

Deyimlər, düşüncələr, tapıntılar...

(müdrik kəlamlar)

Qəlbinizdən çırkınliyi, paxılılığı, eybəcərliyi çıxara bilsəniz, cahanda hər şey gözünüzə gözəl görünəcəkdir.

Başqasının işində, və ya əməlində səhv, ya günah axtarmaqdansa, öz əməllərinə diqqət versən yaxşıdır.

Öz iç aləmini duyan kəs ətraf aləmi daha aydın duymur.

Çox oxumaq yaxşıdır, ancaq oxuduğunu anlamamaq,

onu qavramaq, ondan nəticə çıxartmaq daha yaxşıdır.

İnsan yer üzünün əşrəfidir, ən şüurlu varlığıdır, həm də ki, ən yırtıcıdır.

Zamanı saxlamaq olmaz. O öz axarında keçib gedir. Demək keçib getdi, ha çalış, ona çata bilməyəcəksən.

Hər şeyin öz vaxtı, vədəsi var. Bitkilərin də, meyvələrin də, işin də, təhsilin də və sair, hər şeyin. Hər

şey vaxtında, vədəsində olanda yaxşı olur.

Yuxu görmək özü də bir sırrdır. Bu sırrı, hələlik bələn yoxdur.

Qarayaxan şarlatan şeytan kimidir. Ondan nə qədər uzaq olsan yaxşıdır.

Dövlətli olmaq pulla, varla, sərvətlə ölçülmür. Dövlətli olmaq savadla, mərifətlə, ağılla, dərrakə ilə ölçüllür.

Kim ki, kəlməbaşı haqqdan, ədalətdən danışır, ona inanmayın. O, haqqın, ədalətin nə olduğunu bilmir.

Mamır ağacda, və ya daşda bitir. Mamır ömrü yaşamaq çox zordur.

Yaltaqlar partiyası yegənə partiyadır ki, yer üzünün hər yerində onun üzvləri var və olduqca da çoxdur.

Payızda yarpaq tökülmür. Bu təbii haldır. Vay o günə ki, baharda yarpaq tökülmə...

Borc alanda kişidən borc al.

Sözdə kişi olanlar çoxdur, həqiqətdə isə kişilər barmaqla sayılır.

Borclu insan kölə kimidir.

Sürü örüşdən geri qayıdanda axsaq-uxsaq qabağa düşür.

Bəzi televizor kanallarında yazılır; canlı efir, və ya aparıcı deyir ki, biz canlı efirdəyik. Belə çıxır ki, ölü efir məkanı da var.

Canavarı görən kimi bilirsən ki, canavardır. İnsanın da canavar olduğunu bilirsən. Onda artıq gec olur.

Korlar iki cür olur; gözü və əqli. İkincilər dəhşətdir.

Var hərisliyi sağalmaz, çarəsiz mərəzdir. O müalicə olunmur, min loğman yiğilsa belə...

Söz yaydan atılan oxa bənzər, geri qayıtmaz, ya hədəfə dəyər, ya da hədəfdən yan keçər.

Başqasına zülm edəni tanrı bağışlamaz.

Az oxumaq oxumamaqdən yaxşıdır.

Insana ümid verən yalanı söyləyən günaha batmaz, Allah tərəfindən bağışlanar.

Başqasının zəhməthaqqını yeyənlərin yeri yeddiqat cəhənnəmdir, deyərlər.

Divin canı şüşədə olduğu kimi varlığının da canı pulunda, varındadır.

Bu gün başqasını sənə satan, sabah da səni başqasına satacaqdır.

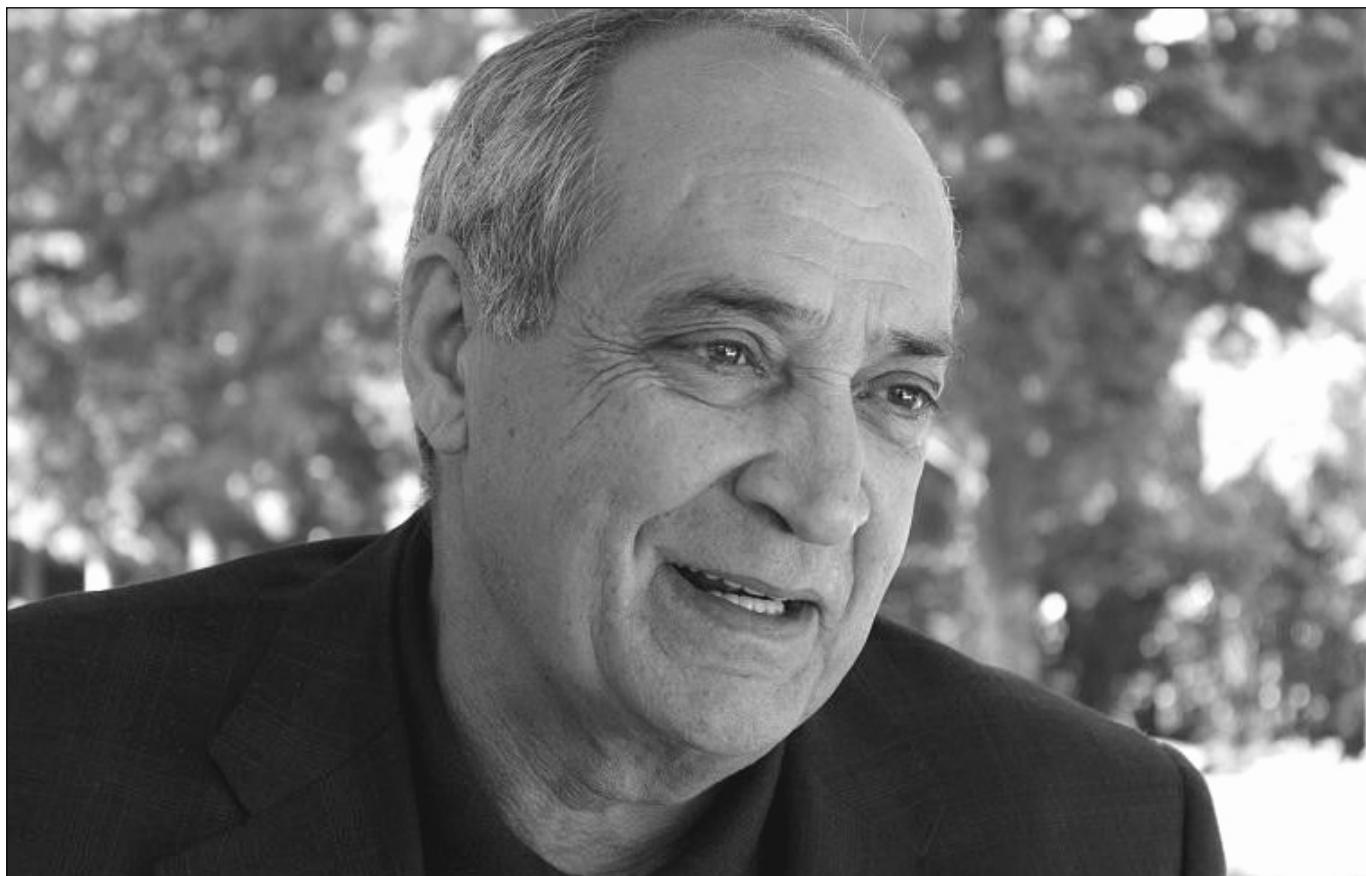
Yaşadığın dünyaya nə qədər nifrət etsən də, sonda ondan gözəlini, yaxşısını tapmırsan. Ona görə də ondan ayrılməq istəmirsin.

Hiyləgərlər unutmasın ki, bir gün onların özləri də qurduğu hiyləyə düşə bilərlər.

Insanda olan çatışmamazlıqları şeytan üzə çıxarıır.

SONUN DAVAMI - SONSUZLUĞA APARIR

(Rasim Balayevlə müsahibə)

-Rasim müəllim, mən dünən sizin bütün müsahibələrinizi oxudum və belə qənaətə gəldim ki, həzirdə nəticəsi görünməyən, həlli üçün cəhd olunmayan bir problemin diskussiyası gedir... Bu səbəbdən də, eyni suallarla siz çox yormayacam... Halbuki, bu suallarda hər bir sənətsevər, Azərbaycan kinosunun yaşamasını istəyən hər bir vətəndaşın qəlb ağrısı, təəssüf hissi var...

-Bəli, bu müzakirələrin, bu söhbətlərin nəticəsini görmürəm deyə, ona görə, mən müsahibə vermirəm çox vaxt, razı olmuram... Çünkü, danışacağım yeni söz yoxdur... İnsan nə qədər eyni dərdi, eyni problemi bölüşər... Tərəqqiyə doğru heç nə yoxdur...

-Deyirdiniz ki, kinostudiya sizə ata yurdu qədər əzizdir, doğmadır... İstəmirdiniz bu ev dağlışın. Ən azından, toplaşın, dərdləşmək olurdu, ora nostalji duyğuların yaşanma məkanı idi... İndi kinomatoqrafçılar ittifaqının da pərən-pərən olmasına, kinostudiyanın da sökülməsi sizin ruhdan düşmənizə səbəb olub, səhhətinizə mənfi təsir buraxır mı?

-İndi kinostudiyanın yerində evlər tikilib, bəli, 45 illik yaradıcılıq fəaliyyətimin şahidi olan, doğma ata evi sökülüb, yerinə evlər tikilib... İndi yəqin ki, aşağı mərtəbələrin birində 5 kvadratlıq bir yer verirlər də, ofis kimi işlətməyə... Belə olmaz axı...

-Səbəb nəyi görürsünüz kinoya qarşı bu laqeydlikdə? Mövzu sərf İbrahimbəyovun siyasetə qarışması idimi?

-Yox, mən belə deməzdim... Nə bilim, inanın, mən özüm də bilmirəm, niyə belə oldu... Guya başqa sahələrdə vəziyyət ürək açandır ki?!.. Muğama dəyər verilir də, nə qədər muğam olar? Nə vaxt açırsan televizoru, muğam verirlər... Muğamdan, yemək verilişləri çəkməkdən başqa bunlar bir normal formatda veriliş hazırlaya bilmirlər də... Muğamın da dinlənmə məqamı, yeri var... Yoxsa, bu qədər ucuzlaşdırmaq nəyə lazımdır...

-Hər bir insan öz daxilindəki potensiyanı bilir, ona bələd olur yəni... Məsələn, mən bilirəm ki, qarşıma məqsəd qoysam nə edə bilərəm, nəyi yüksək keyfiyyətdə həyata keçirə bilərəm... Bəs sizə,

tutaq ki, yüksək maliyyə vəsaiti, hər şərait yaradılsa, Azərbaycan kinosuna yeni bir yadigar bəxş edə bilərsinizmi..?

-Xeyr... Əsla... Mən özümü rejissor kimi heç vaxt görməmişəm... Nə qədər də, istedadlı aktyorlar toplasam başıma, bunu edə bilmərəm, çünki mən rejissor deyiləm... Bilirsiz, xanım, kino bir-iki nəfərin işi deyil, kollektiv işidir... Kollektiv də gərək kollektiv ola... O zamanlar həmin rejissorlar olmasayıdı, indi mən bu məqamda olmazdım... İndiki rejissorlara hətta Hollivud ulduzunu belə gətirsən, onlar həmin şe-devr əsərləri, kinolari yarada bilməyəcəklər... Bir də ki, araya-ərsəyə normal, baxılsı məhsul təqdim etmək istəsəm, indiki truppa ilə kino çəkmək infaktdır, şəkərdir, əsəb xəstəliyidir...

- Dünya nə qədər gözəl, təbiət nə qədər füsunkar olursa olsun, dünyanın bəzəyi insanlardır... Deməli, dünyani bəzəyən insanların qılığının var?

-Bəli... Amma baxın, bu bütün dünyaya şamil edilə bilməz... İran, Rusiya, Hollivud və s... Demək olar ki, hər il özləri özlərinə hesabat verir... Çəkdikləri kinoların nümayishi, müzakirəsi, qiymətləndirilməsi... Bəs bizdə nə var? Bozbaşlar, xoxanlar, xorfdanlar... Nədir bu mənasız, şit, bayağı, tamaşaçıya maarifləndirici, onu düşündürəcü bir şey verməyən bu işlər? Nəyə, kimə lazımdır bu? Bəli, baxanları, bəyənənləri var... Amma, o zavallılar bilmirlər ki, digər təbəqə onlara ağılsız, şüursuz bir varlıqlar kimi baxırlar...

- Bir müsahibənizdə müxbir sizə deyir: "Cavid obrazını oynayarkən, sanki həvəssiz oynamısınız... Siz isə, xeyr, mən heç bir rolu həvəssiz oynamamışam... Lakin Cavid obrazını tamaşaçı qəbul edə bilməyibsin ifamda, bu mənim günahımdır". Bu dialoqa öz fikrimi bildirim ki, Rasim müəllim, İl-iyas Əfəndiyevin ssenarisinə əsasən çəkilən "Sən həmişə mənimləsən!" teletamaşasında siz demək olar ki, danışmamısınız... Yəni, o rolda sözdən, replikadan çox jest və mimikaları gördüm mən... Çox yüksək səviyyədə, peşəkarmasına, mən deyərdim ki, sizin şah əsəriniz elə bu rolunuzdur... Bu rolla siz aktyor necə olmalıdır deyə, sanki bir dərslək əmanət qoymusunuz gələcək nəslə... Siz həqiqətən də, sənətinizin ustادınız... Heyf ki, bu ömür kəsiyində sizdən nə istifadə olunur, nə də bu cür fürsətin mahiyyəti anlanılır....

-Bəli, o rolda sözələr çox az idi... Lakin, yenə qeyd edirəm ki, rejissorlar idı bizi kəşf edən, bizi daha da şövqlə işləməyə sövq edənlər... Elə filmlər vardı ki, heç onların çəkilişinə qonorar almirdim... Daha doğrusu, verilmirdi... Lakin biz sənət fədaisi idik... Olurdu ki, rejissor səhərdən axşama qədər ac-susuz vəziyyətdə bir kadri çəkməkçün dəfələrlə çəkilişi təkrarlaşdırırdı... Ta ki, istədiyi effekti alana kimi... İndi isə, bir

otağı icarəyə götürürler, pulunu ödəyirlər və 6-7 ayı-ayrı kadri sabaha kimi çəksinlər deyə, necə gəldi çəkirlər ki, sabah yenidən kirayə pulu ödəməsinlər... Belə sənət, belə iş olmaz... Ona görə də, vəziyyət belə gülünc və acımacaqlıdır...

-Mənə çox toxunur Royzmanın "erməni rejissoru fium çəkilişlərinə Azərbaycanlı aktyorlar dəvət olunmasın!" qadağasını, ultimatumunu bizə çatdıranda... Məyər biz onlardan geri qalardıq?!.. Niyə belə olmalıydı axı..? Niyə bizdə bu sənət iflas etməliydi...?

-Bəli, Royzman belə demişdi bizə... "Dronqo"nu da o rejissor çəkmişdi... Bir çox dönəmlərdə, bir çox sənətlər süquta uğrayır... Bizdə də, Azərfilm tənəzzülünü yaşayır demək... Nə ssenari yazan var, nə öyrənmək istəyən, nə də bu işlə maraqlanan ki, gənc nəslə yetişdirsin... Mən iki dəfə müəllim kimi universitetdə dərs verməyə cəhd etdim, lakin tələbələrin soyuqqanlılığı, patoka gecikmələri məni bu fikrimdən daşındırdı... Jurnalı qoyub çıxdım... Mən onlara nəyişə öyrətməyə deyil, onlar məndən nə isə öyrənməyə, qoparmağa çalışmalı idilər...

Universitetlərə bu test üsulu ilə qəbullardır problemi özəyi... Kimin bali aşağıdır, gəlir düşür incəsənət universitetinin kinorejissorluq, nə bilim montajçı filan fakültələrə, gününü keçirir... Bu sənəti öncə sevmək lazımdır, ona ürəkdən bağlanmaq, can yandırmaq, öyrənməyə cəhd göstərmək lazımdır... Biz gənc ikən, öyrənirdik, öyrənməyi borc bilirdik... İndi isə, əfsus, belə deyil...

-Hələ belə bir nüans da var... Tütəlmə bir biznesmeni, yaxud bir müğənnini cəlb edirlər çəkilişə... Aydın məsələdir ki, maliyyə dəstəyinə görə... Yəni qeyri-peşəkarların nə isə yaratmaq həvəsi də, elə ancaq öz aralarında, qohum-əqrabaları tərəfindən alqışlanır... Əlbəttə, bunu da yəqin ki, sezirsiniz tv ekranlarında, radio efirlərində aparıcılıq edən müğənnilərin, yaxud diktorların qeyri peşəkar, dialektlə, jarqona bənzər tükürpədici ifadələrlə etdiyi çıxıslar... Bu biabırçılığa, necə düşüñürsünüz məqsədli şəkildə göz yumulur? Yoxsa, tək səbəb senzuranın olmamasıdır..?

-Çox acımacaqlıdır... Mən heç baxmırıam öz kanallarımıza... Nə dilimiz düzgün təmsil olunmur, nə dinimiz, nə mədəniyyət, nə mentalitet... Bilinmir kimdi senzuraya baxan... Senzura varmı ki?... Bəzi yarışmaların o münsiflər heyətinin özünə lazımdır senzura... Aləm qarışib bir-birinə... Ağzı söz tutmayanlar diktor, aparıcı, jüri heyəti olub... Başına qara rəng qoyan kişiçiklər də ekranın yaraşıgidır...

Ən çox nifrət etdiyim o başına qara rəng qoyanlardır... Nə qocalıqlarından ar etmirlər, nə el qınağından... Hələ qaşlarını, dodaqlarını demədiniz...

-Təkrar və şablon olsa da deyim ki, "Babək, Beyrək" deyəndə ilk sizi xatırlayıraq... Nəsimini sizin simanızda görürük bir çoxlarımız... Hətta, sosial şəbəkədə bir gənc Nəsiminin qəzəlini paylaşmış və fon üçün sizin şəklınızı qoymuşdu... Özü də kostyumda... Yazmışdı ki, "Mən Nəsiminin fanatiyam"... Bu sizin uğurunuzdur ki, illər ötür, lakin kostyumda belə Nəsimini sizin timsalınızda tanıırlar... Siz dahi şairin qəzəllərini çox gözəl ifa etmisiniz... Bilirəm ki, daha öncələr də, siz məhz qiraət edirdiniz şeirləri..."

-Bu da rejissorun uğurudur inanın ki, o qəhrəmanları mənim simamda tamaşaçıya sevdirə bilmışik... Mən o zamanlar şeirlər ifa edirdim... Mən, rəhmətlik Həsən Əbluc... Nəsimi filmi mənim həyatımda bir dönüş yaratdı...

-Rasim müəllim, teatrda vəziyyət necədir?

-Nə teatr, hansı teatr? Teatr var?!... O qoyulan sənərilərdə nəinki iştirak etmək, heç tamaşaçısı belə olmaq istəmir insan... Lağ-lağa, məntiq yox, məna yox...

Bu aralar erməni reperi bir mahnı oxuyub "Migna" adlı... Bir Azərbaycanlı olaraq hamımıza xoş gəlməyib bu mahnının türklər tərəfindən sevilməsi və oxunması... Çox qlobal şəkildə bu haqda etiraz yazıları, video çarxları yayıldı... Mən öz subyektiv fikrimi bildirim. Bu ona oxşayır ki, iki uşaq dalaşır, bu uşaqlardan birinə başqa dostu yaxınlaşarkən,

"onunla oynamam, mən onunla küsülüyəm!" deyir...

Düzdü, biz belə vəziyyətdə, tanmış oluruq "dost, qardaş" dediklərimizin hansı saxtadır, kim kimdir... Lakin adama deməzlərmi ki, "get torpağını al da! Sənə nə var mən kimin mahnısını dinləyirəm?!"...

-Raziyam sizinlə, illərdir müzakirə edilir: "dolma bizimdir, lavaş bizimdir, xalça bizimdir, "Sarı gəlin" bizimdir, nə bilim, nə bilim mahnımızı öğretildilər, yeməyimizi öğretildilər"... Bir dəfəlik anlamaq lazımdır ki, torpaq bizimdir... Hanı o torpaq?!... Hanı əsirlikdə qalan namusumuz?!"...

....

Qeyd: Sevimli aktyorumuz mənlə görüşə birbaşa xəstəxanadan gəlmişdi... Üz cizgilərində qəribə yorğunluq, narazılıq, həyatdan küskünlük duyurdum... Danışib, dərdləşdikcə, onu dinlədikcə, ürəyimdə: "Başqa cür ola da bilməz" dedim... Yaşayıb, yaratmış bir sənətkar üçün belə hal, diri gözü ilə, ölüm ayağında olan, can üstə çabalayan arzulara tamaşa etmək kimini əzablıdır... Qəlbimə hopan bu ağırlıqla bərabər, yol boyu qeyri-ixtiyari xəyalım məni yaşıl yamacda ceyran ovlayan, gözəllər gözəli Banu Çiçəklə at çapən, qurşaq tutub, altın üzüyü barmağına taxıb, əhd-peyman bağlayan Beyrəyin nağılinə apardı... Və yənə, qeyri-ixtiyari piçildədim.... Cox heyf...

Müsahibəni hazırladı:
Fatimə Əli Hüseyin

ALƏMZƏR SADIQQIZI

Vətən

(Araz boyu alınmış kəndlərimiz görünür)

Hayana getsəm də qüssə, qəm, kədər,
Ürəkdə ağlayar, qəlbimi didər,
Ruhumdan güc alıb göylərə qədər
Böyükər içimdə hördüyüm Vətən.

Arazdan baxıram boynu bükülü,
Xəcalət gözləri yerə dikili,
Bu yurdun köksünə dağlar çəkilib,
Virandır uzaqdan gördüyüm Vətən!

Necə böyük-böyük, necə dərbədər!
Arazın dərdi var dərdimden betər,
Könlümdə ağlayan söyüdtək bitər
Bu taydan o taya böldüyüm Vətən!

Üzünə baxmağa gücüm də çatmir,
Bu yalan nağıllar ağlıma batmir,
Şuşasız bu dünya könlümə yatmir,
Əlimlə özgəyə verdiyim Vətən!

Təpədən dirnağa nazdı, nemətdi...
Torpağı qızıldı, qoynu cənnətdi.
Bu nə xəstəlikdi, bu nə illətdi...
Sağalmır qoynunda öldüyüm Vətən!

Biləsən mən səni necə sevirəm

Yolunda gözümün kökü saraldi.
Bir dəfə üzümə gülmədin, Vətən.
Adın dodağımda şəkərdi, baldı,
Şirinini mənlə bölmədin, Vətən!

Yixıldım, əlimdən tuta bilmədin,
Məni öz eşqinə buta bilmədin,
Bir gün harayıma çata bilmədin,
Ağlayan gözümü silmədin, Vətən!

Sənə olan sevdim getmədi hədər,
Ruhumu coşdurur, könlümü didər!
Nazımı çəkəcəm ölənə qədər,
Sən məni qoruya bilmədin, Vətən!

Aləməm, söz əhli ətrafım, dövrəm!
Yıxam şər aləmin, söküb devirəm,
Biləsən mən səni necə sevirəm!!!
Demə ki, quruca kəlmədi, Vətən!

Sorus

Gör həsrət nə imiş, hicran nə imiş,
Bir gündə ağaran telimnən soruş.
Niyə özgə yerdə açılmır ürək.
Onu xarı bülbül gülümənən soruş.

Yuvası dağılan, yurdu alınan,
İçindən sevincin dəmi çalınan,
Vətəndən vətənə qaçqın salınan
Dərdi göylər sökən elimnən soruş.

Qovrula-qovrula qəmini yazan,
Sağışkən özünə gör evi qazan,
Çölündə var olan, içində azan,
İçindən "xəbərsiz" çölümənən soruş.

Özüm öz yurdumda sağır olmuşam,
Susub dayanmışam, fağır olmuşam,
Nədən batman gəlib, ağır olmuşam?
Dişimlə tutduğum dilimnən soruş!

Qarabağ adında oda qalandım,
Arazda bölündüm, Arazda yandım,
Necə yağmalandım, necə talandım,
Hələ də közərən külümənən soruş!

Yaşayım bilmirəm, ölüm bilmirəm,
İllərdir gözümün yaşın silmərəm...
Şuşam gedən gündən niyə gülmürəm!
Onu bir Şuşasız ölümənən soruş!

Sahib çıx bu Aləm qızına, Vətən!

Atadan-anadan küsən cocuq tək,
Yenildim içimdə dözümə, Vətən.
Daha bundan sonra gür ocaq kimi,
Yan mənim oduma, közümə, Vətən!
Yerin genəldimi bircə ürəklik,
Soldumu gülşənin bircə çiçəklik?
Dağlarında uçmaz daha bir kəklik
Çəkildi göylərin üzünə, Vətən!

Gözlərin bir oyaq həsrət arasa,
Yoxluğum varlığın üçün yarasa.
Nə könül ağladıb, nə qəlb qırasan.
Baxasan dostların gözünə, Vətən!

Sığal çəkib ruhsuz, cansızlarına,
Hələ qan verirsən qansızlarına,
Ürək dərd bağlayıb, qan sizlər, ana,
Təpər ver yurdsuzun dizinə, Vətən!

Heç nə yıxmaz məni həsrətin kimi,
Öldürməz könlümü xiffətin kimi,
Nigarın, Həcərin, Məhsətin kimi
Sahib çıx bu Aləm qızına, Vətən!

Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm

Gündə yüz yol sorsan, min dəfə sorsan,
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm...
Sən sevgi adında alovsan, qorsan,
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!

Çiçəyə deyəcəm, gülə deyəcəm,
Sevdiyim yurduma, elə deyəcəm,
Coşan şəlaləyə, selə deyəcəm,
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!

Sevdiyim adamlar köçüb getdilər,
Sevgi şərbətimdən içib getdilər,
Onlar haqq yolunu seçib getdilər,
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!

Bir canam, canalan şahım o qədər!..
Sevincim ərşdədir, ahım o qədər!...
Sevsən də könlümdən ruhuma qədər,
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!

Sevgilər puç etdi çətin ömrümü,
Əydilər, qırıldılar mətin ömrümü,
Sənə borclu qalıb bütün ömrümü...
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!
Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm!

Sənsiz

Darıxacam, boğub səsi-səmiri,
Hərdən diri ikən ölcəm sənsiz.
Sənə qıymadığım sənsiz ömürü
Min dərdə, qayğıya bölcəm sənsiz.

Ümidi, çarəsi bitib yorulan,
Gündə min yol olən, min yol dirilən,
Yar olub qəlbində gizli sərr ilə
Dərdini-odunu biləcəm sənsiz.

Dönüb bir buluda yağış olacam,
İsladacam səni mənsiz yolacan,
Pəncərənə qonan quş tək ola can,
Cızlayar lələkdən teləcən sənsiz.

Onsuzda yaşadım ömrü birtəhər,
Bəlkə boğazimdən keçməz bu qəhər,
Qələmi Aləmə od vuran təhər
Yanacam kağıztək küləcən sənsiz.

Son şeir kimi

Daha nə ümid var, nə də bir güman,
Nə də gücüm qalib yaşayam ömrü.
Yoruldum.., əlimdən salıram daha
Ruhum da qalmayıb daşıyam ömrü.

Ayağım altına qoydum dünyani,
Allaha göndərdim ipin ucunu.
Gedib soruşacam yaradanimdan
Görüm bağışlamır hansı suçumu?

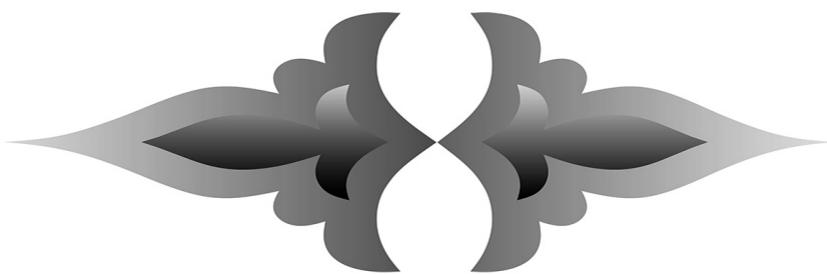
Bu kövrək, bu yazıq, incə ürəyi
Nə qədər aldadım, nə qədər axı?!..
Bir aləm vermişdi guya ki, mənə,
Ömrümü çürütdüm hey hədər axı.

Daha gözlərimi yoran deyiləm,
Qoy göylər ağlasın mənim yerimə.
Alıb ürəyimi çıxıb gedirəm,
Alın bir ürəksiz, qoyun yerimə.

Kimsə qınamasın, kimsə söyməsin,
Mən özüm bilirəm cənnət hardadır.
Cənnət balaların ayağı altda,
Ölən anaların harayındadır!

Qoy belə dünyani yeyən adamlar,
Bir az baş qaldırıb görsün dünyani.
Bu acgöz adamlar, dəmir adamlar,
Bir az dizin döysün, söysün dünyani.

Aləməm, əlimdə bir ağ bayraqım!
Yenildim ömrümüm ağrılarına.
Tanrıım, əllərində bərk-bərk saxla ki,
Qırılıb düşməyim ayaqlarına.

RƏFIQƏ MƏMMƏDOVA

(uşaq hekayələri)

ÇAY QIRAĞINDA

Şaxtalı bir payız günü idi. Dərələrin dibində qirov ağarır, külək ağacların budaqlarını şaqqıldırdı. Ağaclar başdan-başa qızılı rəngə bürünmüştü.

Sərdar kəndin lap axırıncı evində yaşayan babasına ət payı aparırdı. Babası toğlu ətini çox sevirdi.

Sərdar on üç yaşlı, qarabuğdayı, kök, qıvrım saçlı, iri qara gözlü və düz burunlu bir oğlandı. Danışanda əl-qolunu ölçür, papağını yan qoyur, iş görəndə şənlənirdi. Idmanı çox sevirdi. Tənbəl uşağı görən gözü yox idi. Kənd işlərinə laqeyd olanlara sözü bu idi:

-İnsan iş-gücdə.

Hamı onun sözünə gülər və zarafat edərdilər. Sərdar çayda üzən ördəklərə baxırdı. Işıqlı havada çayın göy dalğaları da gözəl görünürdü.

Birdən onun qulağına canavar ulartısı gəldi. yanılmamışdı. Bir az aralıda boz canavar ulayırdı.

Sərdar qorxdu. Tükləri biz-biz olub yuxarı qalxırdı, damarlarında qanı donurdu. Canavar onun gözündə dəhşətli nəhəngə çevrilirdi.

Qorxu onu tərk etmirdi. Qaçsaydı canavar onu daha tez parçalardı. Baxışı çox zəhmli idi.

-Köməyə gəlinnn!... - Sərdar elə hey qışqırırdı və onun səsi havada cingildəyirdi.

Canavar uladı və yalmandı. Sərdara elə baxdı

Jurnalın növbəti nömrəsini çapa hazırlayan zaman baxdıq ki, toplanmış materiallar arasında uşaq hekayəsi yoxdur. Axi BİR İYUN BEYNƏLXALQ UŞAQ MÜDAFİƏSİ GÜNÜdür və onları diqqətdən kənarda saxlamaq olmazdi.

Təsadüfdən yolum "Qarabağa aparan yol" qəzeti redaksiyasına düşdü. Baş redaktorun müavini Fariz Çobanoğlu masa arxasında oturub bütün diqqətini qarşısındaki dəftərin vərəqlərinə zilləmişdi. Adəti üzrə bir əlində siqaret tüstüldədir, digər əlindəki qələmlə ağ dəftər vərəqinə nə isə qeydlər aparır. Masasının üstündəki iki kitab diqqətimi çəkdi, Rəfiqə Məmmədovanın kitabları idi.

Rəfiqə xanım Məmmədovanı, əsasən uşaq yazıçısi kimi tanınır. Fədakar bir ana, mehriban bir nənə qayğıkeşliyi ilə qələmə aldığı kiçik şeir və hekayələrinin balacaların uşaqlıq dünyasını necə ovsunlaşmasından az-çox xəbərim vardi. Amma Fariz Çobanoğlunun belə diqqətlə həmin əsərləri nəzərdən keçirməsi mənim də marağımı birə-beş artırdı.

Nədənsə, uşaq deyəndə həmişə yeddi yaşınadək uşaqlardan nəzərdə tutulur. Bu mövzuda yazan əksər şair və yazıçılarımız da belə düşünür, onların əsərlərində bunu ayırd etmək mümkündür. Rəfiqə xanım Məmmədova isə hətta yeniyetməlik dövrünü yaşayan uşaqlardan da diqqətini əskik eləmir. Axi bu dövrdə oğlanlar böyüməyə, kişiləşməyə, özünü, ailəsini, vətənini qorumağın nə demək olduğunu dərk etməyə başlayır.

-Rəfiqə xanımın qələmə aldığı hər kiçik parçada insəni tərbiyə etmək məqsədi var. Odur ki, onun bütün yaradıcılıq nümunələrində insənlər mərdlik, cəsarət, vətənə bağlılıq, özünə inam və böyük sevgi aşlanır! - Nəhayət ki, Fariz Çobanoğlu başını yuxarı qaldırıb bunları dedi.

-Nə deyirəm ki! Qoy olsun.

Bələliklə, Rəfiqə xanım Məmmədovanın iki kiçik hekayəsini təqdim edirik.

ki, elə bil hövsələsi çatmirdı və indicə atılıb onun boğazından yapışmaq istəyirdi.

Şaşqınlıq isə getdikcə onu daha çox sıxır və əzab verirdi. Getdikcə ümidiyi itirirdi.

Canavar dişlerini qıcırdaraq ulayır, ora-bura baxırdı. Sərdar gözünü ondan çəkmirdi.

Heyrət və qorxudan az qala ağlını itirmək dərəcəsinə gəlmışdı. Sərdar dəhsətdən əllərini yumub bərk sıxdı, özünü saxlaya bilməyib boğuq bir səslə qışqırdı.

Birdən gözləri qaraldı, sifətini soyuq tər basdı, ayaqları dolaşdı, yeriyə bilmədi və dizi üstə yerə çökdü.

Sərdar qorxudan əlindeki əti yerə saldı və tez də götürdü. Özü də heç bilmədi irəli getsin, yoxsa qayıdır geriyə qaçsun.

Ulartı bir də eşidildi, canavarın gözləri parıldadı.

Qorxu Sərdarı gicəlləndirib elə bir vəziyyətə salmışdı ki, heç özündən asılı olmayıaraq qışqırıldı.

O, birdən özünə gəldi. "Sərdar, yaxşısı budur ki, xilas olmaq üçün bir şey fikirləş, - deyə uca-dan dilləndi. Canavar cəld, amansız, ağıllı və qüvvətli heyvandır.

Lakin mən ondan da ağıllı olmaliyam. Mən fikirləşməliyəm axı..., mənə qalan təkcə budur.

Bu bir cəsarətdir. Yox, cəsarətdən də başqa nə-sə var?" O, fikrən öz-özünə etiraz etdi. "Əlimdə heç bir silahım yoxdur. Indi hər dəqiqə keçdikcə mən onun cənginə keçməyə daha çox yaxınlaşıram".

Canavarın özünü necə aparacağına göz yetirirdi. Ona ət atmaq istədi. Yenə düşündü. Ət vermək məsələsi çox gözəl fikirdir, ancaq indi səhv hərəkət etmək olmaz. Canavar çox qüvvətlidir. Öz-özünə danışdı.

-Sərdar, hələlik ət at, qoy canavar doysun.

-Mən onun öhdəsindən gələ biləcəyəm.

-Bax belə! - dedi. - Mən silahsız olsam da canavara qalib gəlməliyəm. Silahın olmadığı haqqında fikir etməyə dəyməz. Indi bu barədə fikirləşmək artıq gedir.

-canavar canavar olmaq üçün doğulduğu kimi sən də insan olmaq üçün doğulmusan. Ağlını işlət! Ümidsiz olmaq axmaqlıqdır.

Sərdar ət parçalarını canavara atdı. Canavar ət parçalarını acgözlükə ağızına götürüb gəvələyir və demək olar ki, tam çeynəmədən, elə diridiri udurdu. "Görünür o açıqdən əziyyət çəkirmiş, - deyə düşündü. - Mən isə təhlükədən".

Birdən Sərdar qalib gəlibmiş kimi sevindi. Çünkü canavar ulaya-ulaya uzaqlaşmaqdaydı.

BALACA TƏNQİDÇİ

Ayan bağda çiçək seçirdi. Dərdiyi tər çiçəklər-dən dəstə bağlayırdı. Birdən yumşaq tüklü quş balasını gördü. Bəyaz donlu, sarı dimdikli bu gözəl quş balası bom-boz qanadlarını gərərək çəməndə sərbəst kövən edirdi.

O başını oyan-bu yana əyib, ürkək-ürkək Ayana baxdı və qanadlarını çırpı-çırpı, "cik-cik" edə-edə dənlənirdi.

Çəhrayı rəngli yastı ayağının qəhvəyi dırnağı nazikdi. Ayan da öz ayağına baxdı. Quş balasıyla özünü müqayisə etdi. Onun da dırnağı incə idi.

Ayan üzünün cizgiləri gözəl, incə, bir az da enli olan qızdı. Saçları xurmayı və qıvrımdı, qonur gözlərində daima şən bir təbəssüm sezilirdi. Əynində sarı güllü çit don vardi. Bu don onu daha zərif göstərirdi.

Nənəsi radioya qulaq asındı. Ayan da diqqətlə qulaq asdı.

Ayan:

-Nənə, yazıçı xalanın söhbəti xoşuma gəlmədi

-Niyə qızım ?

-Yazıçı deyir ki, yazarlar güldən-bülbüldən əl çəkmir, nə qədər güldən-bülbüldən yazarlar?! Səhv danışır.

Bağımızda bülbüllər cəh-cəh vurur, qızılıgül, çıçək, ağaclar da lap coxdur. Quşlar hər tərəfdə yuva qurub!

Ayanın rəngi qıpqırmızı oldu! Hirsləndi. Hamamda qaranquş yuvası var. Yuvada üç topuş ba-la! Hələ şanapipik, baş otağın altında, sərcə qarajda, ağaclarla nə qədər yuva var! Şəkillərini əmim çəkdi!

Ayan quşlara baxıb əl-qolunu ölçərək danışındı. Nənəsi, kiçik tənqidçinin veriliş haqqındakı qeydlərini dinləməkdən böyük həzz alırdı. Maraqla onu dinləyirdi. Nənənin nəzərində səadət dünyasına açılan bir pəncərə durdu. Bu balaca qızın işıqlı fikri onu sevindirdi. Gülə-gülə:

-Balaca tənqidçi! - dedi.

NAİLƏ ADİLQIZI (HACIYEVA)

Qəlbimdə bir mən var məndən irəli

*Məni məndə demə,
Məndə deyiləm.
Bir mən vardır məndə
Məndən içəri.*

Yunis Əmrə

Həmişə hiss edir, duyuram onu,
O mənə göstərir ən doğru yolu.
Mənə təlqin edir fikirlərimi,
Hər zaman pislikdən qoruyur məni;
Qəlbimdə bir mən var məndən irəli.

İzləyir, gözləyir məni hər zaman,
Onu dinləyirəm, yanılmır güman,
İnamı sarsılmır, büdrəmir iman,
Büdrəsəm, qolumdan tutur bir əli;
Qəlbimdə bir mən var məndən irəli.

Yoluna nur saçır bir mayak kimi,
Daim arxamdadır dağ-dayaq kimi.
Hərdən nəfsim olsa baş-ayaq kimi,
Kəsdirir qarşımı vicdan heykəli;
Qəlbimdə bir mən var məndən irəli.

Mayası, qayəsi ali səmadan,
Seçir bəsirətim ağrı qaradan.
Fikrimə hökm edir sankı Yaradan,
Səhv etsəm, yandırar közlü-kürəli;
Qəlbimdə bir mən var məndən irəli.

Vicdan dediyindən əsla doymaram,
Özümə qiymaram, ona qiymaram.
Şeytana bac verib, nəfsə uymaram,
Kəsib dörd yanımı bəndlə-bəralı;
Qəlbimdə bir mən var məndən irəli.

Sehrli bir həyat arzulayaram

Bəzən Məcnun kimi düşüb cöllərə
Bəzən Leyli kimi sevmək istərəm
Qəlbimi verərəm uca göylərə
Göydə mələkləri görmək istərəm

Günəş işığından nura bələnib
Qaranlıq gecəyə işiq verərəm
Kükük könüllərə məlhəm arayıb
Sevincdən onlara pay göndərərəm

Nifrəti silərəm yer kürəsindən
Günaha od verib ocaq qalaram
Sevgi toxumunu səpib dünyaya
Ürəkdən sevinib xoşbəxt olaram

Şeytanı düyədan uzaq eyləyib
Mələklə qovuşub vəhdət quraram
Sönmüş ocaqları yenidən qurub
Sehrli bir həyat arzulayaram.

Zaman

Su kimi axıb gedir, hara tələsir zaman?
İşləyir dayanmadan zaman adlı dəyirman.
Tez ötüb keçdiyindən, xəbərdardı çox insan,
Hər kəsi süzgəcindən keçirir bu dəyirman.

Nə saxlaya bilərsən, nə də geri dönəcək,
Ötən keçib gedibdi, bir daha dönməyəcək.
Zamanın qiymətini hər insan bilməyəcək,
Zaman irəliləyir, bizi gözləməyəcək.

Keçmiş ötüb keçibdi, gələcəyə çox inan,
Düşüncəsiz xülyalar qəbul eləmir zaman.
Hər kəsi süzgəcindən keçirəcək dəyirman,
Ya rahatlıq verəcək, ya əzər zaman-zaman.

Dəqiqələr saata, günlər aya dönəcək,
Günlər ayları qovur, aylar ilə dönəcək.
Zaman-zaman insanın həyatı ayrı olur,
Kədəri qəmli olub, sevinc nəşə verəcək.

Axır heç dayanmadan, nəbzin tutub hiss edək,
Hər bir günün qiymətin zamana görə bilek.
Zaman qarşılayandı, zaman yola salacaq,
Hər kəs zamana qonaq, zaman daim olacaq.

Vicdanın səsi

Sevərəm bu cahanı, bağlaram onla iltifat,
Seyr edib ətrafımı, qəlbimdə edərəm fərah.
Yaradıb hər bir kəsi öz xilqətində təbiət,
Etmərəm bir şikayət, insan oğlu etsə günah.

Eşqi bir qəlbdə ara, özgə qəlblər olmuş yasaq,
Xəyanət edən kəslər yaşar hər yerdə qorxacaq.
Həyatın qanununu pozan kəslər, bil, yanacaq,
Gözünün öündə hər gün ölərək canlanacaq.

Vicdanı varsa onun hər vaxt onu danlayacaq,
Həyatın zəhər edib onu rahat qoymayacaq.
Doğru yola səsləyib ya o kəsi pak edəcək,
Ya gücü çatmayacaq, vicdansız nadan olacaq.

Əllər sənə etməz vəfa

Yanma, sızlama, könül, heç kimsənin qəm halına,
Dua et, dərdə dəva verər xuda əxyarına.
Bil, verər nə istəsen, çünkü hər şeydən uca O,
Qulu padışah edər, dönər xalqın sutanına.

Sızlama, yanma, könül, qəlbin dolu olsa belə,
Üzdə gül, qəmi gizlət, vermə yadin qınağına.
Söyləmə kimsələrə, onsuz çəkməz kimsə cəfa,
Dildən-dilə düşər, əllər sənə etməz vəfa.

Sus, könül, gizli danış sirlərini qəlbin ilə,
Etmə bir tək şikayət, qaldır başın qüdrət ilə.
Danış öz qəlbin ilə heç şirrini vermə ələ,
Dua eylə Yaradana, bil ki, qəlbə tək O görər.

Ağıl və Dil

Bir gün ağıl dil ilə mübahisə eylədi,
Dedi, ay dil, bir dayan, bir az dirlə sən məni,
O kiçik halınlı qarışdırma aləmi.
Mən düşünüm, sən danış, desinlər sənə alqış,
Yoxsa, düşüb ortaya niyə alırsan qarğış?

Əgər dinləsən məni incitməzsən heç kəsi,
Nə başım bəla çəkər, nə də söyərlər məni.
Yoxsa, teləsib birdən ağaza gələni desən,
İtirərsən ən böyük insandakı qururu.
Yumağa döndərərsən hündür insan boyunu,
Bişirib çıxarasan ağızdan sözlərini.
Kiçik boylu insanı ucaldarsan dağ kimi,
Onun üçün, gəl dinlə, hər yerdə hor an məni.
Gəl, bir olaq həmişə, qoruyaq düşüncəni,
Söyü bişir ağızında, hec incitmə kimsəni.
Səbr edib dinləsən, mən qoruyaram səni,
Ləl tökərsən dilindən hər kəs edər hörməti.
Geyimə görə deyil, ağıl alar hörməti,
Mən düşünüm, sən danış, qoy dinləsinlər səni,
Bir olsaq yaradarıq aqil insan surəti.

Eşq

Qurulub bütün dünya, bəşəriyyət eşqin üstə,
Kimi eşqin əlində olubdu Məcnuni xəstə.
Eşq bir bəladı ki, düşər hər kəs ağuşuna,
Fərhad da düşmüş yola, çarəsiz bir eşqin üsdə.

Var ki, eşqlə yaşayan, eşqi dadar hörmət ilə,
Kimisi eşqi anar sadə, bəsit duyğu ilə.
Yandırsa qəlbini, bil, doğru olan sevgi odur,
Yoxsa qəlbində izi sevmir könül diqqət elə.

Eşqi qəlbində yaşat, əksi simanda olacaq,
Gözündə parlayacaq, gizlətsən də var olacaq.
Eşqsiz bir qəlb qaranlıq məzar kimi dar olacaq,
Ey könül, bil ki, eşqin, qəlbdə bərqərar olacaq.

Ən təmiz sevgi ilə, sev aləmi yaradını,
Çunkü layiqdi ona, yoxdu onun heç yalanı.
Qəlbini doldur onun nuru ilə sev cahanı,
Eşqi Tanrı olanın olar çox aşiq olanı.

Sehrlili çubuq

Qəlbimdən ən gözəl xəyallar keçir,
Hər şeyi etməyə gücüm yetməyir.
Qəlbimdən keçənə qovuşmaq üçün
Sehrlili çubuğu könlüm istəyir.

Gördüyüm insanın xarici bəlli,
Daxili necədi, bilmək istərəm.
Getdiyim yolların əvvəli bəlli,
Sonunu uğurlu görmək istərəm.

İstədim düzəldəm dağılmış evi,
O məndən nə qədər zaman istəyir.
Olsayıdı əlimdə sehrlili çubuq,
Hər şey əzəlkitək olardı, nə sərr.

Bacı-qardaşımı, ata-anamı,
Birlikdə yaşaşmış uşaqlığımı,
Ailəmi, məhəlləmi, yaxınlarımı
Hərdənbir ürəyim elə isteyir!

Dünyasın dəyişmiş əzizlərimi,
Doğmamı-yaxını, sevdiklərimi.
Olsayıdı əlimdə sehrlı çubuq,
Görərdim onları, atardım qəmi.

Həyatda sevdiyim əzizlərimin,
Xoşbəxt günlərini görmək istərəm.
Dünyada ən gözəl hər nə var isə,
Pay kimi onlara vermək istərəm.

Olsayıdı əlimdə sehrlı çubuq,
Qoymaram heç qalsın bir ocaq ucuq.
Yox edib dünyadan müharibəni,
Verərdim hər kəsə sevinc, mutluluq.

Bu gün varsan, bir gün yoxsan

Yaratdı bizi Yaradan,
Çalış zövq al bu həyatdan.
Xətalardan uzaq dolan,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Ürəyini təmiz saxla,
Paxılıq qapısın bağla.
Gülər üzlə qəlb rahatla,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Heç kimsəyə kin saxlama,
Söz verib, könül dağlama.
Nadanlara bel bağlama,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Qorun nəfsini hər şeydən,
Nəfs olmasın sənə düşmən.
Haramlardan uzaq ol sən,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Haqsızlıqdan kənar dolan,
İnsanı alçaldar yalan.
Haqqı söylər haqlı olan,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Yaşadıqca bu həyatda
Hərdən olacaq sınaq da.
Səbr göstər, üzü ağ çıx,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Güçün çatsa, köməklik et,
Xeyir əməl dalınca get.
Yamana da yaxşılıq et,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Ver özünə hər gün hesab,
Vermə heç kimsəyə əzab.
Xeyir iş gör, rahatlıq tap,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Çalış bu gün üçün yaşa,
Keçmiş artıq çatıb başa.
Həyatımız bir tamaşa,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Gəldik bu dünyaya qonaq,
Son vidaya hazır olaq.
Nə vaxtsa o gün çatacaq,
Bu gün varsan, bir gün yoxsan.

Dəniz ilə üz-üzə dayanmışam

Dəniz ilə üz-üzə dayanmışam,
Hüzuruna gəlib salamlaşmışam.
Sanki darıxdığım bir insan kimi,
Qırıçın ləpələrlə qucaqlaşmışam.

Ruhumu onunla tənha buraxıb,
Sahildə mən yenə təkcə qalmışam.
Duyub bir kənardan piçiltisini,
Mavi bir mələklə qucaqlaşmışam.

Qovur bir-birini sahilə doğru,
Küləkdən güc alan mavi dalğalar.
Sahilə cirplilib, dönəndə geri,
Rəqs edən dalğayla qucaqlaşmışam

Oxşayır gözümü uzanan dəniz,
Birləşib elə bil göy ilə dəniz.
Ançaq biri yerdə, biri göydədir,
Hər iki mələklə qucaqlaşmışam.

Seyr edib sevirəm, vuruluram mən,
Gözəllik yaradıb yerdə bir aləm.
Gözəl bir mənzərə cənnətdi desəm,
Dünyada cənnətlə qucaqlaşmışam.

Sənsiz bir gün yaşamadım

Bu gün səni çox düşündüm,
Nələr keçdi bu qəlbimdən.
İstədim ki, siləm səni birdəfəlik ürəyimdən,
Həyatımdan, yaddaşımıdan, düşüncəmdən,
Birdəfəlik siləm səni.
Qəlbimdə tutduğun yerdən,
qovam səni.
Çox düşündüm öz-özümə,
Fikirlərim yordu məni,
qəlbim ilə bacarmadım.
Qəlbim almış səni yanın ağuşuna,
Gözüm gördüyüne belə inanmadı.
Xəyanətin ağır gəldi, nə edim ki,
Gözüm belə qəlbim ilə bacarmadı.
Sildim səni bu dünyada həyatımdan,
Dedim ki, kaş çıxarıım yaddaşımıdan.
Düşüncəmdən siləm səni birdəfəlik,
Çıxbı gedəm lap uzağa həmişəlik.
Dilim dedi, qəlbim isə bacarmadı.
Düşüncəmi qəlbim hec vaxt anlamadı,
Özü çəkdi istirabı, əziyyəti.
Sənsiz keçən hər bir günüm,
Tək sən oldun fikrim, sözüm,
Səni sevmiş qəlbim mənim.
Cəkdirsən də çox əziyyət,
Nə edim ki, qəlbim ilə bacarmadım
Nifrot etdim, həm də sevdim
Sənsiz keçən günlərimi
mən heç zaman
sənsiz belə yaşamadım.

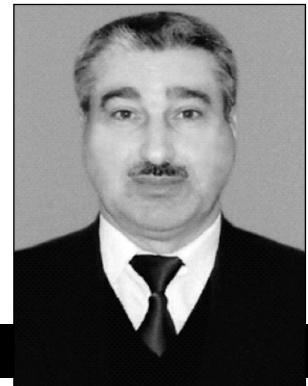
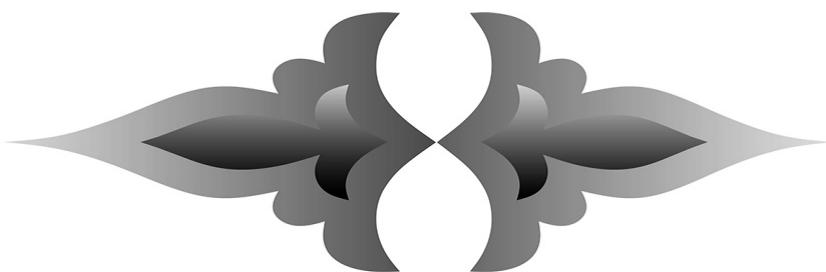
Nail edəcək məni

Elə hey düşünürəm,
Bu həyatdan sevinib,
Xoş günlər istəyirəm.
Ölümü də sevərək
Düşünmək istəyirəm.
Yaxşıya yaxşı deyib
Pisdən uzaq gəzirəm.
Mələkləri hiss edib
Səsini dinləyirəm.
Qəlbimi sevindirən
Piçiltini sevirəm.
Cənnətdən gələn mehi,
Ürəyimə çəkirəm.
Ruhum göyləri görər.
Vicdanımı hər zaman
Səssizcə dinləyirəm.
Mələklərdən ruh alıb
Şeytanı yox edirəm.
Mələklə dosluq edib,
Doğru yolu seçirəm.
Bəsirətim açıqdı,
Haqqı görüb duyarım.

Haqqa yetişmək üçün,
Mən Haqla yaşayıram.
Vicdanım təmiz mənim,
Düzlükə yaşayıram.
Silmişəm yaddaşımıdan,
Yalan ilə işim yox.
Görməz oldum yalanı,
Hər şeyi düz sanıram.
Düz olduqca qoruyur,
Vallah, yaradan məni.
Hiss edirəm, duyuram,
O hey izləyir məni.
Nailəyəm, bilirəm,
Həyat sevəcək məni.
Ürəyimdən keçənə,
Nail edəcək məni.
Verəcəkdi həmişə,
Ürəyimdən keçəni.
Gəl, ey könlüm həmdəmi,
Sevəcəyəm mən səni.

Yaradanın gütünə bax

Yaradanın gütünə bax,
Yaradıbdı bir kainat.
Hər bir işdən xəbərdardır,
Əlindədir hər varidat.
O bölübü bu dünyani,
İki səmtə, iki yerə,
Kiçik böyük, dağ və dərə
İsti soyuq, yer və göyə,
Əvvəl-axır, mənfi-müsbat
Hərəsində bir əlamət
Mələk, şeytan, xeyir və şər
Sol cəhənnəm, sağı cənnət
Bir yer işiq, bir yer zülmət
Hər tərəfdən ayrı-ayrı,
Verib bu dünyaya zinət.
Ya məhəbbət, ya da nifrot,
Bölününübdü iki yerə,
Gah gündüz, gah da gecəyə.
Ayırıbdı canlıları,
Bir dişi, bir də erkəyə.
Bərabərdi sonda hər şey,
Qurulıbdı incə, dəqiq.
Şimal cənub, quzey güney,
Dost və düşmən, doğma ögey,
Yaradanın gütünə bax,
Yaradıbdı bir kainat.
Hər bir işdən xəbərdardır,
Əlindədir hər varidat.
O qadirdi hər bir şeyə,
Hər şey onun əlindədir,
Şükr onun verdiyinə!

CAMAL ZEYNALOĞLU

QIZIL KÜLQABI

(*hekayə*)

Ali məktəbin birinci kursunda oxuyurdum. Tarix fənninin ilk seminarında yaxşı cavab verdiyim üçün müəllim, tarix elmləri doktoru, professor Tariyel Məmmədov məni sorğu-sual tutdu:

-Oğlum, de görüm hardansan?

-Müəllim, Yardımlı rayonundanam.

-Hə, belə de... Yardımlılar mərd və cəsur olurlar. Oğlum, orta məktəbdə tarix müəllimin kim olub?

-Vidadi müəllim.

-Oğlum, siz Yardımlının hansı kəndindənsiniz? Familiyan mənə tanış gəlir.

-Alar kəndindən.

-Alardan?!

-Bəli.

-Alar kəndindən Fərrux Əsgərovu tanıyırsanmı?

-Tariyel müəllim, mən elə Fərruxun oğluyam.

-Necə?! Fərruxun oğlusan?

-Bəli, müəllim.

-De, görüm atan necədir?

-Müəllim, atam altı ildir rəhmətə gedib.

-Allah rəhmət eləsin! Fərruxun ölümündən xəbərim olmayıb. Təsadüfə bir bax, ha! Oğul, sənin atan mənim cəbhə yoldaşım idi. Biz onunla dörd il bir rotada vuruşmuşduq. Fərrux çox cəsur döyüşü idi. Bundan sonra nə çətinliyin olsa, çəkinmədən mənə müraciət edə bi-

lərsən.

-Çox sağ ol, müəllim.

-Adil, dərsin qurtarandan sonra yanına, kafedraya gələrsən.

-Yaxşı, gələrəm, Tariyel müəllim.

Dərsdən sonra tarix kafedrasına getdim. Tariyel müəllim məni gözləyirdi. O, məni görcək ayağa qalxdı, qara portfelini götürüb başı ilə mənə arxasınca gəlməyimə işarə etdi.

İnstitutdan çıxanda Tariyel müəllim dedi:

-Adil, bizə gedirik. Burada, yaxında oluram. Baş-başa səninlə bir az söhbət edərik. Atan rəhmətlik yaxşı kişi idi. Döyüşlərin birində qılçamdan ağır yaralanmışdım, - deyə Tariyel müəllim söhbətə körpü saldı. - Fərrux arxasında məni düz bir kilometrə qədər yolu, "sançasta" kimi gətirdi. Ona nə qədər təkid etdim ki, məni buraxıb getsin. Amma o, məni dinləmədi. Onsuz da arxadan arabayla tibb bacıları gəlib bizi götürəcəkdilər. Çox inadkar idi Fərrux.

Mən isə səssizcə Tariyel müəllimin yanına addımlayırdım.

-Hə, çatdıq, - deyə Professor mənə tərəf döndü. - Götür, bu pulu, get, oradan iki qarpız al gətir.

Müəllimin mənə uzatdlıqlı pulu götürmədim. İki qarpız almaq üçün isə cibimdə o qədər də pul yox idi. Ona görə də bir qarpız alıb, Tariyel müəllimgilə qalxdım. Qarpızı mətbəxdəki stolun üstünə qoydum. Professor mətbəxə gəl-

di, yumruğu ilə qarızı paraladı və əli ilə qarızın içini çıxarıb ağızına qoydu. Düzü, müəllimin bu hərəkətinə təəccüb etdim. Düşündüm ki, professor adamdı, bunun qarızı yeməyinə bir bax. Tariyel müəllim ürəyimdən keçənləri anlayırmış kimi, gülərək dedi:

-Bilirəm, düşünürsən ki, Professor adamın qarızı yediyinə bir bax! Mən bunun tarixçəsini sənə danışacağam. - Tariyel müəllim əlini salfetka ilə sildikdən sonra çıynımə qoydu.

Stolun üstündə qızılı bir külqabı da vardi. Onu əlimə götürdüm, o tərəf-bu tərəfinə çeviri baxdım. Ağır idi. Qızıl suyuna çəkilmişə oxşamırdı. Bu zaman müəllim dilləndi:

-Oğlum, xalis qızıldır. Bu külqabının da maraqlı tarixçəsi var.

-Müəllim, tək yaşayırsınız?

-Demək olar. Həyat yoldaşım beş il bundan öncə rəhmətə gedib. İki oğlum var. Hər ikisi ni də evləndirmişəm. Özlərinin ayrıca ev-eşikləri var. Həftədə bir dəfə mənə baş çəkməyə gəlirlər. Paltarları gəlinlərim yuyur, evi silib-süpürürlər, səliqə-sahmana salırlar. Bir neçə günlük yemək də bişirirlər mənimcün. - Professor danışa-danışa çaydanı su ilə doldurub qazın üstünə qoydu. - Oğul, atan qorxmaz, ığid adamdı. Yaxşı yadımdadır, bir dəfə polk komandiri İvanov əsgərləri cərgəyə düzüb dedi: "Bir neçə gündür ki, düşmən tərəfdə sakitlikdir. Bu heç də yaxşı əlamət deyil. Yəqin ki, almanlar bizə qarşı nəsə hazırlayırlar. Amma biz bunların bu planının nədən ibarət olduğunu hökmən öyrənməliyik. Dünənki kəşfiyyat qrupu da əlibos geri qayıdır. Bizə bir "dil" lazımdır. Sizdən könüllü kim getmək isteyir?" Bu zaman Fərrux cərgədən üç addım qabağa çıxdı və dedi: "Yoldaş komandır, mən gedərəm." Komandır dedi ki, "elə isə Fərrux tək getməsin, o, özü ilə bir neçə əsgər də götürsün." Fərrux dedi ki, ona ancaq yol-yoldaşı olmaq üçün tək bir əsgər lazımdır. Həmin gecə atan həqiqətən də bir alman əsiri tutub götürdü. Onu danışdırıldılar və lazım olan mühüm məlumatları əsirdən aldılar. Almanlar doğrudan da geniş miqyaslı hücum əməliyyatı planlaşdırılmışlar. Amma biz almanları qabaqladıq və on-

lara qarşı gözlənilməz əks-hücumu keçdik. Döyüsdən sonra komandır bütün əsgərlərin qarşısında Fərruxa təşəkkür elan etdi. Atanla bağlı çoxlu maraqlı cəbhə xatirələrim var. Nəsə, indi keçək qarız məsələsinə.

Repressiya dövründə ermənilərin əli ilə çoxlu dəyərli, vətənpərvər ziyalımızı itirdik. O zaman ermənilər Bakıda at oynadırdılar. Onlar Azərbaycanın "qaymaqları"na müxtəlif bəhanə ilə şər-böhtən, iftira ataraq onlara "Vətən xaini", "xalq düşməni" damğası vurdururdular. Həmin dövr çox pis idi. O zamanlar həsiz yerə çoxlu soydaşımızı itirdik. Azərbaycan xalqının həqiqi faciəsi isə 1936-cı ildən başlandı. Xalq əleyhinə, xüsusilə ziyalılar əleyhinə cəza tədbirləri 1937-1938-ci illərdə daha da amansızlaşdı, hakimiyyətdə oturmuş dövlət quldur dəstəsi görünənməmiş vəhşiliklə Sumbatovun, Borşovun, Gerasimovun, Qriqoryanın, Markaryanın, Qalstyanın, Avanesyanın və onların Atakişiyev kimi nökərlərinin və qeyrilərinin əlilə təxminən 70-80 min Azərbaycan ziyalı nümayəndəsi - alim, yazıçı, artist, müəllim, gənc, din xadimi, Sovet və partiya idarəsi əməkdaşı, hərbçi - bir sözlə bütün düşünən beynlər, qeyri-adi təfəkkür sahibləri bir ucdan məhv edildilər. Tək bircə xarici dili bilən şəxsləri də qırırdılar. Ölüm və cəza maşını dayanaqzsız və fasıləsiz işləyirdi. Hər bir "xalq düşməni"nə "məhkəmə" zamanı ancaq 15-20 dəqiqə vaxt ayrıldı. Bir gündə elə olurdu ki, 90-100 nəfər həmvətənlimiz "məhkəmə"nin hökmü ilə güllələnirdi. Bakıda bütün bu quldur tribunal iclaslarını Vişinskinin müavini, bəşər övladının qatili Matuleviç, öz əlaltıları Zaryanov və Jiqurla birgə aparırdı.

-Müəllim, nəyə görə onlar ucdantutma bütün ziyalılarımızı, düşünən beynləri aradan götürmək isteyirdilər?

-Oğlum, bunun bir neçə səbəbi vardı. Mən indi onları sənə anladacağam. 1937-ci il avqustun 5-də SSRİ NKVD-si bir qərar çıxarıı. Həmin qərara 3 nəfər - SSRİ daxili işlər naziri Yejov, Mikoyan və Stalin qol çəkib. Qərarda yazılıb ki, müsavatçılar, ittihadçılar, sozial-demokratlar, hümmətçilər, eyni zamanda

menşeviklər və daşnaklar güllələnməlidir. Çünkü 1936-cı il 5 dekabrda SSRİ Konstitusiyası təsdiqlənir, sosializm qələbə çalır. Molotov da 1937-ci il represiyalarına haqq qazandırıb. Deyib ki, 1937-ci il olmasaydı, SSRİ İkinci Dünya Müharibəsində qalib gələ bilməzdi, fəhlə-kəndli hökuməti yaradılırdı, ziyalılar buna mane ola bilərdilər. Ona görə də 1937-ci ildə qərar çıxır ki, onlar bir sinif kimi güllələnsin. İki kateqoriyaya ayıırlar. Radikallar güllələnir, digərləri sürgün olunur. Ailələri də Qazaxıstanə sürgün olunur. Qərarda bu prosesin həyata keçirilməsi üçün 2 il vaxt ayrılır. Mircəfər Bağırov bu işə qarışa bilməyib. Bəli, həmin vaxt növbəti qurbanlardan biri də mən idim. O zaman mən "ÇK"da şöbə müdürü vəzifəsində işləyirdim. Həmin vaxt Mircəfər Bağırov Bakıda yox idi, deyəsən Tiflisə getmişdi. Ermənilər hər dəfə Bağırovun Bakıda olmamasından istifadə edib günahsız adamlar haqqında qondarma ittihamnamələr hazırlatdıraraq onları güllələtdirildilər. Bizi Djerzinski klubuna götirmişdilər. Növbəti on günahsız qurban! Məndən qabaqlıqlara ölüm hökmü oxuyandan sonra, onları dərhal klubun zirzəmisinə apararaq hökmü orada icra edirdilər. Sən ölümünə dəqiqliklər qalmış insanın necə hallar keçirdiyini heç təsəvvür edirsənmi? O, həyəcanı, qorxunu, təlaşı, daxili çırpıntıını yalnız ölümünü gözləyən adamın özü hiss edə bilər. Başqa kimsə insanın daxilindəki ölümün yaratdığı bu firtinanı nə görə, nə də ki, hiss edə bilər.

Müəllimin qaz üstünə qoyduğu çaydan qaynadı. Professor söhbətinə ara verib çay dəmlədi. Sonra o, iki armudu stekanda çay süzüb, birini mənim qarşımı, digərini isə öz qabağına qoydu. Tariyel müəllim söhbətinə yenidən davam etdi:

-Növbə mənə çatanda, qapı açıldı. M.Bağırovun katibəsi təntimiş halda içəri girdi və dedi: "Yoldaş Bağırov telefonda tapşırkı ki, o, gələnə kimi bu işlər dayandırılsın!" Bu sözdən sonra mən ölümdən qurtuldum. Məni ordan dərhal evə buraxdılar. Küçəyə çıxdım. Əvvəlcə dərindən ağızdolusu havanı ciyərlə-

rimə çəkdirdim. Yüngülləşdim. Sanki dünyaya yenidən gəlmışdım. Gördüm ki, küçədə qarpız satırlar. Susuzluqdan, ölüm qorxusundan dilim-ağzım qurumuşdu. İçim od tutub yanırıd. Bu atəşi söndürmək üçün mənə sərin bir şey lazımdı. Qarpızsatana yaxınlaşdım. Bir qarpız aldım və onu səkiyə qoyub yumruğumla parçaladım. Əlimlə qarpızın içini çıxardıb yedim. Bu qarpız içimdəki atəsi söndürdü. Bax, o vaxtdan qarpızı yumruqla paralamaq məndə adət halını aldı. O ki, qaldı bu qızıl külqabıya, onun da, dediyim kimi məraqlı tarixçəsi var. Yaşadığım bu evin əvvəlki sahibi erməni olub. O, inqilab dövründə Bakını tərk edib İrana keçib və daha geri qayıda bilməyib. Mən MK-da işlədiyim zaman həmin erməni hökumətin adına bir məktub göndərir. Həmin məktubda o, göstərir ki, vaxtilə yaşadığı evinin divarında 7 kiloqram qızıl gizlədib. O, həmin qızılların oradan götürüb yetimxanalara və uşaq evlərinə verilməsini xahiş edib. Hökumət nümayəndələri mənə xəbər vermədən gizlicə yaşadığım evə gəlirlər və həmin qızılı divardan götürürərlər. Bunun müqabilində də həmin "xəzinə"dən mənə yalnız bu qızıl külqabını verdilər. Hə, çayını soyutma. Adil, oğlum, hansı fənnlərdən nə çətinliyin olarsa, mənə hökmən deyərsən.

-Tariyel müəllim, çox sağ olun. İnşallah bir çətinliyim olmaz. Amma atam nədənsə siz danışdığınız cəbhə xatırələrindən bizə heç danışmamışdı. Daha doğrusu, o, bu barədə danışmağı nədənsə sevməzdı. Bircə onu həmişə deyirdi ki, "mənim Bakıda yaxşı dostlarım var." Hətta, sizdən də bir söz söyləməmişdi bizə.

-Adil, atan eyni zamanda çox təvazökar bir insandı. Tərifi xoşlamazdı. Sözübütöv, qorxmaz adımdı. Yaxşı deyiblər: "Oğullar ataların davamçılarıdır." Hiss edirəm ki, bəzi xarakterik xüsusiyyətlərinə görə atana oxşayırısan. Gözütoxluqda və məgrurluqda atana bənzəyirsən. Qaldı ki, digər xüsusiyyətlərinə, onu isə zaman göstərəcək...

04.01.2013

RAMİZ İSMAYIL

Sevilməyən oğlan

Bulvarda gəzisən cavan bir oğlan,
İtini gəzdirən qızə bənd oldu.
Qızın xatırınə iti də "sevdi",
Bu eşqin oduyla dərdimənd oldu.

Sığala həsrətdi oğlanın teli,
Ağappaq əllərdə tumarlanır it.
"Bəxtəvər başına" - oğlan ah çəkir,
Qızın qucağında xumarlanır it.

Eşidib "yox" sözü bu yazıq, fağır,
Göylərə üz tutub dedi kədərlə:
-Allahım, başıma göydən daş yağıdır,
Sevilə bilmədim bir it qədər də...

Bizi

(*"Səbr elə, axırı ya Sibirdi, ya qəbir"*
deyənlər hələ də var)

Aldatdılardılar qoşa-qoşa,
Öldürdülər bir-bir bizi.
Ümidimiz çıxdı boş'a,
"Gəlin birləşək" deyirik,
Görən varmı əlbir bizi?

Dost bilmışık hər yetəni,
Iz azanı, yol ötəni.
Qoyub getmişik Vətəni,
Sənə pənah götirmışik -
Al qoynuna, Sibir, bizi.

Qeyrət getdi, "döz" dedilər,
Sərvət getdi, "döz" dedilər,
Mürvət getdi, "döz" dedilər,
Biz ki, dözümlü millətik -
Darda qoymaz səbir bizi.

Qırıq zatin, zatsız kökün,
Gorgahına beton tökün.
Ovucla yox, ton-ton tökün,
Qürbətdə həyat gəzirik -
Qürbət çoxmu sevir bizi?!

"Ya Sibirdi, ya da qəbir",
Nə qəribə "fəlsəfədir".
Düzəltmədi Sibir, səbir,
Elə qozbel bəndələrik -
Düzəldərmi qəbir bizi?!

Hələ ki...

Bir sinədə iki ürək yaşatdım,
Bir-biriylə barışmayıb hələ ki...
Bir ürəkdə iki sevgi yaşatdım,
Qaynamayıb, qarışmayıb hələ ki...

Qınamadım ayrı yuva qursa da,
Həmdəm tapıb qulluğunda dursa da,
İllər boyu bir sinədə vursa da,
Dərd-sərimi soruşmayıb hələ ki...

Bir dərdimdir, bir kağızdır, bir qələm,
Həm Ramizəm, həm Kərəməm, həm Dilqəm.
Bu dünyada görüşməyən bəxtikəm,
O dünyada görüşməyib hələ ki...

Danişaq

Məhəbbətdən çox danışdıq, indi də,
İtən ildən, bitən yaşdan danışaq.
Titrək əldən, əyri beldən, qamətdən,
Çal saqqaldan, telsiz başdan danışaq.

Nəyim var ki, gözəl qalan, a qardaş,
Mənəm gülü xəzəl olan, a qardaş.
Boz serçədir bize qalan, a qardaş,
Ha durnadan, qaranquşdan danışaq.

Bülbül uçub, nə gülü var, nə xarı,
Enişdədir ömrün, günün axarı.
Yelə verdik gənclik adlı baharı,
Bürmələnin qarlı qışdan danışaq.

Ramiz, daha ağlin, huşun dağıldı,
Tay-tuşların günü keçmiş ahildi.
Ömür yolu bir dastandı, nağıldı,
Saz götürüb əzəl başdan danışaq.

Təsəlli

Hamı sevir nəvəsini,
Tanrı verən paya şükür.
Birin verib, bir də versin,
Nəvə verən səbr də versin.
...Nəvəm minir boynuma,
Qtaq-otaq,
qarış-qarış gəzdirir.
Özü yorulmur, bezmir,
məni "bezdirir".
-Boynum ağrıdı, düş! - deyirəm.
Hara düşür?!
-Sən mənim atımsan! - deyib,
üz-gözünü didiştirir.
Baş demir, göz-qas demir,
qulaq demir - qapaz ilişdirir.
Allaha şükür, hələ ki,
"At" deyir, "ulaq" demir.

Sevə bildimi?

Başqasına könül verdin, yar oldun,
Heç olmasa səni sevə bildimi?
El içində mənim adım xar oldu,
Heç olmasa səni sevə bildimi?

Aranızda bir məhəbbət oldumu?
Şirin söhbət, mehri-izzət oldumu?
Ürəyinə yatan "külfət" oldumu?
Heç olmasa səni sevə bildimi?

Yaslığına baş qoyduğun bəxtəvər,
Qabağına aş qoyduğun bəxtəvər,

Çəpərinə daş qoyduğun bəxtəvər,
Heç olmasa səni sevə bildimi?

Ramiz yordan yarımadı, bari sən,
Öz sevdanda vüsala yet, yarı sən.
Əlli ildir bir nadanın yarisan,
Heç olmasa səni sevə bildimi?

Yenə

Bu torpağa səcdə qılım,
Önündə diz çöküm yenə.
Budaq-budaq budadılar,
Pöhrələndi köküm yenə.

Yadlar yıldız evimizi,
Torpaq örtər eybimizi.
Kim alacaq heyfimizi,
Göz yaşımı töküm yenə?!

Əmin-amalıq istədim,
Dinə, imana səslədim.
Ömrüm boyu gül bəslədim,
Daş-qayadı yüküm yenə!

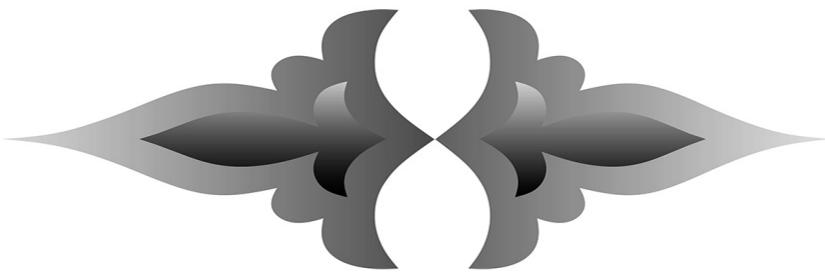
Ramiz, ömrü vurdun başa,
Dərdlə həmdəm, qəmlə qoşa.
Arzularım dəydi daşa,
Göy əskiyə büküm yenə?!

Daha gecdi

Sındı, cilikləndi könül güzgüsü,
Məhəbbət meyarı, sevgi ülgüsü.
Nəyi dəyişəcək bu umu-küsü,
Uğursuz sevdadan əlli il keçdi, -
Daha gecdi.

Həmdəm yoxdu, dərman azdı, yaram çox,
Arzum kimi ömrüm qaldı yarımcıq.
Ürəyimdən - xəncər gətir, yarım, - çıx,
Əvvəli boş ümid, axırı heçdi, -
Daha gecdi.

Ramiz, gileyənmə - gör, kimi sevdı,
Bəlkə boy-buxunu, görkəmi sevdı,
Təki xoşbəxt olsun, hər kimi sevdı,
Səndən yaxşısını bəyəndi, seçdi, -
Daha gecdi!!!

FƏRHAD ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU)

Azərbaycan Yazarlar Birliyinin üzvü

VİCDAN VƏ NƏFS

(hekaya)

Sentyabr ayında bütün qonşu uşaqları hamısı məktəbə getdi. Fazilin isə yeddi yaşı tamam olmadığı üçün onu məktəbə yazmamışdılar. Ağlamaqdan özünü saxlaya bilmirdi. Gözləri şışib almaya dönmüşdü. Dəli kimi olmuşdu. "Necə ola bilər ki, bapbalaca Natiq məktəbə gedir, məni isə götürmürlər?" Ürəyi partlayırdı. Bir dəfə beş yaşı olanda qonşunun oğlu onu özü ilə məktəbə aparmışdı. Zəngin səsindən elə xoşu gəlmışdı ki. Düz bir ay ərzində kimi göründüssə, o haqda danışındı.

Fazil həyətin ortasında, tozun-torpağın üstündə oturub ağlayırdı. Səsinə qonşu Səmayə və Ballı xala da gəldi. Onların ikisinin də oğulları məktəbə gedirdilər. Fazil də məktəbə getməyi, zəng vurulan kimi sinfə girməyi, müəllimin qarşısında oturmağı, suala cavab vermək və dərsi danışmaq üçün uça-uça əl qaldırmağı elə isteyirdi ki! Məktəb onun üçün müqəddəs bir yer idi, müəllimə isə, əstəgfürullah, allah kimi baxırdı. Buna görə də, məktəbə getmək, bəlkə də, qonşu uşaqlardan çox Fazilə lazımdı.

Səsini nənəsinə, babasına çatdırmaq üçün daha ucadan ağlamağa başladı. Daha effektli alınsın deyə, oturduğu yerdə iki-üç dəfə özünü qaldırıb yerə çırıldı. Bəlkə bir saatdan çox idi ki, beləcə davam eləyirdi. Nəhayət, qonşu arvadların da təkidi ilə nənəsi onu məktəbə aparmağa razı oldu. Nə qələmi vardı, nə kitabı, nə də dəftəri. Heç məktəbə geyməyə bir düz-əməlli paltarı da yox idi. Nə tapdışa əyninə geyinib, düsdü nənəsinin öünü. O, yerimirdi, sanki uçurdu. Məktəb yolunda qarşısına çıxan məhle uşaqları biri ona qələm, biri dəftər verdi. Məktəbin qarşısında onları ilk qarşılıyan Ağamalı müəllim oldu. Nənəsi məsələni müəllimə danışdı. O, da Fazili öz sinfinə götürdü. Beləcə Fazilin məktəb həyatı başladı. Fazil də bütün birincilər kimi elə bilirdi ki, müəllim çörək yemir, müəllim...

...Fazil bir anlıq xəyalə daldi. Xəyalı onu məktəb ilərinə apardı. O, düşündü: onda biz məktəbə təhsil almağa gedirdik. Məktəb təhsillə bərabər təlim-tərbiyə, əxlaq da aşılıyır. Həyatımızda məktəbin böyük rolu var idi. Məktəbin son siniflərində təhsil alırdım. Ədəbiyyat müəllimimiz Əhməd müəllim idi. Yaxşı yadımda deyil, mövzu nə idi, amma o yadımdadır ki, hansısa əsər haqqında danışındı. Burada əsərin qəhrəmanını bir vicdanlı, ədalətli insan kimi xarakterizə edirdi. O zaman müəllimə sual vermişdim:

-Müəllim, bu vicdan nə olan şeydi?

Arxadakı partadan başqa bir şagird də əlavə etdi ki, heç onu görən də olmayıb.

Qocaman müəllim bir az susub dedi:

-Oğlum, onu görmək lazımdır, o hər kəsin içində olmalıdır. Vicdan kiminsə kənardan bizə baxdığını, göz qoyduğunu deyən daxili səsdir. Sən bu daxilindəki səsi eşidə bilirsənse, sənin içində demək bir ədalət hissi var. Və bu səsi eşidib nəfsinə qalib gələ bilirsən, halalla-haramı ayra bilirsən. Acgözlük, artıq nəfslək heç bir insana başıucalığı gətirməz. Vicdan insanların şərəfi, ləyaqətidir. O, insanlarda məncə bu şəkildə təzahür eləyir. Şərəfli, ləyaqətli insanlar da həmişə insan cəmiyyətində sayılan-seçilən olublar. Bu mənim şəxsi qənaətimdir.

...Fazilin artıq əlli yaşı var idi. O, rayonun ən gözəl restoranlarından birində iyirmi il idı ki, administrator işləyirdi. Rayonun başqa restoranlarından fərqli olaraq, bu restorana çox imkanlı adamlar gələrdi. Restorandakı yeməklər dadlı, ləziz bişirilərdi. Fazilin burada böyük hörməti var idi. Restorana gələnlər həmişə onunla səmimi görüşür, hal-əhval tuturdular. Hətta onu öz stollarına dəvət edənlər də olurdu.

Restorana ayda bir dəfə, eləcə də bayramlarda altı nəfər məktəb direktoru yeyib-içməyə gələrdilər. Onlar-

dan beş nəfər orta məktəb direktoru, bir nəfər isə internat məktəbin direktoru idi. Necə deyərlər, taylı-tayını tapmışdı. Möhkəm dost idilər. Aralarından su keçməzdı. Ad günlərində, bayramlarda, müəllim günündə bir yerə yiğisib yeyib-içir, şənlənərdilər. Üçü qadın idi, üçü kişi. Yeyib-içib beyinləri xumarlandıqdan sonra öz "qəhrəmanlıqlarından" ağızdolusu danışmağa başlayırdılar.

Belə xoş günlərdən biri idi. Məktəb direktorlarından biri Fazili də onlarla birlikdə oturmağa dəvət etdi. Fazil bir neçə saat ərzində burada nələr görmədi, nələr eşitmədi. Məktəb direktorlarının içkinin təsirindən kefləri durulmuşdu. Birinin masanın o başından səsi eşidildi: "Bu ay beş min manat qazanmışam". O biri isə başqa həmkarına deyirdi: "Gəlib-gedənlərə bu ay altı yüz manat vermişəm". Bir başqası isə gileyənlərindi: "Heç "yuxarıdan" gələn kuratoru demirsən? Ən böyük "rasxod" elə ona gedir".

515 nömrəli orta məktəb rayonun ən böyük tədris ocaqlarından biri idi. Məktəbdə üç mindən çox şagird təhsil alırı. Burada olduqca savadlı müəllimlər çalışırı. Müəllimlər şagirdlərə bilik və bacarıqların mənimsədilməsi üçün var qüvvələrini sərf edirdilər. Müəllimlərin təşəbbüsü ilə məktəbdə rəngarəng tədbirlərin keçirilməsi də ənənə halını almışdı. Düzdür, şagirdlərin əksəriyyəti dərs oxumasalar da, məktəbin savadlı şagirdləri olimpiadalarda, yarışlarda qalib olur, bununla da məktəbin adı yaxşı məktəblər sırasında çəkilirdi. Hər il məktəbin məzunlarının bir neçəsi ali məktəblərə qəbul olunmaqdan ötrü yüksək bal toplayırdı. Bu isə müəllimlərin böyük əziyyəti hesabına başa gəlirdi. Tədris ocağında əsas idarəcilik işlərini direktor müavinləri aparırdı. Məktəbin direktoru Marat müəllim isə kollektivə nəzarət edirdi. Savadlı müəllimlərin və şagirdlərin nailiyətlərinə görə Marat müəllim dəfələrlə fəxri fərمانlara layiq görülmüşdü. Onun rəhbərlik metodu yuxarılarda başqalarına nümunə kimi göstərilirdi. Yaşı əllini haqlamışdı.

...515 nömrəli orta məktəbin direktoru Marat müəllim lap xumarlanmışdı. Bəs necə? Dost məclisi idi axı. Sol əlini ağ örtülü masanın kənarına dayaq verib ayaq qalxdı:

-Dostlar, - dedi. - Allahdan gizlin deyil, sizdən niyə gizlin olsun. Sevgilimin ad günü yaxınlaşırı. Onu da deym ki, onu çox sevirəm. Direktoru olduğum məktəbdə müəllimə işləyir.

Bunu eşidəndə qadın direktorlar bic-bic gülümseyərək bir-birilərinə göz vurdular. Marat müəllim onların bu hərəkətini görüb shitshit hirildədə və sözünə davam elədi:

-Hər ad gündündə ona üç dənə yüzlük verirəm. Düzdür, pulum vardı, amma onu bu işə xərcləmək istəmirdim. Götür-qoy eləyirdim ki, bu pulu haradan çıxarıram. Səhər kabinetdə oturmuşdum. Bir valideyn əsəbi halda içəri girdi və hay-küylə dedi ki, dünən oğlum fizika dər-

sində dəcəllik eləyib deyə, müəllim onu vurub. Valideyn fizika müəlliminin dalınca asib-kəsirdi. Mən isə öz aləmimdə idim, plan qururdum. Valideyni birtəhər sakitləşdirib stula əyləşdirdim. Dedim ki, oturub bütün bunları şikayət ərizəsində yazın. Ərizəni yazdırıb valideynə təsəlli verib dedim ki, siz arxayı olun, o, mütləq cəzasını alacaq. Valideyn getdikdən sonra tez fizika müəllimini yanına çağırırdı, ərizəni qarşısına qoymur. Oxudu, az qaldı dili-dodağı qurusun. Hədə-qorxu gəlib dedim ki, sən neyləmişən? Valideynin ağızından od püs-kürdü, səndən yuxarılara şikayət edəcək. Yazıq bir halda düşdü ki, görməsən inanmazsan. Başladı yalvarmağa. Başa saldım ki, ay yazıq işdən çıxarılmağın cəhənnəm, hələ o biri tərəfini düşün. Şagirdi vurduguşa görə hüquq-mühafizə orqanları səndən bilirsən nə qədər pul alacaq? Bunu eşidəndə az qaldı bədbəxti infarkt vursun.

Marat müəllim danışır, danışdıqca da lap coşur, gözləri pələng gözləri kimi parıldayırdı. Amma heç düşünmürdü ki, bu yazıq müəllim alacağı cüzi əməkhaqqını səbirsizliklə gözləyir və əməkhaqqı ilə düz bir ay ailəsinə dolandıracaq. "Toxun acdan nə xəbəri". İndi müəllim odla su arasında qalmışdı. Müəllim haradan bilyədi ki, qarışındakı iblis ona tələ qurub. İşini itirəcəyi qorxusunu vahimələndirirdi. Öz-özünə düşünürdü ki, gərək o uşaqa əl qaldırmayıyadım. Axı, bu dəcəl və yaramaz uşaqqı onu ələ salmışdı, qüruru ilə oynamışdı. Yenə də özünə haqq qazandırmırı, çox peşman olmuşdu. Amma...

Marat müəllim bayaqdan tüstülenib külü masanın üzərinə tökülen siqaretinə bir qullab vurub, tüstünü tavanə tərəf filədi.

-Təsəvvürünüzə gətin, - dedi. - Müəllim qorxusundanmı, hirsindənmi tir-tir əsirdi. Yazıq yalvara-yalvara dedi ki, xahiş edirəm, bu işi yoluna qoyun. Mənə də elə bu lazımdı də. Dedim get, iki min manat gətir, işi yoluna qoyum. İki-üç gündən sonra pul stolumun üstündə idi. "Dəcəlin" valideynini çağırıb onu təqsirkar çıxardı. Dedim ki, bu nə uşaqdır tərbiyə eləmisiniz. Əgər bir də nadinliklə eləsə, onu məktəbdən qovacam. İki yoluna qoyduqdan sonra həmin pulu dostlarla yedik-içdik, sevgilimə üç dənə yüzlük verdim, arvadıma da bahalı paltarlar, ayaqqabı aldım. Hə, bəylər, pulu belə qazanalar eee... Ha, ha, ha.

Marat müəllim doyunca güldükdən sonra badəsini qaldırıb dedi:

-Gəlin bu badələri içək yuxarılarda bizi müdafiə edən, nöqsanlarımızı bilib göz yuman insanların sağlığına.

Badələr qaldırılır və hamı bir ağızdan:

-Gözel sağlıqdır, içək deyilən sağlıq.

Bunu deyib, badələri içirlər.

Hamı badəsini boşaltdıqdan sonra iştah onlara güc gəldiyinə görə yeməyə başladılar. Beş dəqiqə araya sükkut çökdü. Marat müəllim yenidən sözə başladı:

-Məktəbdə elə qanunlar yaratmışam ki, bu qanunlar vasitəsilə də ancaq qazanıram. 8 Mart Qadınlar günü münasibətilə bütün müəllimlər ayrı-ayrlıqda kabinetimə girir, evdə oturan həyat yoldaşımı da təbrik edirlər. Hər bir müəllim 50 manat pul və hədiyyə verir. Təsəvvürünüzə gətirin, keçən il 8 Martda mənə 49 ədəd bahalı ətir verdilər. Onlardan 8 ədədini bacılarımı, arvadıma, əmim qızına, bibim qızına hədiyyə verdim. Qalan ətirləri isə dostumun vasitəsilə mağazada satdırdım. Beləlik-lə, də bayramda xeyli pul qazandım.

Həmkarının danışından 528 nömrəli orta məktəbin direktoru Mütalik müəllim də ruhlandı. Bu həmin Mütalik müəllim idi ki, ixtisasca fizika müəllimi idi və atasının yerinə məktəbə direktor təyin olunmuşdu. Atası uzun illər bu məktəbə rəhbərlik etmişdi. Təniyanlar onu bir zalim, ekoist, təkəbbürlü insan kimi xatırlayırlar. Qocalığından müəllimlər tezliklə onun işdən çıxacağı və yerinə daha yaxşı direktor təyin olunacağını düşünürdürlər. Lakin belə olmadı. Ata öz oğlunu 528 nömrəli məktəbə direktor təyin etdirə bildi. Mütalik müəlliminin rəhbərliyini görən müəllimlər öz aralarında danışırılar ki, "yağışdan çıxdıq, yaqmura düşdük". Mütalik müəllim rəhbərlik etdiyi tədris ocağına müqəddəs bir yer kimi münasibət bəsləmirdi. O, məktəbə qazanc mənbəyi kimi baxır, hardan və kimdən nə qədər çırpışdırmaq barədə fikirləşirdi. İnsan nə qədər tamahkar ola? Gözləri müəllimlərin və valideynlərin əlində idi. Zahirən ətrafdakılar da mədəni, sakit təbiəti bir insan təəssüratı yaratsa da, daxilən ekoist, təkəbbürlü, simic, öz işində hər cür alçaqlıqlara əl atan bir adam idi. Müəllimlərlə danışanda heç başını da qaldırmırı. Müsahibini dinləmək qabiliyyəti də yox idi. Bu səbəbdən kollektiv arasında hörməti də yox idi. Hamı vicdan və ədalət hissini itirmiş bu adamın nə zaman vəzifədən uzaqlaşdırılacağı günü səbirsizliklə gözləyirdilər. Savadlı, peşəsinə sevən, elmin sirlərini şagirdlərə vicdanla öymətək istəyən müəllimlər bu talançının əlindən bezmişdilər. Onlar ləyaqətli bir adamın direktor təyin olunmasını arzulayırdılar. Lakin, sən saydığını say, gör, fələk nə sayır. Mütalik müəllim badəsini əlinə götürüb öz nitqinə başladı:

-A kişi, ay kişi, sən nə danışırsan? Mən müəllimlərə göz verirəm, işiq vermirəm. Necə deyərlər onları bərk incidirəm. Bəs nə? İncitməsəm çox pul qazana bilmərəm axı. Qardaş, nə başını ağrıldım, hər cür işə əl atıram. Mənə elə gəlir ki, elə hamınızdan çox pul qazanan mənəm. İstəyirsiniz bəzi şeyləri sizə də agah edim? Tədris ilinin əvvəlində hər müəllimə "kak palojna" 18 saat dərs verirəm. Artıq dərs demək istəyən müəllim yanına gəlir. Könlü balıq istəyən quyrugunu gərək soyuq suya qoya. Atam-qardaşım, bu başdan 200-300 manat alıram, 5-6 saat dərsini çoxaldıram. Gözəl üsuldur, deyilmə? Beləcə, tədris ili başlayan kimi beşaltı min manat irəli düşürəm. Pul qazanmağın başqa bir yolunu da sizə izah edim. Bəzi müəllimlərə ayrı-ayrlıqda tapşırılmışam ki, varlı ai-

lələrdən gələn yuxarı sinif şagirdlərinin qiymətlərini kəssinlər. Belə ki, "beş"ə cavab verənə "dörd" qiymət yazsınlar. Belə olduqda şagirdin valideyni yanına gəlir, övladının qiymətini yüksəltməyi xahiş edir. Bu işə görə də valideyndən pul alıram. Bəzən elə valideyn yanına gəlir ki, vicdandan danışır. Belə ilə ehtiyatla davranıram və müəllimlərə tapşırıram ki, həmin şagirdin qiymətini daha kəsməsinlər. Başqa bir məsələ də var; mühasib öz adamımdır. Hər ay müəllimlərin əməkhaqqı hesabından, hər birindən on-on manat sürüşdürüb bizim "hesaba". Onun da haqqını verirəm. Yəqin bilməmiş deyilsiniz. Müəllimlərin məzuniyyət pulundan da 30-50 manat həmin hesaba köçürülür. Bir dəfə qadın müəllimlərdən biri pedaqoji şurada bunların hamısını düz üzümə dedi. Dedi ki, 30 ildir müəllim işləyirəm, amma sənin kimi əclafa, vicdansıza, şərəfsizə rast gəlməmişəm. Sənin analoqu yoxdur, sən insanlıq hissini, ləyaqətini itirmisən. Səndən hara şikayət eləyim, heç özüm də bilmirəm. Allah bələni versin. Biliyəm, hara şikayət etsəm də yenə pul verib şikayəti bağlatdıracaqsan, məni də təqsirkar çıxardıracasən. Müəllim pedaqoji şurani tərk eləyib getdi. Heç ağlıma da gəlməzdə ki, məni belə zibilə salar. Məndən yuxarırlara, bir neçə yerə şikayət etdi. Durduğum yerdə işə düşdüm, apar-götir, get-gəl başladı. Aləm qarışdı bir-birinə. Ora ver, bura ver. Nə başınızı ağrıldım. Hamının "ağzını yuma bildim". Diaqnoz qoydurдум ki, guya müəllimə son bir ildə ruhi sarsıntı keçirib və əsəb xəstəsidir. Nə isə, buna da bir xeyli xərcim çıxdı. Amma məsuliyyətdən kənardə qaldım. Baxmayaraq ki, mən müəllimləri, kollektivi çox incidənəm, amma hamı qorxusundan mənim tərəfimdə durdu. Hərçənd ki, mən onların qədrini bilmirdim... Xahiş edirəm, gəlin bu badələri bizim müəllim kollektivinin sağlığına içək, cünki, onlar olmasaydilar və məni müdafiə etməsəydi, bəlkə də mən indi "icəridə" olardım.

632 nömrəli orta məktəbin direktoru Sona xanım qədəhini həmkarları ilə toqquşdurdu və gülümsəyərək masanın üstünə qoydu. Həmkarının pessimist notlar üzərində qurduğu söhbəti ona heç ləzzət eləmədi. Qəddini düzəldərək, iki dirsəyini də masaya dirəyib əlləri ilə sıfətinə qucaqladı.

Marat müəllim onun bu hərəkətini nəzərdən qaçırmadı.

-Sona xanım, sözü adama oxşayırsınız, - dedi.

Qollarını yemək masasının üzərində çarpezlayaraq bir-birinin üstünə qoyan Sona xanım:

-Vallah, sizin özünüyü belə çətinə salmağınız mənə bir az qəribə görünür. - deyə cavab verdi. - Mənim işlərim sizə baxanda çox əladır. Yəqin bizdə olan şərait sizdə də var. Amma baxır necə istifadə eləyirsən? Hər tədris ilində iki sinif "onbirlərim" olur. Özünüz yaxşı bilirsiniz ki, onların çoxu müəllim yanına getdiyi üçün dərsə gəlmir, ali məktəbə hazırlaşırlar. Doqquz ay dərsə gəlməməyə görə tədris ilinin əvvəlindən onların hər birinin

valideynindən 1000 manat alıram. Kim birdəfəlik verə bilmir, ayaay verir. Necədir? Çox gözəl gəlir mənbəyi dirmi? Doğrudur, hərdən yoxlama-filan olur, amma onun da "tədbirini" görürük. Təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavininə tapşırılmışam, belə hallar olanda onuncu sinifləri otuzdururuq onbirincilərin yerində. Yoxlama gəlir-gedir, hər şey də öz yerində. Hər şeyin özünün "qanun-qaydası" var da! Guya yuxarıdan gələn kosmosdan enib. Bilmirlər ki, son sinif şagirdləri dərsə gəlmirlər?! Amma hər halda elə görüntü yaratmaq lazımdır ki, "nə şış yansın, nə də kabab". Yoxlamani elə yola salıram ki, razılıq eləyib gedirlər. Bizim məktəb si-zinkilərə bənzəmir. Özünüz bilirsiniz ki, məktəb yaxşı yerdə yerləşir, böyük də ərazisi var. Baxdım ki, fürsətdir. Bunu mən etməsəm, bir başqası eləyəcək. Hələ neçə illər bundan əvvəl əlaltından dörd nəfər tapıb hərəsi nə yüksək qiymətə dörd sot torpaq satdım. Bu adamlar ərazimizə köçmək istəyən imkanlı adamlar idilər. Qısa bir zamanda onlar hərəsi özü üçün iki-üç mərtəbəli vilalar tikdirdilər. İndi pəncərədən baxanda adamin ürəyi açılır. Mən işimi ehtiyatlı tutan adamam. İşin üstü açımasın deyə, bütün lazımı sənədləri hazırlatdırıdım, bir neçə vacib bildiyim adamin haqqını da verdim. Torpağı alan adamlar özləri də elə-bele adamlar deyillər. Onların da köməkliyi ilə işlər yoluna qoyulub sənədləşdirildi. Onlar torpaq alıb villa tikdirdilər. Mən də o pula mərkəzdə "novostoyka"da özümə üç otaqlı mənzil, oğluma isə bahalı avtomobil aldım. İndi hazırda şəhərin müxtəlif yerlərində iki evim və iki obyektim var. Qaldı ki, xırda-xuruş, sizdə olan o işlərdən məndə də olur. Bunlar "krupni" olduğu üçün danışdım. Amma xahiş eləyirəm bu söhbət burda qalsın, yəni öz aramızda.

Bu çıxışdan sonra Sona xanım badəsini qaldırıb dedi:

-Mən bu sağlığı rayon rəhbərliyində çalışan və bizim üçün şərait yaranan dostların sağlığına içmək istəyirəm. Onların "səxavətləri" nəticəsində bu il məktəbimizin cari təmirinə ayrılan vəsaitdən xeyli yararlandım. - Sona xanım bic-bic gülümşəyərək: - İstəyirsiniz bunun yoluñu sizə də öyrədim. Belə ki, iyun ayında hələ müəllimlər məzuniyyətə getməmişdən əvvəl hamısına tapşırıq verdim ki, öz vəsaitləri hesabına hər biri öz sinfində divarları ağartsın və döşəməyə lək çəkdirlər. Müəllimlər də bu işi gördülər. Məktəbdə "cari təmir" işləri aparıldı, buna ayrılan pul isə mənə qaldı. Siz də belə edə bilərsiniz, - deyərək badəsini içdi.

- Narahat olmayın, Sona xanım. Biz də elə bu cür edirik. Bu işdə siz tək deyilsiniz, - deyə masanın o başından Mütalik müəllim göz vuraraq onun sözünü qüvvət verdi.

Bayaqdan həmkarlarının söhbətlərinə heç bir müda-xilə etmədən fisıldaya-fisıldaya diqqətlə dinləyən 599 nömrəli orta məktəbin direktoru Kamran müəllim Sona xanım sözünü bitirib arxaya söykənən kimi yerində qurcalanmağa başladı. Öz-özünə fikirləşdi ki, "eh, bunlar mənim yanımında toya-bayrama getməlidirlər ki". Kam-

ran müəllim qanunsuz əməlləri və hərəkətləri ilə rayonda çox məşhur idi, ərazidə ad çıxarmışdı. İstənilən oyunlardan çıxırıdı. Təki pul gəlsin. Əlləri ile saçlarını daraqlayaraq, peysərinə qədər aparıb sığalladı. Sol qasını qaldıraraq xüsusi görkəm aldı. Sanki, istəyirdi ki, həmkarları onun onlardan daha sanballı olduğunu hiss eləsinlər. Bir-iki dəfə boğazını arıtlayıb sözə başladı:

-Alti il bundan önce direktor təyin olunan gündən məktəbdə öz qayda-qanunlarını yaratdım. O vaxtdan in-diye kimi məktəbdə mənim qanunlarım işleyir. Məktəbdə 1200 şagird təhsil alır. Əvvəlcə başladım müəllimləri bir-bir müşahidə eləməyə. Hiss elədim ki, 60 müəllimdən on-on beşi özünü çox qürurlu aparır, o birilər kimi mənə yaltaqlanırlar. Dedim: "yaxşı, siz siz olun, mən də mən. Görün, sizin başınıza nə oyun açacağam". Müəllimlərin əlli nəfəri qadın, on nəfəri isə kişi idi. Təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini və tərbiyə işləri üzrə direktor müavini kişi müəllimləri idi. Əvvəlcədən direktor müavinlərini çıxarıcağım haqda yuxarırlarla məsləhətləşdim. Onların "dabrosunu" aldım. Elə sevinirdim ki. İkinci dəfə keçirdiyim pedaqoji şurada mənə yaltaqlanan iki qadın müəllimi yüksək səviyyəli müəllim kimi müəllimlərin diqqətinə çatdırıdım və qeyd etdim ki, direktor müavinləri onlar olacaqlar. Onlar elə sabahdan vəzifələrini icra etməyə başlasınlar. İşdən çıxarılan kişi müavinlər narazılıqlarını bildirdilər və şikayət edəcəklərini söylədilər. Onlara dedim ki, qardaş, burda direktor mənəm, kiminlə istəsəm onunla işləyəcəm. Dədilər ki, adama vicdan yaxşı şeydir. Cavabında dedim ki, eybi yox, qoy mən vicdansız olum, siz vicdanlı. İndi gedin, vicdanla sınıfə girib dərsinizi deyin. Birmənalı olaraq fakültativ məşğələlərin, seçmə fənlərə ayrılan saatların, dərnəklərin pulu mənə çatır. "Müəllim günü" üçün xüsusi "stavka" təyin etmişəm. Direktor təyin ediləndən sonra araşdırıb bütün şagirdlərin valideynlərinin kim olduğunu öyrəndim. Bilirsiniz də, "lyuboy" məktəbdə pis oxuyan, nadinc uşaqlar var. Otuz nəfər imkanlı ailənin uşaqlarına məqsədli şəkildə "iki" qiymət yazdırıdım. Hər birinə bildirdim ki, bu səbəbdən payız imtahanına qalırsınız. Əgər avqust ayının sonunda müəllimlərin suallarına cavab verə bilməsəniz, sinifdə qala-caqsınız. Ertəsi gün valideynlər bir-bir yanına gəldilər. Hərəsindən min manat aldım. İmkanlı adamlardır. Min manat onlar üçün tum puludur. Sonra müəllimlərə tapşırıdım ki, hərəsinə bir "üç" yazın, sinifdən-sinflə keçirin. Beş uşağın valideyni "görüşə" gəlmədiyi üçün uşaqlarını sinifdə saxladım. Sonra bir valideyn gəldi, hay-küy saldı. "Sizdə vicdan yoxdu, insaf yoxdu, insanlıq hissini itirmisiniz", - deyə qışqırıb, bağırıldı. Heç əhvalımı da pozmadım. Nə vicdan, adə. Vicdanlı olmaq mənə qalıb? Şagirdlərin onuncu sınıfə keçirilmələrinə də məhdudiyət qoymuşam. Belə ki, doqquzuncu sınıf şagirdlərinin valideyn iclasında belə bir şərt qoydum ki, üç qiyməti olan şagirdi onuncu sınıfə keçirməyəcəyəm, zəif şagird

zəhmət çəkib başqa məktəbdə oxusun. Mənim bu şərtim valideynləri hərəkətə gətirdi: nisbətən zəif oxuyan şagirdlərin valideynləri uşaqlarının onuncu sinifdə oxumaları üçün mənən "hörmət" etməyə başladılar.

Amma hörmətli kolleqalar, gəlin etiraf eləyək ki, məktəblərimizdə şagirdlərin savadlılıq səviyyəsi çox aşağıdır. Yetmiş faizi demək olar ki, məktəbə elə-belə gəlib-gedirlər. Məktəbin faizi aşağı düşməsin deyə, "üç" qiymət yazıb növbəti sinfə keçiririk.

Həmkarları onun bu sözünü eşidən kimi yerlərində qurcalanaraq, - "elədir, elədir", - dedilər. Kamran müəllim sözünü bitirib badəsini qaldırıb bic-bic gülümşünərək dönüb qadın direktorlardan birinə göz vurdı:

-Gəlin bu badələrimizi içək müəllim və şagird kollektivlərimizin, bəzi valideynlərin şərəfinə. Onlar olmasalar biz rahat-rahat kurortlara gedə bilmərik, yaxşı geyinə bilmərik, istədiyimiz kimi yeyib-içə bilmərik. İçək hər il müəllim yanına gedib ali məktəblərə daxil olan, üzümüzü ağ eləyən şagirdlərimizin, məzunlarımızın sağlığına. Heç olmasa onların hesabına məktəblərimizin adı yaxşılarsa arasında çəkilir.

Qədəhlər toqquşur, içilir, yenidən isti-isti kabablar gətirilir. Mütalik müəllim yenə söz demək üçün badəsini doldurub ayağa qalxır:

-Hörmətli həmkarlarım, hamının sağlığına içərsiniz, bəs qalanlar var axı. İnsaf da yaxşı şeydir. Mən bu badələri şəxsən psixoloqun, uşaq birliyi rəhbərinin, laborantların, bəzi süpürgeçilərin sağlığına qaldırıram. Onların adları bizdə işdədir, özləri isə başqa yerlərdə işləyirlər. Maaş kartları məndədir. Nigar müəlliminən sağlığını xüsusi qeyd edirəm. Bu xanım müəllimə işə gəlmir. Yazıq Türkiyənin, Dubayın, Rusiyanın yollarında qalıb. Maaşı mənlikdir, hələ arabir mənə hədiyyələr də gətirir.

Bayaqdan gözlerini də qırpmadan Mütalik müəllimi dinləyən 642 nömrəli orta məktəbin direktoru Rüxsarə xanım gözlerini xüsusi əda ilə süzərək söze başladı:

-Əziz həmkarlarım. Sizin danışdıqlarınız bizim məktəbdə də mövcuddur. Amma mənim iş prinsipimdə başqa bir cəhət də var. Məktəbdə əlimin altında altı nəfər müəllim və iki nəfər süpürgeçi var ki, onlarla yaxşı münasibət saxlayıram. Bu dost münasibətini elə saxlayıram ki, bunu digərləri hiss etməsinlər. Kollektivdə nə səhbət gedir, nə narazılıq var, dost münasibəti saxladığım adamlar hamısını gəlib mənə çatdırırlar. Bu da mənə "kadr siyasetində" lazım olur. Sonra dalimca danışan, iş prinsipimi bəyənməyən müəllimləri gözümçüxdə salıram. Bu yaxılarda elə birini şərleyib işdən çıxarddım, yerinə haqqımı alıb başqa birini götürdüm. Hər bir sinifdə də ayrı-ayrı şagirdlər var ki, siniflərdə baş verən hadisələr, aparılan səhbətlər bu xəbərçi şagirdlər vasitəsilə mənə çatdırılır. Bu işdə həmin şagirdlər mənim dostluq etdiyim müəllimlərlə əməkdaşlıq edirlər. Belə ki, dostluq etdiyim müəllimlər həmin şagirdlərə "xəbərçili-

yin sirlərini" öyrədir, onları gələcəkdə yaxşı "işverən" kimi yetişdirirlər.

Rüxsarə müəllimə badəni qaldırıb yenidən sözə başlayır:

-Bu badəni də içək elə hamımızı müdafiə edən Arif müəllimin sağlığına. Hamımızın nöqsanı var, kişi bizi incitmər ki, gəlir, haqqını alıb gedir. Elə hamımıza sərf edən adamdır.

Direktorlar hamı bir ağızdan:

-İçək, içək deyilən sağlığa, Arif müəllim həqiqətən də gözəl insandır.

Hamı əlindəki badəni içir.

Marat müəllim bayaqdan hamını gülümşəyə-gülümşəyə səbrlə dinləyən internat məktəbin direktoru Həlimə xanıma dedi:

-Həlimə xanım, siz də bir söz deyin.

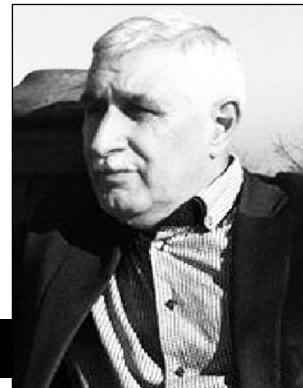
-Bayaqdan sizə qulaq asıram. Bizdə vəziyyət bir qədər başqadır. Rəhbərlik etdiyim internat məktəbdə cəmi iki yüz şagird vardır. Amma mən də yaxşı qazanıram. Belə ki, uşaqlar üçün ayrılan ərzağın altmış faizini satıram. Hər il bizə xeyli quru və yumşaq inventar verilir. Köhnə inventarları hesabdan silsəm də, onları tullamıram. Köhnələri işlədirəm, yenilərini isə satıram. İyirmi nəfər "ölücan" işçim vardır. Onların da əmək haqqı mənə çatır. Hələ bu harasıdır? İmkanlı adamlar həftədə bir neçə dəfə bir neçə qoyun kəsdirir və uşaqlar üçün rəhbərlik etdiyim internata göndərirler. Həmin cəmdəkləri isə tez bir zamanda qonşumun sahibi olduğu ət mağazasına göndərirəm. Ət satışından olan pulun yetmiş faizi də mənə çatır. Əladır, çox gözəl dolanıram. Artıq altı ildir ki, ailəliklə yeni il bayramını ya Dubayda, ya da Türkiyədə, məzuniyyətimi isə Truskovesdəki və Moskva ətrafindakı sanatoriyalarda keçiririk.

Şərabın təsirindən beyinləri dumanlanmışdı. Hansısa bərkdən qışkırdı: "Tak derjat". Qıraqdan bunlara baxan, qulaq asan olsayıdı, bunlara bir ad qoya bilərdi. Vicdansız, ədalətsiz, insanlıq hissini itirmişlər.

Bəzən belə adamlara qiymət vermək də çətin olur. Fazıl öz-özünə düşünürdü: "Görəsən, bu insanlar nəyə görə nəfslərinə qalib gələ bilmirlər. Nəyə görə nəfs bunlara güc gəlir. Bu talamaq, qamarlamaq hissi sanki, bunların qanına hopub. Nə halal qalıb, nə də ki, haram. Ələlxüsüs, da bütün bunlar məktəbdə baş verəndə adamı da çox yandırır". Bütün bu gördükəri, eşitdikləri Fazılın uşaqlığında, gəncliyində məktəb haqqında xəyalında formalasdırdığı müqəddəs hissələri zədələdi.

Amma Fazıl yenə də nikbindir. Məktəb ona görə müqəddəsdir ki, millətin gələcəyi, inkişafı, mədəniyyəti, mənəviyyəti buradan başlayır, burada formalaşır. O, inanırdı ki, nəfsləri onlara hakim kəsilmiş belə direktorlar haçansa tədricen çıxarılacəq, onları vicdanlı, nəfsinə uyuyan saf, sağlam düşüncəli insanlar əvəz edəcək.

2016-ci il, dekabr

MAHİR CAVADLI

Tanrım, məni bağışla

Tanrım, məni bağışla,
Bəndən ola bilmədim.
Nə sənlə oldum, nə də
Səndən ola bilmədim.

Dilimdən söz asdırular,
Yarama köz basdırular,
Dərin quyu qazdırular,
Çökək-çala bilmədim.

İçimdə dərd qovurdum,
Yoxu azla yoğurdum.
Yağmalananda yurdum
Allah-taala bilmədim.

Hər bir zaman, hər vədə,
Sadiq qaldım hər vədə.
Qartal olub zirvədə
Qanad çala bilmədim.

Yalan düzdən bac aldı,
Zor zalımdan güc aldı.
Var olsun, kim ucaldı,
Mən ucala bilmədim.

Yüzüm yarı olub tən,
Heçə getmir hər ötən.
Təki deməsin Vətən
Səni bala bilmədim.

Bir gözəlin vəsfinə

Maralsan, ya nazlı sənəm,
Vaxtsız sevgim, ya taleyim?!
Könlümdən nə keçir sənə,
Qız, özün de, necə deyim?

Sən baxanda dan sökülər,
Qan qaynayar, can sökülər.
Sən günəşsən, nur tökülər,
Mənsə bəyaz gecə deyim.

Şaqraq saçlar tər sinədə
Yel vurar ötər sinədə.
Belə qızın tərsinə də
Düzü seçə-seçə deyim.

O boy-buxun, o şax qamət
Allahımdan bir kəramət.
Şux yerişdə var əlamət
Düz belinə incə deyim.

Əl verə tutam əlini,
Sorub arayam dilini,
Vəsf edəm el gözəlini,
Dodağına qönçə deyim.

Göz süzülə gülə-gülə,
Yanaqda tel dönə tülə,
Min ədayla mən o gülə
Ürəyimə köçə deyim.

Mahir, sözü de ahəstə,
Gəl özünə durma qəsdə.
Uzatdım mətləbi qəsdən,
Getməsin boş, heçə deyim!

Bəzən

Bəzən vəznimizi çəkiləmirik,
Vəzinsiz nadanlar sınavır bizi.
Biz haqq yolumuzdan çəkiləmmirik,
Vicdanı satanlar qınayır bizi.

Candan keçən cəsur arından susur,
Qorxaq bayram edir qələbəliyi.
Heç kimsə özündə axtarmır qüsür,
Bu da bu millətin qəribəliyi.

Millətə dərs keçir hər zati qırıq,
Namussuz qeyrətdən, ardan danışır.
Bu kasib dünyani yamanlayırıq,
AğILDAN kasadlar vardan danışır.

Mən ki, çətinlikdən qorxan deyiləm,
Bəlkə də gileyim bağlıdır yaşa.
Mahir, ya ayaqlaş bu zəmanəylə
Ya özün ol, qatlaş, beləcə yaşa!

Həyat həyatdı

Həyat həyatdı,
Şərəfi insandı.
Toy, büsatdı,
Ölüm-itim.
Dolanmaq asandı,
Yaşamaq çətin.

Kişi kimi

Tanrım mənə həyat verib
Ömür sürüm kişi kimi.
İkidən bir olmasa da,
Qismət olsa, beşi kimi.

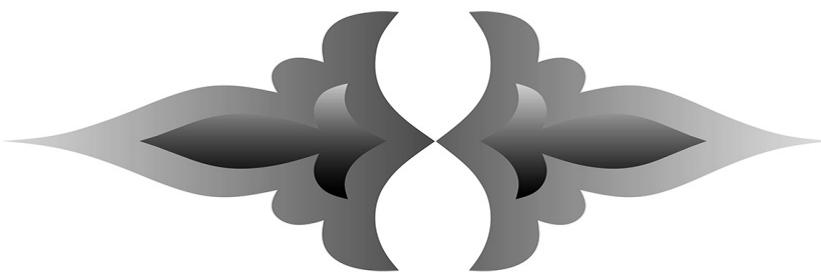
Say çoxluqdur, azlıq çəki,
Qoru əqidə, məsləki.
Beşi bölə bilir iki,
Bölə bilmir beş ikini.

Mahir çəkilsə də dara,
Heç vaxt ağa deməz qara,
Millətin xeyrinə yarar,
Namus, qeyrət işi kimi.

Dünyaya gəlmədim şair olmağa

Dünyaya gəlmədim şair olmağa
Damlayam, yağıştək yağa bilmirəm.
Elə ki, təb ilə qəlb əlbəyaxa
İlhəmi içimdə boğa bilmirəm.
Yadıma o dahi şairlər düşür.
Nizami, Füzuli əlimi tutur,
Yerimi tanıdır Sabir gülüşü,
Aləmi Cavidin ələmi tutur,
Boğur hikmətində Məmməd Arazımlı,
Bir sevgi dastanı - Rəsulla Nigar.
Dahilər öndən mən nədən yazım,
Deyim, bu da məndən qalsın yadigar.
Səməd Vurğun olub söz sənətində,
Müşviq sevdasından kam alıb ellər,
Xalqımızın ecazkar saz sənətində
Ruhunu, qəlbini titrətsin tellər.
Oxucu qovuşub Ramiz Rövşənə
Şöhrətdən, titildən sıyrılıb gedir.
Behrudi göylərlə çarpışır yenə,
Ruhu vücudundan ayrılib gedir.
Necə ki, mayaklar zülməti yarır,
Qoymular yolçunu səmti azmağa.
Fikir karvanına söz qoşanları
Şairlər yönəldir şeir yazmağa.

ÜLVİYYƏ NİYAZQIZI

VƏFALI DOST

(*hekayə*)

Onu bizə gətirəndə 7-8-ci siniflərdə oxuyardım. Bibimoğlu torbanı mənə uzatdı və içində evə çatmalı bir şey olduğunu dedi. Torbanı götürüb evə qalxdım, bir kənara qoyub əllərimi yumağa getdim və geri dönəndə torbanın tərpəndiyini gördüm və bərk qorxdum. İlən olduğunu düşündüm və həyəcanla anamı çağırıldım. Anam torbanı açdı və ordan balaca qara küçüyü çıxartdı, lap balaca idi. Elə köməksiz, müdafiəsiz və zəif idi ki, ona yazığım gəldi, hətta onu anasından ayırib gətirdiklərinə görə təəssüfləndim də.

Ona balaca dam tikdik, anam hər gün ona qulluq edir, süd verirdi. Anam iti Totka deyə çağırmağa başladı. Az müddətdə Totka hamının sevimlisinə çevrildi. Qəribə it idi, sanki insan kimi hər şeyi anlayırdı. Hərdən televiziyyaya baxdığını yerdə görürdüm ki, o da sakitcə oturub baxır. Onun evə necə qalxmasından xəbəri-

miz olmazdı. Ev telefonu zəng çalandı gedib aparatın yanında dayanıb hürrərdi, sanki zəngə cavab vermək istəyirdi, ya da bizi cavab verməyə səsləyirdi. Totka heç bir xüsusi təlim görməmişdi, sadə it idi, ancaq hərəkətlərində qeyri-adilik duyulurdu. Totka boyca balaca olmasına baxmayaraq mübariz, qorxmaz, döyüşkən it idi, özündən böyük itlərlə də dalaşır, onları həyətə girməyə qoymurdu, hətta iri itlərlə savaşanda yaralanar, yenə də gücü tükənənə qədər vuruşurdu və qoymazdı kənat itlərin həyətimizə girməyinə. Bir dəfə belə savaşların birində Totkanın ayağı sindi, anam yarasını yudu, sarıldı, ancaq Totkada axsaqlıq qaldı nişanə olaraq.

Ailəmizdə ən çox anama tabe olardı Totka. Anam harasa gedəndə o gələnə qədər it həyət qapısının yanında oturub gözləyərdi. Totkanı qapının ağızında görsəydik bilirdik ki, anamız harasa gedib. Bir dəfə anam bərk xəs-

tələndi, onu Bakıya apardılar, hamımız məyus olmuşduq. İtimiz günlərlə qapınının ağızında yatır, evə tərəf gəlmirdi, əvvəlki kimi şən görünmürdü, heç yemək də yemirdi. Bilirdim ki, sahibəsini axtarır, xiffət çəkirdi. Anam uzun müddət Bakıda müalicə olındı. Totka isə yenə də qapını tərk etmirdi, yaşıda, soyuqda çalışırıq ki, damda yatsın, bizim səylərimizin heç bir xeyri yox idi, o yenə də həyət darvazasının ağızında yatırıldı. 3 ay keçdi. Anam qayıtdı. Sevincimizdən uçurduq. Anam küçədə maşın-dan düşər-düşməz ətrafına yiğildi, elə bu anda Totkanın bərk-dən hürərək o tərəf-bu tərəfə qaçmağı diqqətimizi çəkdi. İt heç nəyə məhəl qoymadan oynaya-oynaya, tullan-na-tullana qaçıր, sahibəsinin gəlişini bayram edirdi. Sonra gəlib anamın ayaqlarını yalamağa başladı, həə, onu da deyim ki, anamı hirsləndirəndə it bizə hürər, etirazını bildirərdi, həm də anamın ayaqqabılarını kimsəyə imkan verməzdi geyinsin. Artıq şad-xürrəm dolaşırıdı həyətdə, yemək də yeyirdi, öz damında da yatırıldı.

Bir dəfə səhər yuxudan qalxanda gördük ki, həyətdəki cüçələri də, yumurtaları da nəsə yeyib, atam bunun Totka etdiyini desə də, anam bunu in-

kar etdi, "Totka belə iş görməz" dedi. Bir neçə gün keçdi, belə hadisə yenə təkrar olundu, yumurta və cüçələr yeyilmişdi. Bu dəfə atam iti cəzalandırmaq məqsədilə onu döydü. Düzü, ürəyim ağradı, ancaq atam hər halda nəsə bilir deyə düşündüm. Totka inci-

mişdi hamidan, hətta anama da hərdən naz edirdi. Ertəsi gün atam işə gedəndə Totka onun yolunu kəsdi və aramsız hü-rərək işə getməyə qoymurdu. Atam düşündü ki, onu döyüdü üçün belə davranışır. Ayaqqabılarnı geyinib azca irəli getmişdi ki, gör-düyü mənzərədən hey-rətə gəldi, Totka ağızında cüçə olan siçovulu tutub gəti-rib qoydu həyətin ortasına. Bəli, o haqsız yerə döyüldüyünü sübut etmək istəyirdi, cüçələri də, yumurtaları da siçovulun yediğini demək istəyirdi. Düşündüm ki, İlahi, heyvan olmasına baxmayaraq, o da öz haqqını qoruyur və bunu bacardı.

Atam o gündən itlə çox mehriban davrandı, onu günahsız yerə döyüdüyüne çox peşman olmuşdu. İllər ötdü, Totka qocalıb öldü, hamımız ağladıq onda. Axi o ədalətli və vəfali dostumuz idi. Onu bilirom ki, bundan sonra nə cür itimiz olsa da, heç biri Totkanı əvəz etməyəcək, çünkü atam onu döyərkən gözündən axan yaşlar heç vaxt yadımdan çıxmayacaq

TELLİ SƏNƏM BORÇALI

Keçmişim

Dərdimin harayı goylərə yetdi,
Bu sevda yolları tükəndi, bitdi.
Sənli duyğularım kül olub getdi,
Indi yana - yana qal, ay keçmişim.

Bir kövrək baxisla sevmisdim səni,
Ömrümün həmdəmi bilmisdim səni.
De, necə ovudum bəxti küsəni,
Düşübü ömrümə xal, ay keçmişim.

Sənli günlərimin çicəyi soldu,
Gözəli ağladı, göycəyi soldu.
Kövrək arzuların gözləri doldu,
Olubdu qismətim lal, ay keçmişim.

Alişmaz odunda bu sinəm indi,
Dodaqda qurmuş busənəm indi.
Sənsiz yetim qalıb bu Sənəm indi,
Qolunu boynuma sal, ay keçmişim.

Qaranqus

Götirdin ellərə bahar müjdəsi,
Çiçək ətirlidir səsin, qaranqus.
Söylə sən bahara, qərib ellərə -
Ümid qanadında gəlsin, qaranqus.

Səsinlə açılır arzu, çicəyi,
Təravət səpilir dərəyə, dağa.
Səsindən diksinir körpə cığırlar,
Yüyürür baharı salamlamağa.

Gülür hər ocaqda bayram ovqatı,
Alişir tonqaltək arzu - diləklər.
Sevdalı səsinə bələnir sanki,
Çırpinan duyğular, sevən ürəklər.

Sənin cəh - cəhinlə hopub qəlbimə,
Göyərir sinəmdə söz sini - sini.
Bu bahar bu kövrək məhəbbətindən,
Əmanət saxlaram sənin səsini...

Gözlərim

Həsrət dağın hər gün aşib gedirəm,
Gün günorta qəfil çəşib gedirəm.
Bulaq - bulaq dərddən daşib gedirəm,
Esq əlindən ağlar qalan gözlərim.

Ağrı qonub ürəyimin başına,
Dərd ələnib gözlərimin yaşına.
Yazım dönüb kor fələyin qışına,
Esq əlindən ağlar qalan gözlərim.

Dərd yolları ürəyimdən yol alıb,
Arzularım vaxt - vədəsiz qocalıb.
Sinəm üstə həsrət dağı ucalıb,
Esq əlindən ağlar qalan gözlərim.

Telli Sənəm misra - misra gileyər,
Çəkdiyim ah dərd daşını gül eylər.
Intizarım vüsələni kül eylər,
Esq əlindən ağlar qalan gözlərim...

Üçrəngli bayraqım

Göylərə ucalan andımsan mənim,
Azadlıq ətirli dadımsan mənim.
Müqəddəs, əbədi andımsan mənim,
Üçrəngli bayraqım, adına qurban.

Ölməz şəhidlərin ulu arzusu,
Rənglərin isidir eli, ulusu.
Səni alqışlaram könül dolusu,
Üçrəngli bayraqım, adına qurban.

Səndən azadlığın nuru ələnir,
Gözəl rənglərinə ruhum bələnir.
Qəlbəri oxşayır bu doğma hənir,
Üçrəngli bayraqım, adına qurban.

Güllü pərişandı neçə bağça - bağ,
Yurdumun qəlbine çəkilibdi dağ.
Yolunu gözləyir doğma Qarabağ,
Üçrəngli bayraqım, adına qurban.

"Cəngi"yə köklənmiş qeyrətli qanam,
Səni laylasında oxsayıb anam.
O taylı - bu taylı Azərbaycanam,
Üçrəngli bayraqım, adına qurban.

Ürəyim çırpinır

Mənim ürəyimi isidir hər gün,
Sənin gözlərinin odu, atəşi.
Könlümün məhəbbət günəşini oldun,
Ömrüm ta neynəyir göydə günəşini.

O gözəl, o nurlu baxışlarını,
Səpirsən ömrümə təbəssüm kimi.
Mələklər ətrindən məst olsun deyə,
Göylərə səpmişəm sevən qəlbimi.

Sənin qucağını cənnət bilirəm,
Ruhumu məst edib eşqin qoxusu.
Sərdim misralara kövrək eşqimi,
Hər gün nəğmə - nəğmə könlüm oxusun.

Ürəyim çırpinır sanki quis kimi,
Gözünə baxmaqdan doymur gözlərim.
Tanrı dərgahından qonub ömrümə,
Məhəbbət qoxuyan şirin sözlərin...

Qurbanam

Baxışınla baxışlarım çicəklər,
Çicək dolu baxışına qurbanam.
Kaş ki, sənin qucağında can verim,
Fələyin bu qarğışına qurbanam.

Arzularam səni bahar yeli tek,
Vüsəl dolu ömrün ayı, ili tək.
Dəli kimi vurulmuşam, ay ürək,
Bu sevdanın naxışına qurbanam.

Tale məni sac üstündə qovursun,
Külək məni lap kül kimi sovursun.
Sən ki varsan, fələk məni ha vursun,
Səndən gələn dərd daşına qurbanam.

Ocağımsan, neyləyirəm ocağı,
Ömür bildim sənli keçən hər çağı.
Kəbə bildim sən açdığın qucağı,
Bu günahın qırışına qurbanam.

Çiçək ətri

Könlümdə baharın çiçək ətri var,
Çiçəklər içindən keçirəm hər gün.
Duyğular sinəmdə kəpənək kimi,
Yazın nəfəsinə içirəm hər gün.

Könlüm başdan-başa sevgi qoxulu,
Səpilib ruhuma həvəsin sənin.
Elə bil cənnətdə gəzirem, inan,
Telimə dəyəndə nəfəsin sənin.

Alışır sinəmdə duyğu tonqalı,
Gülür alov - alov atəşim, közüm.
Sənə sevgi - sevgi piçildayıram,
Ətrinə bələnib "sevirəm" sözüm.

Sənin baxışından nur alır gözüm,
Qəlbimdən boyanan işıqsan, ömrüm.
Sənin sevgi dolu baxışlarından,
Bilirəm könlümə aşiqsən, ömrüm.

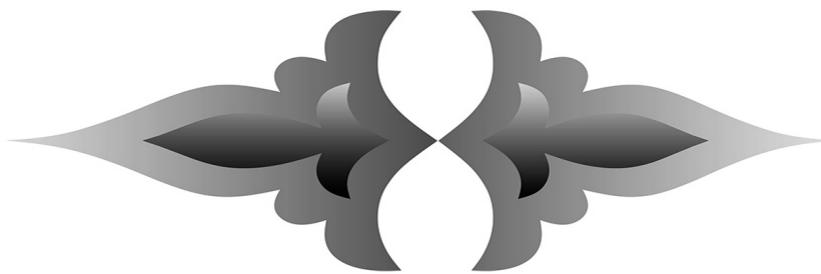
Dəli eşqini

Bu qoca dünyaya əmanət eylə,
Ömrümü ömrünə doğma ad eylə.
Götür misra - misra hər gün yad eylə,
Bu dəli könlümün dəli eşqini.

Gəlmışəm ömrünə gələcək kimi,
Bəxtəvər - bəxtəvər güləcək kimi.
Qoxla ləçək - ləçək bir çicək kimi,
Bu dəli könlümün dəli eşqini.

Ayrılıq sözünü çırpıram dasa,
Ruhum xəyalınlı durub baş-başa.
Basıb öz bağrina gül kimi oxşa,
Bu dəli könlümün dəli eşqini.

Həsrətin mehindən sizlayır yaram,
Canım bu dünyada tapmadı aram.
Telliyəm, mən sənə bağışlayıram,
Bu dəli könlümün dəli eşqini.

AYGÜN SADIQ

SİQARET QUTUSU

(*hekayə*)

İş otağimdakı yazı masasının üstündə həmisi bir qutu siqaret olur. Adətimdir, çəkmədən yaza bilmirəm. Qutunun üstündə siqaretin yalnız "saqlamlıq üçün təhlükəli" olması yazılıb. Bu gün işdən evə dönəndə qonşumuz Kəmalə bizdə idi. Bizə tez-tez gəlir. Qırx yaşı var, pozitiv, həyatsevər xanımdır. Xanımımıla birgə qadınların maraq dünyasına aid nə varsa, hər mövzuda söhbətləşirlər (Bir də görürsən, öz rəngli dünyalarına elə aludə olurlar ki, bizim xanım az qala qapının zəngini eşitmır).

...Bir stəkan çay içib kresloya keçdim. Bu vaxt yan otaqdan boylanan qonaq qonşum xınlaşış üzünü mənə tutdu:

-Ənvər, sən yazıçısan, hə?

-Elədir, Kəmalə.

-Sənə bir hadisə danışsam, ondan hekayə düzəldərsən?

Güldüm:

-"Düzəltmək?" Zarafatından qalmırsan da.

-Yox, ciddiyəm, Ənvər. Yəni hekayəyə çevir deyirəm.

-Aha.

-Öz ailəmizdə uzun illər öncəki bir faciəni danışacağam. Vaxtin var?

-Hə, əlbəttə. Danış, gəlsin.

-Amma Ənvər, mümkünə, onu hardasa çap etdirdən, "təxəyyüldür" deyib keçmə, xahiş edirəm. Deyərsən ki, yaşanmış hadisədir.

-Yaxşı.

-Bilirsən niyə birdən-birə ağlıma gəldi bu? Stolunun üstündəki siqaret qutusuna gözüm saatşanda...

-Adı bir siqaretdir.

-Mənim üçün yox. Xatirə oyadır, həm də pis bir xatirə.

-Əyləş, qonşu. Rahat ol. Dinləyirəm səni.

Dərindən ah çəkib söhbətə başladı:

-Biz ailədə bir bacı, bir qardaş olsaq da, otuz il öncə bu, belə deyildi. Mən evin böyük uşağı idim. Məndən iki yaş kiçik bacım da vardı - Esmira. O vaxt mənim on yaşı, Esmiranın səkkiz yaşı vardi. Nəsir də yeddi yaşın içinde idи.

Həyat yoldaşım marağını gizlətmədi:

-Bıy, Kəmalə, heç mənə deməmisən iki yox, üç uşaq imişsiniz.

-Hə. Amma bir gün - otuz il öncə baş vermiş hadisə bacımı bizdən aldı.

Artıq gözləri dolmuşdu. Davam etdi:

-Bilirsən də o illəri. Kənddə tez-tez işıqlar sönərdi.

-Hə.

-Bir dəfə şiddətli külək olmuşdu. Evlərə, təsərrüfatlara ziyan dəymişdi. Bəlkə, xatırlayarsan, səksəninci illər...

-Xatirimdədir.

-Bax, o vaxtlar. Küləkdən sonra on gün elektrik enerjisini verməmişdilər. Soruşana "Təmir

gedir" deyirdilər....

Müsahibim söhbətə ara verdi. Ah çəkdi. Yenə davam etdi:

-Atam qışa istilik tədarükü üçün odun almışdır. Kənd yeri, payız vaxtı. Elə kəndin özündən bir fəhlə ilə danişib odunu balta ilə doğratmağı qərara aldı. Baltanın səsinə oyanmışdım növbəti gün yuxudan. Bacım da oyanmışdı... Eh, qonşu... Məktəbdə elə yaxşı oxuyurdu ki. Dəfnində müəllimələr yana-yana ağlayırdı. "Heyif o uşaqdan, - deyirdilər, - istedadlı, zəki". Ətrafda eşidirdik ki, qonşuluqda olan özündən yuxarı sinif şagirdlərinin çətin riyaziyyat tapşırıqlarını həll edir.

-Bəs...

-Danişacağam indi necə olduğunu: Günorta ya yaxın həyətimizdəki həmin fəhlə dincini almaq üçün əl saxlayanda yadına düşür ki, siqaretini evdə qoyub. Qardaşım Nəsirlə Esmiranı çağırıır ki, bir küçə aralıda yerləşən evlərinə gedib siqaretini gətirsinlər. Uşاقlar evdən çıxır. Allahın lənətinə gələydi onu! Kaş, getməyəydilər! Qərəz, uşاقlar siqareti gətirib qayıdanda küçəmizə gedən döngənin başında, evimizə çatmağa az qalmış yol kənarında şiddətli küləkdən qırılıb düşən elektrik məftilinin yanından keçməli olurlar. Öndə gedən Nəsir məflili görsə də, əhəmiyyət verməyib yoluñ orta hissəsi ilə gedir, əlində siqaretlə arxadan gələn Esmira yoluñ kənarındakı daş hasarın dibi ilə yeriyir. Uşağıñ talesizliyinə bax, on gün ışiq verilməyən kənddə yarım saat imiş ki, elektrik enerjisi bərpa olunubmuş... Nəsir o anı həmişə xatırlayıır. Xatırələri bəzən dilə də gətirir. Deyir, "mən gördüm məftili, nə olduğunu bilmədim, amma bacı eləcə gedə-gedə əlini yelləyib bir ucu yerdə düşüb qalmış cərəyanlı məftilə vurdu". Deyir, "həmin andaca sanki uşağı yerə çırpdılar". Bəzən söhbət düşəndə deyir "danişmayın, lütfən". O vaxtdan travma qalıb onda, indi də əsəbidir. Hə, onu deyirdim. Uşaq yixıldıgi yerdə bircə dəfə "ay ana" deyib susur. Nəsir bilmir nə etsin. Ağlayır. Bu vaxt qarşidan gələn qoca bir kişi hadisəni görür, tez qaçıb yaxınlaşır, bacıma kömək etmək məqsədi lə vaxt itirmədən bel tapıb uşağı boğazınacan

torpağa basdırır. Kişi nə bilsin. Sən demə, cərəyan vuran adamı torpağa basdırmaq tamam səhv iş imiş.

-Torpağa basdırmaq üsulunu mən də eșitmışəm.

-Olmazmış. Ekspert dedi. Öyrətdi toplaşanlara, amma bu maariflənmənin mənim zavallı bacıma faydası dəyməyəcəkdi... Hadisə tam xatirimdədir. Bir nəfər atamı tələsik çağırırdı, adam çatar-çatmaz, nə dedisə, atam da qaçaqaça həmin adamlı birlikdə həyəcanla çıxdı. Sonra anam da çıxdı. Bilmirdim hara gedirlər, evdə tək qalmaq istəməyib mən də anamın ardınca çıxdım. Atamgilin tələskənlikdən açıq qoyub çıxdığı həyət qapısından küçəyə çıxanda gördüm ki, anam ağlaya-ağlaya atamgilin ardınca qaçıır... Onlara çata bilmirdim... Hadisə yerinə yetişəndə gördüm çoxlu adam toplaşib. Səs-küy. Anam qışqırıb "Esmira!" deyəndə artıq əmin oldum ki bacının başında nəsə pis iş var. Gözüm Nəsiri axtardı. Bir az aralıda dizlərini qucaqlayıb torpağın üstündə oturmuş, içini çəkə-çəkə ağlayırdı. Nəsir adamların tamam yadından çıxmışdı, çünki bütün diqqət bacımda idi. Yaxınlaşdım. Mən bəzi şeyləri dərk edəcək yaşda idim artıq. Hiss etdim ki bacım ölməyib, çünki adamların danışıığı balaca uşağı kömək etmək barəsində idi. "İlahi ! Bacı ölümcül durumdadır. "Nə olub axı?" Anamın fəryad səsindən qulaqlarına səs düşdü, bədənim gizildədi. Ürəyim dözmədi. Ayaqlarım əsə-əsə izdihama lap yaxınlaşdım. İçimdə bacımı görmək istəyinin idarəciliyi altında toplaşanların arasından yer eləyib irəliyə keçmək istəyəndə məndən güclü olan bir cüt qadın əli qarşımıda sədd çəkdi:

-Olmaz, qızım. Bax, o Nəsir necə ağıllı oturub. Sən də get onun yanında otur, bala. Böyükələrə mane olma.

Mən yalvarırcasına qadının yumşaq qollarını ehmalca itələdim:

-Bir dəfə baxım, nolar. Bircə dəfə baxıb gedirəm kənara.

Həmin əllər məni irəli ötürdü... Dəhşətli idi! Bacımın bütün bədəni torpağın içində. Bircə başı görünürdü. Gözləri yarıyumułu.

Yanında anamı oturtmuşdular, halı pis idi, qadınlar təsəlli verib əllərini ovuşdururdu. Sanki donmuşdum. Mənim anidən ortalıqda peyda olduğumu görən adamlar qolumdan tutub çıxartmağa hazırlaşınca artıq bu günəcən bilmədiyim səbəbdən iki əlimlə donumun ətəyini var gücümə qarmalayıb ordaca titrəyən səslə qışqırmışdım:

-Esi!!

Məni çıxartmışdilar. Təkrar ora girmək cəhdərim fayda verməmişdi. Boyum çatmadığı üçün kənardan heç nəyi görə bilmədim.

-Həkim gəldi. Seyrəlin. Yol açon! Həkim çatar-çatmaz tələsik göstəriş verdi:

-Çıxarın torpaqdan! Bu nədir?! Olmazdı torpağa basdırmaq! Tez çıxarın!

Tapşırılanlara əməl olundu.

-Quru və düz taxta. Tez! Uşağı uzandırın. Masaj... Tez-tez. İynə... Ayaq və əl barmaqlarının uclarını deşin. Qan çıxana qədər barmaqlarını sıixin, qan-damar sisteminin hərəkəti bərpa olunmalıdır. Masajı saxlamadan davamlı olaraq təkrarlayın. Tez olun, tez! Nə qədər vaxtdır torpaqdadır?

-Təxminən yarım saat olar.

-Ay Allah. Bunu kim icad edib axı! Torpaq özü nəmli. Cərəyan saxlayır. Tamam yanlış fikirdir. Uşağı yarım saatdır ilk yardımımız qoymusunuz. Atamın qızarmış gözlərindəki "yaşa-yacaqmı?" suali oxunan, ümid sönməyən baxışlarına həkim altdan yuxarı mərhəmətlə cavab verdi:

-Əvvəl Allah, qardaş. Biz də vəsilə. Amma gecikib... İlk tibbi yardım önəmlidir. Vaxtında massaj olunmalı idi. Cərəyan vurmuş adamın bədəni bərkiliyən taxta kimi olur. Amma buna baxın, bədən yumşaq. - Sonra üzünü həmkarlarına tutdu: - Cəld götürün maşına. Vaxt gedir.

Anam həkimin qolundan tutub yalvarırdı:

-Doktor, balamı mənə salamat qaytarın.

-Bacı, əlimizdən gələni edəcəyik.

-Öləcəkmi balam? - Allaha pənah.

Gözümüz bacımdan çıkmədən hıçqırırdı. Elə bu an bacım uzandığı taxtanın üzərində bircə dəfə gözlərini açdı. Gözlər səmaya dikildi və geri yumulmadan eləcə açıq qaldı,

rəngsiz dodaqları azca tərpəndi və həyat əlaməti dayandı... Təcili yardım maşını sürətlə çıxdı... Adamlar kədərlə dağılışındı. Birdən gözüm bacımın basdırıldığını yerdən iki metr aralıda ayaqlar altında əzilmiş siqaret qutusuna sataşdı. Nifrət bütün vücudumu sarsıdı. Var gücümə onu təpiyimin altında hirsli əzir, tapdalayıb, ağlayırdım. "Bu siqaret! Bunun üzündən bacım can çəkişirdi. Bəlkə də, artıq canını tapşırıb. Səni görüm zəhər çəkəsən!" - deyib evimizdəki odunu fəhləyə lənətlər yağıdırırdım...

Kəmalə danışlığı müddətdə heç birimizin - nə mənim, nə xanımımın onun sözünü ortada kəsib nəyisə soruşmağa cəsarətimiz olmadı.

-Az keçmədi ki, həmin izdihamı həyətimizdə tapdım. Bacımın ölümlə savaşdan məğlub ayrılan və artıq həyatla əlaqəsi kəsilmiş kiçik cansız bədənini gətirmişdilər... Ənvər, inanırsan, Nəsirin otuz yeddi yaşı var, bacı itkisi, həm də faciənin onun öz gözü önünde baş verməsi psixikasını zədələyib. Özü heç siqaret çəkmir, çəkən insanlarla kobud davranışır, dostluq etmir onlarla. Sanki Esmiranın faciəsində siqaret günah-karmış kimi... Eh... Tamam üzgün idim.

Həyat yoldaşım eşitdiklərindən mütəəssir olub sakitcə gözünün yaşını silirdi. Qadın dərin ah çəkdi. Sonra səksənmiş kimi oldu:

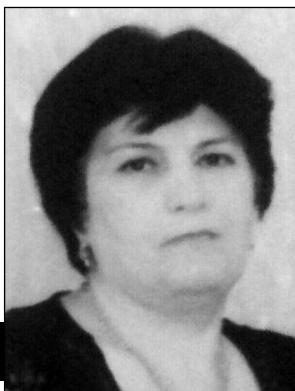
-Nə isə. Mən gedim. Hazırlıq görməliyəm. Uşaqlar gəlir axşam. Zarafat gəlməsin iki tələbə qarşılıamaq, - deyib könülsüz gülümseyərkən fürsət tapıb sol əliylə gözünün yaşını da sildi. - Bir az sistemsz alındı danışdıqlarıram. Özün düzəliş edərsən, mən axı yazıçı deyiləm.

-Mütləq. Çap olunan kimi sənə göstərəcəyəm.

...Düzdür, hekayə çap olundu, amma mən Kəmaləyə verdiyim sözü tutmamışdım: yazını təhkivədəki kimi - korrektəsiz, heç nəyə toxunmadan nəşrə vermişdim....

İş otağımdakı yazı masasının üstündə həmisi bir qutu siqaret olur. Adətimdir, çıkmədən yaza bilmirəm. Qutunun üstündə siqaretin yalnız sağlamlıq üçün təhlükəli olması yazılıb...

3 sentyabr 2016

YAĞMUR ARZU NURI

Canımı desən

Mənə bircə dəfə "canım" söyləsən,
Canımı sözünə qurban verərəm.
Bir "can" kəlməsinə canımı desən,
Qara gözlərinə qurban edərəm.

Sarıb sarmalaram xatirələri,
Əzizlərəm daim sənli günləri.
Bir kəlmə "can"ından alıb təsəlli,
Tanrıdan canına min can dilərəm.

Son qoyub həsrətə, kinə, hiddətə,
Sənlə qucaq açıb mən məhəbbətə,
Qovuşub verdiyin anlıq sadətə,
Sevgimlə sevginə qala hörərəm.

Düyüb-düyünlərəm çətinlikləri,
Hər bir əzabına sinə gərərəm.
Özümə xəyalı bir yuva qurub,
Yalnız xəyalınlə ömür sürərəm.

Əsil sevgi

Demə ki, sən məndən nə istəyirsən,
Sadəcə hərdənbir halımı soruş.
Nə olsun həyatda mənim deyilsən,
Yuxuma tez-tez gəl, mənimlə danış.

Hərdənbir zəng elə, səsini duyum,
Səsinlə bir dünya qurum özümə.
Hərdən də qəlbimdə toy-busat qurum,
Şığınım səninlə öz can evimə.

Məni heç incitmə... məni heç qırma,
Dost-düşmən yanında uca tut məni.
Sınıqli, qəlbimi sən də sindirma,
Mən necə edim ki, sevməyim səni.

Bir kəlmə sözünə, gör necə şənəm,
Telimə toxunsan necə titrərəm.
Telimə toxunan əlindən tutub,
Gözümün üstünə qoyub öpərəm.

Mən belə sevmişəm, belə sevərəm,
Uzaqdan-azaq ilahi eşqlə.
Əsil məhəbbət bu, əsil sevgi bu,
Sevər qarşılıqsız sevər ürəklə.

Sorus

Məni özgələrdən xəbər alırsan,
Sən məni yaddan yox, özündən soruş.
Qəlbimi incidib çıxıb getmişən...
Qəlbimin fəryadın özümdən soruş...

Məni aləminlə xoşbəxt etmişdin,
İndi o aləmi biləndən soruş.
Mənim tək dərdini gizli saxlayıb,
Ağlaya-ağlaya güləndən soruş.

Göz yaşım meh kimi qalib güllərdə,
İnanmırısan əğər, güllərdən soruş.
Bilmək istəyirsən sənsiz necəyəm,
Sənsiz yaşadığım illərdən soruş.

İzimi axtarma gəzdiyim yerdə,
Məni gəzmədiyim yerlərdən soruş.
Artıq bu dunyaya sığa bilmirəm,
Ruhumla uçduğum göylərdən soruş.

Əl çatmaz məskənəm, tənha adayam,
Sən məni tənhalıq çəkəndən soruş.
Sevgi acısının zəherin bilib,
Şərbət əvəzinə içəndən soruş.

Ürəksiz birini sevməyin, qızlar

Ürəksiz birini sevmək çətindi,
Sevgini duymursa, o, hardan bilsin.
Əsil sevgi nədi..? Səadət nədi..?
Ürəksiz birinə rast gəlmisənsə.
Sənə ilham verən, qol-qanad verən,
Xəyalə dönəcək məhəbbətindir..
Ay qızlar, uymayın şirin dillərə,
Düşünün, o, sizi nədən izləyir.
Neçə yaşanacaq, illər var hələ,
Sizləri məhəbbət, sevgi gözləyir.
Siz ürək verməyin bir ürəksizə,
Sonra o məhəbbət, sonra o sevgi.
Kədər götürəcək ömürlük sizə.
O elə kədər ki o elə qəm ki.
Yandırıb kül edər daima sizi.
Nədənsə, mən hərdən düşünürəm ki
Birini sevərək aldanırsınız..
Sonra məhv edirsiz öz-özünüüz.
O səni sevmirsə siz də sevməyin.
Sevməyin, ay qızlar, bir ürəksizi...

Mənim gözüm dənizdi...

Mənim gözüm dənizdi...
Üzərsən gözlərimdə...
Bütün günahlarını göz yaşimdə yuyarsan...
Təlatümlü dənizdə liman olaram sənə.
Firtinadan qorunub köksümdə uyuyarsan.

Mənim gözüm dənizdi...
Üzərsən gözlərimdə,
Yelkənsiz gəmi kimi sahilə çırpıinarsan.
Xəyal edib uymayan... Heç vaxt real olmayan,
Sevgimin gəmisində, bəlkə məni anarsan.
Qəlbində yaşatdığını bir sevgini danarsan.

Mənim gözüm dənizdi...
Üzərsən gözlərimdə,
Necə böyük sevgidən məhrumsan anlaysan.
"Heyif" deyə bir nida qoparacaq qəlbində,
Sahilsiz bir dənizdə od olarsan, yanarsan.
Sən mənim dənizimdə, belə tənha qalarsan.

Mənim gözüm dənizdi...
Üzərsən gözlərimdə,
Mənim göz yaşlırımda özünü axtararsan..
Günahim nəydi deyə etdiyin günahları,
Bilə-bilə danarsan... Sən mənsizlik odunda
Korun-korun yanarsan.

Baş əydim

Nəmli baxışların, qəmli gözlərin,
Niyə dərdlisən sən, mənə sözün var?
Axı de, nədəndir bu ah, bu fəqan.
Nədir ürəyində səni yandıran?
Sual verib baxdım onun üzünə,
Başını qaldırıb baxdı gözümə.
Sonra da sakitcə lap dərdli-dərdli
Dedi: "Qulaq as sən, sözümüz dinlə;
Bilsən sənə necə arxalanırdım.
Mən səni tək bilib, tənha sanırdım.
Mən hardan biləydim tənha deyilsən!
Sənə vurulmuşam, indi bildin sən".
Quruyub qalmışdım, nitqim olub lal.
"Sən nə danışırsan, mənim ailəm var????!!!"
Hələ dəndlərim var, ürək sırrım var.
Eşitsə nə fikrə düşər insanlar?"
Baxdı yaziq-yaziq, baxdı üzümə.
Sonra qəmli-qəmli söylədi mənə.
"Mən uzaq duracam sən olan yerdən.
Onsuzda gedirəm mən bu şəhərdən.
Sən alan havanı ala bilmərəm.
Sən olan şəhərdə, qala bilmərəm".
Baxdım arxasında, baxdım heyrətlə
Sonra da düşündüm böyük hörmətlə:
"Məhəbbət dediyin budursa əgər;
ONUN QARŞISINDA BAŞ ƏYDİM; DƏYƏR!!!!"

Atasız övladın...

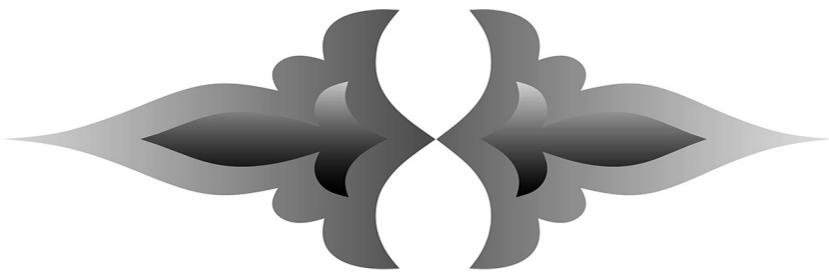
Atasız övladın Ata deməsi,
Ata səsləməsi nə yaman olur.
Atalı günləri yadına salıb,
Kədərlə gülməsi nə yaman olur.

Atasız övladın sufrə başında,
Ağlaya-aglaya çörək yeməsi.
Sonra da Anası görməsin deyə,
Göz yaşıñ silməsi nə yaman olur.

Atasız övladın mağar qurması,
Özü öz-özünə toy çaldırması.
Deyəndə verilsin Ata duası.
Duasız toy səsi nə yaman olur.

Atasız övladın olmur hörməti,
Çox vaxt hədər gedər, hər bir zəhməti.
Qəlbində yaşayar tək bir həsrəti,
Atanın həsrəti nə yaman olur.

Atasız övladın olsa əhvalı,
Lap olsa nə qədər cahı-cələli.
Dolsa ətrafına əhli-əyalı,
Tək-tənha qalması nə yaman olur.

ƏLİ BƏY AZƏRİ

ALIŞ-VERİŞ YARDIMÇISI

(hekayə)

Hərbiyyə nazirinin qərarı ilə Bədheybat poliqonunda təlim-tədris mərkəzi yaradılmışdı. Cəbhə bölgəsindən çağrılan zabitlər mərkəzdə təkmilləşdirmə kursu keçəcəkdi, daha doğrusu türk subayları onlara NATO taktiki təlim üsullarını öyrədəcəkdilər. Guya ki, Rusiyada ali hərbi təhsil almış zabitlərin biliyi erməni dığaları ilə döyüş aparmaq üçün yetərli deyildi. Başbilənlər belə məsləhət görmüşdülər. Bu münasibətlə Türkiyədən mütxəssislər dəvət olunmuşdu. Onlar yeni sistemin öyrənilməsində yaxından köməklik göstərəcəkdilər.

Mərkəzin rəhbəri polkovnik Axundov idi. Ehtiyac ucbatından yetmiş yaşlı kişini yenidən hərbi xidmətə çağırmışdılar. Onun əsil adını əhatəsində olanlardan, bəlkə də, heç kim bilmirdi. Çox gənc yaşlarından "baba" ləqəbini qazanmışdı. Aram-aram, bir az da eyhamla danışındı, bəziləri bunu astagəllik, bəziləri isə müdriklik əlaməti hesab edirdi. Elə zabit yoldaşları, tabeçiliyində olanlar da "baba, baba dayı" deyə müraciət edirdilər. Zabit təkmilləşdirmə kursuna gələnlər elə bilirdilər ki, mərkəz rəhbərinin adı Babadır. Baba adı Türkiyədən gələnlərin də xoşuna gəlmişdi.

Türkiyədən beş nəfər gəlmüşdi. Yarbay Mətin Çətin qərargah işlərinə rəhbərlik edəcəkdi. O, tabeçiliyində olan iki uzman çavuşu ilə mərkəzin bütün hərakatlarını nəzarətdə saxlayacaqdı. Uzman çavuşu Fikri Ocaqçı bilgisayarda zabitlərin dərsə davamiyətini, məşğələlərdə qazandıqları puanlarını (ballarını, xallarını) toplayacaqdı ki, xüsusi şrift altında saxlanılan məlumatlara heç kim müdaxilə edib dəyişdirə bilməsin. Digər uzman çavuşu onbaşı İsmayııl Yorğançı isə maliyyə, ərzaq, sursat məsəfləri; bir sözlə lojistik hesablamlarını aparacaqdı. Beləliklə, mərkəzdə ağızdan içəri ötürüləndən kanalizasiya borusuna axıdilanadək hər şey nəzarətdə saxlanılacaqdı.

Tədris taborunun şərti komandiri minbaşı Fəhmin bəyin tabeçiliyində cəmi bir nəfər vardi, yüzbaşı Yıldırım

Haqsız ki, o, kursa gələn zabitlərin bölüyünə rəhbərlik edəcək, onların sıra hazırlığını, NATO ordu nizamnaməsinin öyrənişini və günün rejiminə necə əməl olunmasını öyrədəcək və nəzarətdə saxlayacaqdı.

-Zabitlər qüvvətli və kalorili qidalanmalıdır. - deyə ilk görüşdə Fəhmin bəy mərkəz rəhbərinə təklif verdi. - Bəzi ərzaqları bazardan almalıydıq. Onları aslan kimi, qaplan kimi bəsləməliyik ki, Qarabağa, ermənilərin üstünə, quzu kimi mələyə-mələyə getməsinlər. Elə getsinlər ki, onların hayqırtısından ermənilər Zəngəzuru da, Goyçəni də buraxıb İrəvanadək qaçıb getsinlər.

Heç bir problem yox idi, əlavə ərzaq məhsulları almaq üçün pul da ayrılmışdı.

Polkovnik Axundov dünyagörmüş adamdı, pulla, ərzaq məhsulları ilə davranışının necə çətin olduğunu yaxşı bilirdi. Amma minbaşı Fəhmin bəyə alış-veriş yardımıcı təyin etməyə başqa adamı da yox idi. Odur ki, gizir Dibirov bir də başdan ayağadək müştəri gözü ilə süzüb son tapşırıqlarını verdi:

-Bax ha, Dibirov, bu iş sənə asand gəlməsin.

-Ağlım kəsəndən evin bazarlığını eləmişəm, bazar alverçilərini yaxşı tanıyıram. - Dibirov imkan vermədi ki, polkovnik sözünü bitirsin.

-Ola bilər ki, bazar dəllallarının dilini biləsən, amma türklərlə çətin bacarasın. Onlar tutduqlarına Nuh deyər, peyğəmbər deməzlər.

-Heç bir problem yoxdur, yoldaş polkovnik. Ölkədə qarmaqarıqlıq düşən kimi qaçıb getdim İstanbulu. Üç il Laləlidə alver eləmişəm. Abiləri, ablaları pis tanımiram. Onlarla lap tez dil tapacam.

-Bir də onlar sənə toplan, alabaş, erkək-filan desələr, incimə. Bu söyüş deyil, onların danişiq tərzi belədir.

-Mən bunlara öyrəncəliyəm. Bir də qazandığımız çörəyin xətrinə toplan, alabaş yox, lap it oğlu it də desələr, gərək dözək.

-Ay maşallah, di onda nə durmusan? Tez get Fəhmin bəyin hüzuruna. De ki, alış-veriş yardımçısı təyin olunmusan.

Gizir Dibirov "baş üstə" deyib sevindiyindən sağ çiyini üstə geri döndü, dönməyi ilə də özünü düzəldti, sol ayağı ilə hərəkətə başlayıb otaqdan çıxdı. Əvvəlcə dəhlizdə dayanıb bir siqaret yandırdı. Həyəcandan lap ciyəri yanındı, dalbadal beş-altı qüllab vurub tüstünü qarnına sümürdü. Sonra burnundan tüstünü parovoz kimi buraxaraq əlindəki siqaret kötüyünü zibil qabına tulladı və dəhlizin baş tərəfindəki otağın qapısına yaxınlaşdı. Qapını dövdü və heç bir icazə gözləmədən otağa daxil oldu. Olduqca gur səslə:

-Komutanım! - dedi və əlini gicgahına aparıb məruzə etməyə başladı. - Assubay Dibirov sizə alış-veriş yardımçısı təyin olunub. Əmr et, komutanım!

Minbaşı Fəhmin bəy dərhal hiss etdi ki, gizir Dibirov elə onun arzuladığı adamdır.

-Gəl, qoçum, gəl! - Oturmaq üçün ona yer göstərdi. - Mən bir kərə söyləyəcəm, sən alıb sırgatək qulağından asacaqsan. Bu işdə yalan yox, tamam?

-Anladım, tamam.

-Yarın tezdən parayı məndən alacaqsan, mənim arabamla bazara yollanacaqsan. Alış-veriş yapıb dərhal geri qayıdacaqsan. Gözünün ucu ilə də sağa-sola baxmaq yox, anladınmı?

-Tamam, tamam, anladım.

Ertəsi gün gizir Dibirov minbaşı Fəhmin bəydən pulu götürüb onun üçün ayrılmış xidməti maşında bazara yollandı. Siyahıda göstərilən ərzaqların ən yaxşılardan alıb yaşıklarə doldurdur və maşının yük yerinə qoydu.

-Sən maşından düşmə. - Sürücüyə qəti tapşırıldı. - Maşını sahibsiz görüb evakuatorla apara bilərlər. Sonra da gəl, düş Bakının cərimə meydançalarını axtarmağa.

Təlim mərkəzinə qayıdan kimi ərzağı yemekxanaya boşaldırdı, baş aşbaza təhvıl verib minbaşı Fəhmin bəyin yanına yollandı. Fəhmin bəy diqqətlə qiymətlər yazılmış siyahıya baxdı, qeyd dəftərçəsinə nə isə yazdı və bundan sonra ərzaq alınmış siyahının üstünə imza atdı.

-Apar karargaha, ver İsləmayıl Yorğançıya. Qoy, onbaşı kaytları bilgisayara işlasın.

-Oldu, komutanım!

-Haydi get, aslanım. - Minbaşı Fəhmin bəy arxadan onun boyunu oxşadı.

Növbəti gün gizir Dibirov bazardan aldığı ərzağın siyahısını minbaşı Fəhmin bəyə təqdim edəndə onun qasları çatıldı.

-Ya bu nə? Gecə infilyasiyamı baş vermiş? Dünən apelsin yetmiş qruş olmuş, bu gün bir manat yetmiş qruş. Olurmu ya?

-Olur, komutanım, olur. Lap üç manata da olur. Burası bazar, dəllallar nə istəyər, neçəyə istəyər, o qiymətə də satarlar. "Alırsan al, almırsan, onda xoş getdin", deyərlər.

Fəhmin bəy başını bulaya-bulaya qeydlərini apardı. Beləliklə, günlər gəlib keçdi, həftələr ötdü və ay ta-

mam oldu. Gizir Dibirov sonuncu siyahısını uzman çavuşu onbaşı İsləmayıl Yorğançıya verib minbaşı Fəhmin bəyin yanına qayıtdı.

-Bir istəyin varmı? - Minbaşı sordu.

-Minbaşım, alın, qoyn cibiniz. Bu, sizə çatasıdır. Halal xoşunuz olsun. - Gizir Dibirov cibindən bir topa pul çıxardıb ona uzatdı.

-Bu nə ya? - Pulları görəcək minbaşıının gözləri bərəldi. - Qoçum, sən qurd ürəyimi yemisən, mənə rüşvət təklif edirsən? Heç qorxmuyorsanmı ki, səni savçiya vərərəm?

-Komutanım, nə iş yapırıq ki, buna rüşvət deyirsiniz? Bir də burada savçiya nə gərək? Buranın savçısı da, ədaləti də Baba dayıdır.

-Olsun! Baba dayın bilsə ikimizi də cəzalandırıar. Məni hörmətsiz edər, sənin də rütbəni söküb ordudan qovar.

-Qovmaz. Baba dayı ağıllı adamdır. O, çörəyinin düşməni deyil.

-Onda onun da payını böl.

-Heç narahat olmayın. Ona da Baba deyərlər. O, adəmi vəzifəyə təyin edəndə parasını konvertin içində alır.

-Deməli, sən onu görmüsən?

-Elə ona görə də arxayı hərəkət edirəm. - Gizir Dibirov qımışdı. - Alın, utanmayın, bu sizin halal qazancınızdır.

-Aslanım, nasıl olur bu halal qazanc? - Minbaşı ürəyində bir az rahatlansa da özünü o yerə qoymadı, əriyini azdırmağa başladı.

-Mən hər gün bazara gedirəm. Dəllallarla çənə döyüb sizin siyahıda yazdırığınız ərzaq məhsullarını alıram.

-Təbii, subaylar toplanlar kimi bəslənməlidir, sonda qaplanlar kimi Qarabağa yollanmalıdır.

-Siz bazarı tanımırıñız. Bazarda qiymətlər hər gün dəyişir, təbi ki, qalxır. Mən də nə qiymətə desələr, almağa məcburam. Soruşuram, neçəyə satırsan? Deyir, bu qiymətə. Deyirəm, ucuz elə, alım. Dil tapıb, bir az ucuz qiymətə alıram. Ortada dəllalın dediyindən endirdiyim qiyməti qoyuram qırğa. Elə bilin, dəllalın dediyi qiymətə alı�am. Hərgah, dəllallarla danişib, çənə döyüb qiymət endirməyə də bilərəm. Onlar dediyi qiyməti ödəyib gələrəm. Ancaq bunun nə sizə, nə mənə bir qara quruş qədər faydası olmaz. Mən özümdən çox sizi düşünürəm. Axı siz ailənizi uzaqlarda qoyub bizə yardım etməliyik, ya yox? Alın, alın, utanmayın, bu sizin halalınızdır, lap alın təri ilə qazanılmış halal pul kimi.

-Gel bir öpüyüm səni, aslanım. - Minbaşı pulu alıb cibinə dürtüsdürdü və ayağa qalxdı. - Sən əsl mənim arzuladığım yardımçısın. Bundan sonra səni əsla buraxmam. Kırprıza, Güney Doğuya, Orta Asiyaya, lap Madaqasqara; məni hara göndərsələr səni də özümlə aparacam. Sən dünyanın ən iyi, qosqoca "alış-veriş yardımçısı"san. Səni doğan ananın əllərindən öpürəm.

RAHİLƏ QARALOVA

OLARMI

Naz baxışlım, bal dodaqlım, mələyim,
Şux qamətlim, qələm qaşlım, ürəyim,
Könül mülküm, gecə-gündüz gərəyim,
Tellərinə sığal çəksəm, olarmı?

Şanlı balım, xoş ətirli çiçəyim,
Hiala gözlüm, ay gözəlim-göyçəyim,
Sənsiz dünya heç kimimdir, heç nəyim
Tellərinə çığal çəksəm, olarmı?

Ay parçası, alma yanaq, dil şəkər,
Mərmər sinən xoş tumardan naz çəkər.
Hüsnü-rəğbət, mahi-cəmal diz çökər,
Tellərinə sığal çəksəm, olarmı?

Rahilədə nə ruh qaldı, nə bədən,
Canın aldın, sevdi səni, de nədən?
Çiynin üstə min avazla rəqs edən,
Tellərinə sığal çəksəm, olarmı?

SƏNSƏN

Dərd yükləninib kürəyimə,
Qəm bükülüb bələyimə.
Xəncər vurma ürəyimə,
Ürəkdəki yaram sənsən.

Ocağında sönən qoram,
Dərd evində indi varam.
Tez qanayır daha yaram,
Ürəkdəki yaram sənsən.

Kədər yağır gözlərimdən,
Ah sözülür sözlərimdən,
Taqət qaçıb dizlərimdən,
Ürəkdəki yaram sənsən.

Rahiləni saxlamadın,
Ətir kimi qoxlamadın.
Xəstələndim, yoxlamadın,
Ürəkdəki çaram sənsən.

ELƏ BİLİRDİM

Elə bildim həmişəlik mənimsən,
Xəyalın gül bitməz tozlaqda idi.
Od alıb yanırdın mən sənin üçün,
Ürəyim don düşmüş buzlaqda idi.

O gözlərin bir nöqtəyə dikildi,
Güldün gül üzündən duman çəkildi.
Nur çöhrən günəşə ayna şəkildi,
Qırmızı al rəngdə, boz ağda idi.

Mən sənin dünyanda yox idim bəlkə,
Hicranın vusala salmışdı kölgə.
Kaş bütün dünyani gəzəydik birgə,
Aləmi don vurmuş, sazaqda idi.

Rahilə, közərmə, sönmə həyatda,
İlqardan bezikmə, dönmə həyatda.
Sevən bir varlıqsan, bu kainatda,
Qəlbin sevgi bilməz yazıqda idi.

NƏ MƏNASI VAR

Gözümlə gözünə baxammıramsa,
Əlimlə əlini sıxammıramsa.
Odumla könlünü yaxammıramsa,
Belə yaşamağın nə mənası var?

Gələn hər qadanı alammıramsa,
Hər zaman qeydinə qalammıramsa.
Yanında xəyala dalammıramsa,
Belə yaşamağın nə mənası var?

Səninlə bir nəfəs alammıramsa,
Gecələr qayğına qalammıramsa.
Könül rübabını çalammıramsa,
Belə yaşamağın nə mənası var?

Başının üstündə əsəmmirəmsə,
Aradan həsrəti kəsəmmirəmsə.
Rahilə, mən sənsiz dözəmmirəmsə
Belə yaşamağın nə mənası var?

BİLİRSENİMİ

Sənsən mənim xoşbəxt anım,
Damarımda axan qanım,
Sevdiyim tək mehribanım,
Səni sevdim, bilirsənmi?

Ürəyimdə saf incimsən,
Gözlərimdə sevincimsən,
Qollarımda zor-güçümsən,
Səni sevdim bilirsənmi?

Səmadaki dan ulduzum,
Tək istəyim, dilək, arzum,
Sən yalqızca qalan quzum,
Səni sevdim bilirsənmi?

Dilimdəki şirin sözüm,
Gözlərində qalıb gözüm,
Sənsən nurlu o gündüzüm,
Səni sevdim bilirsənmi?

İlk məhəbbət sorağımsan,
Yazılmamış varağımsan,
Qəlb evimdə çıraqımsan,
Səni sevdim bilirsənmi?

Rahiləyəm, səni andım,
Ayrılıq oduna yandım,
Səni ömrüm, günüm sandım,
Səni sevdim bilirsənmi?

NECƏ DEYİM

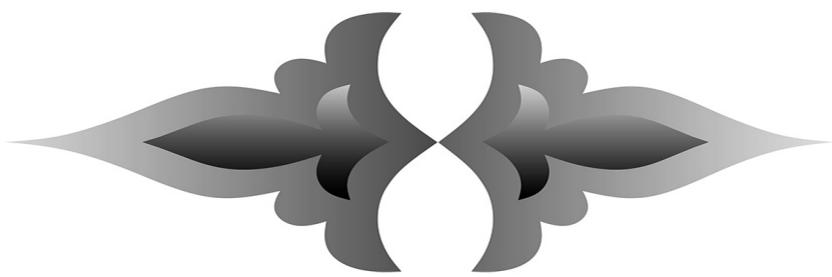
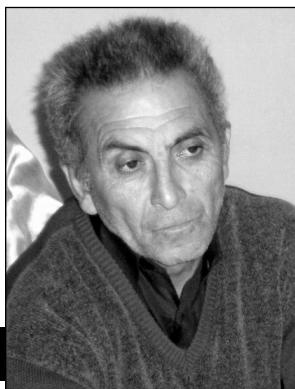
Gözümü gözündən çəkə bilmirəm,
Susan sinəmdədir sözüm, gileyim.
Əlini ovcumda sıxa bilmirəm,
Səni sevdiyimi bəs necə deyim?

Dəli bir sevdayla ürək çırpına,
Vüsəlin son qoya iztirabına.
Elçimi göndərim, söylə, qapına,
Səni sevdiyimi bəs necə deyim?

Bu eşqin oduna yansam da yenə,
Göydən mələklər də yanımıza enə,
Gəlmirsən insafa, imana, dinə
Səni sevdiyimi bəs necə deyim?

Əllərin telimə toxunayıdı kaş,
Bu sevgi dastanı oxunayıdı kaş.
Bir kərə sinənə qoymadım ki, baş,
Səni sevdiyimi bəs necə deyim?

İnsaf et, rəhm eylə, sən də dilə gəl,
Əl eylə, yardım et, gülə-gülə gəl.
Demə ki, Rahilə, sən naz ilə gəl,
Səni sevdiyimi bəs necə deyim?

AYAZ İMRANOĞLU

İKİ QOCA

(hekayə)

Yay çox isti keçirdi. Qızmar güneşden, bürkülü havadan qorunmağa özümə yer gəzirdim. Ağac kölgəsi də daha kara gelmirdi. Evdəki kondisaner gecə-gündüz işləsə də otaqlara isti külək püləməkdən başqa bir şeyə yaramırdı.

Dəniz qıraqına yollanıb qırçınlı dalğaların yaratdığı sərin mehdən sərinlik tapa, ya da ki, dağ rayonlarının birinə gedib orada rahatlıq tapa-dincələ bilərdim. Axı hər il belə vaxtlarda işdən məzuniyyətə çıxar, xarici ölkələrin birində istirahət edərdim. İndi isə maddi vəziyyətim buna imkan vermədi. Ölkəmizdə istirahət ediləsi yerlər çox olsa da, hələ ki, qiymətlər at oynatğından insanların çoxu bu isti havadan hərə bir yana "qaçırdı". Ən yaxın xarici ölkə Gürcüstanı seçənlər də deyir ki, ordakı qiymətlər bizimkindən dəfələrlə ucuzdur. Xülasə, bu isti şəhərdən adamlar var ki, rayonlarına gedirlər, kimisi də... Mənimmə doğma yurd yerim erməni işğalında olduğundan o cənnət yurd yerinə neçə illərdi tamarziyam.

Beləcə, həyatdəki oturacaqda oturub tək-tənha bu cür fikirlərlə başımı qatırdım ki, kənardan dilxorçuluğumu görən, uzun illərin qonşusu, dostum Uğur yaxınlaşdı.

-Sabah rayona, bacı oğlumun toyuna gedəcəm. Bəlkə sən də bizimlə gedəsən? Canını bir-iki günlüyü bu istilərdən qurtarasan?

Bilirdim ki, Uğurgıl aran rayonların birindən olsalar da, bacısı dağ rayonuna ərə gedib. İndi o bacısı oğlunun toyu olacaq. Bu mənim üçün göydəndüşmə oldu. Axı Uğurla birgə bacısığıldı bir kərə olmuşam.

Dağ kəndinin adamları toylarını müğamsız, aşiqsız keçirməzlər. İndi də elədir. Uğur dedi ki, Bakıdan xanəndə dəvət olunub, aşiq da Borçalıdan gələsidi. Bu

lap ürəyimcə oldu. Üstəgəl mağar toyu. Mağar toyları ilə bağlı uşaqlıq illərimin şirin xatirələri hələ də yadداşimdə ilışib qalır. Biz tərəflərdə toy üç gün, üç gecə olardı. Belə toylarda oğlanlar özlərinə istəkli qızlar seçərdilər. Qızlar toya ən gözəl paltarlarını geyinib gələrdilər. Mağar toyları demək olar ki, sevgililərin görüş yeri olardı... Uşaq olanda mağarda yer tapmayaçanda çadırın cirilmiş yerlərindən toya tamaşa edərdik.

Kəndə gəlib çatanda səhər gözünü yenicə açmışdı. Kəndin səhərçağı bir başqa aləmdi. Adamlar mürgülü gözlərini ovuştura-ovuştura mal-qarasın, qoyun-quzusun qabağına qatıb örüşə aparır və ya nobata qoşular. Mal-heyvanın mələşməsi, itlərin hürüşməsi bir-birinə qarışmışdı. Boxçasını götürən iş-güç adamları fermaya, tarlaya tələsirdilər.

Bərli-bəzəkli, yaşıllıqlar ahətəsində olan bu kəndi uca, iş qayalı dağlar üzük qaşı kimi bürüyüb. Kəndin dərə adlanan yerindən çay axırdı ki, buna "dərə çay" deyirlər. Dupduru bu dağ çayı elə gözəl sırhəşir axır ki, sanırsan gecə-gündüz kəndin laymasını çalındı, müsiqisini bəstələyəndi. Əbəs yerə deməyiblər ki, təbiət ən gözəl rəssam, şair, heykəltəraş, bəstəkardır.

Toy sahibinin evi də çaydan bir az aralıdakı təpə döşündədir. Büyük bir mağar qurulub. Süfrəyə müxtəlif təamlar düzülüb. Məslisi Borçalıdan gələn ustاد aşiq ustadnamə ilə açdı. Ardınca da Bakıdan gələn üçlü - tar, kamançanın müşahiyəti ilə xanəndənin sey-gahi əvəz etdi.

Hamı yeyib-içir, toy sahibinin, səbəbkarların şənинə badələr cingildəyirdi. Masabəyinin tərif dolu şeirləri, sağlıqları məclisi rövnəqləndirirdi.

-Həzarət, onu da deyim ki, yemək-icmək başa ca-

tandan sonra meydan cavanların ixtiyarına veriləcək. Şamaxıdan gələn Rəhman Rasimoğlunun zurnaçılar dəstəsi gecə keçənə kimi gənclərimizin zövqlərini oxşayacaqlar.

Oturduğumuz stol mağarın sağ tərəfində, özü də girəcəyində olduğundan bayaqdan gözüm mağarın çöllündə sıniq-salxaq stolda oturmuş qocaya tez-tez satarşırdı. Köhnə, nimdaş paltarda olan bu qocanı hardasa görmüşdüm. Amma yaddaşımı ələk-vələk etsəm də yada sala bilmirdim. Harda? Nə vaxt?

Qocanın qabağındakı stol da oturduğu stula oxşayırırdı. Stolun üstündə qənd qabı və pürrəngi çay buğlanırdı. Çay bayaq buğlanırdı, indi soyumuş olar yəqin, - deyib özlüyümdə düşünürdüm. Qoca çayı isti-isiti içməkdə elə bil tənbəllik çəkirdi.

Qoca mağara daşınan yeməklərə gözucu baxır və hərdən də qənddən birini ağızına atıb çaydan qurtum-qurtum içirdi. O bir stəkan çay qurtarmırdı ki, təzəsin süzsünlər. Elə bil bu bir stəkan çayın qurtarmasını qoca da istəmirdi.

Həmi bir-biri ilə salamlaşış, hal-əhval tutsalardan ona salam verən də yoxuydu. Bir kimsə də ona yaxınlaşmırırdı. Qocasə əsasını dizi üstünə qoyub laqeydcəsinə harasa baxırdı.

Həmi bayaqdan yemək yesə də onun qabağına yemək qoymaq, sanki yeməkpəlayanların yadından çıxmışdı.

...Toy sahibi bizim stola yaxınlaşanda fürsəti fövtə verməyib xahiş etdim ki, qocaya da yemək versinlər. Mənim bu sözümü eşidən ətrafdakılar gözucu mənə baxıb, bir-birinə nəsə dediklərini qulağım çaldı. Toy sahibi isə arxayı - arxayı bildirdi:

-Narahat olma. Bizim kəndin bütün xeyir-şər məclislərində onun yeri kənardadır. O, məclisə qarışa bilməz. Kəndə oturub baxmalıdır. Yəni, yemək versən də yeməz.

-Niyə? Xəstədirmi, dəlidirmi? Sahibi yoxdurmu o qocanın?! Bəs niyə məclis əhlinə qarışır?

-Başqa vaxt səhbət edərəm, - deyən toy sahibi məndən uzaqlaşdı.

Verilən cavabdan sonra bir kimsədən söz soruşmaq həvəsim qalmadı. İçimdəsə neçə-neçə sual baş qaldırmışdı. Uğur da ağızına su alıb susurdu. Danışmındı ki, bu nigarançılıqdan canımı qurtarıram. Əksinə üzünün ifadəsindən hiss edirdim ki, qocanı o görkəmdə mən yadın görməsindən narahatlılıq keçirir. Bu yerdə "ev bizim, sərr bizim" kələmin yadına salıb gülümsədim. Heç evin sərrinin faş olmasını mən də istəməzdəm. Amma...

Məclisdən tez durdum. Həyətə çıxıb bağ-bağatı gəzərək, qarşı dağların əsrarəngiz gözəlliklərinə maraqla baxırdım. İçimdəsə nigarançılığa cavab tapmaq istəyim bayaqdan məni tərk etmirdi. Bu qoca ilə bağ-

lı idi. Dönüb qoca oturan yerə baxanda onu yerində görmədim. Gözüm onu axtarmağa başlamışdı ki, qocanın əsasına söykənib ağır-agır həyət qapısından çıxmamaq üzrə olduğunu gördüm. Tez ona yaxınlaşdım.

-Baba, sən niyə məclisdə oturub yemək yemədin? Heç sənə qulluq edən də olmadı. Bəlkə deyim yemək...

-Ay oğul, mən bu kəndə elə zülm etmişəm ki, indi etdiklərimin cəzasını çəkirəm.

Sanki məni elektrik cərəyanı vurdı. Qoca nə deyir, nə edib adamlara, fikri beynimdə dolaşa-dolaşa onun qoluna girib həyətin kənarından axan arxin yaxınlığındakı kəsilmiş gər ağacının yanına gəldik.

-Necə? Ay baba? Axi sən nurlu kişiyyə oxşayırsan? Özü də danışığının şirinliyi, məntiqi səhbətindən anladım ki, alicənəb insan xarakteri daşıyırsan.

-Bala, mən Sosialist Əməyi Qəhrəmanıyam. Bolluca orden-medali olan birisi olmuşam. Görmürsən indi də varam. - deyib azca gülümsədi. Bayaqdan üzündən, gözlərindən kədər yağan kişi elə bil nurlaşdı və sözünə davam etdi. - Bu kəndin kolxoz sədri olmuşam.

-Həə, baba, tanıdım səni. Məhşur pambıq ustası. Televizorda sənə həsr olunmuş sənədli film də baxmışam...

-Hə, bala, məhşur adam idim. Nəyin sayəsinə? Bu kəndin uşağından tutmuş, qocasına kimi hamisinin ağır zəhmətinin bəhrəsini mən yeyə-yeyə, zülm edəedə. Oğlum, Sovet hökuməti dağlısa da tutdurduqları, sürgünə yolladıqlarım gəlib çıxmır ki, mən rahat ölüm. Evlər dağıtmışam. Mənim zəhmimdən hamilə gəlinlər uşaq salardı.

-Baba, bu dağ yerində pambıqı harda əkirdiniz? Eşitmişəm ki, pambıq isti yerlərdə, aran zonasında əkilər.

-Bala, pambıq ölkəni zülmətə çevirəndə bu dağ rəyonuna tapşırıq verildi ki, kənddən iyirmi kilometr aralıda yerləşən, aran deyilən əkin-biçin yerində pambıq əkək. Pambıqın baş kəsən vədəsində kimin nə ixitiyari vardi dinib-danışa. Hər səhər üstü açıq maşınlarda işçiləri oraya daşıyır, qaranlıq düşənə kimi işlədirdik. Özü də bütün işlər əl əməyi ilə görüldürdü. Bol pambıq yetişdirib respublikamıza keçici qırmızı bayraqlar gətirməliydik. Qul əməyidir pambıq... Özü də bizim əkin sahəmiz rəsmi qeydiyyatda deyildi.

Matim-mutum qurumuşdu. Söz tapmirdim danışmağa. Qocasə əsasını qaldırıb dağın döşündəki evi göstərib dedi:

-O təpə döşündəki ikimərtəbəli imarət mənimdir. Bir vaxtlar övladlarım orada xoşbəxt yaşayırırdılar. İndi orada gecələr bayquşların matəm marşı çalınır. Etdiklərim pisliklərdən uşaqlarım da baş götürüb bu kənddən qaçaq düşdülər. Heç bilmirəm hansı haradadır?

Məni burda arvadımın qəbri saxlayır. Yazıq tənəli baxışlara dözməyib öldü. Qorxuram mən də bir gün bu kənddən gedəm, arvadımın qəbri sahibsiz qala. Tək-tənəha qalmışam. Yuxusuzluqdan gecələri dirigöz açıram. Gündüzlər də bu kəndin torpaq yolların ələk-vələk edirəm. Nə gəzirəm bu yollarda, heç özüm də bilmirəm. Allahın qurucu salamına da möhtacam.

Qoca danışdıqca gözləri oturduğumuz qurumuş kötүün yanlarından çıxan yaşıl-yaşıl zoğlarina dikilib qalmışdı. Titrəyən əlini kötüün üstünə sürtüb "uf...uf" - deyirdi. Niyə belə edirdi? Bəlkə, bir vaxtlar kölgəsinə xeyli insan toplaşan, yağışdan qorunmaq üçün bu ağacın altını seçənlər yadına düşdü. Elə bil bu ağacın qırılmasında da qocanın suçu var.

Qoca durub gedəndə heç mənlə sağollaşmadı da. Eləcə başını bulaya-bulaya, dodaqaltı mızıldana-mızıldana getdi. Arxasınca bir xeyli baxdım. Qocalıq qəddini əymışdı, yoxsa bu kəndin tənəli baxışlarından beli bükülmüşdü? Bu suallar beynimdə dolaşa-dolaşa mən də durub toy mağarına üz tutdum.

Toy günün başa çatdırıb, bir gün də istirahət etdikdən sonra evə qayydırdıq. Toydan qəribə halla geri döñürdüm. Dostumsa hələ də ağızına su alıb susurdu. Qoca və kənd əhlinin ona qarşı olan mənfi münasibəti bir an da olsun məni tərk etmirdi.

Xeyli yol qət etdiyimiz Bakı ilə toy evi arası uzun bir məsafədi. Yəni neçə yüz kilometr. Rayonları, qəsəbə, kəndləri geridə qoya-qoya mənzil başına yaxınlaşdırıq. Məhşur dörd yol ayrıçı deyilən yerə çatanda dostum təklif verdi ki, burada bir az yorğunluğumuzu çıxarıb yolumuza davam edərik.

-Burda "Söyüdülü arx" deyilən çayxana var. Pürrəngi çayı dillər ezbərədi.

Maşını bir söyündə ağaçının kölgəliyində saxlayıb çayxanaya gəldik. Cavan oğlan olan çayxana işçisi:

-Xoş gəldiniz. Bəyəndiyiniz yerdə oturub istirahət edə bilərsiniz. - deyib bizi qarşılıdı.

Gözel kənd heyatını özündə ehtiva edən bu çayxana ərazisində yaşıllıqlar bollucadır və iki-üç yerdən su dolu arxlar axındı. Salxım söyüdlər xüsusi gözəlliklər yaradır. Stolumuz olan yerin altından da arx dolu su axır. Salxım söyüdlər başın əyib, elə bil indicə arxdan su içəcək.

İki, üç yerdə mis simovarlar piqqapıq qaynayıb, boş dəm çaynikləri ocağın yanında müştərisin gözləyirdi. Əlimizə, üzümüze su vurub sərinliyin ləzzətini dadlıqdan sonra yenidən stolumuza əyləşdik.

-Müəllim. çayınız necə olsun? - deyən bayaqkı oğlan bizdən cavab gözləyirdi.

-Kəkotulu, yarpızlı, - deyən dostum sıfarişi verdi. Şırhaşır axan arx suyu ruhumuza qida verirdi. Xo-

ruzquyruğu çaydan içdikcə yol yorğunluğumuz da canımızdan çıxırdı.

Bayaq söyündün kölgəsində maşın saxlayanda birdən aralıda da "Volqa Qaz-21" maşını gördüm. İndiki zamanda, nadir hallarda rast gelinəsi "Volqa Qaz-21" elə bil indicə zavoddan istehsal olunub çıxıb. Qızılı rəngli olan maşına günəş şüası düdükcə elə bil yerdən də bir günəş çıxırdı. Lap adamı valeh edirdi. Burun hissəsində ağ ceyran heykəlcisi maşının gözəlliyyətənən gözəllik qatırdı. Ceyran heykəlcik mənə ötən illəri xatırlatdı...

...Kəndimizdə bircə minik maşın vardı ki, o da Bəhmən müəllimin ididi. Kəndimizin bütün toylarında gəlin gətirilmə mərasimi o maşınla yerinə yetirilirdi. Bir gün yenə toy keçirilir, gəlin gətirmə olur. Bəhmən müəllim siqaret çəkdiyindən səhərdən maşını yuyur, temizləyir və qapıları açıq qoyur ki, siqaret iysi çəkil-sin. Həmin vaxt...

Maşında gəlin özünü narahat hiss edir. Bəy evinə gətirildikdən sonra bilinir ki, gəlinin ayaqları şisir. Sən demə, maşında olanda gəlin ayağını nəsə sancıdığını bilsədə dillənmir. Qara gürzə ilan maşında varmış. O gəlini sancıb. Həkimin qıt vaxtında onu rayon mərkəzinə çatdırınca gəlin ölürlə...

Bəhmən müəllimin maşının qabaq hissəsində də eyniliklə bu qızılı maşındakı kimi ceyran heykəlcisi vardı. Kəndimiz işğal olunanda "Volqa Qaz-21" xarab olduğundan Bəhmən müəllim onu ot tayasının altında gizlədib gəlmışdı.

Neçə il sonra maşın alveri ilə məşğul olan Səməd mənə Bəhmən müəllimin maşınını Tiflisdən alıb gətirmişdi. O deyirdiki, ermənilər gəlib ot tayasının altında gizlədilmiş maşını tapır. Maşını oradan çıxardan da maşında gizlənmiş ilan erməninin birini çalır.

-Bu köpəkuşağı türklərdən biz nə xeyir görmüşük ki, maşınlarından da xeyir görək. Od vurun, yandırın. - qəzəblənmiş ermənilərdən biri təklif edir.

-Dur! - Başqa böyük vəzifəli erməni deyir. - Biz bu qədər ev, anbar yandırmışıq. Nə xeyir tapmışıq? Maşını yükleyin başqa bir maşına. Aparın Gürcüstana. Orada gicdən, səydən birini tapıb sıriyin özlərinə. Qoy bundan sonra da maşına həris ilanları özlərinə sancıb ödürürsün.

Beləcə, Səməd həmin maşını alıb gətirir. İndi də "Volqa Qaz-21" Bakının küçələrində şüfüyür...

Yola düşmək məqamında dostumla qızılı rəngli "Volqa Qaz-21"ə yaxınlaşdım. Dostum diqqətlə baxdığımı görüb "tankdı" - deyərək maşını təriflədi. "Yoxsa ikdiki maşınlar? Elə bil könserv qutusundan düzəldilib? Əl dəydi əyilir. O tankdı elə bil poladdan düzəldilib".

Bizim maşına heyranlıqla baxdığınızı görən bir qoca "salaməleykü" edib bizə yaxınlaşdı.

-Hə, qardaş oğulları, mənim maşınımı. Nə qulquq edə bilərəm?

-Yox dayı, sadəcə maşına baxırıq. - dedim.

-Həə, bu maşının yaşı yəqin ki. sizin yaşınızdan çoxdur. Əlli yaşın kürəyini yerə vurub. - deyən bu nuranı qocanın sualına dostum dilləndi:

-Mənlə yaşındır ki... Sən də yol adamışan? Yoxsa buralarda yaşayansan?

-Qardaş oğulları, bəli, mən buralıyam. Odey o bağlı-bağatlı ev mənimdir. Qonağım ola bilərsiniz. - deyib yaxınlıqdakı kəndə tərəf əlini uzatdı.

-Demək, sən də taksilik edirsən. Axı indi sənin istirahət edən vaxtındır. Nəvələrinlə birgə...

-Yox, bala, taksilik etmirəm. Amma bu yoldan da yığışa bilmirəm. Elə bil göbəyim bu yolda kəsilib. Bu yolun 42 il "QAİ"si olmuşam. - dedi.

Elə bu zaman yaxınlığımızda bir bahalı maşın saxladı. Sandım ki, yolun o üzündəki türbəyə ziyarətə gələnlərdəndir. Amma maşından düşən kök, bığıburma, tosuq kişi yolun qarşı tərəfindəki nəzir qutusuna deyil, bizə yaxınlaşış salam verdikdən sonra qoca ilə əllə görüşdü. Hal-əhvalın soruşub əlini cibinə saldı, deyəsən, pul qoydu və sağıllaşıp getdi.

-Dayı, onda pulun çox olar? - deyib zarafat etmək istədim.. - Axı, "QAİ"şnik olmusan.

-Qardaşoğlu, pis yaşamıram. İndi necədirssə, onda da elə idi. Bu durduğumuz yerdə bir vaxtlar "QAİ postu" vardı. Mən də burda dururdum. Burdan ölkəmizin hər yanına yollar ayrılır... Çox hadisələrin şahidi olmuşam. Amma insanlıq hissəleri heç vaxt məni tərk etməyib. Dədə-babadan mərdiməzar olmamışıq. Halallıqla yaşamışıq. Halal qazancımın bəhrəsin bu gün də görürəm.

-Necə, dayı? - deyib qocadan daha çox söz eşitmək azarına tuş olmuşdum.

-Bu yolda çox hadisələrə şahidlik etmişəm. Vaxt olub sürücünü içkili, ağızının sözünü bilməyən vədə də saxlamışam. Görmüşəm bu halda başına qəza gələr, mənzil başına gedib çıxa bilməz, evimə aparıb onu yatızdırıb, aylandan sonra tənbəh edib yola salmışam. Bir gün bir ailə avtomobil qəzasına uğradılar. Ata, ana öldü. İki azyaşlı oğlu, qızı salamat qalmışdı. O uşaqları evimə gətirib saxladım. Sonra da övladlığı götürdüm. Böyütdüm...

-Onda ailən böyük olar? - deyib qocanı növbəti sual yağışına tutdum.

-Yox, bala. Allah mənə züryət vermədi. Övlad istəyimiz baş tutmadısa övladlığa götürdüyümüz Surayyə və Hidayət elə bizə şipşirin övlad oldular. Ağilla-kamalla ərsəyə yetirdik. İndi hər ikisi ailə qurub oğul-uşaq sahibidirlər. Məni də beş nəvənin başı etdilər. Allahımdan çox razıyam.

-Dayı, bəs niyə yenə də bu dörd yol ayrıncında

"QAİ"şniklik edirsiniz?

-İndi təqaüdçüyəm. "QAİ"şniklik də etmirəm. Sadəcə olaraq bu mənim həyat tərzimdir. Bir gün burda olmasam, bura ayağım dəyməsə, o günü elə bil nəsə itirmişəm. Var olsun xalqımızın yaxşı insanları. Cibxərcliyimi də əskik etmirlər. - deyib qoca gülümşədi.

Qoca "QAİ"şniklə söhbət edirdik ki, bir uşaq qaça-qaca gələrək "baba, baba" deyib onun boynunu qucaqladı. Qoca da onu bağrına basaraq üzündəngözlərindən öpüb qucağına aldı.

-Nəvəndi? - soruşdum.

-Hə, qızımın uşağıdı. Odey anası da gər ağacının yanında durub məni gözləyir. Yenə valdeynlərinin qəbrini ziyarətə gəlib. - deyib bizdən təxminən 50-60 metr aralıda gər ağacının yanında qara libaslı, başı örtüklü gəlini göstərdi. - Ata, anası öldüyü yerdə. Rəmzi qəbirlərini düzəldirmişəm. Hər cümə günü gəlir... Di, salamat qalın. Gedim yanına. - deyib qoca sağollaşdı.

...Dostumla mən tənbəllik etməyib gər ağacına doğru getdik. Biz ora çatanda qoca "fatiə" surəsini oxuyub qurtardı, salavat çevirib getdilər. Gər ağacının dibində iki yerdə daş topası yığılmışdı. Ağaca isə qara mərmər lövhə vurulmuşdu. Qara mərmərdən iki nəfərin - qadın və kişi şəkilləri bizə baxırdılar. 30-35 yaşları ancaq olarmış. Şəkillərin altında "Jiqulu" markalı maşın şəkili çəkilmişdi. Qəribə mənzərə idi. Kədərli, üzücü...

-Hə, dünyanın belə-bələ işləri olurmuş. Qoca dünyanın iki müxtəlif qocaları bizə bu həyatda necə yaşamağın sanki bir daha dərsin keçdilər. - dedi dostum Uğur.

-Hə, özü də ilin bu isti yay günlərində. İbratəmiz hekayətlərdir. Nəticə də göz qabağında.

-Düz deyirsən. Bəlkə yenə istedadını, yazıçılığını işə salasan. Axı nə vaxtdandır sənin hekayələrini oxumuram. Özü də gerçek həyatın yaştılarıdır.

-Oldu. Yazaram, Uğur. İndi haydıcı evimizə, bürküllü şəhərimizə gedək.

-İndi yəqin Xəzərin mehi şəhərin bürkülü havasını sərinləşdirib. Axı şəhərimizin bir adı da küləklər şəhəridir. - deyib maşına doğru getdik.

Yolcu yolda gərək deyib yola düşdük. Qocaların ömür yolları bizim getdiyimiz bu yol kimidir. Yolların da kələ-kötürü, hamarı var. Bu yollar bomboz səhralardan, ya da yaşlılıqlar qoynundan keçir. O qocalar kimi... Xüsusən Sosalist Əməyi Qəhrəmanı, kolxoz sədri işləmiş o qocaya olan münasibət məni ağırlırdı. Yaxşı ki. "QAİ"şnik kimi dayılar da var.

12.04.2017

RƏHMAN SÜLEYMANOĞLU

YATMIRAM Kİ GECƏLƏR

Şair Şücaətə nəzirə

Qərib, köçkün məzarının başına
Dolanıram, yatmiram ki gecələr.
Ay Şücaət, sənsiz qalan dərdinə
Calanıram, yatmiram ki gecələr.

Nakam köcdün, əlin yurda yetmədi,
Ruhun getdi, torpağına getmədi.
Oylağında ciğirlərinitmədi,
Odlanıram, yatmiram ki gecələr.

Kəlbəcərin yolu bağlı, Şücaət,
Köç eylədin qəlbə dağlı, Şücaət,
İtibdir dünyanın ağlı, Şücaət,
Talanıram, yatmiram ki gecələr.

Dağlar oğlu, o dağlardan üzüldün,
Bulaq kimi qayalardan süzüldün,
Göz yaşıtek yanağıma düzüldün,
Bulanıram, yatmiram ki gecələr.

Kəlbəcərsiz qərib oldun, Şücaət,
Bu Vətəndə qərib oldun, Şücaət.
Məzarına qərib eldən, Şücaət,
Ələnirəm, yatmiram ki gecələr.

Qarabağtək qan-yaş tökər xanıman,
Vətənimə əsirgəməm canı mən.
Vüsəl üçün gözlərəm hər anı mən
Dilənirəm, yatmiram ki gecələr.

İnanıram, o günlərə az qalib,
Ürəyimdə, eh, nə qədər söz qalib.
Sönməsin ocağın, hələ köz qalib,
Qalanıram, yatmiram ki gecələr.

Zaman gələr, payın alar yağılar,
O dağlardan qara bulud dağılar.
Azər məni Kəlbəcərə çağırar,
Yollanaram, yatmaram ki gecələr.

Bir gün bizdə Kəlbəcərə gələrik,
Xoş ovqatı ruhun ilə bölgərik.
Rəhmanam mən, dərdə, qəmə hələlik,
Bələnirəm, yatmiram ki gecələr.

21.10.2015

HAQSIZ OLMA

Xoş gəlməkçün ya qohuma, ya yada,
Haqsız olma bu haqq olan dünyada.
Dağılaşdı olsa belə dünya da,
Kimsəyə sırr verməz, yaşı, sinni yox!

Həqqi-səbir haqqı dilə gətirmək,
Olmaq haqqı bili-bili itirmək.
Həyan durmaq, kömək əli yetirmək
Qəlbdən gəlsin, sözgəlişi, süni yox!

Quran haqqı, kitab haqqı - haqqə bax,
Yaradana xitab haqqı - haqqə bax,
Umma Haqqdan savab haqqı - haqqə bax!
Əl tutmağın vaxt-vədəsi, günü yox!

De yer haqqı, de göy haqqı, nə haqdı,
Salehsənsə, and içməyin nahaqdı.
Pak olana bu həyat bir sınaqdı,
Mənsəbsiz qibləsi yox, yönü yox!

Yüz ölenin biri haqdı, inanın,
Ölənlərin goru haqdı, inanın.
Rəhman isə diri haqdı, inanın,
Haqsız olma, haqsızlığın sonu yox.

BU DÜNYANIN ÖZÜ BOYDA DƏRDİ VAR

Yetim Eyvaza nəzirə

Özünü özünü sevəndən qoru,
Namərdin qurduğu divandan qoru,
Dostunu qapıdan qovandan qoru,
Hər elin namərdi, həm də mərdi var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

Ürəkdə Tanrıya eşqə yer elə,
Gözlərindən sevinc yağsin, nur ələ,
Bu torpaqda cismin üçün gor elə,
Göydə ərş adında ruhlar yurdum var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

Demə, qar yağmasa, payız, qış keçməz,
Payız, qış gəlməsə, demə quş köcməz,
Ömür daim bahar kimi xoş keçməz,
Düzün düz yamacı, dikin sərti var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

Tanrı savab işi unudan deyil,
Borcun bu dünyada quru can deyil.
Baxıb gördüyüümüz hələ son deyil,
Hər nağılin öz davamı, ardı var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

Düz yol yolcusuyam, öz çığır, izim,
Haqqımızda Haqqımız veribdir izn,
Olarmı bu yolda yorulum, bezim,
Yoxuşlarda yixıldı var, durdu var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

Biri dayağını döyüb öyündü,
Biriyün bu dünya qara geyindi.
Ay Rəhman, gördün ki, dünya oyundu.
Zər-naxışın zərə bağlı nərdi var,
Bu dünyanın özü boyda dərdi var.

GETDİM GÖRÜŞÜNƏ UCA DAĞLARIN

Getdim görüşünə uca dağların,
Çıxdım zirvəsinə qoca dağların.
De dözüm dərdinə necə dağların?
Şirin xatırələr daşa dönmüşdü.

Baxdım naxışına qara daşların,
Variydı köksündə yara daşların.
Olaydım dərdinə çara daşların
Xına yanağında yaşa dönmüşdü.

Diz çökdüm öndənə buz bulaqların,
Saxladım gözündə iz bulaqların.
Tapmadım sırrınə söz bulaqların,
Elə bil təbiət qışa dönmüşdü.

Seyr etdim dikləri, gəzdim düzələri,
Ot basmış ciğiri, itmiş izləri.
Çoxdan gözləyirmiş yəqin bizləri,
Sevinci mənimlə qoşa dönmüşdü.

Qınadım özümü, atıb getmişik,
Yaxşıyı yamana satıb getmişik.
Küylü şəhərlərdə batıb getmişik,
Rəhmanam, ürəyim quşa dönmüşdü.

DÖNÜB

Anamın əziz xatırəsinə

Təbiətə bahar gəlir,
Mənim dərdim filə dönüb.
Ana, sənsiz ah-zar gəlir,
Adı günüm ilə dönüb.

Yorub məni yol yoxusu,
Yada düşmür bayram aşı.
Yalan olub yaz yağısı,
Göz yaşları selə dönüb.

Gözlərimə enib duman,
Sanki daha güləməz zaman.
Soyuq gəlib bu yaz yaman,
Günəş yanıb külə dönüb.

YAVAŞ-YAVAŞ QOCALASAN

Dərələrdə izin ola,
Çəmənlərdə gözün ola,
Enməyə bir düzün ola,
Zirvələrə ucalasan.

Qəlbin pislik tanımayı,
Qohum-qonşu sevə, sayı.
Təkcə tale sinamaya
Yavaş-yavaş qocalasan.

Tanrı sala xoş bir nəzər,
Sözün gəzə dildə əzbər.
Şər-şeytandan uzaq, həzər,
Xeyir işdə tac olasan.

Təmiz adın varın ola,
Saf namusun, arın ola.
Bir vəfali yarın ola,
Məhəbbətdən güc alasan.

Rəhman, təki bəxt gətirə,
Demə tacı-taxt gətirə,
Qocalmağa vaxt yetirə,
Hər günündən, bac alasan.

Həyat bir sınaqdır, çıx sınağından,
Dünya oyun oynar, öz qonağınyan.
Qorx ki, Vətən, torpaq, el qınağından
Qəddin əyilməsin, belini qoru.

HAQQDAN KEÇMƏ

Keç odlardan, alovdan keç,
Nolar təkcə haqqdan keçmə.
Seç yavanı, plovdan keç,
Nolar təkcə haqqdan keçmə.

Yüz dərddən, min bəladan keç,
Lap doğmaca balandan keç.
Doğrunu seç, yalandan keç,
Nolar təkcə haqqdan keçmə.

Of da demə, qanından keç,
Şirin olan canından keç.
Xoşbəxtliyin yanından keç,
Nolar təkcə haqqdan keçmə.

Dövlətindən, varından keç,
Bağ-bağatın barından keç,
Gözlərinin nurundan keç.
Nolar təkcə haqqdan keçmə.

Rəhman deyər gözünü sil,
Bu dünyani o dünya bil.
Öləndə də haqq üçün öл,
Nolar təkcə haqqdan keçmə.

QORU

Oğlum Kənana

Eşit, nəsihətim, sözüm var, oğlum,
Unutma kəndini, elini qoru.
Mənim bu həyatda izim var, oğlum
Sən də ciğırımı, yolumu qoru.

Olsa da çox çətin, bu yolla get, sən,
Büdrəməz ayağın bu yolla getsən.
Tanrı bağışlamaz haqsızlıq etsən,
Uzaq ol, haramdan əlini qoru.

Yorulmaz yolçuyam haqq sorağında,
Sözümü sırga et, as qulağında.
Suyunu üfür iç, sən bulağın da,
Xatadan, bəladan elini qoru.

Hər qardaş doğulan qardaş olammır,
Hər sirri verdiyin sirdəş olammır.
Hər yola çıxdığın yoldaş olammır,
Namərddən sağını, solunu qoru.

Özün ol həmişə, saxtakar olma,
Dilinə şər, yalan, saxta söz alma.
Mərifət elmindən geridə qalma,
Unutma öz ana dilini, qoru.

Özüne, sözünə nəzarət elə,
Mərd əmələ giriş cəsarət ilə,
Ocağıma od qat bəsarət ilə,
Ləyaqət közünü, külünü qoru!

"QAYIT" DEDI

Yenə qonağıydım doğma oylağın,
Çəmən qayıt dedi, çöl qayıt dedi.
Uzaqdan uzağa köhnə yaylağın,
Eşitdim səsini: "Gəl, qayıt", dedi.

Baxdım boş evlərə, gethagetyidi,
Sanki burda həyat bithabitiydi.
Saldığım ciğirlər ithaitiydi,
İzim qayıt dedi, yol qayıt dedi.

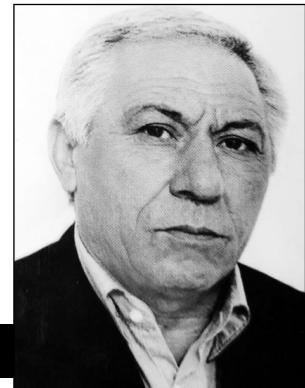
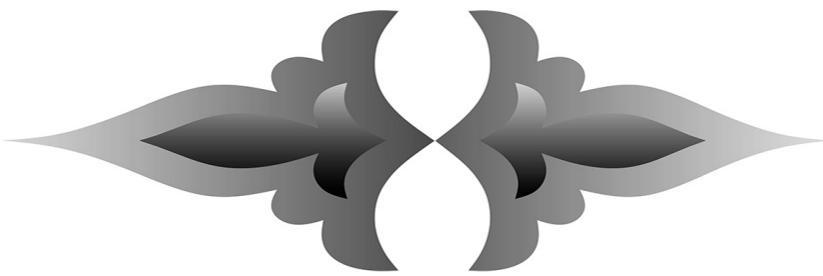
Həsrətdən bozarmış çöllərə baxdım,
Sevgiyə tamarçı güllərə baxdım.
Bu yurdsuz ötüşən illərə baxdım,
Ömür qayıt dedi, il qayıt dedi.

Çıxdım Balaboyun, Yelliye sarı,
Aş dedi, o buzlaq qaya hasarı.
Dil açdı dağların qurd düşən qarı,
Bizləri yadına sal, qayıt dedi.

İlahi, bu nəydi dağ danışındı?
Oğurluq etdiyim bağ danışındı.
Tarixə çevrilən çağ danışındı,
Açmışdı hamısı dil, qayıt dedi.

Tutmazmı insanı dağların ahı?
Göz yaşı deyilmə səhərin şəhi?
Saçımı daradı dağların mehi,
Külək qayıt dedi, yel qayıt dedi.

Söz verdim dağlara, qayıdacağam,
Atmaram mən sizi, neçə ki sağam.
Rəhmanam, zənn etdim, mən də bir dağam
Gədik qayıt dedi, yal qayıt dedi.

NAZİR ÇƏRKƏZOĞLU

"SƏN MƏNİM OMRUMƏ QAYIDACAQSAN"

(*xatır - oçerk*)

34 il sonrası görüş

Oturmuşuq üz-üzə, göz-gözə, baxıraq biri-birimizə, lal-dinməz. Çözelənən xatırələrimiz uzanıb gedir, Arazın göz yaşalarıtək axan sularına qovuşur. 34 il bundan əvvəlki kimi, yenə də qəlbimizdə olanları dilə gətirə bilmirik. Baxışlarımız çox şeyi desə də, illər keçib, xatırələr buzlaşış, daşlaşış, cansızlaşış. Hisslərimiz isə kül altdan közərən ocaqlara bənzəyir, hələ sönməyib, qığılçım saçır. Çətin ki, alovə çevrilə. İndi bizə verilən ömür payının o illərini yaşayıraq ki, daha səhvər etməyək, günaha batmayaq, axırət dünyamızı qazanaq. Axırəti qazanmaq isə halalliqdan, ismətdən, düzgün yoldan, düz niyyətdən keçir. Atalar sözüdür: "Niyyətin hara, mənzilin də ora".

Böyük şairimiz rəhmətlik B.Vahabzadə insanlardan soruştur:

-Bilirsinizmi, insan qocalanda niyə kürəyi, ciyinləri əyilir?

Və özü də cavab verir: "Ona görə ki, insan əyi-ləndə torpağı yaxşı görür, deyir ki, aç qucağını, gə-lirəm". İbrətamız ifadədir. Bəziləri torpağa adı gözlə baxırlar. Ustad isə "torpaqdan yaranmışq, torpa-ğşa da göməcəyik" anlamını insanlara xatırladır.

Bu fikirlər, düşüncələr burulğanında biz ömrümüzün 55-ci və 60-ci illərində yenidən göründük. Tale bizi görüşdürdü. Bu görüş təkcə bizim görüşümüz deyildi. Bu görüş uzun illərin ayrılığından, həsrətindən doğan, arzulanan bir müqəddəs görüş idi.

Bu görüş həm də böyük mənada uzun illər bir yerdə oxuyan, hər gün təmasda olan, qəmini, kədərini, sevincini bir yerdə bölən böyük bir kollektivin böyük ziyanət görüşü idi.

Gənclik illərinin 5-6 ilini bir kollektivdə keçirən bu oğlanlar, qızlar indi 34 ildən sonra bir yerə yiğilşa bilmişdilər. Bu illər ərzində onlardan bəziləri sırf təsadüfdən, qəflətən qarşılaşmış, bəzən də xoş təsadüfdən bir-biri ilə görüşüb-əhvallaşırdılar. İndi 11 nəfəri qız, 15 nəfəri oğlan olan bu qrupun 6 qızı, 11 oğlunu bir yerdə idи. Onların oğlan-qız dövrü çoxdan keçmişdi.

Ömrün dolaylarından, sınaqlarından keçmiş, həyatın isti-soyuğunu dadmış, pedaqoji kollektivlərdə söz sahibi olan bu insanlar indi saç ağartmış, ailə-uşaq sahibi olan baba-nənələr idilər. Hər biri ayrı-ayrılıqda ailə-uşaqlarından, nəvələrindən, işlədikləri kollektivdən söz aqsalar danışsalar da, indi bu ziyanət anları o illərin tələbəlik, gənclik illərinin abhavasını qaytarmışdı onlara. Bu baba-nənələr, bu görüş, ziyanət zamanı nostalji duyğular fonunda hər biri ötən günləri yada salır, humor dolu epizodları danışıb-gülürdülər. Onların yığışlığı bu məclis o dərəcədə səmimi idi ki, 5-6 saat vaxtin axarından belə xəbərləri olmadı. Musiqi sədaları, oxuyan müğənninin "Hafiz Həkaman" ecazkar səsi onları bir az da duyğulandırır, məclisdə xoş ovqat yaradırı.

Bu məclis Bütöv Azərbaycanı əhatə edirdi. Kimlər təşrif buyurmamışdı bu ziyanət məclisinə. Gəncə gözəli Əsmaya, Sabirabadlı xanım Bəhriyyə, qalan

xanımlar: Naibə, Sona, Səltənət, Nailə rayonlu olşalar da, hazırda Bakı şəhərində yaşayırlar.

Neftçaladan gələn Ziyafət, Yardımlıdan şair-publisist Sadat, İsmayıllı təbiətinin ətrini, dağların ab-havasını özü ilə gətirən məktəb direktoru Seyid müəllim, Fikrət, Ədilxan, Etibar, Mürvət, Müqabil, Məcnun, Həsrət və mən Bakı şəhərində yaşayırıq. Telman Rusiyada, Nazim Naxçıvanda olduğun dan məclisə qatıla bilmədilər. Kamal da onlar kimi. Nargilə, Tamara, Leyla, Sevdanın ünvanını tapa bilmədik, çox heyfsiləndik.

Sözsüz ki, növbəti görüşlərə qismət olsa qatılar, dedik. Qrupumuzun əlaçısı Xəzangül müəllimə də Gürcüstanda yaşadığı üçün gələ bilməmişdi. Amma Xəzangül telefon vasitəsi ilə görüşdə olanları bir-bir salamladı, əhvallaşdı, hamımızı kövrəltdi:

*Yenə çıçək açıb alça, iydə, nar,
Yenə qatar-qatar gəlir durnalar,
Düzə nəğmə qoşar dalğalı sular,
Lalələr dönübüdü közə, hardasan?!*

*Yemilik, qantəpər, nə istəsən var,
Göyə güzgü tutar ayna bulaqlar.
Kolların dibində quzuqulaqlar,
Üz-gözün turşudub təzə, hardasan?!*

Fikrət məclisdə deyəndə ki, bəs, bizim hamımızın üstündə həm müəllimlik, həm analıq haqqı olan qrup rəhbərimiz Sevinc müəllimə dünyasını dəyişib, hamının üstünə sanki su ələndi. Bir dəqiqəlik sükulla ruhunu yad elədik. Söz verdik ki, gedib qəbrini tapıb ziyarət edək, qəbrinin üstünə güllər düzək. Bu, bizlər üçün bir şərəf, məslək məsələsi, mənəvi borcumuz idi. Ona görə yox ki, Sevinc müəllimə bizim qrup rəhbərimiz idi. Xeyr, o, sıradan bir pedaqqoq, qrup rəhbəri deyildi. O, bizim həm nümunəvi müəllim-pedaqqoqu, həm qrup rəhbəri, həm də hamımızın mənəvi anamız idi. Ən çətin imtahanlarda, ən çətin xarakterli müəllimlərin imtahanlarında o, bir ərklə, mərdi-mərdanə, nümayışkaranə, təmənnasız olaraq qrupun zəif, orta oxuyanlarını, əlaçılarnı belə tapşırır və heç bir müəllim onun sözünü yerə salmırı.

Bu gözəl insan da bizim bəxtimizə düşmüdü. 5 il müddətində bizim qrup heç bir bayram şənliklərini boşuna buraxmırı. Bu şənliklərdə Sevinc müəllimə həmişə, hər yerdə bizimlə birlikdə oldu. Qız övladını da hərdən özü ilə gətirirdi. O, bir ana kimi bizi həmişə diqqətdə saxlayır, bize həyan olurdu. Əindi bizim bu həsrətlər qovuşan görüşümüzdə gözəl insanın yeri görünürdü. Təsəllimiz bir də o idi ki,

illər keçsə də hərdən Bakıya yolumuz düşəndə vaxt eləyib bu doğma ocağa yiğışar, 3-4 nəfər də olsaq, Sevinc müəlliməni tapar, görüşər, onu bir ana kimi ziyarət edərdik. Bizi görəndə o, bir-bir öpər, fərəh hissi keçirər, ətrafdakı müəllimlərə qurrur hissi ilə deyərdi:

-Baxın, görün bunlar mənim balalarımdır, keçmiş məzunlarımdır, onlar məni heç vaxt unutmurlar.

Belə həssas analar, müəllimlər, pedaqqoqlar həmişə olub və olacaqdır.

İndi bu müqəddəs görüşə yiğışanların hər biri Sevinc müəllimənin mənəvi varisləri, gözəl əqidəli müəllim-pedaqqoq, filoloqlardır. Bu insanların hər biri uzun ayrıldıdan sonra bu görüşün həsrətində olmuş, nəhayət ki, bir yerdə idilər. Onlar indi daha nələrdən danışmırılar ki? Müəllimlik, pedaqqoji fəaliyyətlərdən, dərs dedikləri çətin tərbiyə olunan şagirdlərdən, əlaçılardan, qurduları ailə həyatından, övladlarından tutmuş nəvələrinə qədər hər şeydən danışırılar.

Nə qədər səmimiyyətlə, ülviiyyətlə, məhrəm hissələrə bölüdürlərsə, bu 5-6 saat zamanında danışmaqdan yorulmadılar. Vaxtın belə tez keçməsinə təəssüfləndilər. Həsrət də bir vüsaldır, deyib bir-birinə təsəlli verdilər. Göz yaşları içində görüşüb-öpüşüb, qucaqlaşış ayrılışalar da, hamısı elə bilirdilər ki, səhər "Axundova", İnstituta dərsə gedəcəklər, qayğısız gənclik, tələbəlik illəri təkrarlanacaq. Onlar əbədi tələbə olmağa da razi idilər, təki həmişə bir yerdə olsunlar.

Əslən Borçalı mahalından olan Rahilə müəllimənin görüşə gəlməsi də bir surpriz idi. O, görüşə bir az gec gəldiyindən hamı ilə bir-bir görüşür, ziyarət edir, diqqətlə baxır, bəzilərini sıfət cizgilərdən tanır, bəzilərini isə tanımrırdı. Tanımadıqlarının adlarını çəkəndə xeyli baxır-baxır, nəhayət ki, tanırırdı. Bəzilərini hətta səslərdən, hərəkətlərdən tanıydırdı. Maraqlı, təzadlı və üzücü mənzərə idi. Şən duyğulu, süzgün baxışlar çox şeyi deyirdi, çox şeylərdən xəbər verirdi.

-Mən sizi çox axtardım-aradım, a mənim vəfali, səmimi tələbə yoldaşlarım, siz elə bil qeybə çəkilmişdiniz. Mən sizi övladımın toy məclisinə çağırmaq istədim, tapa bilmədim, haray çəkdim, cavab verən olmadı. Bu günə çox şükürələr olsun ki, görüşdük, bir az rahatlandıq.

Görüş məclisinə Rahilə kimi gec gələn həmyerlim, əslən Qarabağdan, Cəbrayıldan olan Səltənət müəllimə də həmin mənzərə ilə qarşılaşdı. Bəzilərini tanıdı, bəzilərini yox. Əsas məsələ tanıyb-tanımaqdə deyildi. Əsas olan bu görüşün kövrəkliyi,

ülviliyi idi. Hamı heyrətlə baxırdı ki, əcəba, illər keçədə, onların xarakterləri, fizionomiyaları dəyişsə də, ruhən hər biri cavan qalıb, elə tələbəlikdə ol-duqları kimi, şən əhvali-ruhiyyədədirələr.

Bu əhvali-ruhiyyə 20-ci əsrin 75-80-ci illərindən səzülüb gələn 21-ci əsrin 2014-cü ilinə qədər davam edən sıx monolit birliyin səmimiyyətinin canlı təcəssümü idi. Səltənət müəllimə də ötüb keçən illərdən, qurduğu ailə həyatından, övladlarından, işlədiyi pedaqoji kollektivdən danışdı.

O, həm də tələbəlik illərində bizim bilmədiyimiz onu sıxan bəzi məqamlardan söz açdı, hamı kimi kövrəldi, bu görüşü böyük ziyanət adlandırdı.

Əslən Qazax mahalından olan ("Şairlər diyarı bizim tərəflər" - S. Vurğun) Naibə xanım həmişə olduğunu kimi öz ampluasında idi - şən əhvali-ruhiyyədə, gülərz, açıq-saçıq, həlim, mehriban. Biz onu həmişə elə görmüşdük, tələbəlikdə də, elə indi də.

Bilirsizim, uşaqlar, mən də sizin kimi bu görüşün həsrətində olmuşam, - Naibə dillənir. - Elə hey sizləri soraqlamışam, bəzilərinizi arayıb-axtarıb tapmışam, - deyir. Hələ bir neçə il əvvəl Nərimanov metrosunun yanında qrupumuzdan bir neçə nəfərlə zəngləşib görüşdük. Onda "qızlardan" təkcə mən idim gələn. İndi, maşallah, qızlardan 6 nəfər gəlmüşik. Növbəti görüşdə, inşallah, hamımız bir yerdə olarıq. Naibə müəllimə bir az fasılə verib, sözünə davam edir: -İndi mən böyük bir təhsil ocağında, kollecdə direktor müavini vəzifəsində uğurla çalışıram. Özüm də psixoloq-müəllim kimi həm də dərs deyirəm. Bütün kollektivin hörmətini qazanmışam. Hər biriniz istədiyiniz vaxt qonağım ola bilərsiniz. Gözəl həyat yoldaşım, uşaqlarım, gəlinlərim, nəvələrim var. Şükürələr olsun Allaha, hər şeyi mənə doyunca verib. İndi sizinlə özümü bir yerdə çox xoşbəxt hiss edirəm. Yəqin ki, bizim bu görüşlərimiz illər uzunu davam edəcək, davamlı olacaq, mən buna çox ümidiyəm.

Məclisə görüşə hamidan əvvəl həyat yoldaşı Süleymanla gələn Sona xanım elə qrupumuzun da sonası idi. Hündür, nağıllarda deyildiyi kimi, sərviboylu, qəddi-qamətli, gülərz, mehriban. Bir tərəfi də gedib İranlı demokratlara çıxırıldı. Sona hələ institutu qurtarmamış dağlar oğlu, gözəl, şən, səmimi bir insan olan Süleymanla ailə qurmuşdu, xoşbəxt günlərini yaşayırıdalar. Elə o vaxtdan da bir "kürəkən" kimi bizim qrupun oğlanları ilə qaynayıb-qarışmışdı. Onun sadəliyi, səmimiliyi onda idi ki, Sonanı gətirəndə də, gəlib aparanda da hamı ilə bir-bir görüşüb mehribanlıqla ayrıldılar. Ayrılıq məqamında Sona da ürək sözlərini dedi:

-Mən hələ də gözlərimə inanmırəm ki, sizlərlə bir yerdəyik. Bu, bir möcüzədir. 34 ildən sonra necə oldu ki, bizi bir yerə yığıdnız? Mən bu görüşü təşkil edənlərə - Fikrətə, Etibara, Bəhriyyəyə, Nazirə minnətdaram. Süleymanla gözəl, səmimi bir ailədə 5 övlad böyütmüşük. Süleyman mənə həmişə arxa, dayaq olub. Dörd qız övladımın hərəsini Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə əra vermİŞəm. Qızlarımın biri Norveçdə yaşayır. Bütün bunlar taleh qismətidir, Allahımdan çox razıyam, elə sizdən də, bu günü, bu müqəddəs görüşü təşkil etmisiniz. Cox istərdim ki, beləcə hər il görüşək.

Görüşümüzün videoyazısının reklam çarxında olan üçlüklərdən biri, Gəncə gözəli Əsmaya söz aldi:

-Gözəl, bəxtiyar tələbəlik illərinin canlı şahidləri, indi nənə-baba olan dostlarım. Mən sizin hər birinizi öpüb bağrıma basıram. Mən sizin hər birinizin gözlərində, baxışlarında, danışığında, təbəssümündə o illəri görürəm, özümü, gəncliyimi görürəm. Biz hamımız indi yaşa dolsaq da, nənə-baba olsaq da, öz məğrurluğumuzu, vüqarımızı, ovqatımızı, o illərin təravətini, abi-havasını necə də özəllikləri ilə qoruyub saxlaya bilməşik. İndi biz bu əhvalda, bu durumda dünyadan ən xoşbəxt anaları, nənələri, sizlər isə ataları, babalarınızı. Kim inanardı ki, biz illər sonrası bir yerdə olarıq, olub-keçənləri yada salib kövrəlib, belə gözəl temasda olarıq.

Əsmaya da sonda iş-güçündən, pedaqoji kollektivindən, məhkəmə işlərində tərcüməçi kimi işləməsindən, qız nəvəsindən şirin-şirin danışdı. Bizi gözəl və qədim Gəncəyə, Toğana meşələrinə, Göygölə dəvət elədi. Sonda kövrəldi, göz yaşları içində Vəqif Mehdinin dostlara xitabən yazdığını şeirini dedi:

*Salam, a dost-tanış, ay el, ay oba,
Yenə yaman darıxmışdım sizinçün.
Sizə nə and içim, vallah, ay toba,
Ömrümün ən gözəl günüdür bu gün,
Yaman darıxmışdım, yaman, sizinçün.*

* * *

*Bu dərdi mən dərddə olanlar bilər,
İllərlə qürbətdə qalanlar bilər.
Ağsaqqallar deyər, cavanlar deyər
Mənim sözlərimin safin, çürüyün,
Yaman darıxmışdım, yaman, sizinçün.*

Şirvan bölgəsindən, Sabirabaddan gələn Bəhriyyə müəllimə bütün bu illər ərzində müəllimə işlədiyindən danışdı, məclisdə elə axıra qədər də özünü müəllimə kimi apardı. Ötüb keçən illər onu da xey-

li dəyişmişdi, bir az fərqli görkəmdə idi. Zəmanənin acı yelləri bir çoxları kimi onun üstündən əssə də, o, öz müəllimlik, analıq haqqını, şərəfini, ləyaqətini qoyurub saxlamışdı. O da bir vaxtlar ayrılmaz rəfiqəsi olan Əsmayə müəllimə kimi ürək dolusu və yanğısı ilə şərəfli müəllimlik həyatından, pedaqoji fəaliyyətindən, şagirdlərindən, birinci sinfə gedən nəvəsindən, övladlarından söhbət açdı. Oxuduğumuz illərdə o, necə idisə, indi də elə idi - məğrur, sakit təbiətli, həssas, ünsiyyətli. Hamımıza qarşı diqqətli olan bu xanım da rəfiqəsi Əsmaya kimi kövrək danışdı:

-Rəfiqələrimin, qrup yoldaşlarının təəssüratlarını, arzularını, səmimi etiraflarını mən də sizinlə böülüşürəm, ey gəncliyimizin, tələbəlik illərimizin canlı, doğma yadigarları. Bu illər ərzində ömrün dolaylarında, kövrək məqamlarında mən də sizi arayıb-axtardım, soraqladım. Bakıya hərdən yolum düşəndə, ayaq izlərimiz qalan küçələrdə, dalanlarda, izdihamlı keçidlərdə, insan selinin içində gözlərim sizi axtardı. Oğlanlı-qızlı deyib-gülüb küçələrdən keçən tələbə gənclərin içində sizləri gözüm gəzdi. "28 May" metrosunun eskalatorunda, pilləkənlərindəki insanlara bir-bir baxırdım ki, bəlkə təsadüfən birini zi görmüm, görə bilmədim. Hərdən dərsdən sonra, bir yerdə dənizkənarı bulvarda gəzdiyim yerlərdən keçəndə, ağaclarдан, güllərdən, tər çiçəklərdən, Xəzərin mavi sularından, dalğalardan sordum sizləri, cavab vermədiniz. Həyatımın xoş günlərində, anlarında həmişə xatırladım sizləri, xəyalən bir yerdə olduq. Nəhayət, ən çox arzuladığım rəfiqəmi, Əsmayani tapdım Gəncədə, sonra da sizləri. Mən də indi rəfiqələrim kimi sanki yuxu görürəm. Mən bu görüş baş tutana qədər, bu anlara kimi Allaha dualar etdim, nəzir də dedim ki, ölüm-itim olmasın, salamatçılıq olsun, görüşə bilək. Bu günümüze şükürlər olsun. Hamınıza övladlarınızla, nəvələrinizlə bir yerdə Allah amanında olmayı arzulayıram.

Məclisimizi aparan Fikrət müəllim öz fikirlərindən, fitrətindən, qrup nümayəndəmiz Məcnun öz məcnunluğundan, Mürvət (ibadət əhlidir) mürvətindən-izzətindən, Sadat səadətli, sədaqətli, acılı-şirinli xatırələrindən, Ziyafət ziyafət məclislərindən, Həsrət həsrətli günlərindən, düzüm-düzüm xatırələrindən, Ədilxan adillikdən, adilxanlığından, Etibar dosta-tanışa sədaqətindən, etibarından danışdı, Seyid seyidən, ibrətamız kəlamları ilə bizləri məftun elədi.

Doğrudan da, bu adalarını çəkdiyim dostlarımın, qrup yoldaşlarınızın hər biri öz-özlüyündə səmi-

miyyət etalonu idilər. Bu görüşün təşkilində onların hər birinin müstəsnə xidmətləri var idi. Qrupumuzun üzvü "Axundov"da yeganə işləyənəmiz Fikrətin xidmətləri isə daha çox idi. Elə bizlər də onun ətrafinda toplaşaraq bir-birimizi tapdıq, toplandıq, topalandıq.

Məcnun öz qrup nümayəndəsi funksiyasını axıra qədər yerinə yetirdi, bizimlə bir yerdə oldu, xeyir işlərimizdə bir-birimizə dayaq olduq. Hazırda şəhərin mərkəzində Nizami (keçmiş Tarqovı) küçəsində yerləşən orta məktəbdə hərbi hazırlıq müəllimi işləyir.

Fikrət doğma "Axundov"də təşkilati işlərdə çalışır. O, hamımızın dayaq nöqtəmizdir. Biz həmişə onun əhatə dairəsindəyik. Ədilxan müəllim də bu illərdə həyat yoldaşı Nailə xanımla birlidə Binə məktəbində çalışıb, hazırda həmin məktəbdə direktor müavini işləyir. Etibarla Həsrət ilin çox hissəsinə Rusiyada olsalar da, bir-iki ayını vətənə dönlürler.

Seyid müəllimin, qrupumuzun ən cavanı və ünsüyyətlisinin "qadan alım"ı canımıza yağ kimi yayılır. Uzun illər yaşadığı ərazinin ən böyük orta məktəbinə rəhbərlik edib, hazırda pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir. Onun danışığındakı və hərəkətlərindəki səmimiliyi hamını məftun edir, 3 qız övladını köçürüb, indi xeyli rahatlanıb. Sözsüz ki, kürəkənlərinin hər biri ona oğul əvəzidir. Ataların belə bir deyimi var: "Əgər kürəkənin yaxşıdırsa, bir oğul qazanırsan, pis olsa, öz qızını da itirirsən". Seyid müəllim də Əsmaya kimi öz səmimiyətindən qalmadı, bizləri İsmayıllı dağlarına, bulaqlarına dəvət elədi. Bizə nə var, belə şansları hələm-hələm əldən buraxan deyilik.

Ziyafət müəllim oxuduğumuz illərdə tennis üzrə institutun şərəfini qoruyub, respublika üzrə ali məktəblərin birinciliklərinin iştirakçısı və qaliblərindən biri olub. Səmimi dostlarımızdan biridir. Heç kimin gözləmədiyi kimi bütün ömrünü müəllimlik peşəsinə həsr edib. Hazırda Nefçala məktəblərinin birində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirir. Ailə, uşaq, nəvələri də öz yerində.

Yardımlı dağlarının ab-havasını, sərinliyini bizlərə gətirən qrupumuzun ağsaqqalı Sadad müəllim dagların əzəmətindən, ulu zirvələrindən, qıy vuran qartalların əfsanələrindən, zümrüdli bulaqlarından danışındı:

*Üzüm dağlaradır, yol gedirəm mən,
Dönübüdü qırğıya düşüncələrim.
Qalxdıqca dağlara, yorulmuram mən,
Səkir kəklik kimi burda xəyalım.*

* * *

*Fikirlərim ağ dumana bürünmüs,
Bura fələklərə gedən yol imiş.
Heyf, ayaqlarım yaman yorulmuş,
Ruhum qanad açıb, yorulmuram mən.*

Bütün əyalətdə yaşayıb-yazan şairlər kimi, Sadad müəllim də dağlara üz tutur, onun əzəmətindən, vüqarından yazar, dağları ağısaçlı, müdrük qocalara bənzədir.

Bir vaxtlar qız-gelinlərimiz, analarımız da dağlarla bir müqəddəslik rəmzi kimi baxar, onun ucalığı, müdrikliyi qarşısında qaynataları kimi yaşınan, salavat çevirərdilər. "Yardımlıda yaşayasan, dağdan yazmayasan, bu necə ola bilər", Sadad müəllim gülümşəyərək deyir. Onun oxocularla sayca 2-ci "Yaddaş" kitabını vərəqləyirəm, onun səmimiyyəti nə bir daha heyran qalıram. Hər şair bir cürə yazar, Sadad müəllim də özü necədirsə, elə də yazar - açıq-aydın, başa düşülən və düşündürücü, öz anasının öyrətdiyi başa düşdüyü dildə, ana dilində. Özü Hamar-kənddə doğulsa da, ömrü-günü elə də hamar, rahat olmayıb Sadatın. Amma taleyindən, qismətindən elə narazı da deyil. Biz onu həm də Sabir Rüstəmxanının yadigarı kimi ziyarət edir, dinləyirik. Bir vaxtlar dünyanın düz vaxtları biz tələbə idik, Sadad dedi ki, bəs, qardaşım Sabir müəllim 8-ci Kilometr qəsəbəsində ev alıb, əşyalarını daşımağa kömək lazımdır. Bir neçə dostlar məmənnuniyyətlə köməyə tələsdik. Elə orda da Sabir müəllimlə tanış olduq. Evin şirinliyinə ortaya bir Gəncə konyakı qoydu. Elə ayaq üstəcə şokoladla vurdub. Dadı hələ də damağımızda qalıb. İndi dünyaca məşhur, ictimai xadim, Türküllük, Turançılıq ideyalarının təbliğatçısı və təşkilatçısı Sabir Rüstəmxanlı ilə biz hamımız qürur duyur, fəxr edirik. Sadad müəllim ilə də onun kimi. Əyalətdə yaşasa da, Sadad müəllimin səs-sədəsi şeirlərinin, publisistik yazılarının səsi çox-çox uzaqlardan gəlir.

Bir vaxtlar əyalətdə yaşayıb-yaradan mərhum dostumuz Vahid Tumaslıya da zarafatla "əyalət şairi" deyirdik. İndi onun həzin, kövrək, həm də üsyankar şeirləri dillər əzbəri deyilmə?!...

Əyaletdə olmaq, yaşamaq torpağa, vətənə, anamızın ocaq daşlarına, sacayağına, nehrəsinə, bulağına, suyuna, təbiətinə, yovşan ətrinə yaxın olmaq demək deyilmi?!

Soruşan yoxdur ki, ay Axadov Müqabil, sən o Lərikin dağ havasını, Çayrudun, Verinin, Vizəzəminin buz kimi suları, təbiətini, ormanlarını qoyub bu izdihamlı Bakıda, səsli-küylü, tixaclı şəhərdə nə

itirmisən. Yaşamaq üçün nə lazımsa, o yerlərdə var. Sərgərdən dərvişlər kimi nə itin azib bu Bakının küçələrində! Elə biz də onun kimi! Yorub bizi bu şəhərin izdihamı, səs-küyü, tixacları. Səhərdən axşama qədər şütyüryük bu küçələri eninə-boyuna, bir tikə çörəkpulu üçün:

*Zülməməli bulaqların
nəğməsiylə boy atmışam.
Şəhər-səhər qartalları
zirvələrdən oyatmışam.
Bər-bəzəkli küçələri
gəzə-gəzə yorulmuşam.
Kəndimizin daş çıraqlı
yollarına vurulmuşam.
Hara getsəm, harda olsam,
ordan ilham alasıyam,
Bilin, kəndçi balasıyam,
bilin, kəndçi balasıyam.*

Vahid Tumaslı.

İndi bu şəhərdə qalanlarımı, ev-eşiyimiz, maşınlarımı, pul-pənəmiz olsa da, ən əsası olan ruhumuz yoxdur. Ümidlərimiz oləziyir bu şəhərdə. Doğulub boy-a-başa çatdığını yurd yerlərinin, zülməli bulaqların həsrətindəyik. Əlimiz çatmir, ünümüz yetmir o yerlərə:

*Əl uzatsam yetməz, Allah,
Gül-çiçəyim bitməz, Allah,
Daha karvan getməz, Allah,
Yazı dağlara-dağlara.*

V.Tumaslı.

Fikrət demişkən, 40 il iki igidin ömrüdür, qardaşlarım, bacılarım. 34 ildən sonra gəldiniz görüşdük, ruhumuz təzələndi, oləziyən ümidlərimiz baş qaldırdı, mürgülü xatırələrimiz oyandı.

Sonda yaxşı iş görmədiniz, dostlar! Cıxıb getdiniz, yenə bizi qoydunuz bu izdihamlı, səsli-küylü şəhərdə tək-tənha. Yaxşı ki bu şəhərdə mavİ Xəzərimiz var. Hərdən sahildə dayanıb piçıldısan ləpələrə qulaq asıb, onunla dərdləşirik. Siz isə, dostlar, heç yaxşı iş görmədiniz. Eybi yox, dost dostun sağlığını istər.

Yenidən sizlərlə 2015-ci ilin 24 martında görüşmək ümidi ilə ayrılıraq...

Sözardı: Acı təəssüf hissi ilə deyim ki, bu görüşərəfəsində mən tam təsadüfən öyrəndim ki, indiki Goranboy rayonunun Safikürd kəndindən olan qrup yoldaşımız Sevda müəllimə uzun sürən ağır xəstə-

likdən sonra 2004-cü ildə dünyasını dəyişib. Bu acı xəbər məni nə qədər sizlətsə da, dostlarımıza demədim, daha doğrusu, deyə bilmədim, necə deyəydim. Axı onlar Sevdanın ünvanını soraqlayırdılar ki, görüşə səsləsinlər. Sevda isə bu dünyada yoxdur daha!

Mən onun ölümünü 10 ildən sonra eşitdim, dedim qoy qrup yoldaşlarımız da 11 ildən sonra növbəti ilin görüşündə eşitsinlər. Bu sevdalı qızın, bizimlə oxuyan bu bəstəboy, qırımsaçlı, mavi gözlü, sakit təbiətli Sevdanın surəti, sıfət cizgiləri, onun varlığı heç gözlərimiz önungdən getmir. Bu ümidişimiz də solan çıçəklər tək oləzidi. Axı biz, 522-ci qrupun üzvlərinin hamısı, onu görmək istəyirdik! Bu dünya niyə belə və fasıldır, görəsən?!

Elə o günlərdə Sevdanın ölüm xəbərinin ağrısını içimdə çəkdiyim anlarda Bəhriyyə müəllimə ilə zəngləşib-əhvallaşdıq. Sözarası dedi ki, Nazir, indi hələ ki, vaxt var, gəlin ünvanlarını bilmədiyim, görüşə qatılmayan Tamaramı, Sevdanı, Nargiləni, Leylanı soraqlayıb tapaq. Dedi ki, mən artıq Şəkidə olanlardan Tamaranı axtarmağa başlamışam, siz də soraqlayın. Özümdən asılı olmayaraq dedim ki, Bəhriyyə, qalanlarını axtar, amma Sevdanı axtarma. Dedi niyə?! Değim ki, artıq Sevda bu dünyada yoxdur! Aman Allah! Qəhərdən boğuldum, telefonda Bəhriyyənin səsi gəlsə də, mən heç nə deyə bilmədim, səsim çıxmadı. Mənim özümdən asılı olmayan hıçqırtıları istəmədim o eşitsin, onsuz da onun qəlbini sınaq idı. O, hələ də 5 il əvvəl itirdiyi həyat yoldaşının nisgili ilə yaşıyır. Səhərisi günü Bəhriyyəyə zəng edib elə qəflətən, bir az da sərt formada Sevdanın ölümünü ona dediyimə görə üzrxahlıq etdim. O da başa düşdü ki, mən bu acı xəbəri ona özümdən asılı olmadan dedim.

Bir neçə gündən sonra yenə zəng edib dedim ki, Bəhriyyə, mən Sevdanın həyat yoldaşı Müzəffərin telefon nömrəsini tapıb ona zəng elədim, xeyli danışdıq. Mən ona 34 ildən sonra 522-ci qrupun 17 nəfərinin yığışmasından, o görüşün təəssüratlarından xeyli danışdım. Sonda öz adımdan, 522-ci qrupumuzun kollektivi adından başsağlığı verdim, eşidib-bilmədiyimizi deyib üzrxahlıq elədim. O da öz növbəsində dərin minnətdarlığını bildirdi. İki qızı, bir oğul övladından, nəvələrindən danışdı. Müzəffər müəllim qalan ömrünü övladlarına, nəvələrinə həsr etdiyindən, həyat yoldaşı Sevda müəllimənin xatirəsini, ondan yadigar qalan tələbəlik şəkillərini, "venetkasını" əziz tutmasından, Naftalan yaxınlığında Safikürd kəndində yaşadıqlarından danışdı, bizləri qonaq dəvət elədi. Bu tərəflərə yolunuz düşsə gəlin, - dedi.

Müzəffər müəllimlə danışığımızdan bir neçə gün sonra, ənənəvi olaraq bir neçə yoldaşla yığılib, çay

süfrəsində əyləşib söhbət edirdik. Bir may günlərindən biri idi. Mən təsadüfən qrup yoldaşımızın ölməndən gec xəbər tutduğumdan, onun həyat yoldaşı ilə telefon söhbətinini deyəndə, uzun illərin dostu, qardaşımız olan Aydın müəllim dedi ki, "Allah sənə insaf versin, bəs Sevda mənim sinif yoldaşım olub, biz bir yerdə oxumuşuq." O da öz növbəsində xeyli xatirələrindən danışdı, Sevdanın xatirəsini ehtiramla yad etdi, "Ruhu behiştlik olsun", dedi.

Mən Aydın müəllimdən xahiş etdim ki, növbəti dəfə kəndə gedəndə mənə xəbər elə, 522-ci qrup adından bir əklil düzəldib göndərək, qoyarsan Sevdanın qəbrinin üstünə. Aydın müəllim xeyli əvvəl 96 yaşlı "leytenant Süleyman" ayamalı qocaman atasını, yaxın zamanlarda isə qayını itirdiyindən tez-tez kəndə getməli olurdu. Son dəfə o, mənə zəng vurdur və dedi:

-Qardaş, gələndə vaxt eləyib səni görə bilmədim, indi mən Sevdanın qəbri ilə üz-üzə dayanmışam, sizin əvəzinizdən də qəbrinin üstünə güllər düzmişəm.

Mən ona minnətdarlığını bildirdim və soruşdum ki, "sinə daşının üstünə nələrsə yazılıbm?" Aydın müəllim telefonda həmin yazını mənə oxudu:

*"Satın alınsayıdı, həyatda ömür, il,
Qanımız bahasına alardıq, ana!
Ömürdən hədiyyə olsayıdı ağər,
Ömrümüzdən ömrünə calardıq, ana!"*

20.12.2004

Bu sətirləri oxuyub mənə dediyi anlarda Aydın müəllimin səsindəki titrəyişi, qəhəri hiss etdim, necə də olsa, uzun illər bir yerdə oxumüşdər. Yada düşən xatirələr, Vahid Tumasının sətirlərində olduğu kimi çözələnib gedirdi:

*Sənli günlər yaddaşımda
Mamırlaşan qayadımı?!
O ayları, o illəri
Haray salım, oyadımmı?!*

İndi Sevda çoxdan haqq dünyasına qovuşub, biz isə hələ bu fani dünyada gəzib əl-ayağa dolaşırıq. İndi bi-zə Ramiz Rövşənin, "Mən öləndə ağlamağa, bütün dostlar sağ ola kaş..." ibratımız kəlamlarını xatırlamaq, qrup yoldaşımız Sevdanın haqqında yaddaşlarda qalan xoş xatirələri danışmaq, onun ruhunu anmaq və mürgülü xatirələri sətirlərə köçürmək qalır.

Ölümünü, dünyadan köcdüyünü bilməyib, qəbrinin üstünə gələ bilmədiyimizə görə ruhun bizi bağışlasın, Sevda müəllimə! Ruhun behiştlik olsun! Amin!

RƏHMAN BAYRAM

Göyçə

Əzizim, Göyçə mənə,
Vurğunam göy çəmənə,
Mən Göyçəyə həsrətəm,
Həsrətmi Göyçə mənə?

Bəxtim tarimar olub,
Varlığımı alıbdı,
Düşməndə Göyçə adlı,
Bir sevgilim qalıbdı.

Mən aşiq, bəxtəvərəm,
Düşübüdə bəxtə vərəm.
Göyçə adlı yaram var,
Sağalsa, bəxtəvərəm.

Qayıdar ulu Göyçəm,
Keçə illər, qerinə,
Diz çöküb, baş qoyaram,
Ələsgərin qəbrinə.

Xudafərin körpüsü

Sökmək isteyirlər Xudafərini,
Silinər bir xalqın tarixi, izi.
Bu gün keçmişini, sabah dilini,
Satanlar kor qoyur tariximizi!

Bircə dirək qopsa Xudafərindən,
Daşlaşış döneni olsam dirəyə.
Keçərəm canımdan heç düşünmədən,
Xalqımın tarixi yaşasın deyə.

Dərd verib Gülüstan, o vaxtdan hələ,
Çalınır laylamız hicran telində,
Bir zaman gələcək həsrətli gözlər,
Yetəcək vüsala Xudafərində.

Bir kəlmə danışsa ana dilində,
Əzilir o tayda bacım, qardaşım.
Mən necə yanmayım, doğma elimdə,
Dilim talan olsun hər addımbaşı.

Uludur torpağım, kök atıb burda,
Nizami, Sabirtək dahilərimiz.
Milli dəyərlərin sıpəri olaq,
Qoruyaq, ölməsin, ana dilimiz.

Yağış

Sıxıdı gözlərini bulud bir anlıq,
Ana təbiətin çohrəsi güldü.
Sərdi məxmər xalı çölə, çəmənə,
Meşədə ağaçın pöhrəsi güldü.

Təşnə səhraları gəttirdi cana,
Tər lalənin rəngi boyandı qana,
Bol nemət bəxş etdi dağa, arana,
Tarlada kəndlinin bəhrəsi güldü.

Yuyundu çiçəklər, çımdı yasəmən,
Al-əlvan göründü laləzar-çəmən,
Yamaclarda şəhə döndü duman-çən,
Kənddə nənələrin nehrəsi güldü.

Vətən adlı sevgilim var

Vətən adlı sevgilim var,
Həsrəti öldürər məni.
Qarabağtək nisgilim var,
Xiffəti əridər məni.

Qayasında daş olmasam,
Dərdinə sirdaş olmasam,
Gözlərində yaş olmasam,
Baxışı söndürər məni.

Təşnəsinə göl olaram,
Düşməninə sel olaram,
Ocağında kül olaram,
Atəşi dindirər məni.

Xalq birləşib cəm olarsa,
Yumruqtək möhkəm olarsa,
Torpaq bütöv, tam olarsa,
Qeyrət sevindirər məni.

Rəhmanam, Vətən daşıyam,
Bu yurdun vətəndaşıyam,
Qarabağın göz yaşıyam,
Qələbə güldürər məni.

O gözəl məni

Ala gözlərinin düşdüm sehrinə,
Dedim o da görüb bir sezər məni.
Dedim tənha gəzmə, gələrsən gözə,
Almadı vecinə o gözəl məni.

İstədim görüşə çıxım, gizlicə,
Şehirli gözlərə baxım gizlicə,
Yumşaq əllərini sixım, gizlicə,
Saldı səhralara o göz, əl məni.

Gözəllik ruhuma müşkü ənbərdi,
Rəhman, dünya malı gəldi-gedərdi,
Həmən unudaram ömürlük dərdi,
Bilsəm ki, o gözəl yar gözlər məni.

Ürəyim yanır

Tanrıdan pay olan ömrü əridib,
Gecələr işləyib, gündüz yun didib,
Yeddi oğul, bir gözəl qız böyüdüb
Atılmış anaya ürəyim yanır.

Hikməti sözdə gəz, birliyi eldə,
Ayrılıq kəlməsi asandır dildə,
Təbiət aynası, füsunkar göldə
Tək üzən sonaya ürəyim yanır.

İlk baxışdan bir egyptə bənd olan,
İlahi eşqiyələ göyə ucalan,
Qarşılıqsız sevdasıyla qocalan
Bir gülü rənaya ürəyim yanır.

Zirvələrə həsrət qalan qartala,
Yavrusundan ayrı düşən marala,
Pozulanda səfi, qalanda dala
Pərişan durnaya ürəyim yanır.

Nakam eşqdən ürəyimə dərd dolan,
Bu dünyadan, şeytan deyir, gen dolan,
Nakam bir sevgidən çıçəktək solan
O əli xınaya ürəyim yanır.

Rəhmanam, ömür tək bir yol üstəyəm,
Dostluğa sağlamam, eşqə xəstəyəm,
Vətən torpağında ölmək istəyən,
Bir qərib doğmaya ürəyim yanır.

Ölənlərə matəm saxlamaz dünya

Hər tərki dünyaya göz yaşı tökməz,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.
Hər dağilan yurdun dərdini çəkməz,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.

Fatehlər, sultanlar köçdü cahandan,
Peyğəmbər insanlar köçdü cahandan,
Neçə süleymanlar köçdü cahandan,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.

Soyqırım sizlatmaz puç vicdanını,
Duymaz anaların ah-fəğanını,
Görməz, şəhidlərin axan qanını,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.

Dərd etsək möcüzə, nağıl olmazdı,
Sevsəydi riyakar, paxıl olmazdı,
Saxlasa bu qədər ahıl olmazdı,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.

Rəhman, bu dünyanın bilinməz yaşı,
Əzəldən olmayıb dostu, sirdəsi,
Ağlasa, qalmazdı gözünün yaşı,
Ölənlərə matəm saxlamaz dünya.

Dağların

Ha baxsan görünməz zirvədə qarı,
Həmişə dumandı, başı dağların.
Tükənməz sərvətdi, təbiət vari,
Torpağı dağların, daşı dağların.

Yazda çiçəkləri min dərdə dərman,
Yayda dolaylarda azarsan, inan,
Payızı cənnətdi, ol qışa mehman,
Gözəldi bəmbəyaz, qışa dağların.

Zirvələr vüqarı, əzəmətidir,
Qayalar dözümü, dəyanətidir,
Meşələr neməti, bərəketidir,
Bulaqlar gözünün yaşı dağların.

Köksündə yüzlərlə yaniq yeri var,
Torpaqda tarixin qınaq yeri var,
Dəyanət meydanı, sınaq yeri var,
Çatılmaz bir dəfə qaşı dağların.

Rəhman, bir dəyə qur dərə qaşında,
Dürmələ pendiri sac lavaşında,
Bir gecə qonaq qal bulaq başında,
Şor dərdini, ol sirdəsi dağların.

DAĞLAR MARALA QALDI...

(xatirə-oçerk)

Başı dumannı dağlar,
Dərəsi qannı dağlar.
Sən bizə vətən idin,
Olma gəl qanni, dağlar.

Dağların lalasına,
Gülünə, lalasına.
Bizi səndən edəni
Həsrət qoy balasına.

Dağlardan gələr yeli,
Dibindən axar seli.
Düşməni od aparsın,
Yerindən etdi eli.

Dağların gül-çiçəyi,
Çiçəyin al ləçəyi.
Gülləyə qurban getdi
Balamın ən göyçəyi.

Zalim, öymə özünü,
Zaman deyər sözünü,
Bu yurdun oğulları
Bir gün oyar gözünü.

Ana yurdumdur mənim
Dərələyəz mahalı.
Sənsiz dözə bilmirəm:
Ürəyimin yox hali...

Ay gələn, haralısan?
Dağların maralısan?!
Qanlı yaşın göl olub;
Səndəmi yaralısan?

ULU DƏRƏLƏYƏZİN NAĞILABƏNZƏR ƏHVVALATLARI

*Ürək burda, qan ordadır,
Nərəs burda, can ordadır.*

BURA VƏTƏNDİR!!!

Qəbələnin Vəndam qəsəbəsinin Rüsyən məhəlləsində ("Yeddi gözəl"də) təsadüfən üç övladı ilə bir günlüyü qonşum Gülcüçəkgilə istirahətə gələn xanımla tanış olduq. Baş polis serjantı idi. Tez-tez telefonla cavab verməli olurdu.

Mənim üçün uşaq dünyası daha maraqlı olduğuna görə məktəblilərlə söhbətə başladım. Bakıda yaşayırıdalar. "Əsliniz haradandır?" - deyə soruştum. Yeddinci sinif şagirdi Lazim fəxrlə, xüsusi bir tonla cavab verdii:

-Cermuqdan, Dərələyəzdənik!..

Sanki qəlbimə bir nur doldu. Sevindim və bir az da bu cavaba heyvət etdim. Axı bu körpə heç vaxt Dərələyəzi görməmişdi. Amma baxın necə də fəxrlə, sevinclə dedi ki, Dərələyəzdənik. Cermuq (İstisu) gözlərim önündə canlandı. Kotanlı, Herher, Gen dərə, Hovuzlar, Muradlıpə və digər yerləri xatırladı...

Vətəninin adını sonsuz məhəbbətlə dilinə gətirən yeniyetmənin sözü çoxdan nəzərdə tutduğum "Dərələyəz əhvalatları"na yenidən nəzər salmağım və mövzunu davam etdirməyim üçün sanki bir çağırış oldu...

Şah İsmayıllı Xətainin vəziri Rəvanqulu xanın tiddirdiyi qala sonralar İrəvan qalası kimi yaddaşlara həkk olunmuşdu. Qədim türk torpaqları idi bu məmləkət. İblis xislətlilər zaman-zaman burada yurd-yuva qurdular, ev sahiblərini sıxışdırmağa başladılar. Bu gün Qərbi Azərbaycanda bir nəfər də olsun türk qalmayıb. (Amma quldur xislətlilər doğma torpağımız olan Qarabağa xüsusi status tələb edirlər. Qəribə məntiqdir. Belə yerdə atalar deyib: "Tapan tapanın olsa, çoban bəy olar".) Ulu Dərələyəz mahalı da yad tapdağı altındadır. Bu az imiş kimi Zəngəzur da getdi. İndi isə Qarabağda qanlar töküür, canlar yaxılır. Dünyanın gözü qarşısında ədalətsizlik, vəhşilik, vandalizm baş alıb gedir.

Azərbaycan haqqı, ədaləti bərpa etmək üçün 80-ci

illərin sonlarından mübarizə yollarındadır. Biz mütləq qalib gələcəyik. Torpaqlarımız işğaldan azad ediləcəkdir. Dünya düzəlcəkdir. Hələ, bəlkə balaca Ləzim Elxanoğlu da sevə-sevə adını çəkdiyi, özünü görmediyi doğma Dərələyəzinə qovuşacaqdır!..

...Qədim Dərələyəz mahali Qərbi Azərbaycan ərazisinin böyük bir hissəsini əhatə edir. İgid, adlı-sanlı oğulları ilə bərabər, nağıllı-dastanlı, sazlı-sözlü sinədəftərləri ilə də məşhurdur bu mahal. Zaman-zaman saz ustadları elin dərd-sərini, sevincini dilə gətirib. Məşhur qara zurna ustaları Əhməd, Azay, Balay, Surxay və onlarla birgə neçə-neçə tanınmış ustadlar, aşıqlar el şənliklərinin fəxriyidilər.

*Bir heyət dünənəsidir
Sazın sarı simləri.
Məhəbbət yuvasıdır
Sazın sarı simləri.*

Zamanın olaylarını sinəsində kökləyən Dərələyəz ağbirçəklərindən biri də yaşı əsri ötmüş Ziba nənədir. XX əsrin ortalarında repressiyaya məruz qalan nənə Goranboyun Xoylu kəndində məskunlaşdır. Üzü nurlu, sözü-söhbəti mərcan kimi saplara düzülü, ağbirçək Ziba nənəmiz Bakıya - bizə gələndə həmişə toy-bayram olardı ailəmiz üçün. Uşaqlıq plərlərimi xatırlayardım. İki sevimli xalam - Münəvvər xalam və Güllər xalam bizə gələndə çox sevinər, səhərə qədər onların maraqlı söhbətlərini dinləməkdən zövq alardıq. Ziba nənə də bizdə olanda uçaqlı-böyüklü eyni hissəleri keçirərdik. Axşam olanda, işdən-gücdən qurtaranda onun ətrafında düzülər, şirin-şəkər söhbətlərindən doymazdıq.

Uzun müddət idi ki, beynimdə dolaşan, ürəyimdə bərqərar olan, mənə rahatlıq verməyən, fikrimdə müxtəlif süjet xətləri qurdugum bu söhbətləri, nəhayət ki, yeni bir səpkidə qələmə tuş edib Sizə. - dərələyəzlilərə, Qərbi Azərbaycan əhlinə, Bütöv Azərbaycanı sevənlərə, daha geniş anlamda Türk dünyasına ərməğan etməyə qərar verdim...

BİRİNCİ ƏHVALAT

*Ana yurdumdur mənim.
Dərələyəz mahalı.
Sənsiz dözə bilmirəm:
Ürəyimin yox həl.*

"XX əsrin 30-cu illərinin ortalarından başlayaraq Qərbi Azərbaycanın bir çox kəndlərinin əhalisini deportasiya etdirilər. Bu yurd yerlərindən biri də bəşər tarixi qədər qədim olan, ığidlər oylığı Canı idid. Həmin müdhiş tarixdən etibarən, bu kəndin adı xəritələrdən

yaddaşlara köcdü.

Bu kəndin mənəm-mənəm deyən igid, qeyrətli oğullarından biri də Allahverdiyev Mənsim Kərbəlayı Xəlil oğlu idi. Mənəvi zənginliklərinə görə böyük nüfuz sahibi idi. Həm də mahir ovçu və pəhləvan gücünə malik olan bir igid kimi tanınırı.

Günlərin birində Mənsim baba ov həvəsinə düşür. Qalın meşəlikdə yavaş-yavaş gedir, gözləri ov axtarır. Birdən ağacların arasından görür ki, bir ayı arxayıñ-arxayıñ ona tərəf gəlir. Ayını nişangaha götürür, gülə açılır. Möcüzəyə bax ki, babanın gulləsi boşə gedir. Mənsim baba təəccüblənir və pərt olur. Ayı isə bu vaxt ovçunu görür, qəzəblənmiş halda Mənsim baba-yə hücum edir. Hiddətlə cumub tūfəngi ovçunun əlin-dən vurub salır, bu bazburutlu kişi ilə tutaqlaşır. Çox süpürləşirlər. Mənsim baba görür ki, yox, bu həna o hənadan deyil, ayı çox nəhəng və qüvvətlidir, ona güc gələ bilməyəcək.

Mənsim baba hiyləyə əl atır. (Ulu Tanrıımız şürə bəxş etməklə İnsani Yer üzünən digər canlılarından fərqləndirmişdir). Ovçu ayının qabaq ayaqlarından bərk-bərk yapışır, onu qədəm-qədəm geriyə itələyir. Arxada dibigörünməz uçurum var idi. Əğər ayını uçuruma itəleyə bilsə, xilas olacaqdı. Ayıya zor etmək isə çox çətin idi. Bu yerdə atalar deyib ki, ölmək ölməkdir, xırıldamaq nə deməkdir. Canını dişinə tutub var gücü ilə ayını geri itələməyə cəhd edirdi. Mənsim baba ölüm-dirim qarşısında idi. Can şirin şeydir. O da canını dişinə tutub ayıya müqavimət göstərməkdə idi. Mənsim baba ayı ilə uçurum arasındaki məsafləni təxminən tarazlaşdırır, qəflətən əllərini ayıdan çəkib kənara atılır. Ayı müvəzətini saxlaya bilməyib nərili-gurultu ilə uçuruma yuvarlanır. Ağır savaşdan qalib çıxan ovçu al-qan içində, paltarları cırıq-cırıq halda bir təhər gəlib evə çıxır. Bu əhvalatı bütün kənd eşidir, cəsur ovçunun cömərdliyini alqışlayır. Bu qəhrəmanlığın sorağı tezliklə ətraf kəndlərə - Qabaxlı, Herher, Qovuşaq, Kotanlı, Tarp, Terp, Kösbək, Gomur, Cul, Gülüdüzü, Qaraqaya, Gədik vəngi, Ələyəz, Arınc, Bulqalar, Nəbilər, Axta və Dərələyəzin digər yaşayış məskənlərinə yayılır".

İKİNCİ ƏHVALAT

*Ay gələn, haralısan?..
Bu dağın maralısan?
Qanlı yaşın göl olub;
Səndəmi yaralısan?*

Ziba nənəmizin ayı ilə bağlı söhbəti belədir:

"Dərələyəzli aşiq Zeynal yaşadığı Kotanlı kəndindən (sonralar erməni faşistləri bu kəndin adını dəyişdirib Qarmraşen-Karmraşen adlandırıblar) Caniya yol-

lanır ki, məşhur silah ustası Mehdiyə yaraq sıfarişi versin. Şair tələsirdi ki, tez sıfarişini verib işiq üzü geriyə qayıtsın. Lakin atalar demiş, sən saydığını say, gör fələk nə sayır. Nagahani şairin qarşısına bir ayı çıxır. Şair sarısını udur. İsteyir geri dönsün. Düşünür ki, bu, mümkün olan iş deyil: ayı arxadan çatıb onu parçalayacaq. Bəs neyləsin? Silahı yox, yaxında kimsə yox, özünün də ki, Mənsim kimi pəhləvanlığı yox, gücü yox, zoru yox. Qalır mat-məətəl. Ayının isə vəcinə deyil ki, bu, şairdir, kimdir. Allah ona yem göndərib bu bəni-adəmi. Bəli, eləmə tənbəllik, yapışır şair Zeynalın yaxasından, yixır yerə. İsteyir ki, belini sindirsün. Zeynal ayının məqsədini başa düşür. Çünkü bu, ayılara xas olan bir üslül idi: əvvəlcə ovun onurğa sütunuń qırmalı idi.

Birdən Zeynalın aqlına belə bir fikir gəlir ki, şeir desin. Doğrudur, ani olaraq həm də düşünür ki, ayı nə qanır şeir nədir, şairlik nədir. Amma ölüm məqamı gəlib çatmışdı, əli-ayağı hər yerdən üzülmüşdü, təkcə və son gümanı şeir idi, sonrası nə təhər olar, olar. Beləliklə, "Ya Mədəd!" deyib başlayır avazla şeir deməyə.

Zeynal sinədəftər şairlərdən imiş. Şeiri deyir, deyir: qoşma, gəraylı, təcnis, ayaqlı təcnis, cığalı təcnis, dodaqdəyməz, dildönməz, dilarxası... Muncuq sapa düzülən kimi bunlar da şairin nitqindən süzülürdü. Qəribə idi: o, şeir dedikcə ayı da ona maddim-maddim tamaşa edirdi. Zeynal o qədər şeir söyləyir ki, daha təqətdən düşür. Dili topuq vurur, nitqi dolaşırı. Şeirin ahəngindən məst olan ayı şairin yaxasını buraxır. Zeynal qorxa-qorxa ayağa qalxır. Ayı Zeynala bir dəha diqqətlə nəzər salır, üzünə tüpürür, geri dönür, arxasına baxmadan ləngər vura-vura gedir. Heç inanılaşı deyildi. Amma baş vermiş hadisədir. Bəzən dünyada belə möcüzələr olurmuş...

Sənətin, poeziyanın, xoş, ürəyəyatan avazın sayəsində şair Zeynal ölümün pəncəsindən xilas olur. Da-banına tüpürərək ağızı geriyə - Kotanlıya qaçıır. Qorxudan bir ay yorğan-döşək xəstəsi olur".

ÜÇÜNCÜ ƏHVALAT

*Dağların gül-çiçəyi,
Çiçəyin al ləçəyi,
Nahadın qurban getdi
Balamın ən göyçəyi.*

"Bu əhvalat ilanlarla bağlıdır", - deyə gözəl nənəmiz növbəti səhbətinə başladı.

"Bir kişi tez-tez Ağrı dağına gedib oradan ilan tutarmış. Növbəti səfərində bu mahir ilantutdan oğlunu da özü ilə aparır.

Kişi elə avazla oxuyurmuş ki, ilanlara təsir edə bilsin. İlanlar bu səsin sehrinə yuvalarından bayır çıxır-

mış. Onlar görünən kimi ilanovlayan bu zəhərli canlıları dərhal tutub torbasına yiğirmiş. Birdən qəribə bir hadisə baş verdi: nəhəng bir ilan fişilti ilə qayaların arasından çıxdı, bir göz qırpmında yaxınlıqdakı mağaraya girib yox oldu. İlantut ömründə belə nəhəg, belə uzun ilan görməmişdi. Bir az qorxdu, bir az həyəcanlandı. Amma... peşə marağı hər şeyi unutdurdu. O, mağaranın qarşısında durub daha avazla oxumağa başladı. Sanki ilan acığa bayır çıxmır, kişi də inadından əl çəkmirdi. Oğlu yalvarır, "Ata, gəl gedək", - desə də kişi onun sözlerinə əhəmiyyət vermirdi. Ayaqlarını və ağacını qəzəblə yerə vuraraq oxumağına davam edirdi. Birdən ilanın iri başı mağaranın ağızında göründü. Bir anda ovçusunu sümürüb uddu, yenə mağaranın ağızından çəkilərək yox oldu. Bu dəhşətli, qeyri-adi hadisəni vahimə içərisində seyr edən oğlun əli-ayağı tutulur, dağdan yumbalanaraq dərəyə düşür, çayın qırığında bir daşa ilişib qalır.

Təsadüfən oradan keçən bir köçün adamları inilti, zarılı eşidib dayanırlar. Səs tərəfə gedib yaraşlıqlı bir oğlunu al qan içində görürələr. Can çəkişən gənci birtəhər dərədən çıxarırlar. Aylarla zavallı gəncə qulluq etsələr də, heç bir faydası olmur. Oğlan gündən-günə saralıb-solur, qupquru quruyaraq çöpə dönür və nəhayət, dünyasını dəyişir".

DÖRDÜNCÜ ƏHVALAT

*Başı dumanni dağlar,
Dərəsi qanni dağlar.
Sən bizə vətən idin,
Olma gəl qanni, dağlar.*

"Gənc Mənsim artıq ahil yaşlarında idi. Bir gün taxıl zəmisini suvarırmış. Belindəki xəncəri kəmərqarışığı taladakı ağacdən asır. Bir azdan yorulur. Dincəlmək üçün kəməri asıldığı ağacın kölgəsinə gəlir. Görür ki, xəncər yerində yoxdur. Ora xəncər, bura xəncər, xəncər bir parça yağılı əppək (çörək) olub çəkilir göyə. Yenə də ümidiñi üzməyib axtarmağa başlayır, ətrafi gəzib -dolaşır. Birdən görür ki, xəncər də, kəmər də başqa bir ağacın altındadır. Kişi mat qalır, görəsən, bu xəncəri buraya kim gətirib? Axı ətrafdə bir inni-cinni də yoxdur. Mənsim baba hənerti duyur. Elə bil kimsə ona deyir ki, bir başını qaldır, yuxarı bax. O, başını qaldırıb yuxarı baxır, heyrətdən donub yerində qalır. Bir ayı aralıdakı iri qayanın başında arxa ayaqlarını üstə oturub ona tamaşa edirdi. Birdən-birə hər şey ona aydın oldu. Sən demə, az da olsa, ayının da şüüru var. Bu ayı da dərk edir ki, xəncər onun düşmənidir. Odur ki, onu biçinçinin yanından uzaqlaşdırıb. Amma yaxşı gizlədə bilməyib, kələyinin üstü açılıb.

Mənsim baba xəncərini, kəmərini götürüb belinə

bağlıdır, geri qayıdır. Hərdən dönüb geriyə baxırdı. Ayı isə oturduğu yerdən tərpənmir, Mənsim baba xeyli uzaqlaşana qədər onu gözdən qoymur.

BEŞİNCİ ƏHVALAT

*Zalim, öymə özünü,
Zaman deyər sözünü.
Bu yurdun oğulları
Bir gün oyar gözünü.*

Mənsim baba muzdurluq etməklə dolanan ermənilərə (!!!) Çuxur biçənəkdə ot biçdirirmiş. Nahar vaxtı gəlib çatrı. Hamı oturub çörək yeməyə başlayır. Muzdurlar iri bir qayanın kölgəsində oturmuşdular. Ayran içən kim, şor-çörək yeyən kim, lavaş-pendir yeyən kim... Qəfildən qayanın yan tərəfindən İri, buynuzlu, uzun bir ilan çıxır. Oturanlar özünə gəlməmiş ilan ildirim sürətilə gəlib yeməklə məşğul olan ermənilərdən bir yekəpərinin üzərinə atılır. Bir an çəkmir, sürüyüb yerə düşür, aradan çıxıb yox olur. Erməni isə çırçıır çığırır, gömgöy göyərir, ölürlər. Adamlar təəccüblənlər ki, niyə ilan dövrə vurub, məhz bu erməninin üzərinə atıldı. Deyilənə görə, həmin adam (adam demək mümkünürse) çox mərdimazar, evlər yıxan, nəhaq işlər görən birisi imiş, coxlarına pislik edibmiş. Hamının ondan zəhləsi gedərmış. Elə bu səbəbdən də bu murdarın ölümünə heç kəs təəssüflənmir. Əksinə, camaat sevinir, rahat nəfəs alır ki, bu satqından, danosbazdan canları qurtardı.

ALTINCI ƏHVALAT

*Dağlardan gələr yeli,
Dərədən axar seli.
Düşməni od aparsın,
Yurdundan etdi eli.*

Bu, Ziba nənənin özünün başına gələn əhvalatdır. Nənə yenə söz boxçasını qarşımızda açdı. Danışlığı əhvalat çox məzəli, gülməli idi: "Bir gün Gədik vəngə - toya getməli oldum. Bəzəndim, düzəndim, lələcəvahiratımı üst-başına düzüb ata mindim, yola düzəldim. Bütün Dərələyəz qadınları kimi mənim də yaxşı at çapmağım var idi. Az vaxtda gəlib Goy dərəyə çatdım. Tələsirdim ki, toy evinə tez gedib çıxmış. Birdən at dayandı, tənbəl-tənbəl qulaqlarını şəkləməyə, yelləməyə başladı. Hərdən də ayaqlarını yerə vurub finxirirdi. Əstəğfürullah, bu, nə iş idi mən düşdüm!? Nə qədər dizimlə mahmızladımsa, at elə bil deyirdi ki, vur ölüm, amma yerimdən tərpənən deyiləm. Birdən yolun sağ-solundakı topulğa kolları diqqətimi cəlb elədi. Kollarda ən azı 30-40 ilan bir-birinə dolas-

mışdı. Hamısı da kola sarılıb, amma başları bir yerə toplanıbdi. İlamlara baxdim, yola baxdim, ata baxdim. Gördüm ki, yox, ne bu toya gedə biləcəm, nə də qızgınlinlə oynaya biləcəm. Buradan keçəm, ilanlar at ayaqlarının tappiltisini eşidib üstümə töküllüşəcəklər. Başqa yol da yoxdur. Allah ilanlara insaf versin. Mənənə yol versələr, 10-15 dəqiqəyə toy evinə çatacaqdım. Day neyləmək olar, canımdan keçməmişdim ki. Toy yaxşıdır, amma salamat qalmaq daha yaxşıdır. Yavaşca atın başını dindərdim Caniya. - evimizə tərəf. Mənsim (Ziba nənənin ömr-gün yoldaşı) məni həyətdə görəndə mat qaldı.

-A Ziba, toydan nə tez qayıtdın? - deyə təəccüblə xəbər aldı.

Pərt halda dilləndim:

-Heç getdim ki, qayıdam da.

Dilxor-dilxor əhvalatı danışdım. Kişi şaqqana çəkib ürəkdən güldü. Bir az da pərt oldum:

-Niyə gülürsən? Sevin ki, bir heyłə ilanın əlindən salamat qaçıb canımı qurtarmışam.

Mənsim dedi ki, ora ilanların ocağıdır. Ocaq ilanları isə adamı sancırmaz. Nahaq yerə qayıtmışan. Daha olan olmuşdu. Geri qayıdası deyildim ki. Artıq hava da qaralmışdı..."

YEDDİNCİ ƏHVALAT

*Dağların lalasına,
Gülünə, lalasına.
Bizi səndən edəni
Həsrət qoy balasına.*

XIX əsrin sonları, XX əsrin əvvəllərində mahir silah ustası Mehdini Dərələyəz mahalında tanımayan yox idi. Uzaq-uzaq ellərdən onun sorağını alıb yanına silah düzəldirməyə gələrmişlər. Bu hesabla da usta Mehdinin vari-dövləti başından aşarmış.

...Ziba nənə nağııl edirdi ki, XX əsrin əvvəlləri imiş. Göreşən ermənilər yenə dinc durmur, qırğın salırlar. Usta Mehdi də uzun mübarizədən, silahlı müqavimətdən sonra (bu baradə irəlidə bir az geniş danişlacaq), başqaları kimi o da ailəsini, yaxınlarını ölüm dən, digər fəna hallardan xilas etmək üçün üz tutur Azərbaycana.

Mal-heyvan sürülərinin sayı-hesabı yox idi. Gəncəyə, sonra Ağdama gəlirlər. Burada çox axar-baxarlı, çəmənşər bir yerdə məskən salırlar. Sən demə, burra Qarabağın "mənəm-mənəm" deyən bəylərindən birinin qoruğu imiş. Bəyə xəbər çatır ki, bəs deməzsənmi qoruqda düşərgə salıblar. Bəy bərk əsəbiləşir ki, o adamlar nəkarədlər ki, mənim torpağımı basıblar. Nökər-naib cavab verir ki, bəy, qadan alım, yaxşısı budur ki, özün təşrif aparasan, oradakı adamların zəh-

mindən bağırmız yarıldı.

Bəyin marağı bir az da artdı, qəzəbi də şiddətləndi. Göstəriş verdi ki, tayfanın ığidləri atlara süvar olsunlar, görək bu ciyərli adamlar kimdirler. Büyük bir yaraqlı-yasaqlı dəstə qoruğa yollanır. Qoruğa çatanda usta Mehdinin azman görkəmli oğulları cəld "Xoş gəlmisiniz" deyib atların cilovlarından yapışırlar. Usta Mehdinin tapşırığına əsasən, dəvətsiz qonaqlara ehtiram göstərirlər. Bəy görür ki, oba adamları geyimli-keçimli, zinətli, yaraqlı, ığidlərin gözlərindən qan damır, qan-qan deyirlər. Başa düşür ki, yox, bu, hər kimdirse, çox sanballı, çox zor adamdır. Bəyin adamları bu qarşılanmadan sanki ovsunlanırlar. Atlardan enirlər. Heyvanlar kəsilsər, qazanlar asılır, mis samovarlar tüstülenir, şişlər hazırlanır. Sonsuz hörmət, ehtiram... Bəy bu büsata mat qalır.

Usta Mehdi qonaqlarla tanışlıqdan sonra səmimi söhbətə başlayır. Bildirir ki, erməni-müsəlman davası ilə bağlı yurddan didərgin düşüblər. "Sakitlik bərpa olunduğu üçün geriyə - Dərələyəz mahalına qayıdırıq. İndi yolüstü burada bir az dincəlmək istədik". Qarabağ bəyi deyir ki, usta, torpaqlarımın ucu-bucağı, varidatımın sayı-hesabı yoxdur. Görürəm ki, çox laiyqli insansan. Var-dövlətimin yarısını sənə verirəm, mənə qardaş ol, qal burada, mən də təkəm. Usta Mehdi çox nəzakətlə bəyin təklifinə etiraz edir:

Sağ ol, bəy, minnətdaram. Amma ata ocağını, o dağları, o bulaqları unuda bilmərəm. Erməniyə göz dağı olmaq üçün qayıtmalıyıq o yurda!

Aradan on gün keçir, usta Mehdi ağır xəstələnir. Büyük oğlu Əli gedib Ağdamdan atası üçün dava-dərman alıb gətirir:

-Ata, narahat olma, sənə dava-dərman alıb gətirmişəm, inşallah, tezliklə sağalacaqsan.

-Yox, ay oğul, mənimki dərmandan keçib. Məhəmməd Əli Mustafa indicə yanımıda idi. Dedi ki, usta Mehdi, sənin vaxtin günorta namazında tamam olur, hazırlaş... İndi, ay oğul, mən dərman içib bədənimi murdarlaya bilmərəm. Bircə onu qulaqlarınızda sıraqa edin ki, ermənilər çox xain, alçaq, yaramaz və etibarsızdırular. Onlarla ehtiyatlı olun. Həmişə o alçaqlardan özünüüz qoruyun.

Və... birdən usta Mehdinin gözləri Əlinin gözlərinə baxa-baxa astaca yumulur.

Onun dəfn mərasimi adına layiq şəkildə, çox şərafətli tərzdə təşkil edilir. Artıq beş-on gün ərzində usta Mehdi şəxsiyyəti ilə bağlı xəbər bütün Qarabağa yayılmışdı. Qarabağın bütün say-seçmə adamları bu dəfəndə iştirak etdirilər. Dərələyəzin sənətkar oğlunu, ığid övladını Ağdamın Kəkili Qərvənd kəndindəki Tağıbəyli qəbiristanlığında torpağa tapşırırlar, ona layıqli ehsan verirlər. Usta Mehdinin baş daşı yazısını oğlu Əli qələmə alır. Daş üzərində qədimdəngəlmə adətə

görə çəkic, zindan və silah şəkli də həkk edilmişdir. Yəni bu, o deməkdir ki, məzarda uyuyan şəxs silah usası idi. Bu hadisə, təxminən 1905-1906-cı illərdə baş vermişdir. O zaman Ziba nənə 10-12 yaşlarında olarmış.

İllər ötüb, qərinələr keçib. Bu gün artıq Mənsim baba da, əsrdən artıq yaşamış Ziba nənə də əbədiyyətə qovuşmuşdur... Canı da yoxdur...

Haşiyə: Bir dəfə usta Mehdinin nəvələri. - Həsən müəllim, Mahi nənə, Gülənbər nənə, Sona, Paşa əmi, Firuzə, Şövkət, Aslan, Allahverdi, İnşallah, Sultan və digərləri bir yerdə idilər. Söhbətin mövzusu Dərələyəzdən idi. Hami keçmişləri xatırlayır, Dərələyəzli, Canılı günlərini yad edirdi. Paşa əmi dedi ki, mən hər il yayda ailəmələ birgə yalnız adı qalan Caniya gedir, uşaqlığımın keçdiyi bulaqların başında məclis qururam, oranın havasını uduram, balalarıma ata ocağı barədə danışır, murdar ermənilərin vəhşiliklərdən bəhs edirəm. Sanki bununla bir az təsəlli tapıram.

Haşiyə: Ziba nənənin bacısı Quba nənə usta Mehdinin gəlini idi. O da 118 yaşında vəfat etmişdir. Quba nənə də elə-belə qadılardan olmayıb-qoçaq, namuslu, cəsur bir xanım olmuşdur. Hamisının ruhu şad olsun!...

Haşiyə: Milli azadlıq hərəkatının başlandığı dövr idı, Qarabağdan zəng etdirilər ki, usta Mehdinin qızı Tuyğun nənə dünyasını dəyişmişdir. Ailəlikcə Ağdamın Mərzili kəndinə - yas mərasiminə yola düşdü. Ağdama çatanda yerli adamlardan Tağıbəyli qəbiristanlığını soraqladıq və tapdıq. Dördyünlər ayricindəki çox qədim bir qəbiristanlığın yanında maşınımız dayandı. Bura Mehdi babamızın uyuduğu Tağıbəyli qəbiristanlığı idı. Ona "qəriblər qəbiristanlığı" da deyirdilər.

Maşından düşdü. Əlamətlərinə görə (çəkic, zindan, silah) babanın qəbrini axtarmağa başladıq. Usta Mehdinin nəticəsi baba qəbrini axtarırdı. Həyəcanla, həsrətlə, ürək yanğısı ilə qan-tər içində ot-ələfi arala-yaraq 40 dərəcə istinin şiddətinə, sel kimi axan tərə baxayaraq, üç balası və xanımı ilə birgə axtarmaqdə idi. Uşaqlıqdan haqqında maraqlı söhbətlər eşidən nə-və kor-peşman Tuyğun nənənin vida mərasimində iştirak edib geriyə - Bakıya qayıtdı.

Mərhum Tuyğun nənəmizlə də bağlı bir əhvalatı həmişə xatırlayıram. O da hərdən Bakıya - bizə qonaq gələrdi. Ziba nənə ilə müqayisədə bu, ağır, zabitəli, pəhləvan cüssəli, al yanaqlı, olduqca gözəl bir xanım idi. Usta Mehdinin nəvəsi, əməkdar müəllim Həsən Nəbiyev onun qardaşının balası idi. Bu qadını da gözəlliyinə, əzəmətlə, vüqarlı görünüşünə görə çox sevirdik.

...Yenə Tuyğun nənə bizdə idi. Güclü qar yağışdı. Qar dizdən idi. Bərk saxta idi. Tuyğun nənə düşdü həyəti dolandı, qayıdırıb evə gəldi. "Oooy, nə yaman

şaxtadır!.." deyib küncdə gurhagur yanan rus peçinin qarşısında əllərini hovxura-hovxura isinməyə başladı. 5-10 dəqiqə keçəndən sonra peçdən aralandı, kresloda əyləşdi: "Balam, deyəsən, şaxta bir azca sindi axı..." deyəndə on dörd nəfərlik ailənin bütün üzvləri bir ağızdan qəhqəhə ilə güldülər. Olduqca baməzə olan Həsən müəllimin həyat yoldaşı Kəhlək xanım dedi: "Ay mama (bibi), şaxta sınmadı ey, sən peçdə isindin" ...Üçünün də ruhu şad olsun!..

İndi də məqamı gələndə Tuyğun nənənin bu ifadəsinə işlədirik: "Deyəsən, şaxta bir azca sindi..." Beləliklə, Ziba nənənin söhbətlərinə nöqtə qoyuruq. İndi isə Dərələyəzin və məşhur usta Mehdinin digər bir yadigarı olan Mahi nənənin dilindən eşitdiklərimizi qələmə alırıq.

GÖZƏLLƏR SULTANISAN

*Elin adı, sanisan,
Şöhrətisən, şanisan.
Gözəllik dünyasında
Gözəllər sultanisan.*

İlk önce sizə usta Mehdi sülaləsinin bir nümayəndəsi olan Mahi xanımdan danışaq. Mahi nənə usta Mehdi oğlu Firdun bəyin qızıdır. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Vəzir Surxay oğlu Orucovun anasıdır. 1948-ci ildə erməni məkri nəticəsində İ.V.Stalinin əmri ilə Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalının Canı kəndindən deportasiya olunanda Mahi xanımgil də Təttər rayonunun Xoruzlu kəndinə gəldilər.

*Dağlarda gəzən mənəm,
Əhdim var, gəzəmmənəm.
Yuvazız quşlar kimi
Sərgərdan gəzən mənəm.*

Sona və Güləndəm Ağdamda, Mahi nənə və qardaşı Məhəmməd müəllim Xoruzluda məskunlaşdırılar.

Məhəmməd müəllim gözəl riyaziyyatçı idi. Kənddə böyük hörmət və nüfuz sahibi idi. 7 oğul və bir qız atası idi. Anası ipək xasiyyətli, gözəllər sultani Quba xanım ömrünün sonuna qədər oğlu Məhəmməd və gəlini Şəkər xanımla bir yerdə yaşadı. Şəkər xanım isə noraşenli Kərbəlayı Həbib bəyin qızı idi. Mərd xasiyyətli, ağıllı, namuslu, əməksevər, al yanaqlı, qartal baxışlı, pəhləvan görkəmdə bir xanım idi. O, Quba xanımı doğma anası kimi qulluq edər, onu sevər, həyatı ondan öyrənərdi. Mahi nənə belə nağıl edir:

-Camaati Canıdan köçürəndə onları əvvəlcə Qabaxlıya gətirdilər. Kənd evləri dolu qalmışdı. Heç kəsi bir çop də götürməyə qoymamışdılar. Hamı getsə də Quba xanım (Oruc bəy və Yəmən xanımın övladı)

evindən çıxmamışdı. O, evin həm kişisi, həm də xanımı olmuşdu. Əri Firdun bəy 1937-nin qurbanı olmuşdu. Quba xanım demişdi ki, mən əzizlərimin yatdığı dədə-baba torpaqlarından çıxmayaçağam, bu yurdu, bu ev-eşiyi, balalarımı Firdun mənə əmanət edib, oturub onu gözləyəcəyəm. O, gəlməmiş burdan kənara bir addım da atmaram!

Nəhayət, erməni milisi gəlib ki, evi uçurmaliyiq. Quba xanım müqavimət göstərəndə milis deyib ki, xanım, evinizdə duz-çörək kəsmişəm. Amma mən buyruq quluyam. Əmr belədir ki, çıxmayanın evini başına uçurmaliyiq. Heç olmasa, icazə ver, balkonun bir künkündən bir neçə daşı uçuraq ki, bize də söz gəlməsin.

Quba xanım bu məntiq qarşısında bir söz demir, icazə verir. Ermənilər bir neçə daş uçurub gediblər. Bu, usta Mehdi nəslinin necə nüfuz sahibi olduğunu bir daha təsdiqləyən faktdır. Çünkü erməni qudlurları heç kəsə rəhm etməzdilər.

Bütün kənd köçəndən sonra Quba nənə əlacsız qalır, kənddə tək qaldığı üçün doğma yurdu qüssə və qəzəb içərisində tərk etməli olur.

*Dərd-qəm çoxdur, dərman yoxdur,
Düşmən çoxdur, aman yoxdur,
Fürsət çoxdur, güman yoxdur,
Xain çoxdur, iman yoxdur...*

Bəli, beləliklə, əbədilik əlvida, doğma yurd, isti ocaq, gur yanın təndir, çalxanan nehrə, doğmaların qəbri, sərin bulaqlar, gur axan çaylar, udduğum hava, gəzdiyim oylaqlar, qədim tarixli türk diyarı... əlvida...

*Dərdi - biləndən soruş,
Qəbri - öləndən soruş.
Eybi-güləndən soruş;
Sorğu dünyasıdır bu...*

Deyirdilər ki, Yer üzündən silinmiş Canı kəndində yeganə qalan nişanələr usta Mehdinin həyətindəki nəhəng armud ağacı, bir də evinin bünövrəsidir...

*Arandan, yaylaqdan keçdik,
Doğma yurddan uzaq düşdük.
Qəm odunda yandıq, bişdik,
Tanrımlı, özün qoru bizi!...*

...İlk önce köçürülənləri Yevlax ərazisinə gətirirlər. Yevlax da nə Yevlax!.. Cəhənnəm istisi burada, milçək, ağcaqanad burada, hər cür ilan-çayan, qurd-quş burada... Deyilənlərə görə, elə "Yevlax- yava və lax sözlərindəndir, mənası "pis hava" deməkdir".

Camaat dedi ki, biz burada yaşaya bilmərik. Dogrudan da, əhalinin bir qismi dözlüməz həyat şəraiti nə-

ticəsində vəfat etdi. Bir neçə nəfər münasib yaşayış yeri axtarışı oldu. Nəhayət, Xoruzlunu bəyəndilər.

Mahı nənə bu kənddə sözü düz, qoçaq, qayğıkeş, xeyrə-şərə yarayan diribaş bir qadın kimi hörmət sahibi olur, pambıq yiğir, sağıcı işləyir və s. Çoxlu sayda orden və medalları da buna sübutdur. Və gözəl ana kimi gözəl övladlar da böyüdür, Qəhrəman ana adına la-yiq görülür...

Bir az geriyə qayıdaq:

Usta Mehdinin oğlu Firidun bəyin mülkü, çoxlu var-dövləti minlərlə baş iribuynuzlu mal-qarası, taxıl zəmiləri, biçənəkləri, dəyirmənləri, at ilxıları, kisələrlə qızılı var idi. Ruslar gələndən sonra Firidun bəyin varidatını müsadirə edirlər. Firidun bəy gedib qızıl pulla yenidən xeyli mal-heyvan alıb götürür, bir müd-dətdən sonra yenə əvvəlkindən də artıq var-dövlət sahibi olur. Bu dəfə yenə rus hökuməti onun malını, mülküni əlindən alıb, özünü də qarlı Sibir çöllərinə sürgün edir. Belə bir söhbət gəzirdi ki, guya ölmüş bir adamın yerinə Firidun bəy sürgündən, çətinliklə də olsa, qaça bilir. Bir nəfər xəber götürür ki, Firidunu Gürcüstanda fayton sürücüsü kimi görüb. Bu xəbəri eşidən Quba xanım təxmini ünvanla Gürcüstana gedir. Geri qayıdanda deyir ki, deyilənlər doğru deyil. Amma bir variant da söylənilirdi ki, həqiqətən, Firidun bəy başqa ad (Abuzər adı) altında yaşayırımsı, xanımına deyib ki, sağ qalmağımı istəyirsənsə, qoy bu məsələ sərr olaraq qalsın.

Belə də olur. Nə sirdirsə, Quba nənəmiz heç kəsə heç nə söyləmir.

Bir dəfə məktəb direktoru işləyən nəvəsi soruşdu ki, nənə, sən allah, babam barədə deyilənlər doğrudurmu? Nənə təmkinlə, özünəməxsus incə, xanımıyana təbəssümələ dedi: "Ədə, a bala, nəyinə lazımdır? İşinlə məşgül ol. Başımıza iş açma!.."

Beləliklə, Firidun bəylə bağlı bu şayiələr bir müəmmə olaraq tarixin arxivinə verildi.

*Dağlarımı duman aldı,
Mənə ahu-aman qaldı.
Yatmış idim, ilan çaldı,
Yurddan məni uzaq saldı...*

...Sadəcə, Firidun bəyin bir nəvəsi - Məhəmməd müəllimin oğlu və bir nəticəsi - Həsən müəllimin nəvəsi (Avtandil müəllimin oğlu) bu kişinin adını yaşıtdı. Təəssüf ki, Məhəmməd müəllimin oğlu Firidun və 20 yaşlı qızı (mühəribə ilə bağlı) təsadüfi bir hadisənin qurbanı oldular, həyatları faciə ilə sona yetdi. Diğer Firidun isə akademiya bitirib, maarif sahəsində çalışır.

...Firidun bəyin iki oğlu (Məhəmməd və Həsən), dörd qızı (Mahı, Sona, Güldəndəm və Gülnəbər) var

idi. Oğlanları Məhəmməd və Həsən İrəvanda pedaqoji texnikumda təhsil alırdılar. 1937-ci ildə ata sürgün edildikdən sonra uşaqları da texnikumdan xaric edirlər. Bir müddətdən sonra ən nümunəvi tələbə olduqları üçün onları yenidən məktəbə bərpa etdilər. Məhəmməd müəllim və Həsən müəllim ömrələrinin sonuna qədər xalqının balalarına elm, bilik, mərifət, kökdən qidalanan zəngin mənəviyyat aşılıamaqla məşğul oldular.

Sirin dünya, sirin dünya...

Kimlər gəldi-keçdi səndən,

Didərginik o vətəndən.

Çatmır burda yurd havası -

Dərdə məlhəm, qəlbə həmdəm.

Mahı xanım daim həsrətini çəkdiyi yurdu-yuvası, uşaqlıq və gənclik illerini keçirdiyi Dərələyəzlə bağlı xatırələrini söyləməkdən yorulmurdu. "Unutmaq olmaz Dərələyəzi, gözəl vətənimizin gözəl guşələrindən birini. Cavanlara çatdırımlıçıq bunu, unutsaq, unudularıq. Dünyanın işini bilmək olmaz - bəlkə zaman gələcək ki, parçalanmış, ürəyindən vurulmuş vətonimiz bütövləşəcək? İnşallah!!!

Mahı xanımın dediklərindən:

-Əsrin əvvəlləri imiş. Yenə ermənilər qızışib qan-qan edilmişlər. Qəfildən bir böyük erməni quldur dəstəsi Canı kəndinə girir. Kənd cavanları silahlanıb ayağa qalxırlar. Qanlı savaş başlayır. Quldurluq, qana hərislik ermənilərin genində çox möhkəm kök salıb. Onlar heç kəsə aman vermirmiş. Hükum qəfildən, gözlənilməz olsa da, kənd ciddi müqavimət göstərir. Yusuf, Nəbi, Firidun qardaşları xüsusi rəşadət göstərilər. Hətta qadınlar da silahlanırlar. Mahı xanımın xalaları Mehri və Mahı da silah götürərək kəndin kişiləri ilə birlikdə ermənilərə qan uddururlar. Ermənilərdən ölen çox olur, bir neçəsi də qaçıb canını zorla qurtarır. Təəssüflər olsun ki, bu qanlı döyüşdə Mahı və Mehri bacıları qəhrəmanlıqla həlak olurlar. Eşq olsun türk qızlarına! Onlar Tomrisin ləyaqətli davamçıları olaraq qəhrəmanlıq ruhunun türk qadınlarının mənəviyyatında yaşadığını bir daha sübuta yetirdilər! Ruhları şad olsun!..

Haşıyə: Mahı xanım xalası Mahının adını yaşıdır. Mehrinin adını isə qız övladı olan Mehri müəllimə daşıyır. Usta Mehdinin adını isə yadıcısı Mehdi yaşıdır...

...Döyüslərdən birində ermənilər igid Yusufu tuturlar. (O Yusuf ki, daim ermənilərə qan uddurardı. Odur ki, ondan qorxurdular). Qolları bağlı Yusufu atın qabağına qatıb aparırlar. Yayın isti günlərdən biri imiş. Gülpərili bulağına çatanda Yusuf deyir ki, icazə verin son dəfə bu bulağın suyundan içim. İcazə ve-

rirlər. Yusuf əyilsə də suyu rahat içə bilmir. Deyir ki, bilirəm, məni öldürəcəksiniz. Heç olmasa, əllərimi açın, doyunca su içim. Erməninin biri atdan düşüb Yusufun əllərini açır. Bir anda cəsur Yusuf yanındakı ermənin silahını alıb onu da, atın belindəki ermənini də gülə ilə vurub öldürür. Atlardan birinə minir, digərini gülələyir, meytəri kolluğa atır ki, ermənilər bir az gec duyuq düşsünlər. Özü də üz tutur Azərbaycana tərəf. Bir neçə il buradakı qohumlarının yanında yaşayır.

Nəhayət, el-obası, qohum-əqrəbəsi, ailəsi üçün dəriixir, üz çevirir Dərələzə tərəf. Dağ yolunda təsadüfən erməni milisləri onu tanıyırlar: "Ara, elə bu Yusuf döyülmüş?" Beləliklə, Yusuf ələ keçir. Şədin kəndi ilə Ələyəz kəndinin arasındaki "Meşə yolu"adlanan dərədə ermənilər Yusufu tikə-tikə doğrayırlar. (O Şədin ki, ondan bir az yuxarıda Şah Abbas karvansarası yerləşirdi!) Yusuf öldürülsə də onun övladları - Xanhüseyn, Aslan, Sultan (Şuşada yaşayırıdı) Əslı, Ziba və Tuba, onların nəvə-nəticə və kötүcələri yaşamaqdadır.

Milli adətlər ciddi qorunurdur

*Əlim çatmur əlinə,
Əlini qoyma belinə.
Sənə yaxşı deməzlər,
Düşmə xalxin dilinə.*

Dərələyəz camaati türklərə xas olan adət-ənənəni göz bəbəyi kimi qoruyub saxlayırdılar. Xüsusən, qız uşaqları, qadınlar ağır oturub durmalı, yerini, sözünü bilməli, böyüklerin sözünü qulaqlarında sırga etməli idilər. Bunlarla yanaşı, həm də qadınlar evdə sərbəst olur, ailə qayğıları ilə yaşayır, "Dədə Qorqud"da deyildiyi kimi, özlərini "evin dayağı olan qadınlar" kimi aparırdılar.

Əlbəttə, bu mövzunu daha əhatəli qələmə almaq da mümkünür. Lakin irəlidə danışılması söhbətlər hələ çoxdur. Odur ki, bir az yiğcamlığa üstünlük veririk...

Yasaqlara baxmayaraq, milli bayramlarımızda şəkərbura, pax lava, fəsəli kimi şirniyyatlar hazırlayan xanımların mətbəx mədəniyyətinə söz ola bilməzdi. Hətta ermənilər bizim bayramlarımıza da xor baxır, onu pozmağa cəhd edirdilər... Cermuqda yaşayan Nəzənin müəllimə eşidir ki, ermənilər and içiblər: türklərin Novruz bayramında tonqal yandırmağa imkan verməyəcəklər. Nazənin xanım qardaşları - hüquqsünnas Yaqub və Ənvər müəllimlə məsləhətləşdikdən sonra erməni təxribatının qarşısını almaq üçün yuxarı sinif şagirdlərindən ibarət xüsusi bir dəstə hazırlayırdı. Bayram günü-od çərşənbəsində bir dəstə əli payalı gənc Cermuqun yüksəkliklərinə qalxır, əvvəlcədən

gizlincə daşıyaraq tonqal üçün hazırladıqları topa-topa odurlara od vururlar. Cermuqun dörd bir tərəfindən yüksələn alov dilimləri erməniləri çəş-baş salır. Bir neçə dığa gedir ki, tonqalları dağtsın. Lakin əli payalı gənc azərilər onları "qonaqpərvərliklə" qarşılıyırlar. Bax, belə mübarizə aparırdılar, beləcə yaşayırdılar bizimkilər orada. Qorxmadan, çəkinmədən.

*İgid oğlan, cəsur qız,
Bax, beləcə mərd dayan!
Dünya sənin dünyandır,
Yatmışansa, dur, oyan!!!*

Ələyəzə gedən

*Doğma diyar Ələyəz,
Yoxdur sənə tay, əvəz.*

...Xoruzlu kəndində Mahı nənəgildəyik. Fəxrəddin, Dadaş, Aydın, Mehri müəllimə, Nənəş, Günəş, Qəmər də buradadır. Mahı xanım Ələyəz kəndindən bəhs edəndə oğlu Fəxrəddin də hərdən söhbətə qarışırı, əlavələr edirdi. Çünkü o, Azərbaycanda yaşasa da, vaxtilə tez-tez Dərələyəzə gedər, ata-baba yurduna səyahət edərdi. Odur ki, həmin yerlərin xəritəsini sözlə elə çəkirdi ki, adam özünü həmin yerləri görmüş kimi hiss edirdi.

*Yaşıl dağlar, göy çəmən,
Burda sizsiz, bir də mən.
Bura yurdumdur mənim,
Nə Bağdaddır, nə Yəmən.*

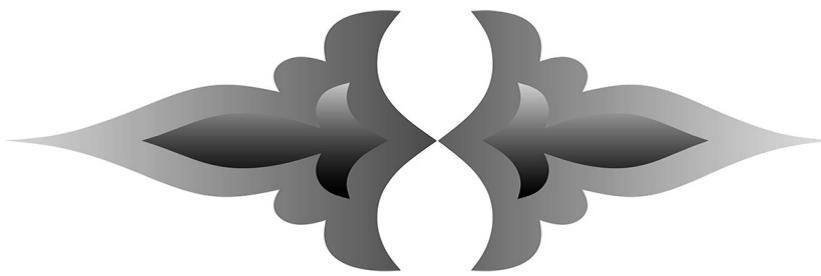
*Bir yanda çay şırıldar,
Hərdən səma guruldar.
Yaz günəşi boylanar,
Lilli suyu duruldar.*

*Gecəyari çaqqallar
Səslənərək hay salar.
Toyuqlar qaqqıldaşar,
İtlər buna mat qalar.*

*Səhər-səhər mal-qara
Üz tutar göy dağlara.
Adamlar da tələsər
Tarlalara, bağlara.*

*İntizar Nəbiyeva,
publisist, metodist müəllim, ali dərəcəli,
"XXI əsrin tanınmış maarifçisi"
Beynəlxalq Müsabiqəsinin qalibi*

(Davamı gələn sayımızda)

HƏMİD PİRİYEV

NƏLBƏKİDƏ ÜZƏR KAĞIZ GƏMİLƏR

(*hekayə*)

...Dəmir yolu stansiyasında oturub ayaqlarımı sallatmışam, yellətdikcə dabanlarım beton platformanın qırığına dəyir. Siqaret çekirəm. Zəif külək əsir, söyüd ağaclarının yarpaqlarını, stansiyanın yan tərəfindəki şoranlıqda bitən qamışların pişpişələrini xışıldadır.

"Sənətkar, bir dənə papruzunnan ver də..."

Dala baxıram, Şəlpəqulaqdı. Başımnan salam verib cibimdən siqaret qutusunu çıxardıram. Şəlpəqulaq yaxına gəlir, qucağındakı yorğan-döşəyi platformaya qoyub siqareti alır, yandırdığım kibri-tə tərəf əyilib siqareti alışdırır.

"Necəsən, sənətkar?"

"Yaxşıyam, sağ ol". deyib başımı tərpədirəm.

"Kişi necədi?"

Atamı soruşur. Yenə başımı tərpədirəm.

"Allah ona can sağlığı versin, yaxşı kişiidi!"

Şəlpəqulağın əsil adı Məmməddi, amma hamı onu Şəlpəqulaq kimi tanyır. Qulaqlarını elə bil plastilinnən düzəldib əymisən.

"Özün necəsən?" soruşuram.

Yatacağa işaret edir.

"Əlləşirəm. Təvəkkül yola vermədi də məni. Nağada olar? Axır dedim, atamsan, canımsan, ci-yörimsən, amma dayi belə olmur. Çıxdım həyət-dən".

Elə bil nəsə yadına düşür, siqareti barmaqlarının arasında sıxır, sonra külünü çırpıb yenə ağızına qoyur.

"Yam-yam necədi?" soruşuram.

"Necə olacey? Keçən ay getmişdim yanına..."

Yenə nəsə demək istəyir, amma demir.

"Yaxşı, çox sağ ol, sənətkar..."

Yatacağı qucağına götürüb gedir. Daldan ona baxıram, beli əyilib, iki-üç ilin içində əriyib gedib, köhnə Məmməddən bircə şəlpə qulaqlar qalıb.

Yam-yam bunun kiçik qardaşıdı. O vaxt cur olmuşuq. İndi türmədədi.

Dörd dostduq o vaxt, Merinosdu, Yam-yamdı, Əyripəncəydi, məndim.

Merinosnan Yam-yam burda, stansiyanın dal məhəlləsində yaşayırdı, Əyripəncə məktəbin yanında, mən başqa məhəllədə.

Merinos əmim oğlu, qoyunları buralarda otla-mağə buraxırdı. On-on beş baş qoyunu vardi, əmim almışdı. Merinos deyirdi ki, bu qoyunlar mənimdi, saxlayıb çıxaldacağam, sürü eləyəcəyəm. Hərdən gəlirdim yanına. Yam-yam da gəlirdi. Yam-yam Merinosnan bir sinifdə oxuyurdu, məndən iki yaş böyükdlər. Sonra Əyripəncə də bizə qoşulmağa başladı. Əyripəncə məniyinən bir sinifdə oxuyurdu. Əyripəncə yekəpərdi, ayaqları da bir az əyri, yanlarını basa-basa gəzirdi. Yam-yamsa sarışın, mırıqdiş uşaqdı, adamyeyənə oxşayırırdı. Əyripəncəynən Yam-yamın adını Merinos qoymuşdu, o ağıllıydı, axşamlar kitab oxuyurdu. O, demişdi ki, Əyripəncə nağıldakı ayının adıdır, Yam-yam da ki, adamyeyənlərə deyirlər, hardasa adamyeyənlər yaşayır, özləri də lüt gəzirlər. Merinos adını biz qoymuşduq ona, qoyunlara görə. Mənimse ləqə-

bim Qırçıydı. Qaraydım, çəlimsizdim, amma bu adı mənə uşaqlar qoymamışdı, əmim bir dəfə demişdi ki, qırçılara oxşayırsan, ondan sonra adım Qırçı qalmışdı.

Burda köhnə yük vaqonları vardı. Əlavə relslərdə qalmışdilar, pas atmışdilar. Vagon çoxdu, dördü bizimkiydi. Lap birincisi, əlli doqquz tonluq vagon Merinosunkuydu, ikincisi, əlli yeddi tonluq Əyripəncənində, üçüncüüsü altmış tonluqdu, o mənimkiydi, dördüncüüsü də Yam-yamınkı, o da əlli yedi tonluqdu. Hərəmiz öz vaqonumuza çıxıb oturduq. Bir dəfə öz vaqonumun içində düşmək istədim, amma lükunu aça bilmədim. O birilər də yoxladılar, heç birimizin vaqonunun lüku açılmadı. Bir az vaqonumuzda oturandan sonra yiğisirdiq birimizin vaqonuna qoymurdu, amma biz onu qoyurduq. Mənim cibimdə həmişə karamel olurdu, uşaqlara verirdim. Aramızda ən ağıllısı Merinosdu. Bizimcün maraqlı şeylər danışındı. Qoyunlarsa otlayırdı özləriyçün.

O vaxt hələ elektrik qatarları işləyirdi. Gündə iki dəfə, bir səhər, bir də axşam. Amma biz onları görmürdük. Hərdən-hərdən də ya yük qatarları, ya da harasa uzaqlara gedən sərnişin qatarları keçirdi. Merinos tez qoyunları qıraqa sürürdü ki, qatarın altında qalmasınlar.

Üç-dörd ay belə keçdi, qış düşənəcən. Havalarda soyuduqcan az-az getməyə başladım. Elə o birilər də gəlmirdi. Bircə Merinosdu hər gün qoyunları otarırdı. Bir dəfə əmigilə gedirdim. Stansiya tərəfdən gəldim, bilirdim Merinos burdadı. Bir az söhbət elədik. Stansiya binasından aralı, platformanın axırında tualet vardı. Neçə ay buralarda firlansaq da, hələ bu tualetə girməmişdim. Qapılarını haçandı çıxardıb aparmışdilar, balaca hasarı vardı, içəri görünmürdü. İçəri girdim. Divarda kimsə mixnan, əyri-üyru kiril hərifləriyən iki misra şeir cizmişdi:

*Biz gedərik güldə qalar ətrimiz,
Ətri gələndə bilinər qədrimiz.*

Çıxanda Merinosdan soruşdum, dedi Sumqayıt uşaqları yazüb onu, elektrikdə tum satan uşaqlar.

Yeni il qabağı əmim qoyunları satdı, amma pulunu Merinosa vermədi. Merinos neçə gün dərsə gəlmədi, bizdən utanırdı. Amma tezliknən yaddan çıxdı hər şey.

Əyripəncəynən də aram dəymışdı. Bir dəfə məktəbdə kiməssə sataşdı, gavar uşağın nənəsini söymüşdü. Dava düşdü, Əyripəncəyə bir dənə yumruq dəyən kimi titrəməyə başladı, ağlaya-ağ-

laya direktorun otağına qaçıdı. O boyda cəmdəydi, amma bərkliyi yoxmuş. Əyripəncə gözümüzdən düşdü. Daha onuynan oturub-durmurdum. Hərdən də xətrimə düşəndə zarafatcan söyürdüm.

İş elə gətirdi ki, əsgərliyə bir gündə getdik. Əyripəncəgiliin maşını yoxdu. Komissarlığa bizim maşının getdik. Əyripəncənin əlində yekə idman çantası vardı. Soruşdum içindəki nədi, dedi yeməkdi, anam qoyub. Həyətdə dayanmışdıq, bir-bir içəri çağırırdılar. Əyripəncə dolub dayanmışdı, himə bənddi ağlaşın. Biz də girib çıxdıq. Gecə Bilecəridən yola salacaqdılar bizi. Əyripəncə dedi, gəl gedək maşına. Çıxıb maşında oturduq. İdman çantasını açıb çörəknən soyutma yumurta çıxartdı. Pinqvin torbanın içində iyirmiyə yaxın yumurta vardı, hərəmiz birini götürüb soyduq, yedik. Əyripəncə qalan yumurtaların çörəyi çantaya qoyub bağladı. Çantada bütöv soyutma toyuq, bir palka kolbasa, balaca qazança, iki dənə birlitilik limonad görünürdü. Sonra siqaret çəkdik.

"Qırçı, mən qorxuram e", dedi. Gözləri qızarmışdı.

"Ayı oğlu ayı, nədən qorxursan? Vid-fasonuva bax, əyibdi yee", üstünə çəmkirdim.

Gecə yola düşdük. Ayrı rayonlara gedirdik.

Məzuniyyətə gələndə anam dedi, get İlhamə xalaya dəy, tez-tez zəng eləyib səni soruşur. İlhamə xala Əyripəncənin anasıydı. Getdim. İlhamə xaləni tanımadım, bircə gözləri qalmışdı arvadın. Əsgərlikdən qayıdanda artıq İlhamə xala ölmüşdü. Sonra uşaqlar danışındılar ki, Əyripəncə hər dəfə zəng eləyəndə ağlayırmış, deyirmiş ki, gəlin aparın məni burdan, incidirlər, döyürlər. İlhamə xala da ağlayıb gəzirmiş, o qədər dərd çəkib ki, axır aq qan qırmızı qanı yeməyə başlayıb, yeddi-səkkiz aya ölüb gedib.

Əyripəncədən lap zəhləm getdi. Arvad oğlu arvad, tula balası tula! Harda göründüm söyürdüm onu. O, elə bilirdi əvvəlki kimi zarafatcan söyürməm, amma mən doğrudan söyürdüm.

Əsgərlikdən sonra işləməyə başladım. Kənddən səhər çıxıb axşam qayıdırıdım. Merinosnan Yam-yamı da hərdən görürdüm. Merinos o vaxt universitetə girə bilməmişdi. Heç inanmadıq, savadlıydı, amma girə bilmədi. Yəqin yaxşı hazırlaşmayıbmış. Əsgər getdi, qayıdan sonra elə stansiyada işə girdi. Yam-yamısa əsgər aparmadılar, ayaqlarının altı düz idi. Onun daimi işi yoxdu, hərdən bir dükanda fəhlə işləyirdi. İndi hərəmizin öz iş-güçü vardi, daha əvvəlki vagon üstündə qaçıdtutdu oynayan uşaqlar deyildik. Vagonlarımızı da

aparmışdılар, relslər yetim qalmışdı.

Üstündən daha üç-dörd il keçdi. İşdəydim, Merinos zəng elədi.

"Xəbərin var? Yam-yam Əyipəncəni vurub".

"Nə? Nös vurub?"

"Hə, dünən gecə. Axşam gələrsən danışarıq".

Axşam Əyripəncəgilə gəldim. Əyripəncəni günstərən dəfn eləmişdilər. Tək-tük adam vardi, evin qabağında çay içirdilər. Merinos da burdaydı.

Küçəyə çıxıb siqaret yandırıldıq.

"Dünən gecə olub". Merinos danışmağa başladı. "Mən yanlarında deyildim. Üç-dörd nəfər yığışib gediblər yeyib-içməyə. Muxtarın kafesində oturublar. Sonra Yam-yam başlayıb Əyripəncəni dolamağa. Əyripəncə onun anasını söyüb. Yam-yam deyib piyansan, ayılsan sabah danışarıq. Kafedən çıxıblar, yanlarındakılardan biri qızışdırıb Yam-yamı, Yam-yam da cib biçağını çıxartıb vurub Əyripəncəni. Atası deyir hələ sağ idi, Sabunçuya apəranda yolda keçinib".

...Platformadan düşüb qəbiristanlığın alçaq həsarına yaxınlaşıram, Əyripəncənin, İlhamə xalanın, Əsədin qəbirləri yan-yanadı. Əsəd Əyripəncənin babasıydı, Kərbəlayı deyirdilər. Amma atam deyirdi ki, o ziyarətə-zada getməyib, mollagünə adamlı, ona görə kəbleyi deyirdilər. Bir də görür-dün biz vaqonların üstündə oynayan vaxt Əsəd gəlirdi qəbiristanlıq, qohum-əqrəbasının qəbrini ziyyarətə. Uzaqdan onu görən kimi oynaya-oynaya oxuyurdug:

Kəbleyi dolma yedi,

Çıxdı çınarın başına.

Əyildi su içməyə,

İşədi xiyanın başına.

Əyripəncəni od götürürdü, söyürdü, inciyirdi, küsüb gedirdi. Amma səhəri gün yenə gəlirdi, cünki bizdən başqa dostu yox idi.

Əsəd Əyripəncədən sonra öldü...

Şəlpəqulaq yenə təzə evə şey-şüy daşıyır. Bu dəfə ciyində burulub bükülmüş xalça, bu biri qoltuğunda da bükülmüş palaz var. Atasının yola getmirdilər. Bir az pul düzəldib, şor qıraqında əl boyda yer alıb ev tikib. Ev deyəndə ki, bir otaqlı balaca kumadı. İndi evin şey-şüyünü daşıyır, ata da nanəcib, qapısında maşını ola-ola, vermir oğluna, bunun da pulu yoxdu taksi tutsun, əlnən daşıyır. Özü də xəlvət yolnan aparır ki, görən olmasın. Amma bayaq qayıtmağını görməmişdim, yəqin kənd içindən qayıdibmiş.

Əmimgilə girirəm. Merinos bu gün evdədi.

Dostu çay süzür, içirik. Qənddanda karamel var, amma bunlardan xoşum gəlmir. Karamelçün usaqlıqdan əldən gedirəm. O vaxt dadlı karamellər olurdu, Ptaşka, Qaz ayağı, Skazka... Südlü, kakao-lu karamellər. İndikilər elə dadlı deyil, kağızları da ciğ-ciğdi. Ptaşkanın üstündə ağacdələn şəkli vardi, bir də Meçta karamelləri olurdu, yumru pendirə oxşayırdı, elə pendir deyirdim ona. Çox vaxt yeyəndən sonra kağızından gəmi düzəldirdim, çayı nəlbəkiyə töküb qoyurdum gəmini üçinə, üfləyib üzdürürdüm. Bir dəfə əmigilə gedəndə gördüm ki, əmim qızı karamel kağızlarından balaca səbət düzəldir. Əlinə baxdım, özüm də yoxladım, amma alınmadı. Kağızları büküb toxuyurdu. Hazır olan-dan sonra içinə sünə gül düzdü. Bu biri dəfə gələndə gördüm iki dənə də düzəldib. Dedim mənimcün də düzəltsin. Dedi konfet kağızı gətir, düzəldim. Sonra yadımdan çıxdı, kağız gətirmədim. İndi evdə baxıram, həmin səbətlər hələ də servantdakı qab-qacağın arasındadı...

Evdən çıxırıq. Qapının ağızında Merinosnan siqaret çəkirik. Sağollaşıb ayrıram. Kəndə getməliyəm, dükandan alınmalı şeylər var. Amma birdən o iki misra şeir yadıma düşür. Qayıdış stansianın tualetinə girirəm. Divarı üst-üstdən neçə dəfə əhəngləyiblər, amma mixnan cızılmış şeiri hələ də oxumaq olur:

Biz gedərik güldə qalar ətrimiz,

Ətri gələndə bilinər qədrimiz.

Cıxanda Şəlpəqulağı görürəm, Ağaynan divanı aparr...

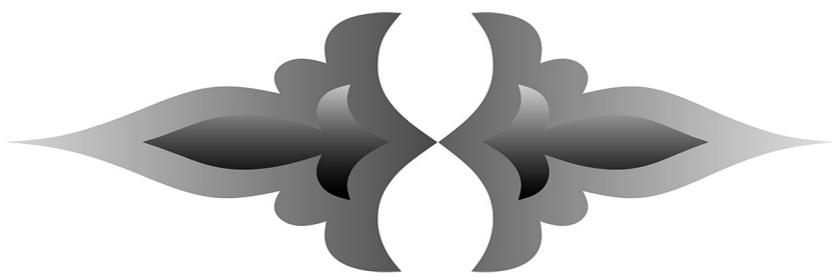
...Əyripəncənin üçüydü, yasdan çıxıb evə gedirdim. Şəlpəqulağı gördüm, gözləri işmişdi. Yam-yamı soruşdum, dedi elə o gün gecəynən gəlib apardılar. Polislər gələndə Yam-yam da evə qayıdırmiş, elə qapının ağızında qandalı keçirdiblər əlinə. Şəlpəqulaq deyir, dedim bir dəqiqə əlini açın, girib evdəkilərnən görüşsün. İcazə vermədilər, maşına basıb apardılar. Uşaqq pəncərədən baxa-baxa qaldı.

Yam-yam evlənmişdi, bir qızı da olmuşdu o vaxt...

Qayıdış kənd içində gedirəm, dükana girirəm. Dükandan çıxanda Kənannan rastlaşırıam. Kənan Əyripəncənin kiçik qardaşıdı.

O vaxt Merinos deyirdi ki, Yam-yam Əyripəncəni vuran gün Kənanı yoldan tutub qaytarıblar. Yam-yamgilə gedirmiş ağlaya-ağlaya, əlində də bıçaq varmış...

Aprel-mart, 2017

QORXMAZ ABDULLA

XƏSTƏ ÇOX ŞEY DİLƏR

(hekayə)

Hay-hayı gedib, vay-vayı qalan tramvay quyruğu əzilmiş ilantək fisıldayıb mixbənd dayandı. Ahıl ər-arvad köməkləşib rəngi bilinməyən nimdaş adyala bükülü televizoru hıqqına-hıqqına tramvaya qaldırdılar. Kişi sürücüyə nə isə deyəndən sonra böyrünü dayadı arıq, çəlimsiz arvadının yanına. Tramvay bütün günü ciyərinə yiğdiyi havanı hirs-hikkəynən ətrafa püskürüb tənbəl-tənbəl yenidən üz qoydu sürünməyə. Dədəm vay, tramvay bir gündəydi, cansız-cürəfəsiz olanda nolar, baxanda adamın ona yazığı gəlirdi. O, qozbel qarılar sayağı ləngər vura-vura candərdi irəliləyirdi. Deyərdin bəs bu vəfasız, fani dünyanın bütün dərdini-azarını cəmləyib yükləyiblər yazığın kürəyinə. Sanki çox metalloma verilmiş hisli-paslı, cir-cında, əzik-üzük dəmir parçalarını bir-birinə geydirərək dördküncfason bir şey düzəltmişdilər və həmin o dördkünc şeyi qaldırıb qoymuşdular qoşa relsin üstünə. Demişdilər ki, aşna, indi dünya durmadan dəyişir, təzədən qurulur, yan yerə verib paslanmaq, çürümək zamanı deyil, qayıt sən də bu axına qosul, ikinci həyatını yaşa. Bu qacaqaç, basabasda başını itirmiş camaatın karına gəl, köməyinə yetiş, adamları mənzil başına daşı. Elə həmən o uzunşüllək,

dördkünc şeyi lap uzun, dəllək ülgücü kimi bülölənmiş-cilanmış qoşa relsin üstüylə haray-həşirnən üzüashağı yomalayırdılar, sürüyüb aparırdılar. Tramvay şəhərin ortasında bir haray-həşir salmışdı gəl görəsən. Əlqərəz...

Qocalar üç ildi öz doğma yurd-yuvasından didərgin düşməşdülər. Məcburi köçkün həyatı yaşayırdılar. Sovet hakimiyyəti dövründə pambıq sahələrini dərmanlamaq məqsədilə Saatlı rayonundakı böyük zəhər anbarının yerində salınmış çadır şəhərciyində məskunlaşmışdılar. İsti havalarda sobanı, soyuq günlərdə soyuducunu andıran bu yasti-yapalaq çadırlarda yaşamağın dəhşətini, əzabını təkcə başına gələnlər bilər. Buranın ağır, kəsif, bağırçıtladan havası, lilli suyu, üzüçü təbiəti Doluxan kişinin, onun ömür-gün yoldaşı Gülxanım arvadın axırına çıxmışdı. Yağış yağıdı, palçıqdan tərpənmək olmurdu. «Evlərin» içində gölməçə əmələ gəlirdi. Elə biləsən çöldə ayağını palçığın üstünə deyil, təzə əridilmiş qalın qırın üstünə qoyurdun. Ayağını sari palçığın içindən çəkib çıxaranacan canın çıxırdı. Qocalar canlarını dişlərinə tutub bu əzaba birtəhər dözürdürlər. Nə edə bilədilər, əlləri hara çatırdı?! Milyonu haqlamış

bədbəxt qaçqın, köçkün damgası gəzdirən soydaşları necə, onlar da eləcə. Zavallı qocalar yağışdan sonra ağ göbələk təpərilə yerdən pürtlayıb çıxan qayır-qayır qaynaşan, köpük püşkürən zəhərli dərmanın dəhşətli iyi-qoxuna heç vəchlə alışa bilmirdilər. Ödü ağızına gəlirdi bədbəxtlərin. Gündə yüz yol ölüb-dirilirdilər. Tez-tez xəstələnirdilər. İştahları büsbütün küsmüşdü.

Ey dadi-biday! Vaxt vardı ucaboylu, dopdolu bədənli, dağ gövdəli, şahnan şilə yeməyi özünə sixışdırmayan Doluxan qabaqcıl, iri, yepiekə bir kolxozun baş mühabibi vəzifəsindəydi. Xan-bəy keyfində yaşıyırıdı. İndi o xandan-bəydən, dolu bədəndən əsər-əlamət qalmamışdı. Hələ xanım-xatın, yupyumru, yaraşıqlı, üzügülər, xeyir-xah Gülxanım... Sayılan-seçilən beş qadın-dan biriydi. Kənddəki tibb məntəqəsinin müdürü idi. İndi o xanım-xatınlıq uzaq-uzaq illərin dumanlı-çiskinli xatırələrində ilişib qalmışdı, yerində hörümçəkdən can diləyən, yelqovana oxşar bir vücut peydə olmuşdu.

Əli hər yerdən üzülən Gülxanım gecə-gündüz aram tapmır, göz yaşlarını seltək axıdır, partlayan ürəyini qəmli ağrılarla boşaltmağa çalışırdı:

*Gülərəm gülən olsa,
Dərdimi bilən olsa.
Ağlamaqdan doymaram,
Göz yaşım silən olsa.*

*Dərd məndə üz görübdü,
Meydani düz görübüdü,
Gedər-gedər qayıdar,
Məni yalqız görübüdü?*

Belə ağrılı, niskilli ağrılarla da ovunmaq bilməyən, aram tapmayan ana dizlərinə sap-parlayır, boz-bulanıq üzünü sonsuz göylərə tutaraq baisalaları lənətləyir. Büyük Yaradannın özünə belə, asi olmaqdan çəkinmirdi.

- Bizi bu kökə salanları görüm yüz arşın

qaranlıq quyunun dibinə düşsün, dilizarıncı qalsın! Yanasan, erməni, biz yazıq sənə neynəmişdik ki, axırımıza çıxdın, milləti yerindən-yurdundan elədin?! Ya Rəbbim, sən hardasan, yatmışan, bu zülmü görmürsən bəyəm?! Niyə göydən daş yağdırımsan?! Nəyə görə?..

Doluxan kişini, axır ki, dərd-azar üstələdi... yaxasından yapışib yorğan-döşəyə saldı. Oturdu sinəsinin tən ortasında.

Həkim gəldi. Baxdı, yoxladı. Altı-yeddi qələm dava-dərman yazdı. Heç əməlli-başlı demədi də dərdi nədi. Bircə bunu dedi ki, bu adama çadır şəraitində yaşamaq qəti olmaz. Köçüb havası, suyu təmiz olan yerdə yaşa-malıdı. Yoxsa mayif oluf gedəjək.

Dava-dərmanların kişiyə elə düşəri olmadı. İndi də başqa həkim gətirdilər. O, da yaxşıca müayinə elədi. Yemişə oxşar başını bulayıb:

- Yazıçı bu şəraitdə niyə öldürürsüz. - dedi. - Təcili köçün gedin nəmişliyi olmayan, havası təmiz rayonların birinə. Yoxsa...

Doluxanın adar-madar oğlu Elbəy Bakıda-kı Maşinqayırma Texnikumunda oxumuşdu. Bir ay idi, Bakı şəhərində ev axtarırdı ki, xəstəliyi getdikcə üstələyən atasının canını çadır adlı cəhənnəmdən qurtarsın. Çox qapılar döymüş, saatlarla, günlərlə qəbullarda vaxt itirmiş, soraqlaşmış, tanıldığı, bildiyi tələbə yataqxanalarını əldən-ayaqdan salmışdı. Axır ki, üçüncü dəfə bitirdiyi texnikumun direktorunun yanında olanda qaş-qabağı açıldı, sevindi. Direktor Fərrux müəllim ona texnikumun Bakıxanov qəsəbəsindəki yataqxanasında bir göz otaq boyun oldu. Ancaq direktor turş alça yeyirmiş kimi çopur sir-sifəti qırışdırıb, geniş alnını ovuşturub keçmiş əlaçı tələbəsilə şərt kəsdi:

- Biləsən ki, otaq hələ boşalmayıb. Yataqxanamızın beşinci mərtəbəsində xaricdən oxumağa gələn tələbələr qalır. Hazırda diplom işi yazılırlar. Komendanta de, mərtəbə boşalandıda ordan sizə bir otaq versin. Özüm

də zəng eləyib tapşıracam.

Elbəy sevincindən direktorun ayaqlarına yixılmaqdən özünü güclə saxladı. Bilmədi razılığını ona nə sayaq çatdırısn.

Ağappaq, əsməcəli başını salaq ciyinlərinin üstündə güc-bəla ilə saxlayan komendant Şiraz kişi əvvəlcə nəm-nüm elədi. Əsdi-coşdu. Üstünə hər gün neçə-neçə qaçqın-köckünün gəlməyindən, o yurd-yuvasızların əlindən boğaza yiğılmağından yana-göynəyə gileyləndi. Günahsız əhalini ev-eşiyindən, isti od-ocağından didərgin salanların qarasına batıq gözləri yaşıaranacan söyüb-söyləndi. Səsinə yanqı qatdı. Qayğılı nəzərlərlə müsahibini bir daha diqqətlə süzüb dedi:

- Tay gəlmisən da, ay oğul. Öz yetirməmizsən. Səni necə əliboş qaytarım. Əl tutmaq Həzrət Əlidən qalıb. Tem bole, qaçqın ola. Mən özüm 41-45-də düz üç il iki ay nemeslərnən vuruşmuşam. Həyatın hər üzünü görmüşəm, oddan-alovdan keçmişəm. Neçə yol ölümlə çənə-çənəyə gəlmişəm. Odur ki, ay oğul, sizin də vəziyyətinizi yaxşı anlayıram. Amma, a bala, bir iş var, iki əməl. - Qoca sol əlini tüklü çənəsinə dayamaqla ağaçda yarpaqtək əsən çal başının «əyləcini» basdı. Sözünü dağ eləməyə, söhbətini şirinləşdirməyə girdi.

- Gərək bu köpək uşağı neqrlər rədd olub öz xarabalarına gedələr ki, boşalan otaqlardan birini tuşudam sənə. Aydın oldumu? Qonağı necə qovasan?! Gərək özlərinin qanacağı ola. Diplom zaşitasını eləyiblər. Diplomlarını da alıblar. Di gəl, otaqları boşaltmağı ağıllarına belə getirmirlər. Bitiblər burra. Elə bil dədələrinin malidi, Zimbabvedən, Seneqaldan, Keniyadan, nə bilim Kamerundan şəllənib özləriyən gətiriblər bu dardüttək otaqları.

Allah eləyə sizin bəxtinizdən bu gədələrin bir-ikisi tez çıxa gedə, işiniz düzələ. Qardaş oğlu, hələ sən şükürlüsən e, ode bir ailə iki körpə uşaqnan oturub neçə gündü o adama oxşamaynların seksiyalarının ağızında,

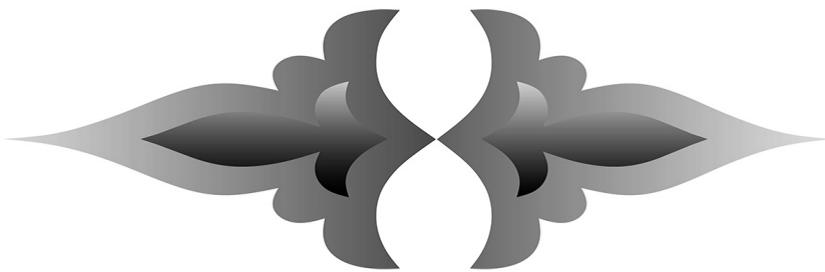
onların getməsini gözləyir. Bilirsən niyə? Bu nanəcib qarazırtıqlar yaşadıqları otaqları gecə ikən satıb, sonra içindən çıxırlar. Gör ha!.. Həyasızlığa bax da... Səhər tezdən işə gələndə görəm nə, otağa başqa adamlar soxulub, qapısını da daldan bərk-bərk bağlayıblar. Ağzımı qapıya dirəyib qışqırıram, ay adam, kimsən? Səni bura kim buraxıb?.. Deyir, bəs sən kimsən? Mən qaçqınam, otağın haqqını vermişəm.

Oğul deyirəm, indi özbaşına otağa soxulan adamları çıxart çölə görüm, necə çıxardırsan. Mən burda elə qaraltı eləyirəm, düzünü axtarsan. Adım komendantdı. Nə gücüm var, yolunu azanları dartım çıxardım, küçəyə atım, nə də səlahiyyətim. Çağırıram, polis də köməyə gəlmir. - Şiraz kişi bayaqdan qaynayan çaydanı şəbəkədən çıxara-çıxara dilotu yeyibmiş kimi, söhbətinin mabədinə keçdi: - Qisası, vəziyyət belədi, ay oğul, vaxtını itirmə, bəri başdan mənim haqqımı ver, qalx yuxarı. Neqrlərin birinə yanaş, yalvar-yapış, birtəhər dil tap, bit böyrünə. Gecələr də yanında qal ki, əlin boşça çıxmاسın. Köçüb gedəndə səni buraxsın qaldığı otağa. Başqa çarəsi yoxdu. Nolsun ki, direktor sənə söz verib, mənə də tapşırıb.

Tramvaysürənin amiranə səsi bayaqdan şirin-şəkər xəyallar aləmində covlan edən, keçmiş bəxtəvər, qayğısız günlərinin iliq xumarlığında uyuyan, indisə dərdinin-azarının əlindən buraxılıb ağrılarını sozaltmaq, bir çımdık olsa belə, ömrünü uzatmaq ümidi ləşəhərə pənah gətirən Doluxan kişini diksindirdi.

- Düşün, dayıcan, yolun burdan beləsini Razinə işləyən avtobusla gedəsiniz gərək.

Bu dəmdə qocanı yenidən dəli, çoxmərtəbəli bir öskürək haqladı. Zavallının, çalınçarpaz, irili-xirdalı qırışlarla örtülümiş arıq, uzunsov sıfəti əvvəl ağappaq ağardı, sonra bu rəng açıq-çəhrayıya çaldı, axırda da qapqara qaralıb eynən kömürə döndü.

ZƏHRA CƏFƏRLİ

(esselər)

Bacarmayanların son gecəsi...

Ürəksıxan dəqiqələrin sanki bizdən intiqam almaq istəyilə aram-aram ötdüyü bir vaxt... Dostlarını xilas edən bir qrup gəncin məşəqqətlə gəlib çıxdığı ölüm qalası qaralmış təpənin üzərində amansızcasına ucalırdı. Yağışın döyüb çığırtdığı bərbad pəncərələr içəridəki sükutu göstərirdi... Heç bir şey onların bu sükutu pozub ölümə meydand oxumaq istəyinə mane ola bilməzdi. Beləliklə, qapının dəhşət yuvasından çıxan ciriltisi ürəklərə od saldı. Onlar ölümü pillələri ilə qaranlığa doğru addımladıqca qeybdən gələn qərib dünya səslərinin əslində, başları üstə kölgə salmış əcəl pəncəsi olduğunu anlamaqda çətinlik çəkirdilər. Kimin isə soyuq nəfəsi qulaqlarda duyulur, qaranlıq gözləri kor edirdi. Pillələrin sonu... Onlar üçün ilan yuvasına çubuq salmaqla son otağın qapısını açmaq arasında fərq yox idi. Haradansa içəri külək daxil olaraq qaranlığın dondurduğu heykəllərə can verdi. Sanki onlar da ölümün uşaqları idilər. Sanki o an ürəklər dayandı, bir anlıq son qapının üzərində işıq parladı, ilahi sözlər həzin ahənglə oxundu. Sözlərin ilahi oxunuşu onların vücudunu bir anlıq titrədərək səssizliyin incə barmaqları arasından alıb sehrli boşluğa buraxdı. Onlar bacarmadılar.

Ertəsi gün hər səhər olduğu kimi günəşin sakit, od baxışları qapısı açıq qalmış qalanın içərisində sərilən beş gəncin meyidləri üstündə göründü....

Zəhra Ceyhun qızı Cəfərli 2001-ci ildə Neftçala şəhərində anadan olub. 2007-ci idə Xirdalan şəhər 2 saylı tam orta məktəbin birinci sinifinə daxil olub. Hazırda həmin məktəbin onuncu sinifini başa vurub son, on birinci sinifinə qədəm qoyur. Onun esselərini təqdim edirik.

Bu zaman eşidilən kilsə zənginin səsləri içinde ölümün dəhşətli qəhqəhəsi cansız bədənlər arasında dolaşırdı...

Yarım qalan portret

Qapının açılması ilə küləyin içəriyə daxil olub ətrafi süpürməsi evə can verdi. O, qorxmadan irəllişir, arada dayanıb qırıq çərçivəldəki köhnə portretləri seyr edirdi. Yarım qalmış portret diqqətini cəlb etdi. Portretin söykəndiyi divardakı qanlı yazılar sonsuz vəhşət ifadə edirdi. Portretdəki qadının qorxmuş simasını başa düşmək olardı... Axı o hələ indiyədək tilsimlənməmişdi! Heyrətdən donmuş qara gözləri alacağımıştı. O, nəzərlərini portretdən çətinliklə ayırib boş bir otağa keçdi. Otağın sökük sütunlarının hər biri bir adam boyda olardı. Onların birinə ilan sarılıb yatmış, açıq ağızından çıxan fişilti bütün evi ağuşuna almışdı. İlan gözlərini açar-açmaz onun bədənini soyuq gizli bürdü. Bədəni qurumuşdu! İlan yaxınlaşdıqca qırmızı qan çanağına bənzər iyrənc gözləri parlayır, qara bəbəklər gənəlirdi. Onun damarlarında qan o vaxt axdı ki, ilan artıq öz işini məharətlə yerinə yetirmişdi.

Sütunların sayı artdı!

Bomboşluq və qıpqırmızılıq

Soyuq... Cox soyuq divarlar... Sanki ölü qanları canlarına çəkib hər şeyi gizlətməyə çalışmışlar... Kimsə buraya söykənib yixilmamaq üçün... Qanlı bədənin izi qalmışdır qalanın hər küncündə. Sonu olmayan uçuq pilləkanlardan musiqi notları yazılmış və rəqlər bir-birini itələyib səs-küylə aşağı uçuşur. Cırıq pərdələrdə qanlılıq yarasalar mənzil salıb. Otağın isə qəbiristanlıq baxan pəncərələri açıqdır və içəriyə dolan külək də sanki oradakı qanlı xəbərləri çatdırır. Ayın qorxmuş sıfəti nəsə demək istəyir, dili tutulub...

Nazik, uzun ağappaq, eləcə də al qana bulaşmış... Bu barmaqlar pianonun dillərində danişir, sahibinin sözünü deyilər. Musiqi güclənib qəzəblə çıçırrı. Ruhlar uçub rəqs edirlər. Qalanın piano çalınan ən yuxarı otağına qalxdılar. Qatıl orada idi... Musiqi yarırm, qala isə tikildiyi gündən bəri qanlı qaldı. Ayın gördüyü son ölüm qatilinkə oldu... Onun da vaxtı ilə isti, sonradan soyuyub divarlara hopmuş qanı qalanın bəzəyi oldu.

Məğlubiyyət

O gün gəlib çatdı. Günəş təzəcə oyanmışdı. Gözlərini ovarkən ətrafına saçılan şəfəqləri aləmi nura boyayırdı. Günəş parladıqca dəniz öz rəngini itirib yavaş-yavaş qızılı rəngə ələndi. Dalğalar sahilə vurduqca köpüklenən su qayaları islatmadan geri dönmürdü. Sanki onun borcu idi bu iş...

Bütün bu gözəlliklər məhkuma təsir etməmişdi. Məhkum özünə yer tapa bilmirdi. O, soyuq qalada səhərədək oyaq qalan iki nəfərdən biri idi. Bütün gecə zindanın kiçik pəncərəsindən təbiəti seyr etmiş, lakin yenə də doymamışdı. Digər bir nəfər isə qalanın tikildiyi daşlar qədər soyuq, qəddar qəlbli zindan keşikçisi idi.

Şəhərin saatlı qülləsi on ikini vurdı. Səsdən diksinən məhkumun bədəninə titrətmə gəldi. Özünü bir anlığa itirdi. Axı haqsız yerə, sadəcə ədalətsiz rəhbərə qarşı çıxdığına görə onu edam edəcəkdilər. Gözləri doldu, o da yaşamaq istəyirdi. Həyatda heç kimi olmadığından deyil, pisliyə, şərə məğlub olduğundan ağladı...

Kəndir boğazına keçiriləndə rəhbərə baxdı. Rəhbərin baxışları elə amansız və tikanlı idi ki, boynunda kəndir ona çox yumşaq göründü.

Arzular və ümidlər

Ölkənin mərkəzi idi, ürəyi idι tərk edilmiş qızıl saray. Ucalırdı, günəş onu isitdikcə. Sarayın içi qələbdəki arzularla dolu idi... Bir güşəsində xoşbəxt bir ailə, o biri tərəfində sülh bayrağını sinəsinə sıxmış əsgər... Ən qaranlıq günlər də onları qorxuda bilməzdi. Xoşbəxtlik rəsmləri ilə dolu qızıl saray....

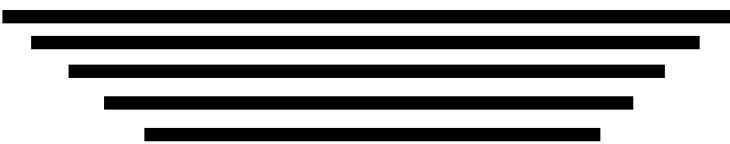
Neçə-neçə insanların arzuları, ümidləri yatır orada...

Sarayın orta yerində bir şölə var. Ümid şöləsi... İnsanlığın yaşamaq həvəsinin coşduğu anlar üçün yanan şölə. O şölə şənə bilməz, əgər sönsə, saray batar... Çökər qızıl kərpicləri. Ölər içindəki arzular. İnsanları həyata bağlayan 4 hərf - "ümid" ilə onları həyatdan qoparan 4 hərf - "ölüm" arasında fərq olmaz.

Özünə qayıdış

Məndən sonra bir mən qalacaq... Heyif o məndən ki, mənsiz qalacaq.... Ona kim baxacaq, kim tanıyacaq? Mənliyimin faydasımı olacaq? Qaranlıqda işiq axtararkən mənliyimin faydasızlığından da danişan olmayıacaq. Çünkü hər kəs burada qoyub gedəcəyi "mən" lə məşğuldur. Kimi onu yaxşılıqlara şövq edir, kimi pisliklərə, kimi də heç öz mənliyini qoruyub saxlaya bilmir. O zaman mən sual verirəm: "Mən mənliyim üçün nə edirəm? Mən o insanların hansı qrupuna aidəm? Mən içimdəki "mən" in təhdidlərindən, xəbərdarlıqlarından qorxmalıyam". Yenə də eşidirəm, "mən" deyir: "Bax, bu, mənəm, mənə yaxşı bax, mən sonda bir sən kimi sənə qayıdacağam, indi məni susdura bilərsən, ancaq onda mən susmayacağam!"

Bu "mən"lər bizi bizdən yaxşı tanırı. Bəli, bu olacaq. Bir vaxt susdurub hər cür şər əmələ məcbur etdiyimiz bu "mən"ləri sonda susdura bilməyəcəyik. Nəinki susdurmaq, onun həqiqət söyləyən gur, zəhmli səsinin hər tonunda boğulub batacağıq. Yalvarış dolu nəzərlərimizi hərəmiz öz "mən"imizə zilləyəndə o da bizə belə baxacaq. Axı o, "mən" dir. Mənim üçün mən, sənin üçün sən, onun üçün o! Xilas yolu sadəcə o "mən"ləri vaxtında mənnun etməkdir. Razısınızmı? Əlbəttə, gülümseyin və "he" deyin. Çünkü özümüzün özümüzə qayıdıb, özümüzə hücum çəkməsi dəhşətdir. Çünkü özümüzdən qurtula bilmərik. Özümüz bizi bütün vəhşətlərin qaynağı ilə üzləşdirəndə orada da özümüzü və başqa qorxunları görəcəyik. Bundan xilas yolu isə gülümsəmək, özümüzü sevmək və bir çox (vicdan, mərhəmət ağıl və s.) şəkildə təzahür edən "mən"ləri dinləməkdir.

ƏLƏSGƏR TALIBOĞLU
Şair-publisist, Məmməd Araz Mükafatı laureati

GÜLÜŞDƏN FUTBOLA

Gözəl qələm sahibi olan qardaşım Qvami Məhəbbətoğlunu bir jurnalist, yazıçı və şair kimi tanımamışdan çox-çox öncə, onu bir tələbə yoldaşı kimi daha yaxından tanımışam.

Çünki 1980-86-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakultəsinin qiyabi şöbəsində eyni qrupda birgə təhsil almışiq. Elə o illərdən etibarən də onu öz üzərində çalışqanlığı, dərin zəkası və həqiqətpərəsliyinə görə sevmişəm. Və üstündən uzun illər ötdükdən sonra ona qarşı olan o sevgim heç də azalmamış hətta üstünə neçə-neçə qat da əlavə olunmuşdur.

İstedadlı qələm dostum Qvami Məhəbbətoğlunun ayrı-ayrı mətbuat orqanlarında, daha çox isə "Hürriyyət" və "Zaman Azərbaycan" qəzetlərində bir köşə yazarı kimi yazdığı publisist yazılarını kimlər sevə-sevə oxumazdı ki, mən də, oxumamış olam...

Dünyamızın özü qədər qədim, zəngin və rəngarəng olan bu söz sənətimizdə Qvami qardaşımın da özünəməxsuz bir dillə söz deyə bilməsi hər kəs kimi məni də sevindirməyə bilməz.

Q. Məhəbbətoğlunun "Hərdən gülməyim gəlir" humoristik bir dillə qamçılayan məqalələri, satirik şeirləri, təmsilləri, lətifələri, deyimləri və söz oyunları toplanmışdır.

Bu kitabdakı əsərlər, duzlu həyat gerçəklilikləri janr baxımından nə qədər müxtəlif və rəngarəng olsalar da, bir o qədər dolğun və cəlbedici-dirlər. Çünki o əsərlər bir ana xətt üzərində birləşir ki, o xəttin də adı min illərin ötəsindən üzü bəri axıb gələn humoristik hissələrdir. Axı humor təkcə gülmək və güldürməkdən ibarət deyildir,

eyni zamanda həm də düşündürməkdən ibarətdir. Özü də hər bir ağrı-acıya Mirzə Cəlil kimi yana-yana gülüb düşündürməkdən...

"Yumor "yeməyi" bişirmək hər kəsin işi olmasa da" türk yazarı Süleyman Ünalın dediyi kimi, Qvami qardaşımız gözəl humoristik ustadımız Rüfət Əhmədzadədən sonra bu işin öhtəsindən layiqincə gələ bilmiş, cəmiyyətimizin gündəlik aktual problemlərinə anindaca müdaxilə etmiş və hər bir oxucunu düşündürməyi bacarmışdır.

Yazıcı qardaşının bu yaxınlarda işiq üzü görmüş kitabının adı isə belə adlanır "Rüstəm Rəhimov: Bu mənim alın yazımıdır". Müəllifin birinci kitabı ilə ikinci kitabı arasında mövzu baxımından böyük bir təzad olsa da, ustalıqla öz məqsədinə çata bilmışdır.

Onun bu kitabı Azərbaycan futbolunda öz sözünü zamanında deyə bilmış, "Araz" (Naxçıvan), "Dinamo" (Kirovabad),

Neftçi (Bakı), "Pamir" (Düşənbə), "Anji" (Mahaçqala) komandalarında ayrı-ayrı illərdə müdafiəçi kimi oynamış və futbolu buraxdıqdan sonra isə "Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi", ümumittifaq dərəcəli hakim, Azərbaycanın üç ən yaxşı hakimindən biri olmuş gözlə insan Rüstəm Rəhimovun keçdiyi həyat yolu əks olunmuşdur.

Bu kitabı açıb oxumağa başladığım ilk andan diqqətimi bir cəhət cəlb etdi: o da hər bir yazıçının yaradıcılığında olduğu kimi əsər müəllifin öz dili ilə deyil, qəhrəmanın dili ilə ifadə - nəql olunur. Əgər Q.Məhəbbətoğlu böyük futbolçu, us-

tad hakim Rüstəm Rəhimovun keşməkeşli həyat yolunu onun öz dili ilə deyil, özünün, yəni müəllifin dili ilə qələmə alsayıdı əsər, bəlkə də bu qədər maraqlı və ürəyeyatan olmazdı. Çox sevindirici haldır ki, yazıçı qardaşım hər kəsin tapdaladığı yolla getməmiş, daha orijinal bir yol seçmiş, ovtobioqrafik formadan istifadə etməklə əsərin uğurlu alınmasının özülünü-bünövrəsini qoymuşdur.

Kitab başdan-başa Rüstəm Rəhimovun nəslinin şəcərəsindən başlamış bu günə qədərki fəaliyyətini də əks etdirən kiçik həcmili ayrı-ayrı ocerklərdən ibarətdir. Maraqlı cəhətlərdən biri də odur ki, o, təkcə uşaqlıq illərindən üzübəri əsərin qəhrəmanının bağlı olduğu insanlar, həyatında rol oynayan böyük şəxsiyyətlər haqqında hekayətlər deyil, eyni zamanda o şəxsiyyətlərin də Rüstəm Rəhimovla bağlı söhbətləri, fikirləri, düşüncələri dolğun şəkildə öz ifadəsini tapmışdır. Bunun isə bütövlükdə əsərin uğurlu alınmasında daha böyük qatqısı olmuşdur.

Bu kitabın xüsusi rəssami, tərtibçisi olmada, müəllif öz kitabına uğurlu son dərəcə göz oxşayan bir formada tərtibat verə bilmışdır. Belə ki əsər boyu çoxlu foto-şəkillərdən istifadə olunmuşdur. Bu tərixin bir anı kimi son dərəcə yerli-yerində yerləşdirildiyindən oxucu üçün daha böyük maraq doğurur.

Baxmayaraq ki, əsərin qəhrəmanı, yəni Rüstəm Rəhimov rus dilində təhsil aldığından rusdillidir, lakin müəllif onun dilindən yarı rus, yarı Azərbaycan dilində dinlədiyi hekayətləri elə oynaq və şirin bir

dillə (birinci kitabında olduğu kimi) təsvir edir ki, az qalırsan, bu hekayələrin həyat həqiqətləri olduğuna inanmayasan. Mirzə Cəlil bulağından su içən bir müəllifdən də bundan ayrı nə gözləmək olardı ki...

O yerli-yersiz idman terminlərindən istifadə etməkdən yan qaçaraq anamızın beşiyimiz başında bizə layla çaldığı bir dillə-hər kəsin anlayacağı bir dillə oxucusu ilə söhbət edir. Bu addımı isə onun əsərinə uzun ömürlülük qazandırır.

Mən də bir oxucu kimi yazıçı qardaşımı bu yerdə alqışlamadan yan keçə bilmirəm.

Sevindirici hallardan biri də odur ki, bu əsər çap olunmamışdan önce Solmaz Azadova tərəfindən eyni zamanda, rus dilinə tərcümə olunduqdan sonra hər iki dildə toplu halda çap olunmuşdur.

Son söz olaraq onu demək istərdim ki, qoy, yazıçı qardaşım Qvami Məhəbbətoğlunun yaradıcılığı axarlı-baxarlı olsun. Yeni-yeni uğurları ilə bizi daha çox sevindirə bilsin.

MÜNDƏRİCAT

1. Redaktor gusəsi

-“Kiril, yenidən diril?!	1
-Nemət Bəxtiyar - 60	2
-Əlabbas Bağırovla 60 yaşıñ gur işığında	6

2. Publisistika

-Nemət BƏXTİYAR - “Su ilə işləyən dəyirmanlar” (Tarixi abidələrimiz haqqında araşdırma)	3
-Fatimə ƏLİHÜSEYN - “Sonun davamı - sonsuzluğa aparır” (Rasim Balayevlə müsahibə)	38
-Nazir ÇƏRKƏZOĞLU - “Sən mənim ömrümə qayıdacaqsan” (xatirə-oçerk)	71
-İntizar NƏBİYEVA - “Dağlar marala qaldı” (xatirə-oçerk)	79
-Ələsgər TALIBOĞLU - “Gülüşdən futbola” (oçerk)	95

3. Poeziya

-Oqtay İSMAYILLI - “Müəmmadır”, “Dərdim”, “Hay-hay”, “Kənardayam”, “Xəcalətəm”, “Xoş gəldin”, “Məndən aşağıda”, “Sevən qədər”, “Diridir”, “Görünürəm”, “Nişanlı qızın ağısı”, “Xoşbəxtliyim tikələnibdir”, “Olacaq aqibət acı”, “Çiban da çıxdı”, “Dodaq üstündə”, “Yaşadım”, “Yığım göyə”, “Asteroid” (şeirlər)	7
-Damət SALMANOĞLU - “Gülüm”, “Mehmanım ol”, “Gəl, sənə qurban”, “Nəvələr”, “Küsmə”, “Məlhəm elə”, “Qalıb”, “Ruhumu oxşa”, “Ömür qısa”, “Yaz çiçəyi”, “Ala gözlüm”, “Yavaş-yavaş”, “Demirəm əbədi olsun, İlahi”, “Vüsəl harayı”, “Dərdlərimin əlacı”, “Cənnətdir məkanım, cənnət Masallı” (şeirlər)	19
-Məhəmməd ƏLİ - “Burdan duman-çən keçib”, “Yaşamağa dəyər”, “Yalan içində”, “Qarabağ”, “Qaça bilmədim”, “İki vətəndaş” (şeirlər), “Deyimlər, düşüncələr, tapıntılar” (müdrik kəlamlar)	25
-Aləmzər SADIQQIZI - “Vətən”, “Biləsən mən səni necə sevirəm”, “Soruş”, “Sahib çıx bu Aləm qızına, Vətən”, “Mən sənə sevirəm deməyəcəyəm”, “Sənsiz”, “Son şeir kimi” (şeirlər)	31
-Nailə ADİLQIZI (HACIYEVA) - “Qəlbimdə bir “mən” var məndən irəli”, “Sehrli bir həyat arzulayıram”, “Zaman”, “Vicdanın səsi”, “Əllər sənə etməz nəfa”, “Ağıl və dil”, “Eşq”, “Sehrli çubuq”, “Bu gün varsan, bir gün yoxsan”, “Dəniz ilə üz-üzə dayanmışam”, “Sənsiz bir gün yaşamadım”, “Nail edəcək məni”, “Yaradanın gücünə bax” (şeirlər)	35

-Ramiz İSMAYIL - “Sevilməyən oğlan”, “Bizi”, “Hələ ki”, “Danışaq”, “Təsəlli”, “Sevə bildinmi”, “Yenə”, “Daha gecdi” (şeirlər)	42
-Mahir CAVADLI - “Tanım, məni bağışla”, “Bir gözəlin vəsfinə”, “Bəzən”, “Həyat həyatdı”, “Kişi kimi”, “Dünyaya gəlmədim şair olmağa” (şeirlər)	49
-Telli SƏNƏM BORÇALI - “Keçmişim”, “Qaranquş”, “Gözlərim”, “Üçrəngli bayrağım”, “Ürəyim cirpinir”, “Qurbanam”, “Çiçək ətri”, “Dəli eşqini” (şeirlər) ...	53
-Yağmur ARZU NURİ - “Canımı desən”, “Əsil sevgi”, “Soruş”, “Ürəksiz birini sevməyin, qızlar”, “Mənim gözüm dənizdi”, “Baş əydim”, “Atasız övladın” (şeirlər).....	58
-Rahilə QARALOVA - “Olarmı”, “Sənsən”, “Elə bilirdim”, “Nə mənası var”, “Bilirsənmi”, “Nə deyim” (şeirlər).....	62
-Rəhman SÜLEYMANOĞLU - “Yatmiram ki gecələr”, “Haqsız olma”, “Bu dünyanın özü boyda dərdi var”, “Getdim görüşünə uca dağların”, “Donub”, “Yavaş- yavaş qocalasan”, “Haqdan keçmə”, “Qoru”, “A dünya”, “Qayıt dedi” (şeirlər).....	68
-Rəhman BAYRAM - “Göyçə”, “Xudafərin körpüsü”, “Yağış”, “Vətən adlı sevgilim var”, “Şəhidlər”, “O gözəl məni”, “Ürəyim yanır”, “Ölənlərə matəm saxlamaz dünya”, “Dağların” (şeirlər)	77

3.Nəsr

-Şiringül MUSAYEVA - “Məhəbbət həmişə var” (hekayə)	12
-Meyxoş ABDULLAH - “Daş karxanası”, “İtmiş qiblə” (hekayələr)	22
-Rəfiqə MƏMMƏDOVA - “Çay qıraqında”, “Balaca tənqidçi” (uşaq hekayələri)	33
-Camal ZEYNALOĞLU - “Qızıl külqabı” (hekayə)	39
-Fərhad ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU) - “Vicdan və Nəfs” (hekayə)	44
-Ülviyyə NİYAZQIZI - “Vəfali dost” (hekayə)	51
-Aygün SADIQ - “Siqaret qutusu” (hekayə)	55
-Əli BƏY AZƏRİ - “Alış-veriş yardımçısı” (hekayə)	60
-Ayaz İMRANOĞLU - “İki qoca” (hekayə)	64
-Həmid PİRİYEV - “Nəlbəkidə üzər kağız gəmilər” (hekayə)	87
-Qorxmaz ABDULLA - “Xəstə çox şey dilər” (hekayə)	90
-Zəhra CƏFƏRLİ - “Bacarmayanların son gecəsi”, “Yarım qalan portret”, “Bomboşluq və qıpqırmızılılıq”, “Məğlubiyyət”, “Arzular və ümidiłər”, “Özünəqayıdış” (esselər)	93